

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ที่ 7 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน 2566

Vol.7 No.3 July – September 2023

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ไม่น้อยกว่า 2 ท่านต่อบทความ ทรรศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรรศนะของวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 <http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : นายพุทธิพงษ์ กั่นทะรส

กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุกุต,ดร,ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทย์อรรณวาทิ,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญญา	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรรณ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.
- พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
- พระครูสิริสุตตานุกุต, รองศาสตราจารย์.ดร
- รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
- รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนข้าง

รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ มหากันธา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปนันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวิญญ์ วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์,
 การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ จงแก้ววัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สิรินกร กาญจนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังฆธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณพงศ์ วงศ์ณาศรี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุศล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภัคดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันท์ธร ขาวงาม	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร. โขติ บติรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออก แห่งสุวรรณภูมิ
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ	พระมหาอรุณพล นริสโสโร
ดร.ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์	ดร.จันทร์สม ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.ทริภุชชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
สงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. ทริกยูชัฒปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ.2566 จำนวน 18 บทความ คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) ไม่ต่ำกว่า 2 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศัทยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พันเลิศ ปราบสงคราม ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำปาง จัหวัดน่าน พบว่า รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ รูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรมประกอบด้วย 1) การพัฒนาทางกาย ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับเป็นผู้นำ 2) การพัฒนาทางสังคม เคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3) การพัฒนาทางจิตใจ มีคุณธรรมยึดมั่นในอุดมการณ์ของนักปกครอง และ4) การพัฒนาทางปัญญา หมั่นหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน โดยการพัฒนาทุกด้านนี้ มีลักษณะหมุนเป็นวงรอบเกื้อกูลกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้

ประเด่น แบนปิง ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนมอญในจัหวัดลำพูน พบว่า 1.สภาพการณ์และความต้องการของการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนมอญในจัหวัดลำพูน สภาพการณ์ประกอบไปด้วยข้อมูลความรู้จริง ความชำนาญและภูมิปัญญาชุมชนทำให้สามารถพัฒนาศัทยภาพหรือสร้างมูลค่าเพิ่ม 2.รูปแบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนมอญในจัหวัดลำพูน มีองค์ประกอบ คือ 1) เข้าใจกลุ่มเป้าหมาย 2) ความพร้อมของคนในชุมชนมอญ 3) การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 4) การมีทรัพยากรที่พร้อมใช้ 5) การพัฒนาพื้นที่ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม 6) ค้นหาวิธีการปฏิบัติงานที่ดี 7) การบริหารจัดการชุมชนโดยผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และ 8) การมีเครือข่าย 3. การนำเสนอและประเมินผลรูปแบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ตามรูปแบบ “Smart Mon Model” ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านศัทยภาพชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รูปแบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์มีความเหมาะสม มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ชุมชนมีความร่วมมือประสานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ไกรสร แสนวงศ์ นฤพันธ์ สมเจริญ พระมหาอรรรถพล นริสสุโร และปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐาน

รากในจังหวัดลำพูน พบว่า เอือนสมุนไพโร และผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้ครัวเรือนพอเพียง (84 ครัวเรือน) เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์ จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินในอดีต และศูนย์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูนได้แก่ พื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยวสุขภาพ กิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ รวมทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของจังหวัดลำพูน มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามหลักภวามธรรมชาติทางพระพุทธศาสนา และจะสามารถพัฒนาวัฒนธรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธจนเกิดการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธได้

กรณี ลิงห์เลิศ ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบปัญหาข้อกฎหมายและการบังคับใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม พบว่า สภาพการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่อการป้องกันและควบคุมโรค มีประเด็นศึกษา 4 ประการด้วยกัน กล่าวคือ (1) บทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคติดต่อตามมาตรา 34 ซึ่งมุ่งต่อการป้องกันและควบคุมโรคเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกันไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายจากการที่กำหนดบทลงโทษแบ่งออกเป็นบทลงโทษตามมาตรา 51 และมาตรา 52 (2) ลักษณะการบังคับใช้มาตรการในเชิงพื้นที่ปรากฏว่าให้กำหนดมาตรการส่วนท้องถิ่นที่แต่ละส่วนต่างกัน (3) การกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อไม่มีบทลงโทษไว้เป็นการเฉพาะ (4) ไม่ปรากฏบทลงโทษแก่ผู้แพร่โรคติดต่อ

หนึ่งฤทัย ลักษณะสกุลชัย ชาลี ภักดี และพศิน แต่งจวง ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ผู้ให้ปกครองให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า มีระบบการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่พัฒนาการยังไม่ดีมากนัก ผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้และความเชื่อมั่น ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครองตระหนักถึงพัฒนาการของเด็ก 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบ และการขับเคลื่อนรูปแบบสู่เป้าหมาย 3) ผลการทดลองรูปแบบฯ พบว่าการขับเคลื่อนรูปแบบต้องคำนึงถึง C : Context คือ สภาพบริบทเศรษฐกิจและสังคม P: Plan คือ ร่วมกันสร้างความตระหนักต่อการพัฒนา D: Do คือ ปฏิบัติตามแผนงาน/กิจกรรม E : Evaluation คือ ร่วมกันประเมินผล B : Benefits คือ ตระหนักถึงการได้รับประโยชน์ S : Share our feedback

คือ การแบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้ และ4) ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบฯ หลังจากการทดลองรูป พบว่า คะแนนการใช้รูปแบบส่วนใหญ่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งพึงพอใจต่อรูปแบบภาพรวม ระดับมาก

ปิยะนุช เหลืองงาม และอิศรารัตน์ มาชนพันธ์ ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า จำนวนพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 32 วงศ์ 49 สกุล 50 ชนิด การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมีการนำส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนช่วงใบ จำนวน 27 ชนิด โดยมีแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมี 7 แนวทาง ได้แก่ 1. การสืบทอดจากบรรพบุรุษ 2. การจัดบันทึกการทำสมุดคู่มือ 3. การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 4. การพัฒนาตนเองการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5. การ นำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค 6. การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายยาจากพืช สมุนไพรท้องถิ่น 7. การถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้

วิริธมา กันยายน ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานตามกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของครู พบว่า ยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น รวมทั้งการดำเนินการบริหารและ จัดการสถานศึกษาควรมีการสร้างนวัตกรรมและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม 2. ผลการ หาแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2) สร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) จัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวย 4) ร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ 5) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และ 3. ผลการศึกษาผล การดำเนินงานตามทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก รูปแบบมีค่าประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมในภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพมีความเหมาะสมของรูปแบบใน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

นรินทร์ทิพย์ ปัญญาชัยเจริญ พระครูวิทิศานุสาร, ผศ.ดร. และชาลี ภักดี พบว่า 1) ผล การวิเคราะห์ SWOT มีจุดเด่น คือ เด็กมีพัฒนาการตามเกณฑ์เคลื่อนไหว มีอารมณ์แจ่มใส มีความรู้สึกที่ดี จุดพัฒนา คือ เด็กต้องการพัฒนาความคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์และ

ปฏิบัติด้วยตนเอง 2) ผลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ได้ผ่านการรับรองของ ผู้เชี่ยวชาญ คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผล และ 4) การพัฒนาปรับปรุง และผลการหารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นสาธิตและ ให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นให้ผู้เรียน เชื่อมโยงทักษะย่อย 3) ผลทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคมไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมายด้วยวงจรคุณภาพ “PDCA” และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ พบว่า ผล การประเมินกระบวนการร้อยละ 84.67 ผ่านเกณฑ์ ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

กิตติพงษ์ วงศ์ฟ้าเลื่อน พระครูวิทิศศาสนาทร, ผศ. ดร. และพระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ. ดร. ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอย สะเกิดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ปัญหาด้านการบริหารการจัดการ เรียนรู้ สิ่งที่เป็นจุดอ่อน และข้อจำกัดของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ ด้านการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของบุคลากร ยังขาดการมีส่วนร่วม อย่างจริงจัง ขาดการ บูรณาการใช้กระบวนการ P D C A ในการบริหารจัดการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง และด้านการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้ของสถานศึกษายังไม่มีความ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิ บาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีแนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณา การใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจัง ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 และ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการ เรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ : การมีใจรัก วิริยะ : พากเพียรทำ จิตตะ : เอาจิตฝึกฝน และ วิมังสา : ใช้ปัญญาในการ พิจารณาตรวจสอบ

จารึก ปัญญาแปง พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ. ดร. และมนตรี วิชัยวงศ์ ศึกษาเรื่อง แนว ทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียน แก่น้อยศึกษา พบว่า 1) สภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของโรงเรียนแก น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหา

ต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของสถานศึกษายังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน 2) แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียน ประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการศึกษาบริบทการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน และ 2) แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ประกอบด้วย กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และเชื่อมโยงสู่ภาษาและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนแบบทวิภาษา

ชนิษฐา หอมตะโก ศึกษาเรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นลำดับ เพื่อให้การบริหารงานของภาครัฐ เอกชน ประชาชนมีความชอบธรรม โปร่งใส มีความเสมอภาค ยุติธรรม มีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ตรวจสอบได้ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้ประเทศมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มั่นคง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ในทุกภาคส่วน ทำให้ทุกหน่วยงานมุ่งเน้นในการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในหน่วยงาน องค์กรของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กรมีการพัฒนา เกิดการยอมรับ ศรัทธา เชื่อมั่นในหน่วยงาน องค์กรนั้นๆ ด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการรับผิดชอบต่อสังคม และหลักคุ่มค่า โดยหน่วยงานภาครัฐที่ดีสามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใсы่อมได้รับความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและนักลงทุน เมื่อข้าราชการมีคุณธรรมจริยธรรม พลเมืองย่อมมีความไว้วางใจในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและองค์กรที่โปร่งใсы่อมได้รับความไว้วางใจในการทำธุรกิจร่วมกัน

พระเฉลย อัมทัต พระครูวิรุฬหสุวรรณดิตร และทัศนีย์ เนื่องดัด พบว่า สถาบันสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบแผนการขัดเกลาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม การให้ความรู้ และการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวง ทบวง และกรม ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กลุ่มสังคมเหล่านี้จะประกอบไปด้วย ตำแหน่ง หรือสถานภาพทางสังคม เช่น ครู อาจารย์ เป็นต้น หน้าที่ของสถาบันการศึกษา คือการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และทักษะอันจำเป็นในการดำรงชีพในสังคม สถาบันการศึกษาเป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดช่วงชั้นทางสังคม ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงเปรียบเสมือนสถานที่ขัดเกลาและถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้และทักษะอาชีพที่ดีในการดำรงชีพในสังคม

พระครูสมุห์สุทธกานต์ สุทรปญโญ (กันคำ) ศึกษาเรื่อง สัมปยุตธรรมกับการบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธ พบว่า หลักสัมปยุตธรรม 7 ที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุและผลในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ รู้ถึงศักยภาพตนเองและองค์กรว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด มีความพอประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่รัดเอาเปรียบลูกน้อง รู้ถึงช่วงจังหวะเวลาในการบริหารจัดการว่าสิ่งไหนควรทำเมื่อใด และเลือกช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงมีทักษะในการเป็นผู้ประสานงานกับองค์กรภาคีเครือข่ายภายนอกที่จะนำมาเป็นหุ้นส่วนทางการบริหาร มองถึงผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับมากกว่าเรารู้จักเลือกคบหากับบุคคล องค์กรเหล่านั้น อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่พึงได้ขององค์กร นำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กรในการบริหารจัดการที่ดีและมีคุณภาพ ไม่หวังเพียงแค่ผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องและเป็นธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายทางจริยธรรมของผู้บริหาร ผู้ทำงาน และผู้ที่รับผิดชอบในงานนั้น ๆ

สุชัย สิริวิภูถ พัลลภ หารุคำจา และประสิทธิ์ เพ็ชรแสนงาม ศึกษาเรื่อง โลหะวิทยา: การสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า อดีต รูปแบบพัฒนาการของงานโลหะวิทยาในงานพุทธศิลปกรรมในบริบทร่วมสมัยที่สะท้อนถึงความเจริญทางเทคโนโลยีและวิธีการนำมาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมในหลากหลาย รูปแบบที่เป็นเชิงนวัตกรรมในการสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิเคราะห์หมีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้ ในเชิงประวัติศาสตร์ด้วย คุณสมบัติและคุณค่าของงานโลหะวิทยาในเชิงวัสดุศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างจิตภาฐานเพื่อถวายพระเพลิงพุทธสรีระในพุทธประวัติที่ระบุดไว้ในพระไตรปิฎก และยังได้นำมาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และงานจิตรกรรม

ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ ศึกษาเรื่อง โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท พบว่า การกระจายความเจริญจากหัวเมืองต่างๆ ไปสู่ภูมิภาครอบนอก รวมทั้งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมในชนบทเป็นอย่างมากนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนในสังคมชนบทที่ห่างไกลจากพลวัตความเป็นเมืองใหญ่ ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมชนบทแบบใหม่ที่ผสมผสานไปด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและพลวัตความเร่งรีบของสังคมเมืองใหญ่เพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อภายใต้กระแสธารของโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ เช่น ทูนิยมและ วัฒนธรรมประชานิยม เป็นต้น อย่างไรก็ตามทางผู้เขียนเห็นว่าสามารถให้หน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนหันมาตระหนักถึงความสูญเสียที่จะสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมเพ ราะกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นนับว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงอย่างมากที่จะได้รับอิทธิพลในวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่ากลุ่มผู้

สูงวัยซึ่งจะผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และ วัฒนธรรม ในระยะยาวแล้วอาจจะส่งผลให้วัฒนธรรมถูกกลืนเลือนไปจากสังคมไทย

พระครูปลัดทอง ขยารโณ (วงศ์สายะ) ศึกษาเรื่อง วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ พบว่า พระพุทธศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับวิมาน ซึ่งเกิดจากกุศลกรรมความดีทั้งหลายที่ได้กระทำไว้ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากได้จุติจากภพภูมิมนุษย์ก็ได้มาอุบัติในสัคคภูมิเป็นเทวดาที่มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย วิมานที่ปรากฏแก่เหล่าเทวดานั้นมีความสวยงามที่ทำให้ด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เพชรนิลจินดาประดับตกแต่ง และยังมีปัจจัยบริวารทั้งหลายอย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันวิมานยังได้ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญโญ (ปล้องขัน) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมือง พบว่า การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมืองสามารถมองได้ 3 ประเด็นใหญ่ ประการที่ 1.การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิ์การเลือก คือ ประชาชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตย รับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการเลือก รู้วิธีการเลือกตัวแทน รู้ความต้องการของประชาชน รัฐบาลนโยบายที่ต้องการเลือกตัวแทนที่มีโชญาดีพี่น้องหรือผู้ที่มีเงิน ประการที่ 2. การพัฒนาคุณภาพระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น อันเป็นไปตามกรอบกติกาของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น และประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพตัวแทน กำหนดไว้ 2 ส่วน ได้แก่ การเลือกตั้งตัวของผู้นำหรือนายกององค์กร และการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น สิ่งที่ควรมีก็คือ ความเป็นภาวะผู้นำที่ดี มีนโยบายที่ดี และคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนด

รัชชัย พัฒนปาลี ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 พบว่า 1. ธัมมัญญตา การรู้จักเหตุ และเข้าใจในหลักการโดยผู้บริหารการศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจในการวางแผน มองเห็นปัญหาและจุดสำคัญของการศึกษา ได้ 2. อตถัญญตา การรู้จักผล ในข้อนี้ผู้บริหารการศึกษา รู้จักผลหรือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการดำเนินงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 3. อตถัญญตา การรู้จักตน ผู้บริหารการศึกษาต้องวิเคราะห์ ความรู้ความถนัด ความสามารถของผู้ร่วมงานได้ 4. มัตถัญญตา การรู้จักประมาณ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรู้จักการประมาณการใช้งบประมาณที่จะนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนได้ 5. กาลัญญตา การรู้จักเวลา ผู้บริหารการศึกษาต้องรู้จักการวางแผนด้านระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำบริหารงานแต่ละครั้ง 6. ปริสัญญตา การรู้จักชุมชน ผู้บริหารการศึกษาควรมีการศึกษาว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง 7.

บุคคลโดยปริยาย การรู้จักบุคคล ผู้บริหารควรรู้จักว่าแต่ละบุคคล เพื่อสามารถเลือกงานให้แต่ละบุคคลได้ตามความสามารถและความถนัดได้เพื่อให้การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่น

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์

กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ.2566

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	จ

บทความวิจัย :

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวัง ผา จังหวัดน่าน	1-15
<i>พินเลิศ ปราบสงคราม</i>	
รูปแบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนมอญในจังหวัดลำพูน	16-30
<i>ประเด่น แบนปิง วิวัฒน์ หามนตรี และพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร.</i>	
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากใน จังหวัดลำพูน	31-42
<i>ไกรสร แสนวงศ์ นฤพันธ์ สมเจริญ พระมหาอรรถพล นริสสุโร และ ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์</i>	
การเปรียบเทียบปัญหาข้อกฎหมายและการบังคับใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม	43-57
<i>กรณ์ สิงห์เลิศ</i>	
การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการ พัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษา บ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่	58-72
<i>หนึ่งฤทัย ลักษณะสกุลชัย ชาลี ภัคดี และพศิน แดงจวง</i>	
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขา แก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	73-87
<i>ปิยะนุช เหลืองงามและอิศรารัตน์ มาชนพันธ์</i>	

แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่	88-102
<i>วีรธิดา กัญยาน</i>	
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิสโรงเรียน แม่จันวิทยาคม	103-118
<i>นรินทร์ทิพย์ ปัญญาชัยเจริญ พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ผศ.ดร. และชาลี ภักดี</i>	
แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอย สะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	119-133
<i>กิตติพงศ์ วงศ์ฟ้าเลื่อน พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ผศ.ดร. และพระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร.</i>	
แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียน ประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา	134-148
<i>จารึก ปัญญาแปง พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ. ดร.และมนตรี วิชัยวงษ์</i>	
บทความวิชาการ :	
การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล	149-162
<i>ชนิษฐา หอมตะโก</i>	
แนวทางการบริหารการจัดการสถาบันการศึกษาวิถิพุทธ	163-173
<i>พระเฉลย อิมทับ พระครูวิรุฬหสุวรรณดิตร และทักษิณี เนื่องดัด</i>	
สัปปุริสธรรมกับการบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธ	174-187
<i>พระครูสมุห์สุทธกานต์ สุทธิพลโย (ก้นคำ)</i>	
โลหะวิทยา: การสร้างสรรค์พุทธศิลป์ทางพระพุทธรูปศาสนา	188-204
<i>สุขชัย สิริวิฑูล พัลลภ ทารุคำจา และประสิทธิ์ เพ็ชรแสงงาม</i>	
โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท	205-216
<i>ภาคอัคม์ โปษะกฤษณะ</i>	
วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ	217-231
<i>พระครูปลัดทอง ชยาภรณ์ (วงศ์สายะ)</i>	
	232-245

การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมือง

พระปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญโญ,ดร.

การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21

ธวัชชัย พัฒนปาลี

246-258

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ทริกยูชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ทริกยูชัยปริทรรศน์

259-271

**การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน**

**Buddhadharma Integration For To Strengthening The Ethics Of
The Village Headmen At Tha Wang Pha District, Nan Province.**

พันเลิศ ปราบสงคราม Panlert Prapongkram

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติฯ
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College
Panlert.2537@gmail.com

Haripunchai Review 11/01/2023

Haripunchai Review 08/04/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปการปฏิบัติงานตามของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักประมวลจริยธรรมของของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และ 3) เสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพทั่วไปการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา พบว่ามีระดับการปฏิบัติตามหลักประมวลจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับหลักภาวนา 4 อยู่ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อยู่ในระดับสูงมาก
- 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ รูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรมประกอบด้วย 1) การพัฒนาทางกาย ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับเป็นผู้นำ 2) การพัฒนาทางสังคม เคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

3) การพัฒนาทางจิตใจ มีคุณธรรมยี่ดมั่นในอุดมการณ์ของนักปกครอง 4) การพัฒนาทางปัญญา หมายความว่า ความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน โดยการพัฒนาทุกด้านนี้ มีลักษณะหมุนเป็นวงรอบ เกื้อกูลกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้

คำสำคัญ : การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม, หลักพุทธธรรมภาวนา 4, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน

ABSTRACT

This article is part of the research on Buddhadhamma integration for to strengthening the ethics of the village headmen at Tha Wang Pha district, Nan province. The purposes of this research were 1 to study the general conditions, the operation of the mission of Village Headmen, the village of Tha Wang Pha District, Nan province. 2. To study the relationship between 4 Bhavana Principles and the ethical duties of Village Headmen. Tha Wang Pha District, Nan Province. 3. Propose a model for integrating 4 Bhavana Principles, with the strengthening of the moral ethics of Village Headmen. Tha Wang Pha District, Nan Province.

The results showed that

1) The participation level of follow the ethical model of village headmen in Tha Wang Pha District, Nan province. Follow the ethical model Overall, The highest level ($\bar{x} = 4.64$)

2) The Ethics with four Bhavanas and The participation level of follow the ethical model of village headmen in Tha Wang Pha District, Nan province. The statistical data is 0.01, and the relationship is very high

3) The mode of combining 4 Bhavanas principle with the ethics of adult gifts is as follows 1. Physical development behave as a good role model and suitable for leadership 2. Social development Respect the rules of living with others. 3. Mental development Have morality in work and adhere to the ideology of the leader. 4. Intellectual Development keep seeking knowledge to develop oneself and the village and community

Keywords : Create moral ethics, Bhavana Principle 4, Village Headman

บทนำ

การปกครองทุกรูปแบบจำเป็นต้องมีสถานะผู้ปกครองและสถานะผู้ถูกปกครอง ซึ่งการปกครองนั้นอาจมีรูปแบบที่ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ทางการเมือง เป็นเหตุผลสำคัญ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับแนวทาง การปฏิรูประบบราชการเมื่อ พ.ศ. 2545) ได้กล่าวถึงโครงสร้างการปกครองไว้ 3 ส่วน คือระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น สำหรับตำบล หมู่บ้าน ในมาตรา 68 แห่งระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เกี่ยวกับการปกครองอำเภอว่า นอกจากที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ซึ่งได้จัดระเบียบ การปกครองท้องที่เป็นตำบลและหมู่บ้าน มิได้มีฐานะเป็นส่วนราชการ คงมีแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนและของรัฐ เป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยประชาชนในพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน เป็นผู้เลือกและรัฐเป็นผู้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 (ประสิทธิ์ จันรัตน์, 2539 : 3) และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดไว้ จึงกล่าวได้ว่าการปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นหน่วยการปกครองท้องที่ และมีฐานะเป็นส่วนภูมิภาคโดยอนุโลมตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ (กรมการปกครอง, 2548 : 35)

กำนันผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานของฝ่ายปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินให้เกิดประสิทธิภาพ โดยบทบาทหน้าที่ของการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือการรักษาความสงบของหมู่บ้าน การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติการในระดับพื้นที่ การขับเคลื่อนนโยบายของรัฐในระดับท้องที่ให้มีประสิทธิภาพ (กรมการปกครอง, 2550 : 72). นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการสะท้อนความต้องการของประชาชน หมู่บ้าน สู่หน่วยการปกครองที่สูงขึ้นจากบทบาทหน้าที่ดังกล่าว กล่าวได้ว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความสำคัญต่อระบอบการเมืองและการปกครองไทยอย่างยิ่ง โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นจุดเชื่อมประสานระหว่างตัวแทนภาครัฐ จากส่วนกลาง ภูมิภาค กับประชาชนในแต่ละพื้นที่ (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2527 : 45) ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของนโยบายต่างๆ จากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลวในนโยบายนั้นๆ

ปัจจุบันสำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้น ด้วยพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บัญญัติให้ใช้มาตรฐานทางจริยธรรมเป็นหลักในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานภาครัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐ และมาตรา 6 บัญญัติให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่สำหรับจัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562 : 9-10) กรมการปกครองในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้านขึ้นมา บังคับใช้เพื่อกำกับการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

โดยในปัจจุบันการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐถูกจับตามองจากประชาชนมากขึ้น จะเห็นได้ว่าพบข่าวการกระทำผิดกฎหมาย และผิดจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐอยู่บ่อยครั้ง การนำหลักธรรมภาวนา 4 เข้ามาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง เพราะการพัฒนาตนให้มีภาวนา ๔ นั้นเป็นการพัฒนาที่ทำให้ คนมีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากข้อมูลและสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพทั่วไปการปฏิบัติงานตามของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักประมวลจริยธรรมของของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน เพื่อนำรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และเผยแพร่การใช้ประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมภาวนา ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักประมวลจริยธรรมของของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน
3. เสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา ๔ กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากร (Population) คือ กำหนดผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 91 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอท่าวังผา, 2564)

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) เพื่อศึกษาทิศทางและความสัมพันธ์ของตัวแปรหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ ซึ่งเครื่องมือการวิจัยฉบับนี้ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งถือว่าเครื่องมือใช้ได้

การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์โดยใช้สูตรคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.845

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ทบทวนวรรณกรรมเอกสารทางวิชาการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ตลอดจนการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก และเสนอการศึกษาวิเคราะห์ตามแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูปหรือคนประกอบด้วย 6 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารข้าราชการระดับสูงของอำเภอท่าวังผา จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 5 อดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เคยได้รับรางวัลกำนันผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 6 ประชาชนชุมชน จำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาทำให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการประมวลจากเอกสาร และจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน” ได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และได้นำคำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการปฏิบัติตามหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภотаวังผา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พบว่า ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศอันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาคือด้านด้านซื่อสัตย์สุจริตมีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านยึดมั่นในอุดมการณ์นักปกครอง กล้าตัดสินใจ และยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน มีระดับการปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภาวนา 4 กับการปฏิบัติหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภотаวังผา จังหวัดน่าน พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก กล่าวคือ เมื่อมี

การบูรณาการ หลักภavana ๔ ในปฏิบัติงานให้มากขึ้น ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ สูงมาก ($r=.682^{**}$) ดังตารางดังนี้

(N=91)

ตัวแปรต้น	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	หลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน	ตัวแปรตาม			
			1. ยึดมั่นในสถาบันหลัก ๆ	2. ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี ๆ	3. ยึดมั่นในอุดมการณ์ปกครอง ๆ	4. คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ๆ
หลักภavana 4	.682**	.418**	.523**	.550**	.570**	
๑. กายภavana	.580**	.332**	.452**	.447**	.568**	
๒. สីลภavana	.719**	.488**	.490**	.540**	.593**	
๓. จิตภavana	.545**	.307**	.433**	.422**	.457**	
๔. ปัญญาภavana	.580**	.370**	.471**	.544**	.509**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตัวแปรต้น	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม			
		หลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน	5. มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	6. ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมชาติและ ไม่เลือกปฏิบัติ	7. ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและ รักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ
หลักภาวนา 4	.682**	.617**	.571**	.529**	.593**
๑. กายภาวนา	.580**	.546**	.478**	.466**	.513**
๒. สีสภาวนา	.719**	.645**	.660**	.588**	.609**
๓. จิตภาวนา	.545**	.529**	.423**	.410**	.499**
๔. ปัญญาภาวนา	.580**	.463**	.484**	.420**	.479**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านกาย ตามหลักภาวนา 4 พบว่า มีรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม มี 4 รูปแบบดังนี้

1) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านกาย ตามหลักภาวนา 4 ตำบล และหมู่บ้านถือเป็นหน่วยการปกครองระดับหนึ่ง โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าหน่วยการปกครอง มีสถานภาพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ อยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาของนายอำเภอ ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านการปฏิบัติตนต่างๆจึงต้องรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ นอกจากนี้ยังถือว่าได้รับเลือกจากประชาชนในท้องที่ให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำของตน ดังนั้นจะต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน เพื่อปฏิบัติตามได้

2) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านสังคม ตามหลักภาวนา 4 กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องเคารพต่อกฎหมาย เพราะตนถือว่าเป็นผู้รักษา กฎเกณฑ์ ทั้งหลายในการอยู่ร่วมกันในสังคม ตั้งแต่กฎหมายที่ใหญ่ที่สุดของชาติอย่างรัฐธรรมนูญจนถึง กฎของหมู่บ้านต้องทำงานตรงไปตรงมา ปฏิบัติหน้าที่ที่อย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างสังคมที่ สงบสุข ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับตำบล หมู่บ้าน มากที่สุด รวมทั้งให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านทุกคน

3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านจิตใจ ตามหลักภาวนา 4 อุดมการณ์นักปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้ นำ จะต้อง มี เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นมีค่าตอบแทนน้อย เมื่อเทียบกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมา จะต้อง เสียสละเวลาส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหา บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับชาวบ้าน คิดถึง ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความสุขเมื่อ ชาวบ้านมีความสุข หากขาดความมีจิตสาธารณะแล้วก็ไม่สามารเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ดีได้

4) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านปัญญา ตามหลักภาวนา 4 กำนันผู้ใหญ่บ้านที่ดีนั้นจะต้องหมั่นหาความรู้ให้กับตนเองอยู่เสมอ หมั่นติดตามข่าวสารของบ้านเมือง เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของตน รวมทั้งช่วยสร้างการรับรู้ เกี่ยวกับข่าวสารประเด็นสำคัญให้ชาวบ้านได้รับทราบ รู้จักปรับวิธีการทำงานของตนเพื่อให้ได้ผล ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากขึ้น หมั่นเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน อยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการปฏิบัติตามหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ทั้ง 8 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยจะ เห็นได้ว่าการปฏิบัติตามหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการปฏิบัติ หน้าที่ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่พึงปฏิบัติโดยพื้นฐานอยู่แล้ว เพราะตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นจะ มาจากการที่บุคคลผู้นั้นเป็นที่ยอมรับของราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งอาจมาจากการเป็นผู้ที่มีความ

กว้างขวาง เป็นที่รู้จัก ในวงกว้าง เป็นผู้ที่ราษฎรให้ความเชื่อมั่นว่าจะสามารถเป็นที่พึ่งพาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเชษฐภคินี เชมพลโย (แทบศรี), (2565). พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การนำหลักภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่งผลให้การปกครองมีประสิทธิภาพด้านภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในหมู่บ้านและสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสฬส บุญโส, (2564). พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมีความเป็นภาวะผู้นำมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความคุ้มค่า ด้านความโปร่งใสด้านความรับผิดชอบ ด้านความร่วมมือ ด้านคุณธรรมตามลำดับ นอกจากนี้ บงกชมาศ เอกเอี่ยม, (2557). พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องอยู่ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและ ท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด โดยหน้าที่สำคัญคือการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชน

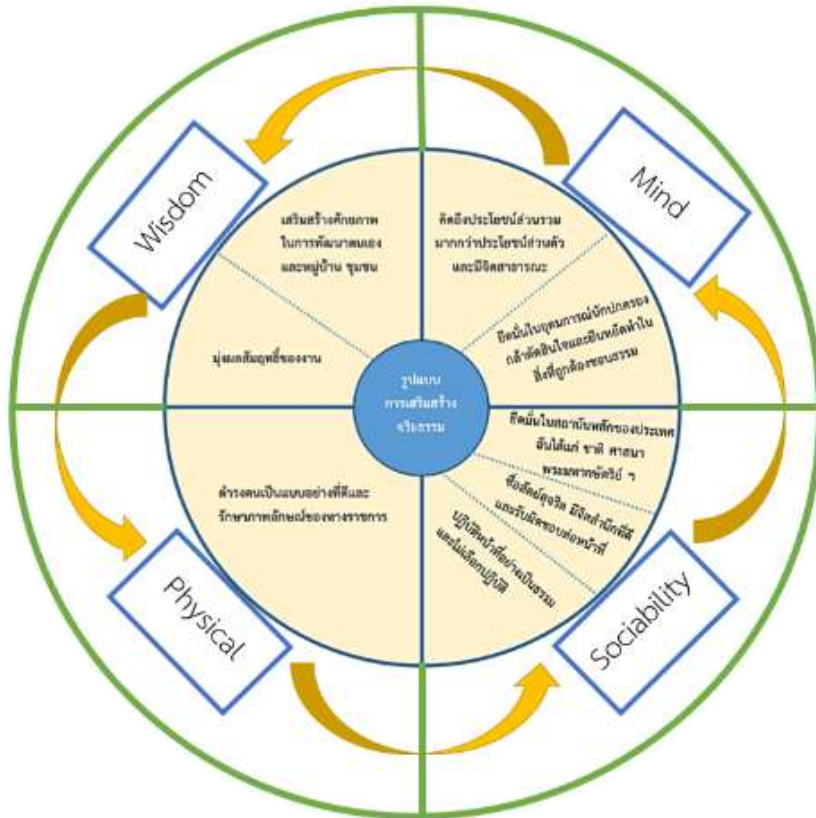
อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการปฏิบัติตามหลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ ปานกลาง เนื่องด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้านนำหลักภavana 4 ไปสร้างเสริมจริยธรรมให้กับตนเองหรือนำไปบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่ จะส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถพัฒนาจริยธรรมของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย) (2559) พบว่า ภavana 4 คือหลัก พุทธธรรมเพื่อปลูกฝังฝึกลงนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ทั้งด้านกาย ศีล จิต และปัญญา สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน (Organizational Awareness-OA) ของผู้ปฏิบัติงานนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา ของรุ่งโรจน์ ศิริพันธ์ , (2558) พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนานับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือการ พัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา และหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำ

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภavana 4 เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มี 4 รูปแบบดังนี้ 1) การพัฒนาทางกาย คือ การดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับเป็นผู้นำรักษาภาพลักษณ์ของทาง

ราชการ ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน ชาวบ้านก็จะเคารพนับถือ 2) การพัฒนาทางสังคม คือ การเคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตมีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาทางจิตใจ มีคุณธรรมยึดมั่นในอุดมการณ์ของนักปกครอง ปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหา บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชน 4) การพัฒนาด้านปัญญา คือ การพัฒนาทางปัญญา หมั่นหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและหมู่บ้าน ชุมชนโดยรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการพระวิจย อิทธิโก (ชัยเจริญวรรณ), (2561)พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การพัฒนาด้านกาย คือ การมีสุขภาพ ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและสภาพแวดล้อม 2) การพัฒนาด้านศีล คือ การมีวินัยต่อตนเองและการมีประเพณี วัฒนธรรมที่ดีในการนำมาเป็นหลักปฏิบัติ 3) การพัฒนาด้านจิต คือ การสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นในจิตใจด้วยการใช้คุณธรรมสากล 4) การพัฒนาด้านปัญญา คือ ความสุข อันเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาทั้งสามขั้น และปัญหาที่เป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดการเข้าใจการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง จนนำไปสู่การสร้างความสุขที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา ลี้มเจริญ, (2561). พบว่า สามารถบูรณาการได้ 4 มิติการพัฒนา คือ 1) กายภาพ การพัฒนา บุคลิกภาพ เพราะบุคลิกภาพเป็นภาพสะท้อนคุณค่าภายใน โดยใช้ศีลเป็นเครื่องมือในการพัฒนา 2) พุทธิภาพ การพัฒนาพฤติกรรม อันเป็นการการพัฒนาศักยภาพในการออกแบบการสื่อสารในองค์กร นอกจากนี้ อนุกุล บุญรักษา, (2554). พบว่า ด้านกายภาวนา บางครั้งจะยากต่อการ ควบคุมดูแล จึงควรมีกฎระเบียบที่เคร่งครัด คอยควบคุมดูแล ด้านศีลภาวนา บุคคลใดก็ตาม ถ้ามีการปฏิบัติตน การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หรือการฝึกอบรมทางกาย วาจา ซึ่งเป็นคุณประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น ด้านจิตตภาวนา บุคลากรที่มีการฝึกฝนพัฒนา ด้านจิตใจ หรือการ อบรมจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวนา 4 เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ จากการวิจัยได้จนได้เป็นรูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรม (Wheel of Ethics Model) มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

วงกลมชั้นใน คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ชื่อว่า รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

วงกลมชั้นที่ 2 คือ หลักประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) ยึดมั่นในอุดมการณ์นักปกครอง กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ 8) เสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน

วงกลมชั้นที่ 3 รูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรม (Wheel of Ethics Model) คือการนำหลักภาวา 4 มาบูรณาการกับประมวลจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย 1. Physical การพัฒนาทางกาย ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับเป็นผู้นำ 2. Sociability การพัฒนาทางสังคม เคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3. Mind การพัฒนาทางจิตใจ มีคุณธรรมยึดมั่นในอุดมการณ์ของนักปกครอง 4. Wisdom การพัฒนาทางปัญญา หมั่นหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน โดยการพัฒนาทั้ง 4 ด้านนี้ มีลักษณะหมุนเป็นวงรอบเกื้อกูลกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ โดยการพัฒนาจริยธรรมเมื่อถูกพัฒนามาจนครบวงรอบแล้ว ก็จะเกิด “ความสุข” ขึ้น เมื่อเกิดความสุขขึ้นแล้ว วงรอบจะหมุนเวียนกลับไปสู่การพัฒนาตนเองอีกครั้ง ในระดับปัจเจกบุคคล คือ ร่างกาย ระดับสังคม ระดับจิตใจ และระดับปัญญา อีกครั้งจนรอบไปโดยไม่รู้จบ เพราะเมื่อเกิด ความสุขขึ้นมาแล้ว ความสุขนั้นเองจะเป็นสาเหตุในการนำไปสู่การพัฒนาในระดับร่างกายอีกครั้ง นั่นคือการมีสุขภาพที่ดี การพัฒนาร่างกายให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น ความสุขนำไปสู่ความสบายกาย และ สบายใจ ทำให้เข้าใจ และเห็นแนวทางแห่งการพัฒนาในระดับ ต่อไปอย่างไม่รู้จบ

สรุป และข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมภาวา 4 กับการเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ รูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรม (Wheel of Ethics Model) ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทางกาย ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับเป็นผู้นำ 2) การพัฒนาทางสังคม เคารพกฎระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3) Mind การพัฒนาทางจิตใจ มีคุณธรรมยึดมั่นในอุดมการณ์ของนักปกครอง 4) การพัฒนาทางปัญญา หมั่นหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง และหมู่บ้าน ชุมชน โดยการพัฒนาทุกด้านนี้ มีลักษณะหมุนเป็นวงรอบเกื้อกูลกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ โดยสรุป ถ้าหากกำนันผู้ใหญ่บ้านได้นำหลักภาวา ๔ มาบูรณาการกับเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยการรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคน ชาวบ้านก็จะเคารพนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำงานตรงไปตรงมา ปฏิบัติหน้าที่ที่อย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ สังคมก็จะสงบสุข ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไข้ปัญหา บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับชาวบ้าน และหมั่นหาความรู้ พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ การปฏิบัติก็จะมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับหมู่บ้านได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมภาวนา 4 ในรูปแบบวงล้อแห่งจริยธรรม (Wheel of Ethics Model) โดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายพัฒนาสมรรถนะบุคลากรกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2. จังหวัด และอำเภอ ควรนำนโยบาย หลักเกณฑ์ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมภาวนา 4 ไปบังคับใช้ในพื้นที่ของตน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กระทรวงวัฒนธรรมควรออกนโยบายส่งเสริมส่วนราชการในพื้นที่ในรูปแบบของ “บวร” บ คือ บ้านหรือสถาบันครอบครัว ว คือ วัด หรือ สถาบันศาสนา และ ร คือ สถานที่ที่ให้ความรู้อย่างมีแบบแผน หรือ โรงเรียน ที่ล้วนสามารถช่วยส่งเสริมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีการประพฤติตนที่ดีในระดับอำเภอ ยกย่อง ให้เกียรติ มอบโล่หรือประกาศเกียรติคุณ เป็นขวัญกำลังใจให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน

2. สนับสนุนการสร้างเครือข่ายคุณธรรมจริยธรรม โดยเปิดโอกาสให้ส่วนราชการ ประชาชน วัด ชุมชน หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเพื่อร่วมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรม

3. ส่งเสริมกิจกรรมในวันสำคัญโดยแต่ละตำบลหมู่บ้านให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้นำสมาชิกครอบครัวเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นการพบปะสังสรรค์ สร้างความสนิทสนมคุ้นเคย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดานอื่น เช่น สังคหวัตถุ 4 , พรหมวิหาร 4 ,อินธิบาท 4 เป็นต้น

2) ควรมีศึกษาวิจัยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อื่นๆ และขยายขอบเขต โดยจะไดกลุ่มประชากรที่หลากหลายกว่า

References

กรมการปกครอง. (2548). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสา รักษาตินแดน.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). *กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง.

กุลธิดา ลี้มเจริญ. (2561). “กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพเชิงพุทธบูรณาการ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2527). *ระบบราชการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับหมู่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2547). “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่” *การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557*. “Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN Community”. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประสิทธิ์ จันรัตน์. (2539). “พุทธธรรมสำหรับนักปกครอง”. *วารสารพุทธจักร*, 50(12) : 3.

พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย) (2557). “พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์ (2558). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. นนทบุรี : ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. : 9-10

โสฬส บุญโส. “ภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองจังหวัดเลย”. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*. 1(3). 9-16.

อนุกุล บุญรักษา (2554). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวา 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

Factors affecting saving behavior of Generation Y

วารางคณา จิตรภักดิ์ Varangkana Chitraphan

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University

varangkana.ch@ssru.ac.th

Haripunchai Review 09/03/2023

Haripunchai Review 20/09/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาถึงทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย 2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเมื่อจำแนกตามอายุ เพศและการศึกษา กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย รวมจำนวน 294 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ วิธีของเซฟเฟ่

ผลการศึกษาพบว่า 1. กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่กำลังศึกษาอยู่เพียงอย่างเดียวและมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ขณะที่ภาพรวมกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศหญิงจะมีทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมมากกว่าเพศชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศหญิงจะมีทัศนคติ หรือความเชื่อที่ว่า การออมทำให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและถ้าออมเงินในวันนี้จะสบายในวันหน้าในระดับมากที่สุด 2. ขณะที่กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศชายจะมีทัศนคติ หรือความเชื่อที่ว่า การออมทำให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินมากที่สุด เมื่อจำแนกตามอายุพบว่า ทัศนคติ หรือความเชื่อในระดับมากที่สุดของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในทุกช่วงอายุมีทัศนคติ หรือความเชื่อที่ว่าถ้าออมเงินวันนี้จะสบายวันหน้าและการออมทำให้เงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 20 ปี – 24 ปี กับช่วงอายุ 25 ปี – 29 ปี มีทัศนคติ ความเชื่อว่าการออมเงินเป็นการแสดงความรักต่อตัวเอง ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัย, พฤติกรรมการออม, เจนเนอเรชั่นวาย.

Abstract

The purpose of this research is to study the attitude or belief in saving of Generation Y group and to compare the attitude or belief in Generation Y's saving when classified by age, gender and education. The population groups used in this study are Generation Y, a total of 294 people. Data collection using questionnaires via Google Form. The statistics used for data analysis were by Sheffe.

The results showed that Most Generation Y groups are female, currently studying alone and having income not over 10,000 baht per month. While in the overall Generation Y females have more attitudes or beliefs in saving than males. In particular, the female Y generation will have an attitude or belief that saving makes money available for emergencies, and if saving today, we will be most comfortable tomorrow. While Generation Y males have an attitude or belief that Savings make the most money to spend in an emergency. When classified by age, it is found that the highest level of attitudes or beliefs of Generation Y in every age range have an attitude or belief that if you save money today, you will be comfortable tomorrow and that you will have money to save emergency spending was at the highest level. While Generation Y, aged between 20 - 24 years and 25 years - 29 years, have different attitudes or beliefs that saving money shows love for themselves differently with a statistical significance of 0.05

Keyword: Factors, Saving Behavior, Generation Y.

บทนำ

กลุ่มผู้บริโภครุ่นที่ทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญมากที่สุด คือ กลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) คนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรวัยทำงานที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูง มีกำลังซื้อสูง และจะเป็นผู้กำหนดความเป็นไปของโลกในอีก 20 ปี ข้างหน้า นักเศรษฐศาสตร์มีการคาดการณ์ว่าคนกลุ่มนี้ใช้จ่ายรวมกันเฉลี่ยราว 2 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ที่สำคัญเอเชียเป็นทวีปที่มีประชากรกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย มากที่สุดด้วยจำนวนมากกว่า 1 พันล้านคน หรือราวร้อยละ 86 ของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายทั่วโลกที่เป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อมหาศาล (วีระ

ศักดิ์ สุทัศน์วิบูลย์, 2561) ในขณะที่เดียวกันจากการสำรวจครัวเรือนทั่วประเทศประมาณ 21.6 ล้านครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ามีครัวเรือนที่มีการออมเงิน 15.7 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 72.9 และอีก 5.8 ล้านครัวเรือนหรือร้อยละ 27.1 ไม่มีเงินออม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561 หน้า 109)

อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในปัจจุบันส่งผลต่อทั้งพฤติกรรมในการใช้ชีวิตและค่าใช้จ่ายของประชากรทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ที่เติบโตมาจากยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ให้ความสะดวก อาทิเช่น การสื่อสารโทรคมนาคม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการได้ด้วยเพียงปลายนิ้วสัมผัส (Howe & Strauss, 2000) และเป็นวัยที่กำลังจะทยอยเข้าสู่ตลาดแรงงานและด้วยคุณลักษณะ ทักษะและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (Macky, Gardner, & Forsyth, 2008 หน้า 121) และการได้รับการดูแลจากผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด จึงไม่ค่อยวางแผนในระยะยาวและไม่คำนึงถึงอนาคตมากนัก ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างปัจจุบันทันด่วน (Glass & training, 2007 หน้า 94) และยังส่งผลให้สถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันเริ่มเข้าขั้นวิกฤตเมื่อเงินออมส่วนบุคคลมีอัตราการขยายตัวที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของศูนย์วิจัยประสบการณ์และข้อมูลลูกค้าธนาคารทหารไทยที่เปิดเผยผลการสำรวจออนไลน์กับคนไทยทั่วประเทศที่มีอายุระหว่าง 18-54 ปี จากฐานข้อมูลผู้ประกอบอาชีพ 35 ล้านคน พบว่า คนไทยร้อยละ 80 ประมาณ 28 ล้านคนมีเงินออมพอใช้ไม่ถึง 6 เดือน ติดโซเซียลมีเดีย ซื้อสินค้าผ่านออนไลน์แต่ไม่มีเงินออม เน้นใช้ก่อนออมที่หลัง ขณะที่กลุ่มที่มีเงินออมพอ สำหรับการใช้จ่ายตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 20 โดยปัญหาเงินออมไม่พอเกิดขึ้นกับกลุ่มวัยเริ่มทำงาน หรือ กลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) จนถึงกลุ่มคนทำงาน หรือกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ (Generation X) (ThaiPBS, 2561) <https://news.thaipbs.or.th/content/272923>

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย เนื่องจากทัศนคติ หรือแนวความคิดที่นำไปสู่การออมเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการออมส่วนบุคคล การมีทัศนคติที่ดีจะส่งผลต่อพฤติกรรมการออมและการปลูกฝังเรื่องของการออมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเงิน การลงทุน การออม ย่อมสามารถเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี และมีความได้เปรียบทางการเงินเป็นอย่างมาก (ศิริพร โสคำ

ภาและคณะ, 2559) ในขณะที่เมื่อวิเคราะห์ตามช่วงอายุแล้วพบว่าสัดส่วนการออมไม่มีความสัมพันธ์กับช่วงอายุของผู้ออมในทุกระดับรายได้ (ปิยรัตน์ กฤษณามระ, พัทธรา วลัยชัยปาณี, เมธินี วณิกกุล, รัฐชัย ศีลาเจริญ, & นาถฤดี ศุภกิจจาร์จักษ์, 2011)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงทัศนคติ ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวย
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ความเชื่อในการออมของกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวย” นี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาด้านทัศนคติที่ส่งผลและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออม ของกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวยและเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติการออมของกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวยคนที่เกิดขึ้นช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 เมื่อจำแนกตามช่วง อายุและการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้คือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ ประชากรกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวยคนที่เกิดขึ้นช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 ที่กำลังศึกษาอยู่เพียงอย่างเดียว หรือกำลังศึกษาอยู่และทำงานควบคู่กันไป หรือ จบการศึกษาแล้วและทำงานเพียงอย่างเดียว
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553) กล่าวว่า การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ไม่ทราบจำนวน ประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุและสถานภาพการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม (กำลังศึกษาอยู่เพียงอย่างเดียว กำลังศึกษาอยู่และทำงานควบคู่กันไป จบการศึกษาแล้วและทำงานเพียงอย่างเดียว)

ส่วนที่ 2 ทัศนคติ ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของคนกลุ่มเงินออมนอกระชั้นนวย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม (Google Forms) ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบทุกข้อกลับมาจำนวน 294 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ครบถ้วนแล้วผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของ แบบสอบถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามซึ่งมีความถูกต้องสมบูรณ์มาลงรหัสตามวิธีการวิจัยทางสถิติและ ดำเนินการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IBM SPSS (Statistics) 26 จากนั้นนำผลที่ได้ มาทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติเพื่ออธิบายความหมายต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้คือ

1. ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และกระจายของลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics)

2. สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงลักษณะของตัวแปรต้นที่มีผลต่อตัวแปรตามโดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและวิธีการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทศนคติ ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย พบว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย” ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 20 ปี – 24 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่เพียงอย่างเดียวและมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งในภาพรวมกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศหญิงจะมีทศนคติ ความเชื่อในการออมมากกว่าเพศชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศหญิงจะมีทศนคติ ความเชื่อที่ว่า การออมทำให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและถ้าออมเงินในวันนี้เราจะสบายในวันหน้า มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพศชายจะมีทศนคติ ความเชื่อที่ว่า การออมทำให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน มากที่สุดเพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบทศนคติ ความเชื่อในการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ทศนคติ ความเชื่อในระดับมากที่สุดของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในทุกช่วงอายุมีทศนคติ หรือความเชื่อที่ว่าถ้าออมเงินวันนี้ท่านจะสบายวัน

หน้าและการออมทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 35 ปี – 37 ปี มีทัศนคติ หรือความเชื่อในความตระหนักและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออมและมีความเชื่อว่าการออมเงินเป็นการแสดงความรักต่อตัวเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 20 ปี – 24 ปี กับช่วงอายุ 25 ปี – 29 ปี มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเงินเป็นการแสดงความรักต่อตัวเอง ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนี้ กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยเกือบทุกช่วงอายุมีทัศนคติ หรือความเชื่อมีเงินออมวันนี้จะเป็นหลักประกันให้กับตัวท่านเองในวันข้างหน้าได้ การออมเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับค่าใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน อาทิเช่น ค่ารักษาพยาบาล การออมที่ดีต้องมีการวางแผนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การออมเป็นการวางแผนอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ท่านสามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการได้ การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคตและคนที่ออมเงินได้คือ คนที่มีนิสัยประหยัดและมัธยัสถ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อจำแนกตามการศึกษา พบว่า ทุกกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยมีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเงินวันนี้ท่านจะสบายวันหน้า รวมไปถึงมีทัศนคติ หรือมีความเชื่อและปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมให้ท่านแบ่งรายได้เพื่อใช้จ่าย 3 ส่วนและเก็บออม 1 ส่วน การออมเป็นความรอบคอบและความไม่ประมาท ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและการออมทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่กำลังศึกษาอยู่เพียงอย่างเดียวมีทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมในภาพรวม การออมเป็นการเพิ่มความมั่งคั่งให้กับตัวท่านเองได้และการออมเป็นการวางแผนอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ท่านสามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่กำลังศึกษาเพียงอย่างเดียว รวมไปถึงกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่กำลังศึกษาอยู่และทำงานควบคู่กัน มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับค่าใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน อาทิเช่น ค่ารักษาพยาบาลและการออมที่ดีต้องมีการวางแผนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและการออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่กำลังศึกษาเพียงอย่างเดียว รวมไปถึงกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่จบการศึกษาแล้วและทำงานเพียงอย่างเดียว มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่ามีเงินออมวันนี้จะเป็นหลักประกันให้กับตัวท่านเองในวันข้างหน้าได้ อยู่ในระดับมากที่สุดและกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่จบการศึกษาแล้วและทำงานเพียงอย่างเดียว มีทัศนคติ หรือความเชื่อในความตระหนักและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออม อยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของทัศนคติ หรือความเชื่อ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัย มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมที่ดีต้องมีการวางแผน และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ เกือบทุกกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยมีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเป็นการเพิ่มความมั่งคั่งให้กับตัวเองได้ การออมเป็นการวางแผนอย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้ท่านสามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการได้ การออมทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต คนที่ออมเงินได้คือ คนที่มีนิสัยประหยัดและมีธำมรงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด การออมเงินเป็นการแสดงความรักต่อตัวเอง มีเงินออมวันนี้จะเป็นหลักประกันให้กับตัวเองในวันข้างหน้าได้ การออมเงินกับสถาบันการเงินทำให้มีวินัยในการใช้จ่าย ก่อให้เกิดรายได้และเป็นเงินออมช่วยซ่อมเสริมเศรษฐกิจต้นและส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่มีรายได้ 10,001 บาท – 20,000 บาทต่อเดือน และ 20,001 บาท – 30,000 บาทต่อเดือน มีทัศนคติ หรือความเชื่อในการออมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน และ 10,001 บาท – 20,000 บาท มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับค่าใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน อาทิเช่น ค่ารักษาพยาบาล อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่มีรายได้ 20,001 บาท – 30,000 บาทต่อเดือน และ 30,001 บาท – 40,000 บาทต่อเดือน มีทัศนคติ หรือความเชื่อในความตระหนัก และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออม อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เปรียบเทียบทัศนคติ ความเชื่อในการออมของกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทัศนคติ หรือความเชื่อในภาพรวมกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยจะมีทัศนคติ หรือความเชื่อที่ว่า การออมทำให้มีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินและถ้าออมเงินในวันนี้เราจะสบายในวันหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์, 2560) ที่พบว่า การออมคือสิ่งที่จำเป็นเพราะนอกจากเป็นการเพิ่มความมั่งคั่งให้กับตัวเองแล้วยังทำให้รู้จักการวางแผนใช้เงินไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยและยังสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเงิน ภายใต้โครงการนำร่องให้ความรู้ทางการเงินกับกลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยที่เพิ่งทำงาน ของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยที่พบว่า กลุ่มเงินเนอเรชั่นวัยทราบว่าการออมเป็นสิ่งจำเป็น และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (จันทะสุก

ลาดสะอาด et al., 2018) ที่พบว่า พฤติกรรมการออมส่วนบุคคลได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยทัศนคติที่นำไปสู่การออม นั้นหมายความว่า กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายมีทัศนคติเชิงบวกต่อการออม

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบทัศนคติ ความเชื่อในการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ทัศนคติ หรือความเชื่อของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 20 ปี – 24 ปี กับช่วงอายุ 25 ปี – 29 ปี มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเงินเป็นการแสดงความรักต่อตัวเองที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ธนกิจ บุญลือ & เฉลิมพร เย็นเยือก, 2018) ที่พบว่าสถานะโสดที่ส่วนใหญ่จะไม่มีการวางแผนทางการเงิน เนื่องจากไม่มีภาระในการรับผิดชอบ หรือคิดหน้าคิดหลังใช้ชีวิตอยู่คนเดียวไม่ต้องเผื่อเงินเก็บไว้ใช้ในอนาคตนานัก มีการใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย ในยุคที่มีสินค้า หรือบริการที่ล่อตา ล่อใจ ในยุคปัจจุบัน เมื่อจำแนกตามการศึกษา พบว่า ทุกกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายมีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเงินวันนี้ท่านจะสบายวันหน้า รวมไปถึงมีทัศนคติ หรือมีความเชื่อและปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมให้ท่านแบ่งรายได้เพื่อใช้จ่าย 3 ส่วนและเก็บออม 1 ส่วน การออมเป็นความรอบคอบและความไม่ประมาท ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและการออมทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ธนกิจ บุญลือ & เฉลิมพร เย็นเยือก, 2018) ที่พบว่า ระดับการศึกษา ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญา เอก มีความพึงพอใจในการออมเงินอยู่ในระดับมาก แต่พบว่าระดับการศึกษา ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มีความพึงพอใจในการออมเงินน้อยที่สุด เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ปัจจุบันระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา ซึ่งวุฒิการศึกษานี้จะมีความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับสูงยาก ทำให้รายได้ที่เข้ามาต่อเดือนอาจไม่เพียงพอต่อการเก็บไว้เป็นเงินออม อีกทั้งยังไม่มีความรู้เพียงพอที่จะทำให้เงินที่มีสามารถงอกเงยได้ในอนาคต เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของทัศนคติ หรือความเชื่อ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย มีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมที่ดีต้องมีการวางแผนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ เกือบทุกกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายมีทัศนคติ หรือความเชื่อว่าการออมเป็นการเพิ่มความมั่นคงให้กับตัวท่านเองได้ การออมเป็นการวางแผนอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ท่านสามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการได้ การออมทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การออมเป็นการลงทุนเพื่อหาผลประโยชน์ในอนาคต คนที่ออมเงินได้คือ คนที่มีนิสัยประหยัดและมีธรรมาจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ (วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล, 2557) ที่พบว่า เพศ

ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ทักษะคติที่ชอบใช้ บัตรเครดิตและการช้อปปิ้งไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนารูปแบบการออมโดยใช้โมเดล ” องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “ ได้ตั้งแผนภาพ ต่อไปนี้

ที่มา : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กองโลจิสติกส์, องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://dol.dip.go.th/th/category/2017-11-22-04-32-19/2022-04-07-13-55-08> [วันที่ 28 มีนาคม 2566].

เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ หรือที่เรียกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็น และเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ

ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจ และการกระทำเป็นไปพอเพียง จะต้องอาศัยทั้งคุณธรรม และความรู้ ดังนี้

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องสร้างเสริมให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือการตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือมีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และในขั้นปฏิบัติ

การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ต้องคำนึงถึง 4 มิติ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ลดรายจ่าย / เพิ่มรายได้ / ใช้ชีวิตอย่างพอควร / คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ / มีภูมิคุ้มกัน / ไม่เสี่ยงเกินไป / การเฟื่องทางเลือกสำรอง

ด้านสังคม

ช่วยเหลือเกื้อกูล / รู้รักสามัคคี / สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ / เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด / ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

ด้านวัฒนธรรม

รักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย / เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น / รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้คือ องค์กรของรัฐ เอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึง ครอบครัว เพื่อน ควรแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้าถึงกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเพื่อเพิ่มทัศนคติทั้งในเชิงบวกและทัศนคติเชิงลบเกี่ยวกับการเป็นหนี้ในการสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการออมอย่างจริงจังให้กับกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย และศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการเข้าถึงเทคโนโลยีของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออม เพื่อเพิ่มช่องทางในการสร้างทัศนคติการออมให้กับกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

References

- ชนกิจ บุญลือ, & เฉลิมพร เย็นเยือก. (2018). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการออมเงินของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี. Paper presented at the Rangsit Graduate Research Conference: RGRC.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร : วี. อินเทอร์เน็ตพริ้นท์.
- วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล. (2557). ปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. *สุทธิปริทัศน์*, 85.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2548). การวิจัยตลาด: ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business World.
- สุภารัตน์พิมลรัตน์กานต์, น. จ., ธีระวัฒน์จันทิก,. (2560). ปัจจัยแรงจูงใจการออม สภาพแวดล้อมในการออมและทัศนคติการออมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษาวิทยาลัยโลจิสติกส์

และซัพ พลายเซน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, : 8.

Glass, A. J. I., & training, c. (2007). *Understanding generational differences for competitive success*. 39(2), 98-103.

Gursoy, D., Maier, T. A., & Chi, C. G. J. I. J. o. H. M. (2008). *Generational differences: An examination of work values and generational gaps in the hospitality workforce*. 27 (3), 448-458.

Howe, N., & Strauss, W. (2000). *Millennials rising: The next great generation*: Vintage.

Lancaster, L. C., & Stillman, D. (2011). The “M Factor-How the Millennial Generation is Rocking the Workpkace”. In: SAGE Publications Sage India: New Delhi, India.

Macky, K., Gardner, D., & Forsyth, S. J. J. o. M. P. (2008). *Generational differences at work: Introduction and overview*. 23(8), 857-861.

MoneyHUB. (2016). *10 ทักษะที่ดีในการออมเงิน ออมแล้วชีวิตรุ่ง !* Retrieved from <https://moneyhub.in.th/article/why-you-have-to-save-money/>

MoneyHUB. (2017). *จับตาการออมของคน Gen Y ปัญหาน่าห่วงของคนยุคใหม่*. Retrieved from <https://moneyhub.in.th/article/gen-y-saving-money-problem/>

Phuanpoh, Y. J. V. E.-J., Silpakorn University. (2014). *การให้ความหมายรูปแบบและกระบวนการออมของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาการประกอบการ. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 7(2), 251-266.

Reisenwitz, T. H., & Iyer, R. J. M. m. j. (2009). *Differences in Generation X and Generation Y: Implications For The Organization And Marketers*. 19(2).

Rondeau, A. (1992). *Organizations: Behavior, Structure, Processes*. In: JSTOR.

ThaiPBS. (2561). *ผลสำรวจพบ Gen Y - Gen X มีเงินออมพอใช้ไม่ถึง 6 เดือน*. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/272923>

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดลำพูน

Development of a Buddhist Health Tourism Community to Strengthen the Foundational Economy in Lamphun Province

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Saenwong

นฤพันธ์ สมเจริญ Naruephan Somcharoen

พระมหาอรณพ นริสโร Phra Maha Atthaphon Narissaro

ปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์ Pinpinat Luengpitak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ksanvong@hotmail.com

Haripunchai Review 17/10/2023

Haripunchai Review 12/12/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน 2)พัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน 3)พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของจังหวัดลำพูน 4)พัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน วิเคราะห์เชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน ได้แก่ เอือนสมุนไพรร และผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้ครัวเรือนพอเพียง (84 ครัวเรือน) เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์ จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินในอดีต และศูนย์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) การพัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน ได้แก่ พื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยวสุขภาพ กิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ

3) การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของจังหวัดลำพูน มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพองค์รวมตามหลักภวนาธรรมทางพระพุทธศาสนา

4) พัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน พบว่า เกิดการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สุขภาพและการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนตำบลโม่งค์และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากแก่คนในชุมชน

คำสำคัญ : การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน, สุขภาพวิถีพุทธ, เศรษฐกิจฐานราก.

Abstract

This research aims to 1) Study the potential of Buddhist health community tourist attraction areas in Lamphun Province. 2) Develop competencies and processes for strengthening the grassroots economy of Buddhist community health tourism destinations in Lamphun Province. 3) Develop Buddhist community health tourism routes in Lamphun Province. 4) Develop innovative Buddhist health-based community tourism to strengthen the grassroots economy in Lamphun Province. Action research methods Interview tool and group discussion The target population includes network groups and areas of Buddhist health-oriented community tourist attractions in Lamphun Province. Descriptive analysis

The research results found that

1) Potential of Buddhist health community tourist attraction areas in Lamphun Province, including herbal medicine and health products. Sufficiency Household Learning Center (84 households) learning about organic farming Umong Subdistrict Cultural Center Exhibits tools used to make a living in the past and Umong Subdistrict Community Tourism Center It is a community tourism enterprise.

2) Development of competencies and processes for strengthening the grassroots economy of Buddhist health tourism community attractions in Lamphun Province, including health tourism areas and routes. Community health activities Personnel involved in community health tourism Community Health Tourism Network

3) Development of Buddhist community health tourism routes in Lamphun Province. Focuses on giving tourists the goal of enhancing overall health according to Buddhist principles.

4) Develop innovative Buddhist community health tourism to strengthen the grassroots economy in Lamphun Province. It was found that there has been the development of innovative health products and Buddhist community health tourism that can support tourists traveling to the Umong and Serm sub-district communities. Create a grassroots economy for people in the community

Keywords: Community Tourist Attraction Development, Buddhist Health, Grassroots Economy.

บทนำ

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์นั้น เป็นกระแสหลักที่สร้างความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโลกาภิวัตน์คือ โลกที่เป็นหนึ่งเดียวกัน (โลกที่ถูกทำให้มีขนาดเล็กลง จากการย่นย่อ เวลาการส่งข้อมูล ข่าวสารที่รวดเร็วเพียงเสี้ยววินาที) มีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในปัจจุบันความเป็นโลกเดียวกันของ เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การเงินเสรี ทำให้ทั้งโลกเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกัน อาจจะนิยามโลกาภิวัตน์ในความหมาย สั้นๆคือ “โลกไร้พรมแดน” หรือทำโลกเล็กลง ภายใต้การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ(อารีย์ นัยพินิจ, 2557)ซึ่งโลกาภิวัตน์นี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ดังนั้นแนวคิดใหม่ที่จะตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพจึงได้ถูกเสนอขึ้น เพื่อที่จะหารูปแบบการ ท่องเที่ยวประเภทอื่นที่เหมาะสม และหาแนวทางนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบทางลบเหมือนที่ผ่านมา แนวคิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ นั้นคือการท่องเที่ยวเชิงแนวคิด เป็นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คุณภาพที่มีความตั้งใจที่จะเลือกมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวที่จุดหมายปลายทางจริง ไม่ใช่เป็นการมาท่องเที่ยวไปยัง ที่แห่งนั้นตามกระแสนิยม โดยการจะตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพนั้น ควรที่จะมีการนำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความ

ต้องการที่แตกต่างของนักท่องเที่ยวรายบุคคล โดยที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งด้านภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชน ร่วมกันพัฒนาการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงแนวคิดในระยะแรกๆ ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานกับ ธรรมชาติโดยมีหลายลักษณะเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทาง ทะเล การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

การท่องเที่ยวที่หลายหน่วยงานของไทยกำลังให้ความสำคัญอย่างมากใน ปัจจุบัน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยได้วิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงกีฬาการท่องเที่ยวเชิงศาสนามีแนวโน้มจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยว ต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์ กิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เลือกพักผ่อนในโรงแรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งประเทศไทยมีความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธจึงเป็นกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างกิจกรรมเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงสุขภาพวิถีพุทธภายใต้หลักพุทธธรรมภาวนา 4 ประกอบไปด้วย กาย วาจา ใจ และปัญญา ซึ่งแบ่งออกเป็น การฟื้นฟูหรือบำบัดสุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพ

จังหวัดลำพูนจึงเป็นพื้นที่ที่ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวและการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองแห่งความสุข บนความพอเพียง” ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (2561-2564) โดยมีพันธกิจ ได้แก่ *ด้านสังคมและความมั่นคง* : พัฒนาจังหวัดลำพูนให้เป็นสังคมแห่งดุลยภาพ สุขสงบ เข้มแข็ง เชื่อมโยงฐานความรู้ ศาสนาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาในทุกมิติของสังคม เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ให้เป็นรูปธรรมและสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะพัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพัฒนานวัตกรรม การท่องเที่ยวท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ผ่านเครือข่ายชุมชนสุขภาพของจังหวัดลำพูน พร้อมทั้งเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นล้านนาจาก

“วัด” สู่ “ชุมชน” จาก “ชุมชน” สู่ “พื้นที่สาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” อันจะนำมาสู่การเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากแก่ชุมชนในจังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อพัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของจังหวัดลำพูน
- 4) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้วยการลงพื้นที่สำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน เพื่อพัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว และพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน โดยมีขั้นตอนการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

การลงพื้นที่ใน 4 พื้นที่ของจังหวัดลำพูน เพื่อสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนในพื้นที่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความเป็นมา ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ และรูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะ กระบวนการ เส้นทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธอันนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากแก่ชุมชน ที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนแล้วหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูนโดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน ได้แก่ เอือนสมุนไพโร เป็นแหล่งข้อมูลและศูนย์การเรียนรู้ด้านพืชสมุนไพรที่มีความหลากหลายและเป็นศูนย์รวมของผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้ครัวเรือนพอเพียง (84 ครัวเรือน) มีการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ มีกิจกรรมที่เทศบาล ให้การสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ทั้งการฝึกอบรมพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างความเข้มแข็งให้ครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์ เป็นศูนย์กลางรวบรวมและจัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินของชาวบ้านในอดีตให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ทั้งนี้ยังได้พัฒนาบริเวณอาคารให้เป็นสวนสาธารณะพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย และศูนย์การท่องเที่ยวชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเน้นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยยึดถือแนวทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยมีกิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะและกระบวนการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในจังหวัดลำพูน เป็นการพัฒนาสมรรถนะสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติ ได้แก่ พื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยวสุขภาพ กิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของจังหวัดลำพูน โดยการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธ มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามหลักภาวะธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่มีประสพการณ์การท่องเที่ยวโดยได้ประโยชน์ ๔ ประการ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา ที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีสุขภาวะที่ดี และ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธของการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน พบว่า เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนตำบลอุโมงค์แล้วนั้น เพื่อเป็นการบริการและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากแก่คนในชุมชน จึงได้พัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อเป็นการบริการแก่นักท่องเที่ยว และการสร้างได้แก่คนในชุมชน และยังได้พัฒนานวัตกรรมด้านการบริการการท่องเที่ยว และการพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการวิจัยพบว่า ด้านพื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยว สุขภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ มีความหลากหลายทั้งในด้านวิถีวัฒนธรรม วิถี สุขภาพ และวิถีพุทธ มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็น ว่า ศักยภาพด้านพื้นที่ของตำบลอุโมงค์มีความพร้อมในการที่จะพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสุขภาพได้ มีการนำเสนอข้อมูลชุมชนและวิถีชุมชน ทั้งในมิติด้านสังคม วิถีชีวิต ศาสนา และ สุขภาพ ผ่านเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ เทศบาลตำบลอุโมงค์ ศูนย์วัฒนธรรมตำบลอุโมงค์ เอื้อน สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายในด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะเป็นศักยภาพที่มีความ สำคัญ สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ซึ่งในส่วน ของตำบลอุโมงค์นั้นมีความพร้อมและมีความหลากหลายเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงมีศักยภาพและความ พร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ และนอกจากนั้น ในตำบลอุโมงค์ยังมีวัดอีกกว่า ๑๐ วัด ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางใจได้ โดยเฉพาะวัดป่าเหว ที่มีความพร้อม ทั้งในเรื่องของพื้นที่ บุคลากร งบประมาณ และเครือข่าย จึงนับได้ว่า ชุมชนตำบลอุโมงค์มีความพร้อม ของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและสามารถที่จะพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ (2559) ซึ่งได้ทำการศึกษา รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อย่างยั่งยืน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ ได้แก่ กลุ่มปลูกและ แปรรูปสมุนไพรไทย มีความสนใจ และเข้าใจในรูปแบบของการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพเป็นอย่างดี มีความรู้ด้านสมุนไพร และการบำบัดเพื่อสุขภาพ

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิจัยพบว่า มีกิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน คือ การ ระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ ซึ่งมีความมุ่งหวังในการ สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธให้เกิดขึ้นในตำบลอุโมงค์ การสืบค้น ทุนทางสังคมที่นำไปสู่การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธ เป็นการสืบค้น ทุนทางสังคมในชุมชนตำบลอุโมงค์ที่เป็นทุนทางสังคมเชิงศักยภาพ สามารถที่จะนำไปสู่การจัดการ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทัศนคติ (Attitude) และด้านการปฏิบัติ (Practice) เป็นกิจกรรมในการพัฒนา สมรรถนะด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติ ของเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

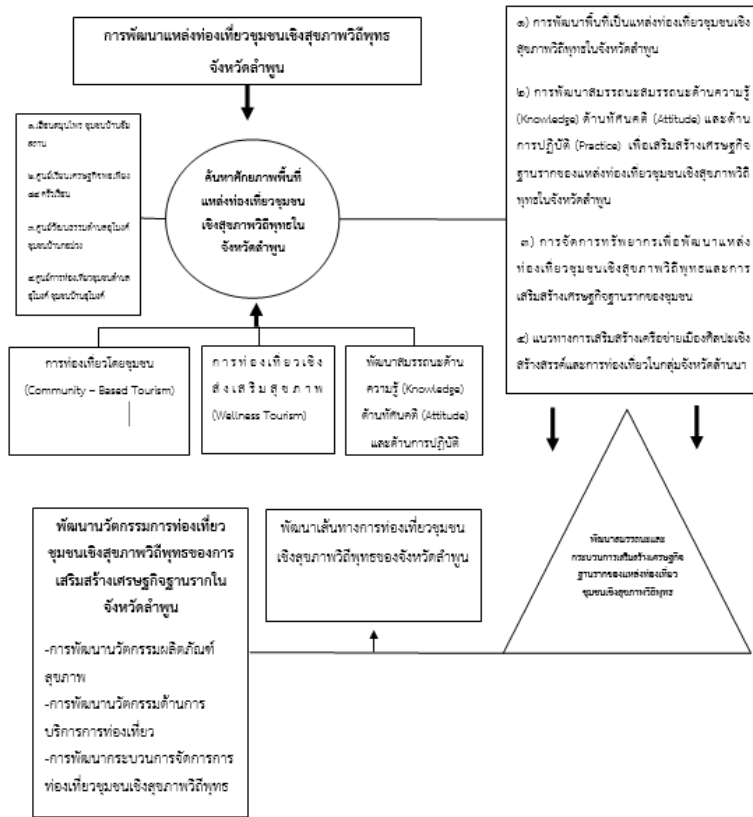
ชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงาพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครมี ศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพทางด้าน การบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ศักยภาพทางการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวและศักยภาพทางด้านความร่วมมือของชุมชน องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว ชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไคร

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการวิจัยพบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงสุขภาพตำบลอุโมงค์มีความหลากหลายและมีศักยภาพเป็นอย่างมาก อาทิ เอือนสมุนไพรมี บุคลากรที่มีความรู้ด้านสมุนไพร มีความเชี่ยวชาญในการใช้พืชสมุนไพรเป็นอย่างดี มีสถานที่รองรับผู้ มาใช้บริการด้านสุขภาพอย่างพอเพียง วัดป่าเหว มีบุคลากรที่มีความรู้มนเรื่องของการเสริมสร้าง สุขภาพทางใจ เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีบุคลากรคือ เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และ กองสวัสดิการฯ ได้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพให้กับชุมชน โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ มีบุคลากรด้านสาธารณสุขคอยให้ความรู้ด้านโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ โรคเรื้อรัง และการดูแลสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โฆษิต ไชยประสิทธิ์ (2554) ที่ได้ศึกษาการ จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากชุมชนในโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวจะประกอบไปด้วยศักยภาพของชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการ เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 จากการวิจัยพบว่า เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ ตำบลอุโมงค์ มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการทำตลาดออนไลน์ โดยทางวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวฯ จะมีการอบรมเทคนิคการใช้งานแอปพลิเคชันออนไลน์ แพลตฟอร์มการขายออนไลน์ รวมถึงช่อง ทางการขายออนไลน์พื้นฐานอย่างเช่น Facebook Line เป็นต้น มีการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ การนำเสนอองค์ความรู้ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และ การบูรณาการองค์ความรู้เข้าไว้ด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า (2556) ซึ่งได้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อตลาดนัดศิลาใน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน” สามารถสังเคราะห์ผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่วิเคราะห์และสรุปเพื่อนำเสนอนั้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลชุมชนไปพัฒนาเป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเป็นแผนการท่องเที่ยวชุมชนประจำจังหวัด หรือประจำตำบล โดยความร่วมมือของเครือข่ายในด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่ส่วนใหญ่แล้วมีศักยภาพเพียงพอ

2) ในแต่ละตำบลจะมีอัตลักษณ์ชุมชน วิถีชุมชน และของดีในชุมชน หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาเชิงพื้นที่

เพื่อสร้างเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมา ทั้งนี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นชุมชนที่มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเช่นชุมชนตำบลอุโมงค์ แต่เป็นการพัฒนาและยกระดับพื้นที่ชุมชนให้ไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็งให้ได้ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ความร่วมมือในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ชุมชนตำบลอุโมงค์ เครือข่ายชุมชน ควรมีความตระหนักรู้และให้ความสนใจในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนได้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว สถาบันศาสนา ควรมีการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเชิงรุกในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรเป็นการศึกษากระบวนการสร้างความตระหนักรู้และกระบวนการรับรู้ผลประโยชน์ที่พึงเกิดขึ้นจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ทั้งนี้เพราะ การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวิถีพุทธได้อย่างยั่งยืนนั้น ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วย และผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจก็จะตกอยู่กับชุมชนตำบลอุโมงค์ หรือชุมชนในจังหวัดลำพูนที่มีความสนใจและตั้งใจที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพวิถีพุทธ

References

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, [เอกสารเผยแพร่].
- กรวรรณ สังขกร, สามารณ สุวรรณรัตน์ และไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์. (2557). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรม สร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์*. สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรวรรณ สังขกร. (2555). “แหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวตลาดใหม่”. *เอกสารประกอบการประชุมเสวนา “การผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อตอบสนองตลาดใหม่ทางการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน”* จัดโดยโครงการกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายวิจัยของศูนย์ภาคีเครือข่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ โรงแรมลำปางเวียงทอง จ.ลำปาง 9 กรกฎาคม 2555. (เอกสารอัดสำเนา).

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์,
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิด ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง และสื่อสารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- เกษม เพ็ญภินันท์. (2552). *ความโกลาหลของวัฒนธรรมศึกษา: ยกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จารุณี สุวรรณรัตน์. (2557). *กราฟฟิติ (graffiti) : การสื่อสารความหมายและอัตลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑามาศ วิศาลสิงห์. (2555). *โครงการศึกษาภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ยูเรก้า คอนซัลติ้ง จำกัด.
- ชุตินา บริสุทธิ์. (2557). *การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishikawa*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยสิทธิ์ ชาญอาวู และพัชรภา เอื้ออมรวิช. (2558). *การศึกษาคุณค่าด้านอัตลักษณ์ของศิลปะข้างถนน เพื่อการสร้างมูลค่าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี.
- ณัฐกานต์ กันธิ. (2555). *มะจิสุกุริ (Machitsukuri) กับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐพล ตันติวังศ์ตระกูล.(2554). *พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี.
- เดชดิลก ลีมวิรัตน์ (2556). *สตรีทอาร์ตสะท้อนสังคมวัดถุนิยม*. กรุงเทพมหานคร: คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธานัท ภูมรัช. (2557). *แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ย่านบ้านศิลปินและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ชุมชนคลองบางหลวง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรวัฒน์ บุตตะโยธี. (2551). *ความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อเมืองโบราณจังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- บริษัท อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี จำกัด. (2554). *โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมในการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทยในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อินทัช รีเสิร์ช แอนด์ คอนซัลแทนซี จำกัด.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอก ในเกาะรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แพรวพโยม พัวเจริญ. (2554). *การศึกษาอัตลักษณ์และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเพลงโคราชสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวเยาวชน*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 23 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ระหว่างวันที่ 23-25 ธันวาคม 2554): 759–764.
- มณีนทร กิรติวัฒน์. (2559). “การให้ความหมายรูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษา บ้านศิลปิน คลองบางหลวง กรุงเทพมหานคร”. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2555ป. *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2554 – 2558*. กรุงเทพมหานคร : กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร.
- รัตนา โตสกุล. (2558). *มนต์เสน่ห์เรื่องอำนาจ*. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.

**การเปรียบเทียบปัญหาข้อกฎหมายและการบังคับใช้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.
2558 ของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม**

The Comparison of legal problems and Enforcement of Communicable Diseases Act, B.E. 2558 (2015) of Thailand against Malaysia, Singapore and Vietnam.

กรณ์ สิงห์เลิศ Gorn Singlert

มหาวิทยาลัยพายัพ

Payap University

Gorn11343@gmail.com

Haripunchai Review 15/03/2023

Haripunchai Review 09/05/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ โดยมุ่งต่อพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 เป็นสำคัญ 2) เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อของประเทศไทย กับประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และ เวียดนาม 3) แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า

1) สภาพการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่อการป้องกันและควบคุมโรค มีประเด็นศึกษา 4 ประการด้วยกัน กล่าวคือ (1) บทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคติดต่อตามมาตรา 34 ซึ่งมุ่งต่อการป้องกันและควบคุมโรคเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกันไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายจากการที่กำหนดบทลงโทษแบ่งออกเป็นบทลงโทษตามมาตรา 51 และมาตรา 52 (2) ลักษณะการบังคับใช้มาตรการในเชิงพื้นที่ปรากฏว่าให้กำหนดมาตรการส่วนท้องถิ่นที่แต่ละส่วนต่างกัน (3) การกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อไม่มีบทลงโทษไว้เป็นการเฉพาะ (4) ไม่ปรากฏบทลงโทษแก่ผู้แพร่โรคติดต่อ

2) การเปรียบเทียบทางกฎหมายพบว่าบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนคำสั่งเกี่ยวกับโรคติดต่อมักปรากฏในบทลงโทษทั่วไปฐานเดียว ลักษณะการบังคับใช้มาตรการมักมีมาตรฐานที่ส่งผลเป็นการทั่ว

ประเทศ การกระทำผิดซ้ำสามารถปรากฏเป็นการเฉพาะไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับโรค และมีบทลงโทษแก่ผู้แพร่โรคไว้โดยชัดแจ้ง

3) แนวทางการกำหนดส่วนโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมโรคให้เป็นบทลงโทษทั่วไป กับเพิ่มเติมลักษณะการบังคับใช้มาตรการที่มีมาตรฐานสำหรับทั่วประเทศ อีกทั้งให้กำหนดบทเพิ่มโทษแก่การกระทำผิดซ้ำ และกำหนดให้การกระทำที่เสี่ยงแพร่โรคเป็นความผิด
คำสำคัญ: โรคติดต่อ, โรคติดต่ออันตราย, มาตรการทางกฎหมาย

Abstract

This research article aimed 1) study of The Enforcement condition about Communicable disease law by focus on Communicable Diseases Act, B.E. 2558 2) Comparative of laws about Communicable disease law of Thailand against Malaysia, Singapore and Vietnam 3) guideline about Communicable disease law that appropriate for Thailand

The research finding

1) The Enforcement condition of Communicable Diseases Act, B.E. 2558 which aims to prevent and control disease There are four study issues, viz: (1) penalty for violation or non-compliance with orders of communicable disease control measure under section 34 which are generally aimed at disease prevention and control as well, do not respond the purposes of the law from the imposition of penalties are divided into section 51 and section 52. (2) The nature of enforcement measures in each area, It appears that local measures must be set for each part differently. (3) Repeat offenses for offenses related to communicable diseases do not have specific penalties. (4) Penalties for those who spread the disease are not expressly stated.

2) The comparison of legal find that the penalty for violation or non-compliance with orders of communicable disease ,It usually appears in the form of a general penalty : single base. The nature of enforcement measures, it's often has a standard to affect nationwide. Repeat offenses Recidivism may appear as a specific

pattern in communicable disease laws. and Specific penalties for spreaders of the disease are clearly imposed.

3) Guidelines for imposing penalties for violating or failing to comply with orders of communicable disease officers as general penalties and Interpolate standards of enforcing measures for nationwide. In addition, additional penalties for specific recidivism shall be imposed and imposing, make actions that risk spreading disease an offense.

Keywords: contagious, Dangerous Communicable Diseases, legal measures

บทนำ

กฎหมายโรคติดต่อฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อชีวิตและสุขภาพร่างกายของมนุษย์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมยับยั้งโรคอันอุบัติขึ้นและอาจติดต่อมาสู่มนุษย์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวางแนวทางและกฎเกณฑ์สำหรับรับมือการระบาดของโรค เพื่อควบคุมความอันตรายของโรคติดต่อที่อาจแพร่ระหว่างบุคคล อันส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต นำมาซึ่งการดำเนินชีวิตแบบใหม่ หรือ “New normal” เมื่อโรคติดต่อได้เข้าสู่ร่างกายแล้วย่อมก่อผลร้ายแก่สุขภาพของบุคคล โดยอาจทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายเกิดความบกพร่องไปจนถึงผลร้ายที่อาจถึงแก่ชีวิต เช่น การระบาดของโรคที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่เรียกว่า SARS-CoV-2 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “โควิด-19” (COVID-19) หรือการระบาดของกาฬโรค (Black death) อหิวาตกโรค (Cholera) ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและอันตรายอาจถึงแก่ชีวิตของมนุษย์ที่ผ่านมา หรือโรคที่เคยสร้างความเสียหายต่อมวลมนุษยชาติอย่างมหาดศา (กรมศิลป์ปากร, 2562: 6-9) ดังนั้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ชีวิตและร่างกายของประชาชน จึงทำให้เล็งเห็นความสำคัญของการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อด้วยกฎหมายในมุมมองของนักศึกษากฎหมายไทย จึงได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อที่มีความสำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 อันมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการรับมือต่อการแพร่กระจายของโรคติดต่อที่รุนแรงรวมถึงโรคติดต่อที่ระบาดมากผิดปกติ ไม่ว่าจะเป็นโรคอุบัติใหม่ หรือโรคที่อุบัติซ้ำ อันมีสถานะเสมือนเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองบ้านเมืองให้อยู่ในความระเบียบ และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ถูกนำมาบังคับใช้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของให้ให้สงบได้โดยเร็ว ซึ่งเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนแล้วจึงคำนึงถึงสถานการณ์โดยรวมแห่งรัฐที่อาศัยแนวคิดประโยชน์นิยม (Jeremy Bentham, 1907: 2-3) อธิบายเพิ่มเติมในบทความชื่อ

“An Introduction to the Principle of Morals and Legislation by Jeremy Bentham (1748-1832)” ว่าพื้นฐานของผู้คนในสังคมนั้นถูกผูกติดไว้ซึ่งเหตุและผล ไม่ว่าในลักษณะความสัมพันธ์ที่บ่งบอกถึงสิ่งที่พึงกระทำไม่พึงกระทำต่อสังคม ทั้งในการปกครองภายใต้แนวคิดดังกล่าวที่จะได้นำมาตริตรองถึงการความเหมาะสมที่มีเหตุผลรองรับ ในที่นี้นำมาใช้กับความเหมาะสมของการประกาศใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อการควบคุมการแพร่กระจายของโรคติดต่อ

การบังคับใช้มาตรการกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ ในสถานการณ์ระบาดของโรค (outbreak) ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 พบประเด็นปัญหาที่สำคัญร่วมกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะได้พิจารณาเปรียบเทียบต่อ Prevention and Control of Infectious Diseases Act 1988 และ Penal code of Malaysia ประเทศมาเลเซีย, Infectious Diseases Act 1976 และ Penal Code of Singapore ประเทศสิงคโปร์ กับ Law on prevention and control of infectious diseases (No. 03/2007/QH12)) และ Criminal Code of Vietnam ประเทศเวียดนาม ใน 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) ประเด็นบทลงโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการการลงโทษทางกฎหมายที่จะมีรูปแบบตามฐานความผิดทั่วไป หรือปรับส่วนโทษตามบทมาตราที่ต่างกัน อันจะเป็นประโยชน์แก่การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อเมื่อคำนึงความผิดโดยอาศัยเกณฑ์ภัยอันตรายหลัก ฤทธิ์รุนแรง, (2549) คือผลแห่งความเสียหายที่จะปรากฏหากได้กระทำความผิด ที่ย่อมสร้างความเสียหายได้เท่ากัน อาจเป็นการสมควรหากจะกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อมีบทลงโทษฐานเดียวกันต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันตามทฤษฎีว่าด้วยผลบังคับทั่วไป (Robert A. Stein, 2019, 57(1) : 194-195) 2) ประเด็นรูปแบบการบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อ เช่น การเฝ้าระวังโรค การกักตัว หรือการข้ามเขตพื้นที่ ในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่ามีการใช้มาตรการแบบท้องถิ่น จึงมีข้อสงสัยถึงมาตรฐานที่จะนำมาบังคับใช้ต่อมาตรการ ตามความเหมาะสมแก่การปฏิบัติตามเพื่อการป้องกันสังคมที่ดีตามทฤษฎีการป้องกันสังคม Mario Mikulincer and Philip R. Shaver, 2014: 357-358. ในขณะที่การบังคับใช้มาตรการกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อของประเทศมาเลเซีย อย่างเช่น The Guidelines for COVID-19 Management in Malaysia (No. 05/2020) ซึ่งกล่าวถึงมาตรการเฝ้าสังเกตโรคและมาตรการสวมหน้ากากอนามัยใน Annex 8a หรือรูปแบบการตรวจสอบเชิงพื้นที่ใน Annex 2i Kementerian Kesihatan Malaysia, (18 November 2022) ประเทศสิงคโปร์ ตัวอย่างเช่น COVID-19 (Temporary Measures) Act 2020 กล่าวถึงมาตรการเกี่ยวกับการ

ลดการพบปะซึ่งหน้า ใน Part4 หรือมาตรการในการออกคำสั่งควบคุมโรคโควิด-19 ใน Part7 Singapore Statutes Online, (20 November 2022) และการบังคับใช้มาตรการการเว้นระยะห่างและการป้องกันโรคติดต่อของประเทศเวียดนาม ดังเช่น No 05/CT-Ttg กล่าวถึงมาตรการในการเว้นระยะห่าง และมาตรการสำหรับการเดินทางข้ามพื้นที่ ซึ่งจะพิจารณาถึงสภาพการบังคับใช้มาตรการว่าด้วยโรคติดต่อที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต่อการควบคุมโรคในทางพื้นที่ระหว่างการประชุมภาคีใช้มาตรการสำหรับทั่วประเทศต่อการกำหนดมาตรการในส่วนเฉพาะท้องถิ่นต่างออกไป 3) ประเด็นการกำหนดบทกฎหมายที่มีผลเป็นการเพิ่มโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อซ้ำ เพื่อตอบโต้ทางกฎหมายอันมีความประสงค์ให้ผู้คนพึงปฏิบัติตาม ที่กลุ่มประเทศศึกษาได้เล็งเห็นความจำเป็นในการกำหนดบทเพิ่มโทษส่วนนี้แก่ความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อ อันคำนึงถึงการลงโทษเพื่อป้องกันการกระทำ ความผิดตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม 4) ประเด็นกล่าวถึงการกระทำโดยมีเจตนาแพร่โรคอันตรายแก่บุคคลอื่นนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องถูกบัญญัติให้เป็นความผิดและต้องด้วยบทลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งต่างปรากฏในกฎหมายประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์และเวียดนาม เพื่อความจำเป็นในการบัญญัติให้เป็นความผิดป้องกันการแพร่โรคโดยอาศัยกฎหมายตามทฤษฎีการลงโทษ (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2565: 255)

ทั้งนี้ปัญหาข้อกฎหมาย นอกจากได้ศึกษาประกอบแนวคิด และทฤษฎีในเบื้องต้นนี้แล้ว เห็นว่ากฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อนั้น มิใช่กฎหมายที่จะสัมพันธ์ต่อจารีตประเพณีภายในเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสัมพันธ์ในทางระหว่างประเทศที่มุ่งจะช่วยเหลือสนับสนุนแก่การควบคุมการแพร่ของโรคติดต่อ และป้องกันความเสียหายที่เป็นภัยด้านสาธารณสุข อันนำมาสู่การเปรียบเทียบข้อกฎหมายระหว่างประเทศในอาเซียน (ASEAN) ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม ที่มีดินแดนใกล้ชิดติดกัน ด้วยความคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับการเปรียบเทียบกฎหมาย ให้สอดคล้องเหมาะสมแก่การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์ของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ โดยมุ่งต่อพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 เป็นสำคัญ
2. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อของประเทศไทย กับประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม
3. เพื่อเสนอแนะข้อกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ในเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาเอกสารข้อกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม ทั้งข้อมูลภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558, Prevention and Control of Infectious Diseases Act 1988: PCID Act 1988, Infectious Diseases Act 1976: IDA Act 1976 หรือ Law on prevention and control of infectious diseases (No. 03/2007/QH12): Law. No. 03/2007/QH12 โดยมุ่งศึกษาใน 4 เรื่อง คือ 1) บทลงโทษของการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งว่าด้วยโรคติดต่อ 2) ลักษณะการบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อ 3) การกระทำผิดซ้ำว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ และ 4) บทลงโทษแก่ผู้แพร่โรคติดต่อ ซึ่งจะนำตัวบทกฎหมายมาเปรียบเทียบกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ ทั้งนี้ยังคำนึงถึงพื้นฐานแนวคิดเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้ได้แนวทางการเสนอแนะข้อกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อที่เหมาะสมแก่ประเทศไทยต่อไปในภายหน้า

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) สภาพการบังคับใช้และข้อกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 พบว่า 1) การกำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการว่าด้วยโรคติดต่อ พบว่าตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 กรณีศึกษาในมาตราที่ 30, 34 (1) ถึง (8) แบ่งตามโทษได้ 2 แบบ กล่าวคือ แบบแรกโทษปรับตามความผิดในมาตรา 34, (1) การเข้ารับการตรวจรักษา หรือการถูกแยกกัก กักกัน รวมถึงการถูกคุมไว้สังเกตอาการ ณ สถานที่ที่กำหนด, (2) การเข้ารับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด, (5) การดำเนินการกำจัดสัตว์ แมลง หรือตัวอ่อนของแมลงที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคติดต่ออันตราย รวมถึงโรคระบาด หรือ (6) การกระทำหรือดำเนินการที่ถูกสุขลักษณะ มีระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ตามมาตรา 51 ซึ่งมีระวางโทษปรับเช่นเดียวกับมาตรา 30 ประกอบมาตรา 50 กับแบบที่สองโทษปรับ หรือจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับในความผิดตามมาตรา 34, (3) การให้นำศพ หรือซากสัตว์ ซึ่งต้องสงสัยว่าสาเหตุการตายมีความเกี่ยวเนื่องจากโรคติดต่ออันตราย หรือโรคระบาด นำไปเข้ารับการตรวจหรือจัดการด้วยประการอื่นใด, (4) การให้เจ้าของหรือผู้พักอาศัยในอสังหาริมทรัพย์ดำเนินการกำจัดหรือทำลาย ซึ่งสิ่งที่มีหรืออันควรสงสัยว่ามีเชื้อโรคติดต่อ รวมถึงการให้ปรับปรุงสุขาภิบาลให้ถูก

สุขภาพ, (7) การจำกัดการเข้าออกจากที่เอกเทศ เว้นเสียแต่ได้รับอนุญาตโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ หรือ (8) การไม่ให้เข้าไปยังสถานที่ซึ่งมีหรืออันควรสงสัยว่ามีโรคติดต่ออันตราย หรือโรคระบาดเกิดขึ้น มีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 52 ซึ่งทั้งสองแบบต่างอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ต่อการควบคุมและป้องกันการแพร่ของโรคติดต่อตามมาตรา 34 เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ในข้างต้นนี้เป็นเพียงบทลงโทษส่วนหนึ่งที่ยกมาจากหมวดที่ 9 ระหว่างมาตรา 49 ถึง 56 เท่านั้น ยังคงมีการจำแนกบทลงโทษที่แตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อยของอัตราโทษแต่มีใจความไม่ต่างไปจากขอบเขตที่ได้กำหนดนี้ 2) ลักษณะการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 มาตรา 7, 18, 22(6), 34, 35 หรือมาตรา 45(1) ประกอบพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 พบว่าเป็นการเอื้อต่อการบังคับใช้มาตรการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่กำหนดขึ้นของแต่ละท้องที่มากกว่า อีกทั้งตัวอย่างที่พบอย่างเช่นการกำหนดมาตรการเฉพาะของในแต่ละท้องที่ของจังหวัดเชียงใหม่คำสั่งของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ที่ 41/2565 ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเฉพาะกิจ จ.เชียงใหม่, (2 พฤศจิกายน 2565). “มาตรการควบคุมและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19” และคำสั่งของคณะกรรมการโรคติดต่อหัวลำพูนที่ 78/2564 คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดลำพูน, (5 พฤศจิกายน 2565). “มาตรการการแยกเพื่อสังเกตอาการด้วยตนเอง (Self Quarantine) ผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดลำพูน” ก็เป็นแนวทางสำหรับกำหนดมาตรการส่วนในแต่ละท้องที่ที่ไม่ใช่รูปแบบของมาตรฐานของมาตรการที่ส่งผลจากการปรับจากระดับทั่วประเทศ 3) การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับโรคติดต่อ ไม่พบว่าพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ได้กำหนดไว้แก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรการซ้ำ จึงต้องนำว่าด้วยการเพิ่มโทษทางอาญาทั่วไปมาบังคับใช้ ในประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรา 92 ซึ่งใช้บังคับเฉพาะกรณีความผิดซึ่งต้องโทษจำคุกเท่านั้น และผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดซ้ำในระหว่างต้องรับโทษ หรือภายในเวลา 5 ปีนับแต่พ้นโทษ แต่โทษสำหรับมาตรการในการควบคุมโรคส่วนใหญ่นั้นเป็นโทษซึ่งไม่มีอัตราโทษขั้นต่ำและอาจลงโทษปรับสถานเดียวได้ จึงไม่อาจปรับใช้ต่อความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การกำหนดความผิดสำหรับผู้แพร่โรคติดต่อ ไม่พบว่าพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ได้กำหนดไว้ จึงทำการเปรียบเทียบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 236 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมปนสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพเพื่อให้บุคคลเสพยาหรือใช้ และมาตรา 237 ความผิดเกี่ยวกับการเจือปนสิ่งมีพิษหรือสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเพื่อประชาชน

บริโภค ซึ่งไม่อาจนำมาปรับใช้ตามกรณีโรคได้โดยพิเคราะห์ถึงทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม ของ (Whitley R.P. Kaufman, 2012: 15-16) ที่จะคุ้มครองสุขภาพร่างกายและชีวิตของผู้คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) การเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม พบว่า

1) เปรียบเทียบบทลงโทษของการฝ่าฝืนมาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อ ประเทศไทย กฎหมายที่ใช้ คือ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 ตามมาตรา 31 การแจ้งว่าพบโรคติดต่อ 34 มาตรการเกี่ยวกับควบคุมโรคติดต่อ พบว่ามีรูปแบบการกำหนดความผิดแบ่งออกตามฐานความผิด ในหมวดที่ 9 ว่าด้วยบทลงโทษ ในที่นี้ได้แก่ ความผิดไม่แจ้งโรคตามกฎหมายมาตรา 50 ต้องระวางปรับไม่เกิน 20,000 บาท กับการไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางคำสั่งเพื่อป้องกันและควบคุมโรคมาตรา 51 ต้องระวางปรับไม่เกิน 20,000 บาท และมาตรา 52 ต้องระวางปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนประเทศมาเลเซีย กฎหมายที่ใช้ คือ Prevention and Control of Infectious Diseases Act 1988: PCID Act 1988 CommonLII, (13 January 2023). พบว่าทั้งมาตรา 10 ความผิดการแจ้งโรค, มาตรา 17(1) การกักสิ่งอันตรายเกี่ยวกับโรค และมาตรา 11(3) การควบคุมพื้นที่อันตรายต่างมีบทลงโทษฐานเดียวกันตามมาตรา 24 ซึ่งเป็นบทลงโทษทั่วไป กล่าวคือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับประเทศสิงคโปร์ กฎหมายที่ใช้ คือ Infectious Diseases Act 1976: IDA Act 1976 Singapore Statutes Online, (13 January 2023). พบว่าทั้งมาตรา 55(1)(e) การเฝ้าระวังโรค, มาตรา 13 การกักสิ่งปนเปื้อนติดเชื้อ และมาตรา 55(5) เกี่ยวกับการควบคุมสถานที่ติดเชื้อต่างมีบทลงโทษฐานเดียวกันตามมาตรา 65 ซึ่งเป็นบทลงโทษทั่วไป กล่าวคือ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ และประเทศเวียดนาม กฎหมายที่ใช้ คือ Law on prevention and control of infectious diseases (No. 03/2007/QH12): Law. No. 03/2007/QH12 International Labour Organization, (13 January 2023). มาตรา 8 ข้อ 2 ถึง 7 เกี่ยวกับการแจ้งโรคระบาด หรือการให้ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรค เป็นต้น พบว่ามีบทลงโทษตาม Criminal Code of Vietnam Legislation, (13 January 2023). กับทันโทษแบ่งออกตามฐานความผิด ไม่เป็นรูปแบบบทลงโทษทั่วไป เช่น มาตรา 318 การไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมาย หรือมาตรา 295 การก่อความไม่ปลอดภัยในที่ทำงาน ในกรณีเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของโรคติดเชื้อ

2) เปรียบเทียบลักษณะการบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อ พบว่า ประเทศไทยพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 โดยเฉพาะมาตรา 34 เกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคติดต่อ และ 35 อำนาจจัดการเร่งด่วนกรณีมีการระบาดของโรค ประกอบพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มาตรา 9 การแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ในที่นี้คือ สถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อ เมื่อพิจารณาประกอบกับคำสั่งของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ที่ 41/2565 และคำสั่งของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดลำพูนที่ 78/2564 แล้ว พบว่ามีลักษณะการให้อำนาจบังคับมาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อสำหรับในแต่ละท้องถิ่นมากกว่าการกำหนดมาตรการสำหรับทั่วประเทศ ส่วนประเทศมาเลเซีย PCID Act 1988 มาตรา 11(2) ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขมาเลเซียในการประกาศใช้มาตรการทางกฎหมายซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป เมื่อพิจารณาประกอบกับการประกาศใช้ The Guidelines for COVID-19 Management in Malaysia (No. 05/2020) (Domenico Cucinotta and Maurizio Vanelli, 91(1) : 157) เกี่ยวกับการเฝ้าระวังการติดเชื้อและการดำเนินมาตรการระหว่างหน่วยงาน พบว่ามีลักษณะของการบังคับใช้ที่มีมาตรฐานมาตรการควบคุมโรคติดต่อสำหรับทั่วประเทศ สำหรับประเทศสิงคโปร์ IDA 1976 มาตรา 73 ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขสิงคโปร์ เมื่อพิจารณาประกอบกับการประกาศใช้มาตรการชั่วคราวสำหรับโควิด-19 ค.ศ.2020 (COVID-19 (Temporary Measures) Act 2020) ซึ่งกำหนดให้คำสั่งภายใต้ IDA Act 1976 ในมาตราที่ 15 การกักตัว และมาตรา 17 พื้นที่กักตัว ใช้กับสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 พบว่ามีผลบังคับใช้ทั่วทั้งประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม Law. No. 03/2007/QH12 มาตรา 38 ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีที่จะประกาศมาตรการสำคัญต่อควบคุม กับป้องกันโรคติดต่อที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงความเข้มงวดของมาตรการในแต่ละท้องถิ่น เมื่อพิจารณาประกอบกับการประกาศใช้ Hanoi promises hefty fines for COVID-19 offenders หรือประกาศคำสั่งเลขที่ 05/CT-TTg VSS, (18 November 2022). ที่กล่าวในเรื่องมาตรการทางกฎหมายซึ่งบังคับใช้ในลักษณะเมืองที่กำหนดมาตรการบังคับ กับท้องถิ่นในเขตอื่น พบว่าปรากฏทั้งในลักษณะผลบังคับของมาตรการทั่วประเทศและการกำหนดมาตรการเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

3) เปรียบเทียบการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับโรคติดต่อ พบว่า ประเทศไทยไม่พบว่ามีกรเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำไว้ในพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 จึงนำบทเพิ่มโทษการกระทำความผิดซ้ำทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มาบังคับใช้ ส่วนประเทศมาเลเซีย

พบว่ามีการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับโรคติดต่อไว้ใน PCID Act 1988 มาตรา 24(b) ให้มีบทลงโทษมากกว่าห้าข้อ (a) สำหรับการกระทำความผิดในครั้งที่สองหรือต่อมาให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับประเทศสิงคโปร์ พบว่ามีการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับโรคติดต่อไว้ใน IDA Act 1976 มาตรา 65(b) ให้มีบทลงโทษมากกว่า (a) สำหรับการกระทำความผิดในครั้งที่สองหรือภายหลังให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ และประเทศเวียดนาม ไม่พบว่ามีการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับโรคติดต่อ หรือโรคติดต่อไว้ใน Law. No. 03/2007/QH12

4) เปรียบเทียบความผิดสำหรับผู้แพร่โรคติดต่อ ประเทศไทย ไม่พบว่าได้กำหนดความผิดแก่ผู้แพร่โรคติดต่อไว้ในพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 จึงเปรียบเทียบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236 และมาตรา 237 อันเกี่ยวกับการกระทำที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพส่วนประเทศมาเลเซีย PCID Act 1988 มาตรา 12(1)(2)(3) ความผิดแก่ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ต้องด้วยบทลงโทษตามมาตรา 24 อีกทั้งตาม Penal code of Malaysia มาตรา 270 (Ref-world, 13 January 2023). ได้กำหนดให้การกระทำโดยประสงคร้ายอันมีลักษณะแพร่โรคที่เป็นอันตรายถึงชีวิต (Malignant act likely to spread infection of any disease dangerous to life) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับประเทศสิงคโปร์ IDA Act 1976 มาตรา 21A ความผิดอันเกี่ยวเนื่องด้วยโรคติดต่อได้ปกปิดความเสี่ยงที่ตนนั้นมีโอกาสที่จะแพร่โรคติดต่อต่อผู้อื่น ต้องด้วยบทลงโทษตามมาตรา 65กับทั้งปรากฏความผิดตาม Penal code of Singapore Singapore Government Agency Website, (15 January 2023). มาตรา 270 การกระทำโดยเจตนาหรือด้วยความสะเพร่าในลักษณะที่อาจแพร่โรคที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต (Intentional or rash act likely to spread infection of any disease dangerous to life) ต้องระวางโทษจำคุกถึง 4 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และประเทศเวียดนาม พบว่า Law. No. 03/2007/QH12 มาตรา 8 ข้อ 1 ได้กำหนดข้อห้ามมิให้กระทำในลักษณะที่อาจแพร่โรคติดต่อไว้ แต่ไม่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ใน Law. No. 03/2007/QH12 ทั้งนี้ตาม Criminal Code of Vietnam มาตรา 240 ได้บัญญัติให้การแพร่โรคติดต่ออันตรายในมนุษย์เป็นความผิดและมีบทลงโทษตามกฎหมายทำให้ผู้กระทำความผิดอาจต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 50,000,000 ถึง 200,000,000 เวียดนามดอง (VND) หรือจำคุก 1 ถึง 5 ปี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ พบว่า ส่วนของบทลงโทษแก่การไม่ปฏิบัติตามมาตรการว่าด้วยโรคติดต่อ อันอยู่ภายใต้การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อนั้น พบว่าอาจแบ่งตามรูปแบบการกำหนดส่วนโทษได้ 2 แบบ คือการให้กำหนดความผิดที่อาจต้องด้วยบทลงโทษหลายฐาน หรือการกำหนดบทลงโทษที่เป็นบททั่วไปแก่กรณีการไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่อ สำหรับลักษณะการบังคับใช้มาตรการที่จะมีผลในเชิงพื้นที่นั้น ได้ปรากฏลักษณะของการบังคับใช้มาตรการที่ให้กำหนดเฉพาะสำหรับแต่ละท้องที่แยกต่างจากกันและลักษณะที่มีการกำหนดมาตรการซึ่งจะได้นำมาใช้ทั่วทั้งประเทศทุกพื้นที่ กับส่วนของการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อและผู้แพร่โรคติดต่อนั้น นอกจากนี้เป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันชีวิตและสุขภาพตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมแล้วยังพบว่ามีกรณีบัญญัติให้มีความผิดและบทลงโทษได้ ไม่ว่าจะพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายอาญา

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพของการบังคับใช้ซึ่งได้ทำการเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม ได้ความว่าบทลงโทษทางกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ ในความผิดเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังโรคติดต่อ การกำจัดสิ่งปนเปื้อนเชื้อติดโรค หรือมาตรการที่กำหนดกฎเกณฑ์ในการเดินทาง มีการกำหนดในเรื่องดังกล่าวและบทลงโทษตามความผิดมักไม่กำหนดอัตราโทษขั้นต่ำ ในความผิดจะปรากฏทั้งโทษปรับกับโทษจำคุก และอาจกำหนดบทลงโทษทั่วไปมาใช้เป็นฐานของความผิดได้ ลักษณะการบังคับใช้มาตรการนั้นส่งผลต่อกระบวนการในการรับมือต่อการระบาดของโรคจากการเปรียบเทียบทำให้เห็นได้ว่ามาตรการมีมาตรฐานใกล้เคียงกันเพราะใช้ต่อการโรคซึ่งอาจติดต่อในระหว่างบุคคลได้เช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการกำหนดปรับความเข้มงวดของมาตรการตามสถานการณ์ซึ่งไม่แน่นอน การเพิ่มโทษที่จะใช้แก่ความผิดเกี่ยวกับโรคติดต่อนั้นอาจมีได้ เพียงแต่มีความขัดแย้งจากการที่บทลงโทษไม่ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำไว้ทำให้โทษมีอัตรายืดหยุ่นที่สูง และการบัญญัติความผิดเฉพาะแก่กรณีผู้แพร่โรคติดต่อนั้นอันตรายโดยชัด อันอาจเป็นกรณีที่ระบุว่าเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือกรณีระบุว่าเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงได้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ประเทศ ประเด็น	ประเทศไทย	ประเทศ มาเลเซีย	ประเทศ สิงคโปร์	ประเทศ เวียดนาม
บทลงโทษ	บทลงโทษ แยกจากกัน	บทลงโทษทั่วไป	บทลงโทษทั่วไป	บทลงโทษ แยกจากกัน
หมายเหตุ	พระราชบัญญัติ โรคติดต่อ พ.ศ.2558 ซึ่งบทลงโทษปรับตาม ความในหมวดที่ 9 ตั้งแต่มาตรา 49 ถึง 56	PCID Act 1988 มาตรา 24(a) General penal- ty	IDA Act 1976 มาตรา 65(a) General pen- alties	Law. No. 03/2007/QH12 ซึ่งบทลงโทษปรับตามฐาน ความผิดใน Criminal Code of Vietnam
การบังคับใช้	เขตพื้นที่	ทั่วประเทศ	ทั่วประเทศ	ผสม
หมายเหตุ	คำสั่งของ คณะกรรมการ โรคติดต่อประจำ จังหวัด เช่น คำสั่ง จังหวัดลำพูนที่ 78/2564 ในมาตรการ เฝ้าระวังสังเกตอาการ คำสั่งของจังหวัด เชียงใหม่ที่ 41/2565 ในมาตรการเฝ้าระวัง สวมหน้ากากอนามัย หรือเว้นระยะห่าง เป็น ต้น	The Guidelines for COVID-19 Management in Malaysia (No. 05/2020) มาตรการเฝ้า สังเกตโรคและ มาตรการสวม หน้ากากอนามัย เป็นต้น	COVID-19 (Temporary Measures) Act 2020 มาตรการเฝ้า ระวังโรคติดต่อ ด้วยการกักตัว มาตรการควบคุม พื้นที่กักตัว เป็น ต้น	ประกาศคำสั่งเลขที่ 05/CT- TTg สำหรับ Hai Duong Province, Quang Ninh Province และท้องที่อื่นๆ ซึ่งกำหนดให้ปรับระดับ ความเข้มงวดของมาตรการ ได้ เช่นมาตรการในการเว้น ระยะห่าง และมาตรการ สำหรับการเดินทางข้าม พื้นที่ เป็นต้น
การเพิ่มโทษ	ไม่เพิ่มโทษเป็นการ เฉพาะ	มีเพิ่มโทษไว้เป็น การเฉพาะ	มีเพิ่มโทษไว้เป็น การเฉพาะ	ไม่เพิ่มโทษเป็นการเฉพาะ
หมายเหตุ	-	PCID Act1988 มาตรา 24(b)	IDA Act 1976 มาตรา 65(b)	-

เจตนาแพรโรค	ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ	ได้บัญญัติไว้เป็นความผิด	ได้บัญญัติไว้เป็นความผิด	ได้บัญญัติไว้เป็นความผิด
หมายเหตุ	-	Penal code of Malaysia มาตรา 270	Penal code of Singapore มาตรา 270	Criminal Code of Vietnam มาตรา 240

สรุปและเสนอแนะ

การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อนั้นมีลักษณะคุ้มครองสุขภาพและชีวิตของประชาชนโดยรวม เมื่อภัยของโรคติดต่อมีลักษณะติดต่อระหว่างผู้คนว่าด้วยหลักเกณฑ์แห่งภัยแล้วจึงทำให้สนับสนุนต่อความผิดซึ่งจะต้องด้วยบทลงโทษเดียวกัน ที่เรียกว่าบทลงโทษทั่วไป และมีมาตรฐานของมาตรการอย่างเป็นระบบทั่วประเทศ ตามทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายมหาชน (Polinsky A. Mitchell and Steven Shavell, 2007: 405) ทั้งนี้การเพิ่มโทษและกำหนดความผิดในการกระทำที่เสี่ยงต่อการแพรโรคคงมีความจำเป็นตามทฤษฎีการป้องกันสังคม อันสามารถลดการกระทำที่เสี่ยงติดโรคติดต่อ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. เสนอให้กำหนดบทลงโทษทั่วไปสำหรับกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ ดังนี้ “มาตรา 51 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานควบคุมโรคตามมาตรา 34 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ...” 2. เสนอให้ประกาศแนวทางการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับโรคทางติดต่อในสถานการณ์ฉุกเฉินแบบทั่วประเทศ ดังนี้ “มาตรา 34 วรรคสอง ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อต้องทำการสอบสวนโรค ... กรณีพบว่ามีการระบาดของโรคติดต่อ ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดมาตรฐานของมาตรการที่จะใช้บังคับทั่วประเทศโดยเร็ว” 3. เสนอให้มีการบัญญัติเพิ่มโทษแก่การไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับโรคติดต่ออันตราย ดังนี้ “มาตรา 51 วรรคสอง ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการในครั้งที่สอง หรือกระทำซ้ำ ให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ” 4. เสนอให้กำหนดความผิดแก่การกระทำโดยเจตนาแพรโรคติดต่อ ดังนี้ “51/1 ผู้ใดแพรโรคติดต่ออันตรายแก่ผู้อื่น อันน่าจะเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ร่างกาย หรือชีวิต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานแพรโรค ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ...”

References

- กรมศิลปากร. (2562). *ภาพโรคมัยรัชกาลที่ 5*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดลำพูน. (5 พฤศจิกายน 2565). *มาตรการการแยกเพื่อสังเกตอาการด้วยตนเอง (Self Quarantine) ผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่จังหวัดลำพูน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.lamphun.go.th/th/publications-download/83376>
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2565). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ฤทธิรุจ เขมะวนิช. (2549). การพยายามกระทำความผิด : ศึกษาเฉพาะหลักเกณฑ์การแบ่งแยกระหว่างการลงมือกระทำความผิดกับการเตรียมกระทำความผิด. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเฉพาะกิจ จ.เชียงใหม่. (2 พฤศจิกายน 2565). *คำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับที่ 41/2565*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.chiangmai.go.th/covid19/command.html>
- Bentham J. (1907). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation by Jeremy Bentham*, Oxford: Clarendon Press.
- CommonLII. (13 January 2023). *Malaysia Legislation ; Prevention and Control of Infectious Diseases Act 1988*. [online]. Research Methods, http://www.commonlii.org/my/legis/consol_act/pacocida1988458/
- Cucinotta, D. and Vanelli, M. “WHO declares COVID-19 a pandemic,” *Acta Biomed.* 91(1) (2020): 157-160.
- International Labour Organization. (13 January 2023). *Viet Nam (548) >*. [online]. Research Methods : https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=84337&p_country=VNM&p_count=548
- Kaufman, Whitley R.P. (2012). *Honor and Revenge: A Theory of Punishment*. New York: Springer Science & Business Media, Springer Link.

- Kementerian Kesehatan Malaysia. (18 November 2022). COVID-19 Management Guidelines in Malaysia No.5 / 2020. [online]. Research Methods : <https://covid-19.moh.gov.my/garis-panduan/garis-panduan-kkm>
- Legislation. (3 January 2023). *The Criminal Code of Viet Nam (Law.No.100/2015/QH13, 27 November 2015)*. [online]. Research Methods : <https://www.derechos.org/intlaw/doc/vnm1.html>
- Mikulincer M. and Shaver Philip R. (10 January 2023). *Mechanisms of connection: From Brain to Group. American Psychological Association: 2014*. <https://psycnet.apa.org/PsycBOOKS/toc/14250>
- Mitchell, Polinsky A. and Shavell S. (2007). *Handbook of Law and Economics*. United Kingdom: n.p. ScienceDirect.
- Singapore Statutes Online. (13 January 2023). Infectious Diseases Act 1976. [online]. Research Methods : <https://sso.agc.gov.sg/Act/IDA1976>
- Singapore Statutes Online. (20 November 2022). COVID-19 (Temporary Measures) Act 2020. [online]. Research Methods : <https://sso.agc.gov.sg/act/covid19tma2020>
- Singapore Government Agency Website, (15 February 2023). Penal Code 1871. [online]. Research Methods : <https://sso.agc.gov.sg/act/pc1871>
- Stein, Robert A. (2019). “What Exactly is The Rule of Law? ,” *House Law Review*. 57(1) : 185-201.
- VSS. (18 November 2021). *PM issues new directive to prevent outbreak of COVID-19 pandemic*. [online]. Research Methods, <https://vss.gov.vn/UserControls/Publishing/News/BinhLuan/pFormPrint.aspx?UrlListProcess=/content/english/tintuc/Lists/EnNews&ItemID=9652&IsTA=True>

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC

เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษา

บ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Development of Parental Participation Model Using PLC Innovation for
Preschool Children Development at Wisdom Tree Home, Muang District, Chiang
Mai Province

หนึ่งฤทัย ลักษณะสกุลชัย Nuengruethai Luksanasakulchai

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

พศิน แต่งจวง Phasina Tangchuang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

nlnueng@gmail.com

Haripunchai Review 04/01/2023

Haripunchai Review 25/07/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา 2) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC 3) ทดลองรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC และ 4) ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ประชากร คือ ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย จำนวน 12 คน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมิน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วย SWOT Analysis และสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า

- 1) ผู้ให้ปกครองให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า มีระบบการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่พัฒนาการยังไม่ดีมากนัก ผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้และความเชื่อมั่น ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครองตระหนักถึงพัฒนาการของเด็ก
  - 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ และการขับเคลื่อนรูปแบบสู่เป้าหมาย
  - 3) ผลการทดลองรูปแบบฯ พบว่า การขับเคลื่อนรูปแบบต้องคำนึงถึง C : Context คือ สภาพบริบทเศรษฐกิจและสังคม P: Plan คือ ร่วมกันสร้างความตระหนักต่อการพัฒนา D: Do คือ ปฏิบัติตามแผนงาน/กิจกรรม E : Evaluation คือ ร่วมกันประเมินผล B : Benefits คือ ตระหนักถึงการได้รับประโยชน์ S : Share our feedback คือ การแบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้
  - 4) ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบฯ หลังจากการทดลองรูป พบว่า คะแนนการใช้รูปแบบส่วนใหญ่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพึงพอใจต่อรูปแบบภาพรวมระดับมาก
- คำสำคัญ :** รูปแบบการมีส่วนร่วม, ผู้ปกครอง, นวัตกรรม PLC, เด็กเล็กสองภาษา.

Abstract

The purposes of this research were 1) to explore the administrative conditions of parental participation of Bilingual Child Development Center at Wisdom Tree Home, 2) to make the parental participation model using PLC innovation, 3) examine the parental participation model using PLC innovation, and 4) to evaluate the effectiveness of parental participation model using PLC innovation for early childhood development in Bilingual Child Development Center at Wisdom Tree Home, Mueang District, Chiang Mai province and research and development model (R&D). The populations were the parents and 12 early childhood children and 16 key informants. The tools were assessment forms and content analysis with SWOT Analysis, and statistics used were frequency, mean and standard deviation.

The result showed that:

- 1) Parents gave importance and participation with school. The SWOT analysis found that there was a system for assessing child development, but the

development was not very good. Some parents still lacked knowledge and confidence. The parents were aware of the child's development

2) The developed model consists of the goals of the model, the elements of the model and the drive of the model towards the goal

3) The results of experiment model showed that driving the model must take into account C: Context was the economic and social context, P: Plan was to raise awareness of development, D: Do was to follow plans and activities, E: Evaluation was to participate evaluation, B : Benefits was to realize the benefits, and S : Share our feedback was to share what has been learned.

4) The results of efficiency evaluation model after the experiment, it was found that most of the model use scores were different. The mean was included at the moderate level with statistical significance at the .01 level. As for assessing the satisfaction of the stakeholders, overall, the satisfaction towards the model was at the high level.

Keywords: Participation Model, Parents, PLC Innovation, Bilingual children.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 หมวด 4 มาตรา 29 ได้ระบุว่าให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน ดังนั้น ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเท่าที่จะทำได้แล้วผู้ปกครองก็จะเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนในการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กสู่คุณภาพสูงสุดได้แน่นอน มีวิจัยจำนวนมากที่บ่งบอกถึงประโยชน์ (Benefits) ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างจริงจังว่าจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จทางการศึกษาและชีวิตในหลายด้านและรัฐบาลหลายประเทศได้กำหนดให้ทุกสถานศึกษาทุกระดับ ส่งเสริม เสริมสร้าง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม

ในการพัฒนาเด็กอย่างจริงจังจนเรียกได้ว่า ผู้ปกครอง “เป็นหุ้นส่วน” ของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 16) ซึ่งผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมากที่สุด การที่ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ก็จะช่วยทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตตั้งแต่เริ่มต้น ดังนั้น หน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองคือ สถานศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ นอกจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยแล้ว เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลที่มีความสำคัญเปรียบเสมือนครูคนที่สองของเด็ก คือ ครูผู้สอนในห้องเรียนปฐมวัยที่เด็ก ๆ ต้องมาเรียนรู้อการใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียน มีเพื่อน พี่ และน้องที่เด็ก ๆ ต้องเรียนรู้มากมาย และครูผู้สอนจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้ผู้ปกครอง ตลอดจนคนในสังคมที่เด็กอาศัยอยู่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและการดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อให้การดูแลเด็กเป็นไปในทางเดียวกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563, ออนไลน์)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อยู่ในกำกับของมูลนิธิปัญญาจารย์จัดการศึกษาระดับปฐมวัยตั้งแต่ 1-6 ขวบ ตั้งอยู่ที่ 87/2 หมู่ 6 ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานรับเลี้ยงเด็กที่จัดตั้งโดยปณิธานที่ต้องการดูแลเด็กระดับปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมกับวัย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยจากเอกสารผลการประเมินภายในตามเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ มาตรฐานด้านที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ตัวบ่งชี้ย่อยที่ 1.5.1 มีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างพ่อแม่/ผู้ปกครอง กับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับตัวเด็กและการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดี ร้อยละ 75 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับการสังเกต และการสัมภาษณ์ครูคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองจำนวน 15 คน ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ได้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการดูแลเด็กหลังจากที่นำเด็กมาส่งให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว คาดหวังให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพียงด้านเดียว จึงขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังพบจุดที่ควรพัฒนาในด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ เมื่อเด็กรับของจากผู้ใหญ่ ผู้ดูแลเด็ก แต่เด็กไม่ได้พูดหรือแสดงกิริยากล่าวคำขอบคุณ และยังรับประทานอาหารหกเลอะเทอะบนโต๊ะและพื้นโดยทั่วบริเวณโต๊ะรับประทาน

อาหาร ซึ่งเป็นปัญหาด้านพัฒนาการทางสังคมจากการสังเกตเด็กในระดับชั้นอนุบาล 3 อายุ 5-6 ปี พบว่า ระหว่างการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เด็กยังไม่รู้จักการแบ่งปัน ไม่ค่อยชอบการรอคอย และไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎระเบียบ

การนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร และสรุปการประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จากการที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาเด็กให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อทดลองรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ปกครอง ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 16 คน โดยแยกเป็นผู้ปกครองเด็กระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 12 คน ครูระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 2 คน และคณะกรรมการ

สถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของเด็กในระดับอนุบาล 3

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างน้อย 5 ปี 3 ท่าน ครูผู้สอนด้านปฐมวัยมีประสบการณ์ด้านการสอนอย่างน้อย 5 ปี 1 ท่าน ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคนิค PLC 2 ท่าน รวมจำนวน 8 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ปกครอง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน โดยกำหนดคำถามและกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมกันวางแผน (Plan) 2) การร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมและสังเกตชั้นเรียน (Do) 3) การสะท้อนคิดผลการปฏิบัติกิจกรรม (See) พัฒนาเป็นรูปแบบฉบับร่าง เพื่อนำสู่ขั้นตอนการสร้างรูปแบบในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สนทนากลุ่มเฉพาะผู้ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย รวมจำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างน้อย 5 ปี 3 ท่าน ครูผู้สอนด้านปฐมวัยมีประสบการณ์ด้านการสอนอย่างน้อย 5 ปี 1 ท่าน ตัวแทนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคนิค PLC 2 ท่าน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ปกครองเพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความยืดหยุ่นของข้อประเด็นคำถาม ในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมประเด็นศึกษาอย่างครบถ้วน โดยผู้วิจัยทำการจดบันทึกคำตอบไว้บนกระดาษ

2. การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อหาปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในขั้นตอนการหารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 2) เครื่องมือที่ใช้สนทนากลุ่ม 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

4. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมและความมีวินัยในกิจวัตรประจำวันของเด็ก ผู้วิจัยนำแบบสังเกตในคู่มือแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 3-6 ปี สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563, ออนไลน์)

5. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมวิเคราะห์โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติ Paired-Samples T Test

3. ข้อมูลระดับความคิดเห็นจากแบบประเมินความพึงพอใจวิเคราะห์โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจถึงสภาพสังคมของผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพสังคมเป็นลักษณะสังคมเมือง ผู้ปกครองของนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงาน โดยประกอบอาชีพหลากหลายอาชีพ และส่วนใหญ่ฐานะปานกลาง ผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่าจุดแข็งของสถานศึกษามีระบบการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน จุดอ่อนคือพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคมของเด็กระดับอนุบาล เกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมยังไม่ดีเท่าที่ควร อุปสรรคคือ ผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้และความเชื่อมั่นในการร่วมพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการสมวัย และเห็นว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนอยู่แล้ว และโอกาสคือ พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กร่วมกับโรงเรียนรวมทั้ง มีความรู้และมีประสบการณ์ที่พร้อมจะแบ่งปันกับครอบครัวอื่น ๆ แสดงความยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า การบรรลุสู่เป้าหมาย นอกจากองค์ประกอบต่าง ๆ แล้ว กลไกในการขับเคลื่อนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้สามารถบรรลุผลในการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ โดยต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ C คือ Context หมายถึง การศึกษาสภาพบริบท เศรษฐกิจ สังคมของผู้ปกครอง P คือ Plan หมายถึง การวางแผนร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมพัฒนา D คือ Do หมายถึง การร่วมปฏิบัติตามแผนงาน/กิจกรรม E คือ Evaluation หมายถึง การร่วมกันประเมินผลด้วยการการถอดบทเรียนร่วมกันโดยยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากจุดเริ่มต้นของการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ในโรงเรียนระหว่างผู้ปกครองกับครู สู่การเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเดียวกันโดยมีเด็กเป็นสำคัญ คือ “ชุมชนฐานการเรียนรู้ที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning community)” B คือ Benefits หมายถึง การตระหนักถึงการได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วยพัฒนาการด้านสังคมของเด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้

อย่างมีความสุขสมวัย และ S คือ Share our feedback หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการสร้างพลังให้ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเอง สามารถกำหนดอนาคตของตนเอง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลานให้เป็นไปในทางที่ดีได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการทดลองรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรมการ PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการทดลองรูปแบบฯ พบว่า ในการขับเคลื่อนรูปแบบต้องคำนึงถึง C : Context หมายถึง สภาพบริบท เศรษฐกิจ สังคมของผู้ปกครอง P: Plan หมายถึง การวางแผนร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมพัฒนา D: Do หมายถึง การร่วมปฏิบัติตามแผนงาน/กิจกรรม E : Evaluation หมายถึง ร่วมกันประเมินผล B : Benefits หมายถึง การตระหนักถึงการได้รับประโยชน์ร่วมกัน S : Share our feedback หมายถึง การแบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลานให้เป็นไปในทางที่ดีได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรมการ PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พบว่า คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมและควมมีวินัยในกิจวัตรประจำวันของเด็กก่อนและหลังการใช้รูปแบบส่วนใหญ่แตกต่างกัน ในด้านกิจวัตรประจำวันมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเด็กทำได้ปานกลาง และด้านพฤติกรรมทางสังคม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเด็กทำได้ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพึงพอใจต่อรูปแบบ พบว่า ประโยชน์ที่ได้จากรูปแบบมีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาและค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและในภาพรวมระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรมการ PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาของผู้ปกครอง โดยผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองร่วมกับครู ด้วยการขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย 1) C : Context ได้แก่ ศึกษาสภาพบริบท เศรษฐกิจ สังคมของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา 2) P : Plan ได้แก่ การวางแผนร่วมกัน เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงานตามแนวทางของการลงมือปฏิบัติอย่างไตร่ตรอง และเป็นจุดแรกของการสร้าง

ประสบการณ์ร่วมกันในการตระหนักรู้ 3) D : Do ได้แก่ การร่วมกันปฏิบัติตามแผนงาน กิจกรรมที่ร่วมกันวางแผนไว้ 4) E : Evaluation ได้แก่ ร่วมกันประเมินผลด้วยการถอดบทเรียนโดยยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากจุดเริ่มต้นของการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ในโรงเรียนระหว่างผู้ปกครองกับครู ผู้การเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเดียวกันโดยมีเด็กเป็นสำคัญ คือ “ชุมชนฐานการเรียนรู้ที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Learning Community)” 5) B : Benefits ได้แก่ การตระหนักถึงการได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วยพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย และ 6) S : Share our Feedback ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในขณะที่ใช้หลักนวัตกรรม PLC เกิดการสร้างพลัง (Empowerment) ให้ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงความเป็นตัวของตัวเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ ซา ลี ภัคดี และคณะ (2563) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นกลไกความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษา สร้างแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนที่มีกระบวนการปฏิบัติที่ชัดเจน ระหว่างสถานศึกษาผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชน ด้วยการค้นหาปัญหา ออกแบบและพัฒนาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน (P : Plan) การปฏิบัติตามแผนร่วมกัน (D : Do) การประเมินผลร่วมกัน (E : Evaluation) การร่วมกันรับผลประโยชน์ (B: Benefits) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขณะที่ใช้หลักนวัตกรรม PLC (S : Share our Feedback) ตลอดจนทำให้ได้องค์ความรู้การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในมิติที่การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ รวมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมประเมินผล อันก่อให้เกิดความผูกพันและข้อตกลงร่วมกันในการร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ดังที่ Cohen และ Uphoff (1980 : 213-222) ได้แบ่งลักษณะของการมี

ส่วนร่วมไว้สี่ประเภท ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากร การเข้าร่วมการบริหาร การประสานขอความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป และประภาพรณ รักเลี้ยง (2557 : 123) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมตามความเหมาะสมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงานหรือรางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน หรือรับข้อตำหนิที่เกิดขึ้น นั่นคือร่วมทั้งผิดและชอบ และยังสอดคล้องกับที่ ประสารพรหมณา (2553 : 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำงานจึงก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ผูกพัน ผูกมัด และตกลงใจร่วมกันในการบริหารโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรมการ PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ยังมีจุดเน้นสำคัญที่การนำหลักนวัตกรรมการ PLC มาประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปกครองและครู เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเดียวกันโดยมีเด็ก ๆ คือ บุตรหลานของผู้ปกครองหรือลูกศิษย์ของครู คือ “ชุมชนฐานการเรียนรู้ที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning community)” เป็นการเปิดประตูการเรียนรู้ออกจากกรอบห้องเรียนสู่ครอบครัวและชุมชนสังคมรอบ ๆ ตัวเด็ก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างหลากหลายถึงวิธีเลี้ยงดู ดูแล และแก้ปัญหาการทำกิจวัตรประจำวันอย่างมีวินัย การรักษาเวลา การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวางตัวและการสื่อสารทางสังคมของเด็ก ๆ ด้วยความเข้าใจ เห็นใจ และตระหนักในปัญหาร่วมกัน ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ร่วมกัน รู้สึกดีที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมแสดงความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ด้วยความรู้สึกเดียวกัน คือ “ความรัก ความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน และอยากให้เด็ก ๆ ได้อยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข” สอดคล้องกับที่ วิจารย์ พาณิช (2555 : 139) กล่าวว่า PLC เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงาน

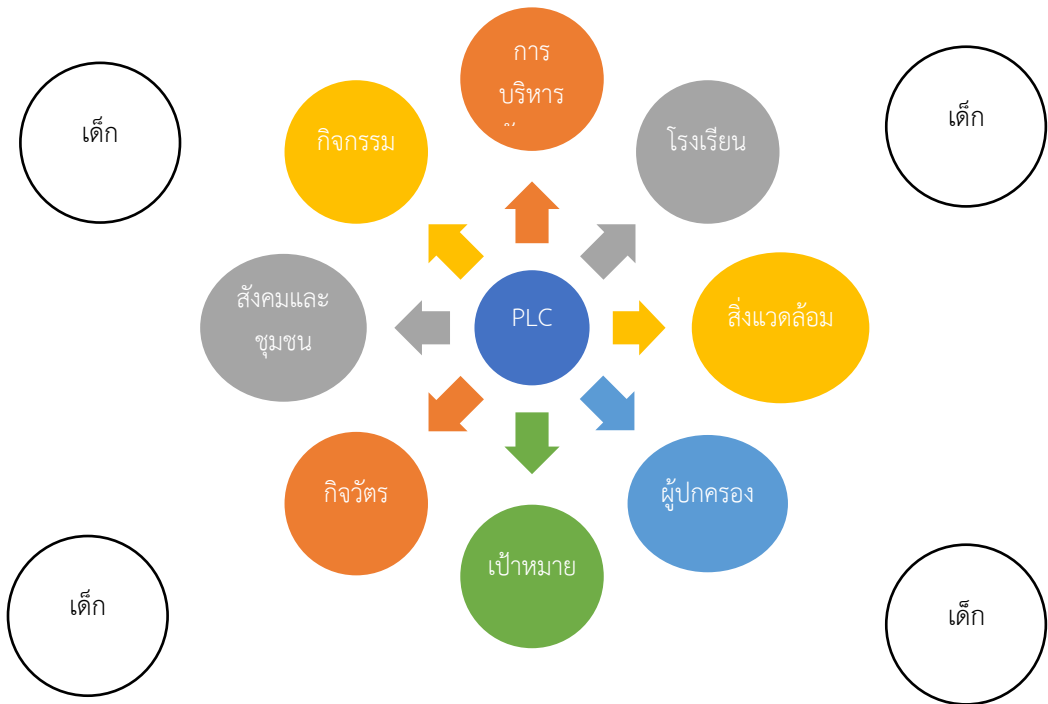

ร่วมกัน โดยมีแง่มุมที่สำคัญ คือ มุ่งเน้นการเรียนรู้มีวัฒนธรรมร่วมมือกันเพื่อการเรียนรู้ของทุกคน ทุกฝ่าย ร่วมกันตั้งคำถามต่อวิธีการที่ดีและเป็นปัจจุบัน เน้นการลงมือทำ มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของศิษย์อย่างต่อเนื่อง และเป็นบรรยากาศชุมชนกัลยาณมิตร และเรวณี ชัยเชวรัตน์ (2559 : 16) กล่าวว่า PLC เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบสะท้อนผลการปฏิบัติทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือ ร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม สอดคล้องกับองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ประสบความสำเร็จ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562 : 13) ได้ให้องค์ประกอบสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3 ประการ ที่ทำให้การดำเนินกิจกรรม PLC ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบ่งปันความคิด ความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การต่อยอดและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ การทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ บนพื้นฐานความคิดว่าสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่แยกส่วนความรับผิดชอบ และสำนึกความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกต้องพัฒนาตนเองตามแผนการดำเนินการของ PLC ที่ได้ตกลงร่วมกัน ความรับผิดชอบต่อภารกิจการถอดบทเรียน และนำบทเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยค้นพบว่า การจะสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้นั้น ผู้วิจัยอยู่ในบทบาทผู้อำนวยการเรียนรู้ที่จะต้องสร้างบรรยากาศ กระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมเปิดใจแสดงความคิดเห็น โดยการสื่อสารมีความสำคัญมากที่ต้องเป็นในแนวทางการสื่อสารที่แสดงความจริงใจ และให้เกียรติผู้ปกครองในความเท่าเทียมของความเป็นมนุษย์และผู้มีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการเป็นบุคคลสำคัญ (Key Man) ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้บุตรหลานในระดับอนุบาลสาม เข้าสู่การเติบโตไปในระดับการศึกษาปฐมวัย ด้วยการสร้างความเชื่อและเป้าหมายร่วมกัน โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความมีวินัยในการประกอบกิจวัตรประจำวันของเด็ก และการจัดการเรียนรู้จากกิจกรรม

ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับเด็กจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้เด็กได้ จากการที่ผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เผชิญปัญหาโดยตรง และยังเป็นแนวทางที่ดีกว่าการดำเนินการโดยโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ดังภาพนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เห็นภาพของการบริหารจัดการของโรงเรียนที่มีการนำนวัตกรรมมาพัฒนาเด็กผ่านการอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ต้องการเห็นภาพของลูกหลานได้รับการพัฒนาขีดความสามารถอย่างสูงสุดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษาบ้านต้นปัญญาที่สามารถนำพาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพในด้านภาษาให้มากที่สุด ที่เรียกว่า นวัตกรรม PLC ทั้งนี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน คุณภาพของพื้นที่หรือสถานที่จัดการเรียนการสอน สภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความร่วมมือของผู้ปกครองเป็นอย่างดี มี

เป้าหมายร่วมกันระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง ปรับกิจกรรมให้สอดคล้องสภาพแวดล้อมที่สังคมและชุมชนเข้ามาหนุนเสริมให้กับศูนย์เด็กเล็กเพื่อการคิดค้นกิจกรรมที่หลากหลายจนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ควรคำนึงถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้ปกครอง โดยปรับวิธีการให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว และพึงระวังความอ่อนไหวในเรื่องความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ความแตกต่างระหว่างครอบครัว เช่น กรณีครอบครัวหย่าร้าง แยกแยก พ่อแม่ไม่ได้อยู่พร้อมหน้า อาจต้องพิจารณาให้ตีว่าจะเกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็ก

2) สถานศึกษาที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษานั้น ผู้นำสถานศึกษาควรเข้าถึง เข้าใจ และให้เกียรติทุกคนในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดใจกว้าง ตระหนักถึงความสำคัญและเคารพความคิดเห็นของทุกคนไม่ว่าจะมีคุณวุฒิ วิทยุฒิในระดับใด มีการสื่อสารที่ดี และรู้จักชื่นชมผู้อื่น

3) การสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความสำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาบุตรหลาน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของเด็ก โดยสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองทราบถึงผลประโยชน์ร่วมกันในการสร้าง “ชุมชนฐานการเรียนรู้ที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Learning Community)”

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ในสถานศึกษาอื่น โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ชุมชน เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้ปกครอง โดยปรับใช้ให้เหมาะสม

2) ควรพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยใช้หลักนวัตกรรม PLC เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านอื่น ๆ ที่ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่น พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านอารมณ์

References

ชาลี ภักดี พศิน แต่งจวง พระครูวิจิตรศาสนาทร พระมหาวิริศศักดิ์สุรเมธี พระมหาสกุล มหาวิโร และ ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์. (2563). แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความ

- ต้องการของชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(1), 82-94.
- ประภาพรรณ รักเลี้ยง. (2557). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ประสาร พรหมณา. (2553). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://trang.nfe.go.th/alltis16/UserFiles/Pdf/wijaiman.pdf>. [วันที่ 10 กรกฎาคม 2565].
- เรวณี ชัยเชวรัตน์. (2559). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)*. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถาตพลับลีเคชั่น
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา; รายงานการพัฒนา และการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 3-6 ปี สำหรับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://academic.obec.go.th/images/document/1593157950_d_1.pdf. [วันที่ 10 กรกฎาคม 2565]. [obec.go.th/images/document/1593157950_d_1.pdf](http://academic.obec.go.th/images/document/1593157950_d_1.pdf).
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1980). *Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity*. *World Development*, 8(3) , 213- 235, DOI:10.1016/0305-750X(80)90011-X.

**การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด
ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย**

**The conservation of wisdom of local herbal plant application in Na Pa Nad
Village, Khao Kaew Subdistrict, Loei Province.**

ปิยะนุช เหลืองงาม Piyanuch Luerngam

อิสรารัตน์ มาขันพันธ์ Idsaratat Makhanpan

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University Education Program in General Science

koo_nuch@hotmail.ac.th

Haripunchai Review 08/04/2023

Haripunchai Review 08/06/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่น และเพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการดำเนินการศึกษาโดยการสำรวจและเก็บตัวอย่าง พืชสมุนไพรท้องถิ่นตามเส้นทางเดินของหมู่บ้าน และจัดจำแนกหมวดหมู่ของพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อระบุชนิด รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้านและใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้าน เป็นจำนวน 161 คน ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ในบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า

1) มีจำนวนพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 32 วงศ์ 49 สกุล 50 ชนิด การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมีการนำส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนช่วงใบ จำนวน 27 ชนิด

2) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมี 7 แนวทาง ได้แก่ 1. การสืบทอดจาก บรรพบุรุษ 2. การจดบันทึกการทำสมุดคู่มือ 3. การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 4. การพัฒนาตนเองการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5. การนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค 6.

การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายยาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น 7. การถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ได้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกสวนหลังบ้าน ศูนย์วัฒนธรรมคนไทดำ บ้านพิพิธภัณฑน์ไทดำ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาป่าหนาดเป็นจำนวนมากถือว่าการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร บ้านนาป่าหนาด

Abstract

Aimed to study types of local herbs and to study the the conservation of wisdom and application local herbs in Na Pa Nad Village, Khao Kaew Subdistrict, Chiang Khan district, Loei Province. The study was conducted by surveying and collecting the samples of local herbal plabpnts along the roadsides in the village and categorizing the local herbal plants used by villagers to identify their species.In addition, there was an in-depth interview with the scholars in the village and interview with the 161 villagers, aged over 40 years in Na Pa Nad village, Khao Kaew Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province regarding the conservation of wisdom of local herb application.

The results revealed that

1) There were 32 families, 49 genuses, and 50 species of local herbal plabpnts for the conservation of wisdom and application. For the application of local herbal plants, most used parts were leaves, totalling 27 herbal species.

2)There are 7 guidelines for the conservation of wisdom and application of local herbal plants which were : 1) inheritance from ancestors, 2) making journal or guidebook, 3) propagation of local herbs, 4) self-development and exchanging knowledge, 5) processing of local herbal plants into medicines, 6) creating added value by distributing medicines from local herbal plants, and 7) transferring and disseminating knowledge. Local herbal plants were propagated by growing for household as backyard vegetables, as well as at Tai Dam Cultural Center, Tai Dam Village Museum,

and a large number of Na Pa Nad Occupational Development Groups. Consequently, this was considered to be sustainable conservation of local herbal plants.

Keywords: conservation wisdom of local herbal plant application Na Pa Nad

บทนำ

บรรพชนไทยได้รับประโยชน์จากคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค นอกจากนี้ยังมีคุณค่าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพมากมายกระจายอยู่ตามถิ่นอาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งทางบกและทางน้ำ มีพรรณไม้และพันธุ์สัตว์ทั้งที่ศึกษาแล้วและยังไม่ได้มีการนำมาศึกษาข้อมูลกันอย่างจริงจัง (วิสุทธิ ไบไม้, 2545) คนไทยใช้สมุนไพรกันมาแต่โบราณกาล ต่อมาแผนปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน ทำให้ความสำคัญ ประโยชน์ และคุณค่าของยาสมุนไพรลดลง ปัจจุบันยาสมุนไพรกำลังเป็นที่สนใจของคนไทยทั่วไป รวมทั้งนานาประเทศเกือบทั่วโลก ซึ่งรัฐบาลไทยก็กำลังสนับสนุนการส่งยาสมุนไพรเป็นสินค้าออก รวมทั้งแนะนำ ชักจูง ส่งเสริมให้ประชาชนปลูกและใช้ยาสมุนไพร สำหรับป้องกัน บำบัด รักษาโรคให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยลดการนำเข้ายาแผนปัจจุบันจากต่างประเทศ ซึ่งในปีหนึ่ง ๆ มีการนำเข้ายาและเวชภัณฑ์ถ้าเราใช้ยาจากสมุนไพรให้เพิ่มมากขึ้นก็จะช่วยให้เศรษฐกิจของไทยฟื้นตัวเร็วขึ้นแต่การที่จะสร้างศรัทธา สร้างจิตสำนึกและชักจูงให้ประชาชนหันมาใช้ยาสมุนไพรกันมากขึ้นนั้น คงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาสมุนไพรในทุกรูปแบบให้ดีขึ้น และต้องให้ “ความรู้ที่ถูกต้องกับประชาชนควบคู่ไปด้วย” (เพียววี เหมือนวงษ์ญาติ, 2553) จังหวัดเลยเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางพันธุ์พืช โดยเฉพาะพืชสมุนไพรมีความหลากหลายพันธุ์พืชสมุนไพรและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการเป็นยาสมุนไพร และในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนแต่ในปัจจุบันนี้ความหลากหลายพันธุ์พืชสมุนไพรลดลงทั้งพันธุ์พืชในป่าและทางเกษตรกรรมลดลงทั้งจำนวนชนิดพันธุ์และจำนวนสายพันธุ์ (สุวารี ศรีบุญ, 2543 : 1)

หมู่บ้านวัฒนธรรมไทยคำ ตั้งอยู่ที่บ้านนาป่าหนาดตั้งแต่นั้นมาขณะนี้ต้นหนาดนั้นยังมีอยู่ป่าและในหมู่บ้านแต่ยังไม่มากมายเหมือนเก่า ชาวบ้านนาป่าหนาดหรือที่รู้จักคือชาวบ้านไทยคำเป็นชนบ้านนาป่าหนาดเป็นหมู่บ้านเดียวในจังหวัดเลย ที่มีประชากรเป็นเชื้อสายไทยคำ บ้านนาป่าหนาดแบ่งการ

ปกครองเป็นสองหมู่บ้านคือ หมู่ที่ 4 (คุ้มใต้) ในอดีตบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ตอนแรกเรียกว่า บ้านนาป่าตัว ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า บ้านนาป่าหนาด เพราะบริเวณมีต้นหนาดมากมาย นอกจากนี้ยังมีป่าไผ่ และต้นไม้ยืนต้นมากมาย เช่น ไม้ประดู่ไม้เปื่อย ไม้แดง ไม้เต็งรัง เป็นต้น อีกทั้งยังมีวิถีชีวิตมีการรักษาด้วยสมุนไพรและวิถีธรรมชาติที่สืบทอดกันมาจากรุ่นเก่าและ ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภูมิปัญญา วงศ์วัชรเสถียร. 2559. ที่ทำการปกครองจังหวัดเลย (กลุ่มงานปกครอง) ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือประกอบอาชีพเกษตรกรปลูกข้าวไร้งันไม่มีนา รองลงมาประกอบอาชีพค้าขายชาวบ้านจะมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และมีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร มีการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านในการใช้พืชสมุนไพรการรักษาโรคต่าง ๆ จากรุ่นสู่รุ่น เช่น มีป่าหนาด เป็นไม้ชนิดหนึ่งใบใหญ่ยาวเป็นขน มีกลิ่นฉุนเหม็นใช้ทำยา ชาวบ้านถือว่าต้นหนาดเป็นยาสมุนไพรอย่างดี รักษาโรคได้หลายอย่าง และมีความเชื่อว่าต้นหนาดฝักล้วยมาก โดยเฉพาะผู้นำชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้านสุทธิสอาน นามกอง เป็นผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำทางการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรท้องถิ่น เป็นผู้รู้ในเรื่องของพืชสมุนไพรท้องถิ่นมีการใช้พืชสมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาโรค และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพรท้องถิ่นให้กับชาวบ้าน และผู้ที่สนใจ (สุทธิสอาน นามกอง, สัมภาษณ์วันที่ 8 มกราคม 2561) การทำวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องการศึกษาพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคของชุมชนบ้านวังไผ่ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ (สมภาพ ประธานธรรักษ์ และพร้อมจิต ศรีลัมพ์, 2552 : 162) โดยได้มีการศึกษาชนิดและสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรค ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในด้านการปลูก การขยายพันธุ์ และการบำรุงรักษาพืชสมุนไพร ตลอดจนการนำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในด้านการรักษาโรค และเพื่อจัดระบบข้อมูลพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคและเผยแพร่ กองผลิตภัณฑ์(สมุนไพรสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2562) พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 โดยที่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นการเฉพาะทำ ให้ต้องนำ บทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยยาและกฎหมายว่าด้วยอาหารมาใช้บังคับซึ่งกฎหมายดังกล่าวยังไม่เหมาะสมกับการควบคุมและกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมทั้งไม่สอดคล้องต่อการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ดังนั้น สมควรมีกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาชนิดและการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรท้องถิ่นในหมู่บ้านนาป่าหนาด หมู่ที่ 4 ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อสร้างจิตสำนึกในการ

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้มีการดำรงอยู่และมีการใช้พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืนภายในชุมชนและสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป ในการให้การศึกษาและการประชาสัมพันธ์จะช่วยปรับเจตคติของคนไทยผู้ใช้สมุนไพรในปัจจุบัน โดยผ่านการศึกษา ระดับโรงเรียนประถม มัธยม และอุดมศึกษา ตลอดจนถึงประชาชนทั่วไป รวมไปถึงการเผยแพร่ให้กับชุมชนและเยาวชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 161 คน จากทุกครัวเรือน ตัวแทนครัวเรือนในหมู่ที่ 4 บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 1 คนต่อ 1 ครัวเรือน ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป (กรณีที่ครัวเรือนนั้นไม่มีคนที่อายุถึง 40 ปี ให้ตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุมากที่สุด) เป็นจำนวนครัวเรือน 161 ครัวเรือน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview)
  - 1.2 แบบบันทึก (Field Note) แบบบันทึกหรือแบบจดบันทึก ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะช่วยป้องกันการหลงลืม โดยใช้สำหรับบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการวิจัย
  - 1.3 การสังเกตเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม คือการสังเกตเกี่ยวกับบริบทของชุมชน และระบบนิเวศของพืชสมุนไพรท้องถิ่น รวมไปถึงการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรท้องถิ่น
  - 1.4 แผนที่บ้านนาป่าหนาด หมู่ 4 ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยใช้ในสำรวจตามเส้นทางเดินของหมู่บ้าน จำนวน 1 หมู่บ้าน

1.5 หนังสือ เอกสารทางอนุกรมวิธานพืช และหนังสือเกี่ยวกับสมุนไพรต่าง ๆ

2. วิธีการดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่น และเพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 – เดือนตุลาคม 2564 และผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงได้ค้นคว้าข้อมูลทางด้านหนังสือ เอกสาร แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่น และเพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

1. เพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า พืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 32 วงศ์ 49 สกุล 50 ชนิด ดังนี้

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้าน	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
1	กระเจี๊ยบ	กระเจี๊ยบ	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	MALVACEAE	พื้นบ้าน ใบแก้อาเจียน ขับลม ขับปัสสาวะ ช่วยย่อยอาหาร ป่ารุงธาตุ ขับเสมหะ ขับความดันโลหิตสูง ขับพยาธิ ขับกรดยูริก ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้บิด แก้ไอ เมล็ดเป็นยาระบายปัสสาวะรวมทั้ง 5 ชนิดใช้ต้วยน้ำดื่ม
2	กระชายขาว	กระชายขาว	<i>Alloesobergia rotunda</i> L.	ZINGIBERACEAE	แก้ปากแฉับ ปากแตกเป็นแผล ขับระดูขาว แก้ท้องผูกเสียด
3	กระชายดำ	กระชายดำ	<i>Alloesobergia rotunda</i> Wall. ex Baker	ZINGIBERACEAE	เหง้าใช้ป่ารุงกำลัง แก้ปวดเมื่อยและอาการเหนื่อยล้า และเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ขับลม เป็นยาอายุวัฒนะ
4	กาฝาก	กาฝาก	<i>Boerhaavia diffusa</i> L.	LORANTHACEAE	ใบมากากแห้งต้มน้ำดื่มรักษาอาการเจ็บคอ หรือ ใช้หัดลดน้ำตาลในเลือด รักษาโรคเบาหวาน ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ รักษาแผลในกระเพาะอาหาร
5	กล้วยน้ำว้า	กล้วยน้ำว้า	<i>Musa sapientum</i> L.	MUSACEAE	ราก แก้ขัดเบา น้ำยางพอกแผล ตอกรักษาโรคเบาหวาน เมล็ดแก้ท้องเสียท้องอืด ผลสุก ป่ารุงกำลังป่ารุงเลือด

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
6	ขมิ้นอ้อย	ขมิ้นอ้อย	<i>Curcuma zedoaria</i> (Christm.) Roscoe.	ZINGIBERACEAE	เหง้า แก้ไข้คลื่นเหียนคลื่นตัว แก้เสมหะ แก้อาเจียน แก้หนอง ใน ใช้เป็นยาแก้ปวดท้อง ใช้ภายนอกเอากะหล่ำโกลกละเอียด พอกแก้ฟกช้ำบวม แก้เคล็ด อักเสบ แก้พิษโลหิต และบรรเทา อาการปวด
7	ข่า	ข่าน้อย	<i>Alpinia galangal</i> (L.) Willd.	ZINGIBERACEAE	เหง้าขับเสมหะ รักษาหืด แก้หลอดลมอักเสบ รักษาโรค ผิวหนังกลากเกลื้อน ท้องอืดท้องเฟ้อ ขับลมช่วยเจริญอาหาร แก้ปวดฟัน ฟกช้ำ แก้ท้องเสียและเหน็บชา
8	ขิง	ขิงน้อย	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe.	ZINGIBERACEAE	เหง้าขับลม แก้คลื่นไส้ อาเจียนปวดท้อง แก้ไอขับเสมหะ ขับเหงื่อ ขับน้ำนมแก้หอบหืด ภูมิแพ้คันคัน กระตุ้นการออกของ เส้นผมทำให้ดำดีขึ้นและช่วยเจริญอาหาร
9	ข่อย	ส้มพ้อ, ข่อย	<i>Streptopus asper</i> Lour.	MORACEAE	เปลือกต้นแก้ท้องร่วง แก้ปวดฟัน ช่วยให้เห็นแข็งแรง ต้มน้ำกินแก้ไข้ แก้บิด แก้ท้องเสีย
10	เครือหมอนน้อย	เครือหมอนน้อย	<i>Cissampelos pareira</i> L.	MENISPERMACEAE	ใบช่วยย่อยอาหาร แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกท้อง แก้กินผิด

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
11	ชะพลู	ผักอีเล็ด	<i>Piper sarawakense</i> Boxb.	PIPERACEAE	ใบ แก้ปวดฟันระมุนขนาด ดับกลิ่นปาก ขับลมในลำไส้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้ปวดท้อง บวมฟกช้ำ รักษากลากเกลื้อน รักษาการ อักเสบของมูก
12	โตไม้รัฐล้ม	ล้มปัฐล้ม	<i>Elephantopus scaber</i> Linn.	COMPOSITAE	รากและใบแก้ปวดขับปัสสาวะ ขับระดู รักษาโรคบุรุษ ขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง แก้เหน็บชา ปาฐรงหัวใจ ปาฐรงกำลัง
13	ตะขบป่า	ตะขบควาย, หมากเก็บตา ควาย	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.	SALICACEAE	เปลือกต้น ชงกินแก้ท้องเฟ้อ อมกั่วคือแก้เจ็บคอเปลือกตำ รวมกับน้ำมัน ใช้ทาถูบวม แก้ปวดท้อง แก้คัน
14	เตย	ใบเตย	<i>Pandanus</i> <i>Spondyliifolius</i> Boxb.	PANDANACEAE	รากปาฐรงหัวใจให้ชุ่มชื้น แก้กระษัย ขับปัสสาวะ สกัดน้ำปาฐ รงหัวใจแก้อ่อนเพลีย แก้ปัสสาวะพิการ ใบแก้ร้อนในกระหายน้ำ ปาฐรงหัวใจ รักษาโรคอีสุกอีใสและผิวหนัง
15	เถาเอ็นอ่อน	แอนอ่อน	<i>Cynolobos buchanae</i> Boem & Schubl.	PERILOACEAE	เถา ปาฐรงเส้นเอ็น แก้เส้นเอ็นอักเสบทำให้เส้นเอ็นคลายการ ตึงตัว แก้ปวดเมื่อย ใบ ทำถูบประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดตึง

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
16	ทองพันชั่ง	ทองพันชั่ง	<i>Bhinocarpus</i> <i>osense</i> Kunt.	ACANTHACEAE	รากและใบ รักษาโรคผิวหนังกลากเกลื้อน ผดผื่นคัน สาดัน รักษาความดันโลหิตสูง ใบขับปัสสาวะ แก้ผมร่วงและแก้ โรคมะเร็ง
17	บัวบก	ผักหนอก	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urban	APIACEAE (UMBELLIFERAE)	สาดัน ใบช่วยให้ความจำดี ช่วยบำรุงร่างกาย ปาฐรงหัวใจ แก้ ไข้ใน แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ รักษาแผลเปื่อย ลบรอยเหี่ยวย่น ลดการอักเสบ เป็นยาอายุวัฒนะ
18	บอระเพ็ด	เครือข่อย	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Miers ex Hook. F. et Thunberg	MENISPERMACEAE	เถาปาฐรงหัวใจ ลดน้ำตาลในเส้นเลือด รักษาโรคเบาหวาน เป็นยาอายุวัฒนะแก้ร้อนในกระหายน้ำเจริญอาหาร แก้ผมหงอก ก่อนวัยขับเสมหะ
19	ฝาง	ฝางแดง, ฝาง	<i>Coesalpinia odorata</i> Linn.	CAESALPINIACEAE	ปาฐรงโลหิตรักษาปอดพิการ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ท้องเสียธาตุพิการ ขับตุจุกแก้เฝือกและขับเสมหะ
20	ไม้จืด	ฝ้ายร้อยกอ	<i>Eustrochium</i> <i>scandens</i> Blume.	OLACACEAE	ต้นต้มน้ำขับปัสสาวะ ดับพิษ แก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
21	หญ้าไผ่น้ำ	ไผ่น้ำ	<i>Tradescantia Fluminensis</i>	COMMELINACEAE	แก้ร้อนใน ลดการอักเสบของทางเดินปัสสาวะ แก้พิษงูกัด
22	พลูดาว	พลูดาวทอง	<i>Houttuynia cordata</i> Thunb.	SAURURACEAE	ใบแก้กามโรค ทำให้หน้าเหลืองแห้งรักษาโรคผิวหนัง ขับปัสสาวะ
23	พลับพลึง	ว่านชน	<i>Crinum asiaticum</i> L.	AMARYLLIDACEAE	ใบแก้เคล็ดขัดยอก แก้ไข้บวม อาเจียนข้าวใน
24	เพชรสังฆาต	เพชรสังฆาต	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	VITIDACEAE	รักษากระดูกแตกหัก เตารักษาโรคผิวหนัง ทวาร แก้ลักปิดลักเปิด แก้ปวดประจำเดือนไม่ปกติ รักษากระดูกแตกหัก ขับน้ำเหลืองเสีย ใบรักษาโรคสำไส้
25	ฟ้าทะลายโจร	ฟ้าทะลายโจร	<i>Andropogon squarrosus</i> (Blume) f. Wall. ex Nees	ACANTHACEAE	ราก ขับพยาธิ ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ไข้ลาภาค ใช้มาลาเลีย แก้ท้องเสีย แก้เจ็บคอ แก้ไอ รักษาต่อมทอนซิลอักเสบ หลอดลมอักเสบ ระวังการอักเสบและช่วยเจริญอาหาร

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
26	มะกอกป่า	มะกอกป่า	<i>Spodopias glauca</i> (L. f.) Kurz	ANACARDIACEAE	รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ ทำให้ชุ่มคอ และขับปัสสาวะ เลือกแก้ร้อนในสะอึก ใบแก้ปวดในหู ทำให้ชุ่มคอ ผลแก้เลือดออกตามไรฟัน
27	มะเกลือ	ต้นเกลือ	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	EBENACEAE	รากแก้อาเจียนเป็นลมหน้ามืด แก้กระษัยรักษาโรค ริดสีดวงทวาร ยาระบาย เลือกใช้ผสมใช้ตีไม้เครื่องตีมันบูต ขับพยาธิ ผล ขับลมขยายแก้ตานขาน
28	มะระขี้นก	มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	CUCURBITACEAE	รักษาโรคริดสีดวงทวาร ใบ ใช้ฟอกเลือด ดอก แก้หอบหืด ผล ช่วยเจริญอาหารปารธาตุ ลดน้ำตาลใน เส้นเลือด ฟอกเลือด แก้ตับและม้ามอักเสบ ขับพยาธิ ผล คั้นน้ำจากผลขับถ่ายเชื้อไวรัสและมะเร็งได้ เมล็ดขับพยาธิตัวกลม
29	มะรุม	มะรุม	<i>Moringa oleifera</i> Lamk. M. of Indes Gærtn.	MORINGACEAE	เปลือก ขับลมในลำไส้ ฟอกผลห้ามเลือด ใบ ขับน้ำตา ห้ามเลือด ขับน้ำนม ทำให้อ่อนหลับ ดอก ขับน้ำตา ขับปัสสาวะ แก้ไขกระดูกสันหลังผิด ผล ปารุงกำลัง แก้โรคตับและม้าม เมล็ด แก้ปวดตามข้อ

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
30	มะเขือ	หมากเขือ	<i>Averrhoa carambola</i> Linn.	AVERRHACEAE	ใบต้มดื่มดับพิษร้อน แก้ไข้ ถอนพิษไข้ ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด บดทาหรือพอก แก้เม็ดผดผื่นคัน ต้มน้ำอาบ แก้ตุ่มคัน บวม แผลมีหนอง ห้ามเลือด แก้ปวด ถอนพิษแมงมุม แก้พิษ เปลือกต้น รสฝาดเมา แก้ใช้ท้องเสีย ตับพิษแผลปวดแสบปวดร้อน
31	ย่านางแดง	ย่านางแดง	<i>Bauhinia styriaca</i> Craib	CAESALPINIACEAE	แก้พิษ เบื่อเมา แก้เมาเหล้า แก้ไข้ ใบแก้ฝีดาษ เตา ถอนพิษ สำแดงแก้ไข้ตัวร้อน แก้พิษไข้กลับไข้ซ้ำ
32	ยอ	มยอ	<i>Morinda citrifolia</i> L.	RUBIACEAE	รากระบายท้อง ใบแก้ท้องร่วง ปวดตามข้อ ผลดิบขับโลหิต ขับระดู ขับลม แก้วิงเวียน แก้คลื่นไส้อาเจียน แก้เหือกบวมและ ควบคุมการทำงานของร่างกายให้เป็นปกติ
33	รางจืด	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ACANTHACEAE	แก้พิษ แก้ปวดบวม ราก เตา ใบถอนพิษเบื่อเมา แก้เมาค้าง แก้ประจำเดือนไม่ปกติ ปวดหู แก้ปวดบวม แก้ไข้ ใบถอนพิษทั้งหมด
34	ว่านชักมดลูก	ว่านชักมดลูก	<i>Sansevieria stuebeli</i> God-Lieb.	ZINGIBERACEAE	เหง้า ชักมดลูกให้เข้าอุ้งเชิงกราน แก้มดลูกพิการ แก้ปวดมดลูก แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก้กระษัย แก้ปัสสาวะขุ่นข้น แก้ประจำเดือนไม่ปกติ แก้ธาตุพิการอาหารไม่ย่อย

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
35	ว่านหางจิ้ง	ว่านหางจิ้ง	<i>Belamcanda chinensis</i> (L.) DC.	IRIDACEAE	เหง้าช่วยขับเสมหะ ดับน้ำมาตัมน้ำดื่มแก้อาการท้องผูก อาหารไม่ย่อยได้
36	ว่านโพล	ว่านโพล	<i>Zingiber officinale</i> (L.) Koenig Link ex A. Dietr.	ZINGIBERACEAE	เหง้าแก้คลื่นไส้ขมออกพอกเข้า บวม เส้นตึงขยหายตลอดลม แก้บิดสมานแผลลำไส้ ป่ารุงผิวพรรณ ใบแก้คลื่นเนื้อคื่นตัว แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย
37	ว่านหอมแดง	ว่านหอมแดง	<i>Eleutheria bulbosa</i> (MILL.) Nuyt	IRIDACEAE	หัวว่านแก้อาการเป็นหวัด แก้ลมชัก และแก้โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน
38	เสลดพังพอนตัวผู้	เสลดพังพอนตัวผู้	<i>Eclipta prostrata</i> Lindl.	ACANTHACEAE	รากถอนพิษงูพิษตะขาบแมงป่อง ผึ้ง ปลากแฉง ใบตำผสมเหล้า แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
39	เสลดพังพอนตัวเมีย	เสลดพังพอนตัวเมีย	<i>Clinacanthus nutans</i> Burm. C.	ACANTHACEAE	ใบรักษาแผลน้ำร้อนลวก รักษาแผลงัดสัตว์กัดต่อย รักษาโรคผิวหนัง แก้ผดผื่นคัน รักษาแผลอักเสบเนื่องจากติดเชื้อไวรัส สูดและระเหย
40	สนุ่น	ผักอินุ่น	<i>Salix tetrasperma</i> Roxb.	SALICACEAE	เปลือกต้นนำมาต้มเอาน้ำอาบและระดศิระชะเด็ก ช่วยดับร้อน แก้เด็กตัวร้อน แก้ไข้ แก้หวัดคัดจมูก แก้ไข้ แก้ตัวร้อน รักษาโรคเบาหวาน รักษาโรคริดสีดวงจมูก

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
41	ส่องฟ้า	ส่องฟ้า	<i>Claudia wallichii</i> Oliv.	RUTACEAE	ราก แก้เจ็บตา แก้ฝี แก้ปวดศีรษะ แก้ดีดสำแดง
42	ส้มป่อย	ส้มป่อย/ส้มป่อย	<i>Acacia eoradana</i> (Willd.) DC.	LEGUMINOSAE	ใบส้มป่อยเป็นยาสตรีย่ายระดูขาว พอกเลือดประจำเดือน ล้างเมือกทางเดินอาหาร เป็นยาระบาย ขับพิษออกจากระบบทางเดินอาหาร ช่วยลดน้ำหนัก ลดความอ้วน ช่วยละลายเสมหะ แก้ไอได้ แก้ไข้ รักษาโรคลำไส้ แก้ท้องอืด บิด รักษาโรคตาแดง ต่อมาน้ำตาพิการ พอกฝีในแตกยุบเร็ว
43	หญ้าพันงูเขียว	หญ้าพันงูเขียว	<i>Stachytarbeta jamaicensis</i> L.	VERBENACEAE	ต้นเป็นยาขับ ใช้เป็นยาขับพิษร้อนถอนพิษไข้ ช่วยขับเหงื่อ
44	หญ้าหวาน	หญ้าหวาน	<i>Stevia rebaudiana</i> Bertoni	COMPOSITAE	ช่วยลดไขมันในเลือด และลดระดับน้ำตาลในเลือดช่วยป้องกันโรคหัวใจ เบาหวาน โรคอ้วน และโรคความดันโลหิตสูง
45	หญ้าหนวดแมว	หญ้าหนวดแมว	<i>Orthosiphon aristatus</i> (Blume) Nuyt.	LAMIACEAE	ลำต้นและใบ ขับปัสสาวะรักษาโรคไต โรคนิ้ว

ลำดับ	ชื่อไทย	ชื่อชาวบ้านเรียก	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	การนำไปใช้ประโยชน์
46	หนานฉาวเหวย	หนานฉาวเหวย	<i>Gynantheum eximium</i> S.Muelst.	-	ใบลดการปวดและการอักเสบได้ ช่วยลดน้ำตาลในเลือดได้
47	หนาด	หนาด	<i>Balaustifera</i> (L.) DC.	COMPOSITAE	ใบ แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ เป็นยาห้ามเลือด ยาเจริญอาหาร แก้โรคไขข้ออักเสบ เป็นยาบำรุงหลังคลอด แก้ไข้ ลดความดันโลหิต ขับพยาธิ แก้แผลอักเสบ แก้กลากเกลื้อน และแผลพอกเข้า
48	หญ้าแห้วหมู	หญ้าแห้วหมู	<i>Cyperus rotundus</i> L.	CYPERACEAE	ป่ารุงหัวใจ ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้องอืด ป่ารุงกำลังป่ารุงธาตุแก้ไข้แก้กระหายน้ำ แก้โรคตับอักเสบและขับพยาธิ
49	อังกาบหนู	อังกาบหนู	<i>Bardia aristata</i> L.	ACANTHACEAE	ราก ใบ เป็นยาลดไข้ ใช้ใช้เดี่ยวแก้อาการปวดฟัน แก้อาการท้องผูก แก้พิษงู แก้กลากเกลื้อน แก้ฝี
50	อัญชัน	อัญชัน	<i>Clerodendron ternate</i> L.	FABACEAE	รากแก้ปัสสาวะพิการ ระบายท้องแก้เจ็บตา ตาฟาง ทำยาสีฟันให้ฟันหนา (แข็งแรง) แก้ปวดฟัน ดอก ป่ารุงเส้นผมทำให้ผมดกดำ

2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาไทย หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสม สะสม สามารถคิดเอง ทำเอง เป็นความรู้แบบองค์รวม สามารถถ่ายทอดได้ มีความเชื่อมโยงบูรณาการ นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขหรือป้องกันและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ภูมิปัญญาเป็นสินทรัพย์ของประชาชนและชุมชนที่มีการสั่งสมทุนทางปัญญา ความรู้ วัฒนธรรม ทักษะฝีมือ ธรรมชาติของชุมชน ความสงบ วิถีชีวิต วัสดุตามธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชน เพราะเป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดต่อ ๆ มาเป็นสมบัติของคนในชุมชนซึ่งมีอยู่มาก สิ่งที่จะต้องเร่งทำในวันนี้คือการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาภูมิปัญญาเดิมของไทยแล้วต่อยอดภูมิปัญญาด้วยวิทยาการและความรู้สมัยใหม่เพื่อให้พื้นฐานของไทยแข็งแกร่งและอยู่รอดได้อย่างมั่นคง

ในงานวิจัยนี้ได้มีการศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาดตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ นายเซย หันหา และนายสุทธิสะอาด นามกอง ที่มีความรู้ความสามารถของชุมชนหรือในพื้นที่ศึกษาโดยมีรายละเอียดแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญา การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น พบว่ามีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมี 7 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การสืบทอดจากบรรพบุรุษ แนวทางที่ 2 การจัดบันทึกการทำสมุดคู่มือ แนวทางที่ 3 การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น แนวทางที่ 4 การพัฒนาตนเองการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทางที่ 5 การนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค แนวทางที่ 6 การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น และแนวทางที่ 7 การถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ได้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกสวนหลังบ้าน ศูนย์วัฒนธรรมมณฑลบ้านพิพิธภักดีไทดำ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาป่าหนาดเป็นจำนวนมากถือว่าการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากประสบการณ์การเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์ที่ผ่านมาสะท้อนถึงการเผยแพร่องค์ความรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้านให้กับผู้ที่สนใจและหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลได้รับประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติในการเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้อนุรักษ์ความ

หลากหลาย ที่ทรงคุณค่าของชุมชนและผลงานที่ควรค่าแก่การสานต่อ สืบทอด องค์ความรู้จากฐานทรัพยากรของชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนตุลาคม 2564 ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้มี นายเชย พันหา และนายสุทธิสะอาด นามกอง เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ในเรื่องพืชสมุนไพรท้องถิ่นในบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย เป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ที่นำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้เองในชีวิตประจำวัน ได้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกอาทิ สวนหลังบ้านเป็นจำนวนมาก ศูนย์วัฒนธรรมตนโตคำ บ้านพิพิธภักดีโตคำ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาป่าหนาด การสำรวจชนิดพืชสมุนไพรท้องถิ่นตามเส้นทางเดิน บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย พบว่ามีจำนวนพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ 32 วงศ์ 49 สกุล 50 ชนิด พืชสมุนไพรท้องถิ่นที่พบมากที่สุดจะอยู่ในวงศ์ ZINGIBERACEAE พบทั้งหมด 7 ชนิด ได้แก่ กระจ่างขาว กระจ่างดำ ขมิ้นอ้อย ข่าน้อย ขิงน้อย ว่านชั้กมดลูก และว่านไพล เป็นพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่อยู่ในวงศ์ขิง (Zingiberaceae) มีลักษณะเด่นคือเป็นพืชล้มลุกหลายฤดู มีลำต้นใต้ดินแบบไรโซมหรือเหง้า เป็นพืชจำพวกที่มีเหง้าใต้ดิน เจริญเติบโตได้ทุกสภาพดิน ชอบดินร่วนซุย ระบายน้ำดี มีแสงแดดรำไร ชาวบ้านส่วนใหญ่นำมาใช้ในการรักษาโรค และใช้เป็นยาบำรุงกำลัง ตัวอย่างเช่น กระจ่างดำเหง้าใช้บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อยและอาการเหนื่อยล้า และเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ขับลม เป็นยาอายุวัฒนะเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศรารัตน์ มาชั้นพันธ์ และปิยะนุช เหลืองงาม (2561) ศึกษาความหลากหลายของพันธุ์พืชสมุนไพรในจังหวัดเลย โดยทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่างสมุนไพร การสำรวจชนิดพืชสมุนไพรท้องถิ่นตามเส้นทางเดินของ ตำบลท่าสะอาด อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย พบว่ามีจำนวนพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน 61 วงศ์ 136 สกุล 137 ชนิด พืชสมุนไพรท้องถิ่นที่พบมากที่สุดจะอยู่ในวงศ์ ZINGIBERACEAE พบทั้งหมด 10 ชนิด ได้แก่ กระจ่าง กระจ่างดำ ขมิ้นขาว ขมิ้นชัน ขิง ข่า ข่าคม พาก ไพล และว่านชั้กมดลูก การประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นแบ่งย่อยตามลักษณะการใช้ประโยชน์พืชในชีวิตประจำวันของชุมชนในท้องถิ่น ที่เป็นหลัก 5 หัวข้อคือ พืชที่ใช้เป็นอาหาร, เป็นที่อยู่อาศัย, พืชที่ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม, พืชที่ใช้เป็นยารักษาโรค และพืชที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ (สำนักงาน

คณะกรรมการแห่งชาติ, 2545 : 35-53) จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้านเป็นจำนวน 161 คน ในบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมีการนำส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนชองใบ จำนวน 27 ชนิด มีแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมี 7 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การสืบทอดจากบรรพบุรุษ แนวทางที่ 2 การจดบันทึก การทำสมุดคู่มือ แนวทางที่ 3 การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น แนวทางที่ 4 การพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทางที่ 5 การนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค แนวทางที่ 6 การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายยาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น และแนวทางที่ 7 การถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ได้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกสวนหลังบ้าน ศูนย์วัฒนธรรมตนาไทดำ บ้านพิพิธภักดีตนาไทดำ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาป่าหนาดเป็นจำนวนมากถือว่าการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเชษฐณรงค์ อรุณ , ธนกร ภิบาลรักษ์ , ชูวงศ์ อุบลี และกนกวรรณ อยู่ไสว (2561) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดตะเคียนทอง (เพชรบูรณ์) อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ควรกระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของการใช้วิธีเชื่อมโยงโดยร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน บุคคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกสมุนไพร การร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อรวบรวมสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรรวมทั้งพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบพบว่า ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร ได้แก่ ร่วมมือกับหน่วยงานเทศบาลตำบลตะเคียนทอง และโรงเรียนวัดตะเคียนทอง โดยใช้รูปแบบเว็บไซต์สมุนไพรท้องถิ่น การเข้าถึงฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ ได้แก่ มีเฟสบุ๊ค เว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์และเพื่อรวบรวมข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัดการให้มีพื้นที่เพาะปลูกสมุนไพรพื้นบ้านและด้านวัฒนธรรมและประเพณี

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนตุลาคม 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่นและเพื่อศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ดำเนินการศึกษา โดยการสำรวจและเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพรท้องถิ่น ตามเส้นทางเดินของหมู่บ้าน และจัดจำแนกหมวดหมู่ของพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อระบุชนิด รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึก ปรากฏชาวบ้านและใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้านเป็นจำนวน 161 คน ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ในบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่ามีจำนวน พืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่น 32 วงศ์ 49 สกุล 50 ชนิด การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมีการนำส่วนต่าง ๆ ของสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือส่วนของใบ จำนวน 27 ชนิด มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมี 7 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การสืบทอดจากบรรพบุรุษ แนวทางที่ 2 การจดบันทึก การทำสมุดคู่มือ แนวทางที่ 3 การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่น แนวทางที่ 4 การพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวทางที่ 5 การนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค แนวทางที่ 6 การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายยาจากพืชสมุนไพรท้องถิ่น และแนวทางที่ 7 การถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ได้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกสวนหลังบ้าน ศูนย์วัฒนธรรมตม.ไต่คำบ้านพิพิธภัณฑน์ ไต่คำ และกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาป่าหนาดเป็นจำนวนมากถือว่าการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1. ควรมีการเก็บรวบรวมตัวอย่างสมุนไพรท้องถิ่นที่สำรวจพบ มาทำการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นมาปลูกสวนหลังบ้าน ศูนย์วัฒนธรรมตม.ไต่คำ บ้านพิพิธภัณฑน์ ไต่คำ กลุ่มพัฒนาอาชีพสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนบ้านนาป่าหนาด เป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. นำไปใช้ในการสร้างบทเรียนท้องถิ่นสมุนไพรไต่คำการจดบันทึก การทำสมุดคู่มือหรือบูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. ควรจะมีการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาพืชสมุนไพรท้องถิ่นไปสู่การใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค และการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการจำหน่ายจากพืชสมุนไพรท้องถิ่นเป็นต้น เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และมีอาชีพเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชนได้

4. มีการนำไปใช้เป็นข้อมูลการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลที่สนใจ เยาวชนหน่วยงานของรัฐ เครือข่ายพืชสมุนไพร เพื่อการสานต่อ สืบทอด องค์ความรู้จากฐานทรัพยากรของชุมชนต่อไป

References

- กองผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2562). *พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562*. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เพียงใจ เจริญวิญญกุล. (2559). *ความหลากหลายของพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเขาซับแก่งไเก่ จังหวัดลพบุรี*. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี.
- สุนทรี่ จินธรรม, ปิณณรภัส ถกถกดี และจิรภัทร์ อัฐฐศิลป์เวท. (2558). *การศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี*. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุวารีย์ ศรีบุญนะ. (2543). *การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- สมภพ ประธานธรรักษ์ และพร้อมจิต ศรีลัมพ์. (2552). *สมุนไพร การพัฒนาเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : หจก สามลดา จำกัด.
- เสาวภา สุขประเสริฐ และ จันทรแจ่ม ดวงอุปะ. (2556). *ทุนชุมชนกับการอนุรักษ์ความหลากหลายพันธุ์พืชสมุนไพร*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏและทบวงมหาวิทยาลัย.(2546). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง. สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2559.

สำนักงานพุทธมณฑล และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). *คู่มือสมุนไพร โครงการสวนสมุนไพรในวัด*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Zaman Sher, Zaheer U.D. and Farrukh Hussain. (2011). Ethnobotanical study of some plants of changharzai valley, district buner, *Pakistan journal of Botanical*. 43 (3) : 1445-1452.

Chakul, W. and Boonpleng, A. (2004). Survey on Medicinal Plants in UbonRatchathani Province (Thailand). *Thai Journal of Phytopharmacy*. 11(1) : 33-54.

Chramongkolgarn, U. and Paisooksantivatana, Y. (2002). Medicinal Plants in Tao Dam Forest, Wangkrajae Village, Sai Yok District, Kanchanaburi Province. *Thai Journal of Phytopharmacy*. 9(2) : 47-56.

แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริม
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่
Guidelines for the development of the process of building a professional
learning community to enhance the competency of learning management of
teachers at Wat Pa Phaeng Municipal School in Chiang Mai Province

วิริธิดา กัญยายน Witima Kanyayon

สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่

Bureau of Education Chiang Mai City Municipality

witima24@gmail.com

Haripunchai Review 28/03/2023

Haripunchai Review 07/06/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R & D) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่งปีการศึกษา 2564 จำนวน 453 คนโดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอผลโดยพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานตามกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูพบว่า ยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น รวมทั้งการดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาควรมีการสร้างนวัตกรรมและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
2. ผลการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2) สร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 4) ร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ 5) แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3. ผลการศึกษาผลการดำเนินงานตามทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก รูปแบบมีค่าประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพมีความเหมาะสมของรูปแบบในโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนากระบวนการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้, วิชาชีพ, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้.

Abstract

The purposes of this research were to study the guideline for developing the process of building a professional learning community, to promote the learning management competencies for teachers at Wat Pa Pang Municipal School in Chiang Mai Province. This study was research and development (R & D) model. The samples were 453 administrators, teachers and personnel of Wat Pa Pang Municipal School in the academic year 2021 by purposive sampling. The research tools were observational form, interview form, focus group and questionnaire. Statistics used to analyze the data consisted of content analysis, mean, standard deviation and descriptive result.

The results showed that

1. The study results of the current situation of the teachers' performance according to the process of creating a learning community for teacher, it was found that they also wanted to improve and develop better learning management , including the administration and management of educational institutions, there should be innovation and opportunities for all involved parties to participate

2. The results of finding ways to develop a community process of professional learning for teachers consisted of 5 aspects, including 1) support and co-leadership, 2) making values and co-visions, 3) providing a conducive environment, 4) co-learning and application, and 5) exchanging experiences.

3. The study results of the implementation according to the development of the teacher's learning community process found that it was overall at the high level.

The possibility was at the high level. The model had a performance value and overall suitability with satisfaction was at the highest level.

Keywords: Process Development, Learning Community, Profession, Learning Management Competency.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยี และการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 19 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษา จึงจำเป็นต้อง พัฒนาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ด้วย ในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติ ไม่เพียงมีทักษะ อ่านออกเขียนได้ เท่านั้น การเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่เป็นเพียงผู้รับความรู้อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึก การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครูจะไม่เป็นผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ และอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำหน้าที่ ของครูแต่ละคนนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็น โจทย์สำคัญหนึ่งสำหรับผู้บริหารในปัจจุบันที่จะต้องวางแผนการจัดการที่ชัดเจนเพื่อ รองรับความ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 (สุภักจิรา อ่อนสัมฤทธิ์ และคณะ, 2561) นอกจากนี้ สถานศึกษา จำเป็นต้องเป็นองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายและความแตกต่างที่มากขึ้นพร้อม ๆ กัน กับความจำเป็นในการ สร้างให้เกิดความเป็นเอกภาพในองค์กร เพราะเอกภาพในองค์กรคือหัวใจของ ความสำเร็จ การทำงานเป็นทีมคือเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมาย ด้วยเหตุนี้การ สร้างเอกภาพ การทำให้เกิด ทีมในการทำงานจึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็น กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมตัวกันเพื่อ ทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกัน วางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่ เกิดขึ้นโดยรวม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือ รวมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2558) จึง ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าครูจึงต้องร่วมกันสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเป็นกระบวนการสร้างการ

เปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) อีกทั้งวิจารณ์ พานิช (2555 : 139) ยังกล่าวว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัวกันของครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่21 โดย ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ระดับประเทศเข้าร่วมจัดระบบสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องซึ่งเป็นการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของศิษย์อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรที่ไม่รู้จบ นั่นคือการพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง (CQI – Continuous quality improvement)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง ประกอบกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดเน้นในการบริหารงานภายในโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง สอดคล้องกับ การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC สู่สถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้เกิดการรวมพลังความร่วมมือการทำงานของครู และผู้บริหารสถานศึกษา เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจกัน ทำให้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะที่สำคัญของนักเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูงขึ้น สามารถพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้ เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ยั่งยืน และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ของการปฏิบัติงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อทดลองแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ของการปฏิบัติงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่จากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องโดยมีแบบสอบถาม แบบสังเกต สถิติ และภาพประกอบที่มีตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มครูผู้ปฏิบัติการ มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยมีประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การร่วมเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยลำดับขั้นตอนในการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพ คือ 1. การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ได้แก่ การอบรมครู บุคลากร การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา และศึกษาดูงาน 2. การสร้างศรัทธา ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการในโรงเรียน และการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพครู 3. การสร้างความสัมพันธ์ ได้แก่ การเยี่ยมกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการเยี่ยมชั้นเรียน 4. การมีส่วนร่วม แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ 5. เสนอผู้เชี่ยวชาญ และ 6. ปรับปรุงและพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ มีแบบประเมินและแบบศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยมีครู และบุคลากร โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่งในปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 9 คน ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 415 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 453 คน สถิติที่ใช้ คือสถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Mean and Standard Deviation) (SD) สถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง (t-test) ค่าของตัวแปรที่เป็นอิสระ (df) และผลของการทดสอบสมมติฐานมีโอกาสเกิดขึ้นได้ (*p-value*) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 5 นำแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ที่พัฒนาแล้วมา ทำการศึกษาซ้ำ มีแบบศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ 1. ปรับปรุงสภาพการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียน 2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 3)ปรับปรุงพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครู 4. นำรูปแบบที่กำหนดขึ้นไปขออนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ และ5.การจัดระบบบริหาร โดยมีพนักงานครู และบุคลากร โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่งในปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ที่พัฒนาแล้ว และประเมินความพึงพอใจของคู่มือการนิเทศ โดยมี 1.รายงานผลการประเมินภายในของโรงเรียน 2. รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และ3. ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ มีกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู และบุคลากร โรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่งในปีการศึกษา 2564 จำนวน 20 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 9 คน ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 415 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 453 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ของการปฏิบัติงานตามกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารเพื่อพัฒนาความสามารถของครูด้านการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนโดยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวมนั้นยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ครูยังขาดกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนอย่างเป็นระบบชัดเจน คุณภาพผู้เรียนยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดตามเป้าหมาย รวมถึงการดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรมีการสร้างนวัตกรรมด้านการบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการหาสภาพปัจจุบัน ของการปฏิบัติงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2)การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3)การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 4)การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ5)การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาผลการดำเนินงานตามทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ของรูปแบบแนวทาง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือมากกว่า หรือเท่ากับ 3.51 ค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย และผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่ารูปแบบมีค่าประสิทธิภาพ ด้านความเหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 - 4.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดคือ มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51

การพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ครมมีแนวปฏิบัติตาม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 4) การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ 5) การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทาง จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบพบว่ารูปแบบมีค่าประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 - 4.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางจำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการปฏิบัติงานตามกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารเพื่อพัฒนาความสามารถของครูด้านจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนโดยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวมนั้นยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งอาจเป็นเพราะว่ากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาให้ได้มากที่สุดจึงสามารถใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเข้าไปแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัวกันของครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารการศึกษาระดับประเทศเข้าร่วมจัดระบบสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องรู้จักใช้สื่อเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้คิดและลงมือปฏิบัติจริงทุก

ขั้นตอน สอดคล้องกับพศิน แต่งจวง ชาลี ภัคดี และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ (2562) พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับรางวัลเป็นผู้ที่พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มอาชีพครูอย่างไรก็ตาม ในสถานศึกษาทุกขนาดครูยังขาดความสนใจพัฒนาตนเอง 2) ปัจจัย เงื่อนไขในสถานศึกษาขนาดเล็กและกลางไม่แตกต่างกัน และ3) รูปแบบการพัฒนา สมรรถภาพครูประกอบด้วย ยุทธศาสตร์เชิงรุก สถานศึกษาขนาดเล็กและกลางต้องส่งเสริมให้ครูได้อบรม จัดการเรียน การสอน แบบ Active learning เป็น“ครูเพื่อศิษย์”ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็น“สถานศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน โดยชุมชน”

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการหาสภาพปัจจุบัน ของการปฏิบัติงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2)การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3)การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 4)การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ5) การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ อีกทั้งอาจเป็นเพราะว่าแนวทางการพัฒนาแนวทางได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ที่การกำหนดทิศทางหรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560 : 25) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาผลการดำเนินงานตามทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ของรูปแบบแนวทาง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือมากกว่า หรือเท่ากับ 3.51 ค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่ารูปแบบมีค่าประสิทธิภาพ ด้านความเหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 - 4.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดคือ มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าแนวทางเป็นสิ่งที่สร้างจากการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ และ

พัฒนาให้มีความเหมาะสม และนำไปใช้ ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อแสดงหรืออธิบาย เหตุการณ์หรือผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิพัทธ์ ชัยวรมุขกุล (2012: ออนไลน์) “การพัฒนา” หมายถึง ความเจริญก้าวหน้า โดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือ การทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้นเจริญขึ้นสนองความต้องการของ ประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจาก สภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ สอดคล้องกับพระมหาอุตร อุตตโร (มากติ) (2557) พบว่า 1) สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มี 8 ด้าน คือ ด้านปรัชญาการสอนการเรียนพระปริยัติธรรม ด้านหลักสูตรการเรียน การสอนพระปริยัติ ธรรมด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการ วัดผลประเมินผล และด้านการส่งเสริมการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับสาธิตี ผ่อง อักษร (2561) พบว่ารูปแบบการจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ พัฒนาสู่มาตรฐานสากลที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

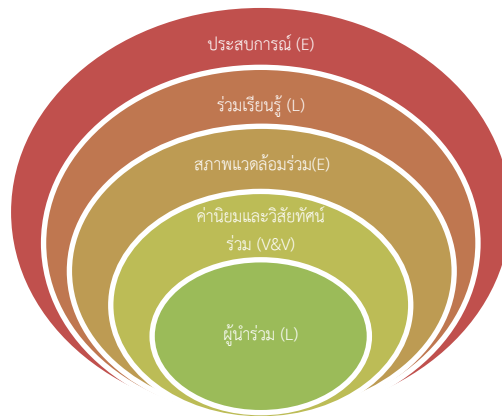
การพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ควรมีแนวปฏิบัติตาม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2)การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3)การจัดสภาพแวดล้อมที่ เอื้ออำนวย 4)การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ5)การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทาง จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดย ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสนอง โลหิตวิเศษ (2561 ,หน้า33- 35) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้เริ่มต้นพัฒนามา จากความหมายที่เป็นหน่วยทางสังคม และ ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ ชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และ ต่อมาเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลายประเภท สามารถจำแนกประเภทชุมชนแห่งการเรียนรู้ ออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ

ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่ารูปแบบมีค่าประสิทธิภาพด้าน ความเหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 - 4.80 ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดคือ มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51สอดคล้องกับวาสนา ทองทวียังยศ (2560) พบว่า 1) การ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับ

มัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร และด้านวัฒนธรรมองค์กร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางจำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับพิมפור สดเอี่ยม (2561) พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ใน สถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมและเป้าหมายร่วมกัน 2) มีทีมร่วมมือที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ 3) การเสาะแสวงหาสิ่งใหม่ๆ 4) การลงมือปฏิบัติ และทดลอง 5) ใช้ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 6) มุ่งที่ผลลัพธ์ สอดคล้องกับ Gilrane, Roberts and Russell (2008 ,pp 333-35) พบว่า การสะท้อนความคิด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของครูได้รับอิทธิพลจากการสนทนาเพื่อช่วยเหลือกันในการพัฒนาวิชาชีพระหว่างครูในโรงเรียน โครงสร้างทางกายภาพและสอดคล้องกับ Morrow (2010 ,pp 138-139) พบว่า ครูรับรู้การดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นโอกาสสำหรับความก้าวหน้าทางวิชาชีพประกอบด้วย องค์ประกอบการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานอย่างมืออาชีพ และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สามารถตอบสนองต่อความสำเร็จเชิงเป้าหมายทั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและช่วยให้ครูเกิดสมรรถนะภายใต้บริบทการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาที่กำหนด ทั้งนี้แม้ว่าปัจจุบันยังมีปัญหาและอุปสรรคบ้าง แต่ก็สามารถยกระดับและพัฒนาไปสู่กระบวนการสร้างให้เกิดความเข้มแข็งได้ ซึ่งผู้วิจัยค้นพบความรู้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะการร่วมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากภาพที่ 1 แสดงจุดร่วมต่อการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถสร้างจุดความเป็นเจ้าของร่วมกันอย่างดีทำให้จุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบต่าง ๆ มีความสอดคล้องและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งสุดท้ายผู้เรียนจะสามารถได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

L หมายถึง Leader ได้แก่ ความร่วมมือของผู้นำในพื้นที่ คือ ผู้นำโรงเรียน ผู้นำเทศบาล ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาต้องปรับทิศทางการยกระดับการศึกษาในชุมชนให้กลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงผ่านกลไกการทำงานของครูอย่างต่อเนื่องซึ่งหากผู้นำทั้งหลายต่างเห็นความสำคัญจะทำให้เกิดสมรรถนะการทำงานภายใต้บริบทเดียวกันเพราะผู้เรียนหรือนักเรียนอาศัยอยู่ในชุมชน อันเป็นลูกหลานของชุมชนที่เทศบาลต้องรับผิดชอบดูแลคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กลายเป็นสมาชิกของสังคมที่ดีโดยมีศาสนาเข้ามาปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

L หมายถึง Values and Vision ได้แก่ การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ของเหล่าผู้นำทั้งหลายให้กลายเป็นจุดศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่เจาะจงและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเดียวกันทั้งหลายหรือที่เรียกว่า แผนบูรณาการของชุมชนที่จะสร้างให้สมาชิกของสังคมมีแบบแผนและพฤติกรรมไม่แตกต่างกันและมีเป้าหมายการเรียนรู้คล้าย ๆ กัน

E หมายถึง Environment ได้แก่ การจัดการสภาพแวดล้อมตามที่สังคมต้องการ ได้แก่ ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่โรงเรียน วัด เทศบาลและชุมชนมีแนวโน้มความต้องการเหมือน ๆ กัน หรือสิ่งใดที่แตกต่างกันก็สามารถยกระดับแผนโครงการภายใต้

งบประมาณของเทศบาลหรือพลังความร่วมมือของชุมชนที่ต้องการให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนแห่งความสุขร่วมกันผ่านกระบวนการพัฒนาและออกแบบสังคมร่วมกัน

L หมายถึง Learning ได้แก่ ครู ผู้นำชุมชน ศาสนา และภาคการเมือง ต้องทบทวนบทบาทตนเองผ่านกลไกชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สามารถหล่อหลอมกิจกรรมการปรับเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการพัฒนาสังคมไปพร้อม ๆ กันที่สามารถเอื้อต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

E หมายถึง Experience ได้แก่ ประสบการณ์ร่วมกันหรือที่เรียกว่า มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมด้านให้กลายเป็นวัฒนธรรมของพื้นที่เดียวกัน เพราะหากจะทำให้มนุษย์รักกันต้องสร้างประสบการณ์ของสังคมที่เสริมแรงผลักดันให้ทุกคนรู้สึกถึงปัญหาาร่วมกัน และแสวงหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันให้มากที่สุดอันจะกลายเป็นพลังต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ ต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ทำให้ พบว่าความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ เหล่าผู้นำในชุมชนจะช่วยให้เกิดสมรรถนะการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้นอีกทั้งค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม สภาพแวดล้อมเดียวกัน และประสบการณ์ทุกข์สุขเหมือนกันจะสามารถสร้างทำให้ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม การสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสมรรถนะ ทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ส่วนแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วม 2)การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3)การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 4)การร่วมเรียนรู้และประยุกต์ใช้ และ5)การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู บุคลากรและชุมชน ต้องมีการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทางการ

พัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ครูชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ในสถานศึกษาสังกัดอื่น ในเชิงคุณภาพทั้งโดยภาพรวมและแต่ละองค์ประกอบ

2) ควรมีการนำแนวทางการพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเทศบาลวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ไปปรับทดลองใช้กับนักเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น ครูที่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มการเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้น

References

- นิพัฒน์ ชัยวรमुखกุล. *การพัฒนา คือ อะไร*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.gotoknow.org/posts/485297> [วันที่ 28 มีนาคม 2566].
- พศิน แดงจวง ชาลี ภักดี และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์.(2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูเพื่อจัดการเรียนการสอน ตามแนว STEM EDUCATION ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเหนือ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 23 (4), (ตุลาคม – ธันวาคม) : 268-281.
- พระมหาอดุล อุตฺโตโร (มากดี). (2557). “สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักกัลยาณมิตร”. *ปริญาดุขฎิบัณฑิต (สาขาพุทธบริหารการศึกษ)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์อร สดเอี่ยม และคณะ. (2561). ข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเลย. *วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 2 (3). (กันยายน - ธันวาคม) : 53-60.
- เรวดี ชัยเขาวรัตน์. (2558). *วิธีสร้างครูสู่ศิษย์ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. เอกสาร ประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการ พัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ คุณภาพเยาวชน.

วาสนา ทองทวีชัยยศ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สนอง โลหิตวิเศษ. (2561). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้*. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สาธินี ผ่องอักษร. (2561). รูปแบบการจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานสากล. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*. 7(2).198-212.

สุภักจिता อ่อนสัมฤทธิ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Gilrane, Roberts and Russell. (2008). Building a Community in which Everyone Teaches, Learns and Reads : A Case Study. *The Journal of Educational Research*. 101(6) : 333 - 351.

Morrow, J.R. (2010). *MorrowTeachers' Perceptions of Professional Learning Communities as Opportunities For Promoting Professional Growth*. Doctoral Dissertation. North Carolina : Appalachian State University, Boone NC.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์
โรงเรียนแม่จันวิทยาคม

Development of Learning Management Model Using Davie's Practical Theory
in Maechan Wittayakhom School.

นรินทร์ทิพย์ ปัญญาชัยเจริญ Narinthip Panyaicharoe

พระครุวิจิตรศาสนาทร, ผศ.ดร. Phrakhruvititsasanatorn, Asst. Prof. Dr.

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

narinthip.999@gmail.com

Haripunchai Review 08/04/2023

Haripunchai Review 09/08/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ และ 4) ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคมรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 30 คนคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วย SWOT Analysis

ผลการการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ SWOT มีจุดเด่น คือ เด็กมีพัฒนาการตามเกณฑ์เคลื่อนไหว มีอารมณ์แจ่มใส มีความรู้สึกที่ดี จุดพัฒนา คือ เด็กต้องการพัฒนาความคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์และปฏิบัติด้วยตนเอง

2) ผลพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ได้ผ่านการรับรองของผู้เชี่ยวชาญ คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การประเมินผล และ 4) การพัฒนาปรับปรุง และผลการหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย

3) ผลทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคมไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมายด้วยวงจรคุณภาพ “PDCA”

4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ พบว่า ผลการประเมินกระบวนการร้อยละ 84.67 ผ่านเกณฑ์ ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารจัดการเรียนรู้, ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์.

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the current situation of model of learning management development, 2) to develop the model for learning management, 3) the experiment the model of learning management using Davie's practical theory, and 4) to evaluate the development model of learning management using Davies' practical theory in Mae Chan Wittayakhom School. This study was a research and development model (R&D). The populations were 30 administrators, teachers, parents and school committees by purposive sampling. Research tools were interviews, focus groups and assessment. Research statistic included: percentage, mean, standard deviation and content analysis using SWOT Analysis.

The research results showed that

1) The results of SWOT analysis, including the strength : children had development according to the movement, a good mood, and a good feeling. The development point was the children want to develop conceptual thinking, problem solving, creativity and self-practice.

2) The result of the learning management model was found that it was certified by experts, namely 1) planning, 2) plan implementation, 3) development, and 5) result of finding. The learning management model in 5 steps as follows: demonstration of skill or action, demonstration and learners performing sub-skills, learners practice sub-skills, technique and learners associate sub-skills.

3) The experimental results of learning management model using Davies' practice theory in Mae Chan Wittayakom School to be tested in real situations with the target group by the quality cycle "PDCA".

4) The assessment result of learning management model using Davies' practical theory found that 84.67 percent of the evaluation process passed the criteria. The involved people were satisfied at the high level.

Keywords: Development Model, Learning Management, Davie's Practice Theory

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579 ได้ระบุเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่น ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถด้านการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหาการใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2542 : 14) ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้หรือทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมในปัจจุบันโดยได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารการจัดการเรียนรู้กำหนดประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษาและการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2554 : 246-247) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอน ทักษะปฏิบัติของ Davies' (Davies'

Instructional Model) เป็นรูปแบบการเรียนการสอน ที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ในด้านการปฏิบัติ การกระทำหรือการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการ วิธีการ ที่แตกต่างไปจากการพัฒนาทางด้านจิตพิสัยหรือพุทธิพิสัย รูปแบบการเรียนการสอน ทักษะปฏิบัติของเดวิสเป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านการปฏิบัติ

โรงเรียนแม่จันวิทยาคม เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 2,135 คน ครู 184 คน ผู้บริหาร 5 คน จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากการรายงานผลการเรียน ปพ.5 และผลการทดสอบ O-net แห่งชาติ มีผลการรายงานที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนแม่จันวิทยาคม ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้จากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2565 ได้ข้อมูลสอดคล้องกันกับสถิติผลการเรียนในรายงานประเมินตนเองของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2563 – 2564 ระบุว่านักเรียนส่วนมากร้อยละ 75 มีผลการเรียนและผลการสอบไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ 80 ซึ่งอาจเนื่องจากครูยังไม่มีการใช้สื่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่น่าสนใจเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะปฏิบัติจากการเรียนรู้จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและเร่งด่วนว่าโรงเรียนจะต้องเป็นองค์กรที่มีการนำการจัดการเรียนรู้มาใช้ โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะต้องเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ของการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม การหารูปแบบ ทดลองหาประสิทธิภาพความพึงพอใจของรูปแบบ สรุปรประเมินผลเพื่อการพัฒนา รูปแบบ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาบุคลากรทุกคน ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้บริหารและบุคลากรต้องเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม เพื่อพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของเดวิส และเพื่อนำรูปแบบไปทดลองหาประสิทธิภาพความพึงพอใจของการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส ที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพและเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนและให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ บุคลากรมีความสุขจากการ

เรียนรู้และการทำงานเป็นทีมและเพื่อสร้างบุคคลให้มีความพร้อมที่จะปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเกิดการ
สะสมความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีของ
เดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีของเดวีส์ โรงเรียนแม่จัน
วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย
4. เพื่อประเมินผลเพื่อการพัฒนาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎี ของเดวีส์
โรงเรียนแม่จันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลักในการข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาจากการการเลือกแบบเจาะจง
เฉพาะผู้ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคมในปีการศึกษา 2565
ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน และคณะกรรมการ
สถานศึกษา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงตำแหน่งและตามบัญชีที่ขึ้น
ทะเบียนไว้

กลุ่มเป้าหมายการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้
ทฤษฎีของเดวีส์ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหาร 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของเดวีส์ 3 ท่าน ครูผู้สอนมีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียน
การสอน 2 ท่าน ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนในท้องถิ่นมาแล้ว 5 ปี จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวน 9 ท่าน
โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ อย่างน้อย 5 ปี

โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน
ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติ ของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม (Research : R1 การวิจัย) ด้วยการศึกษาวិเคราะห์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเอกสารการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา เป็นต้น และสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติ ของเดวีส์ จำนวน 3 แห่ง ในจังหวัดเชียงราย โดยการเลือกแบบเจาะจง และการวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT) ในปีการศึกษา 2565

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Development : D1 การพัฒนา)การออกแบบและหารูปแบบการพัฒนาเป็นการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อออกแบบการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติ ของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบและเข้าใจดีในด้านการบริหารจัดการเรียน โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติ ของเดวีส์ โดยการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ได้แก่ กลุ่มครูผู้ปฏิบัติการสอน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ (1) ทำงานด้านการศึกษาและ/หรือ (2) มีประสบการณ์ทำงานด้านที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ปี ผลการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญได้ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ซึ่งจำแนกตามความเชี่ยวชาญ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ (Research : R2 การวิจัย) โดยการนำข้อมูลรูปแบบที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาทำการทดลองใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงพัฒนา ในขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมามีการคือ 1.ทดลองใช้ก่อนเรียนและหลังเรียน นำผลการดำเนินงานทดลอง มาประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ และ 2. นำเครื่องมือประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ประเมินความพึงพอใจผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการจัดการจัดการ เรียนรู้ ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล Development : D2 การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคมด้วย

แบบประเมินความพึงพอใจตามนิยามที่กำหนด เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียน และหลังเรียน แบบประเมินกระบวนการใช้รูปแบบพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร และครู

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วย SWOT Analysis และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคมผู้วิจัยได้ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ สภาพทั่วไป และสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม พบว่า จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา โดยจุดเด่นประกอบด้วย เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายน้ำหนักส่วนสูง เป็นไปตามเกณฑ์มีทักษะในการ เคลื่อนไหวไปตามวัยมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตนเองหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่ เสี่ยงต่อโรคร้าย มีพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจแจ่มใสมีความรู้สึกที่ดี ต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ด้านสังคมมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตรู้จักแบ่งปัน ประพฤติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่ตนนับถือ มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวรักการเรียนรู้มีทักษะการคิดสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัยมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานทุกคน และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ดี จุดที่ควรพัฒนา คือ เด็กยังควรได้รับการพัฒนาด้านความคิดรวบยอด การคิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ และด้านการปฏิบัติโดยเฉพาะการให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองให้ก้าวทันต่อยุคศตวรรษที่ 21 และการสามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาต่อในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยยึดเอาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้

ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ การจัดการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหลักสูตร ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญและสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำพาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1 P: Plan คือ การวางแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนใช้ในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 2)D: Do คือ การปฏิบัติตามแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนใช้ในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 3) C: Check คือ การประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และสร้างคู่มือการใช้ ตลอดจนทำการเผยแพร่ต่อไป 4) A: Act คือ การพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายและสร้างคู่มือการใช้ ตลอดจนทำการเผยแพร่ต่อไป และรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะหรือ การกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ซ้ำหรือเร็วเกิน ปกติ ก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีสาธิต หรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้ เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น เช่น ทำได้

ประณีตสวยงามขึ้น ทำได้รวดเร็วขึ้น ทำได้ง่ายขึ้น หรือสิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติ แต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ และฝึกปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลทดลองการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ ไปใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยโรงเรียนแม่จันวิทยาคม มีการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ บูรณาการกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในแต่ละวัน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ “PDCA” ได้แก่ 1) P: Plan คือ การวางแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม 2) D: Do คือ การปฏิบัติตามแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม 3) C: Check คือ การประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ 4) A: Act คือ นำผลประเมินมาการพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวมโดยสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะหรือ การกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกิน ปกติ ก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปที่ละส่วนอย่างช้า ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิต หรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้นขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติ แต่ละส่วนได้แล้ว จึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมการบริหารจัดการ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม โดยเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ ในการแสวงหาความรู้ สรุปลองค์ความรู้ ด้วยตนเอง มีกระบวนการคิด

วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์อย่างเป็นระบบขั้นตอน มีทักษะชีวิตทักษะการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างภาวะผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 5 ขั้นตอนและมีการประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยอาจารย์ และผู้เรียน จำนวน 30 คน และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนสรุปผลการประเมินกระบวนการร้อยละ 84.67 ผ่าน ผู้เกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามความต้องการค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.44

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา วิเคราะห์ สภาพทั่วไป และสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ พบว่า จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มีทักษะในการ เคลื่อนไหวไปตามวัยมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตนเองหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมที่ เสี่ยงต่อโรคร้าย มีพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจแจ่มใสมีความรู้สึกที่ดี ต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจ ใจกล้าแสดงออก ด้านสังคมมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตรู้จักแบ่งปัน ประพฤติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่ตนนับถือ มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวรักการเรียนรู้อีกมีทักษะการคิดสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัย มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานทุกคน และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ดี จุดที่ควรพัฒนา คือ เด็กยังควรได้รับการพัฒนาด้านความคิดรวบยอด การคิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ และด้านการปฏิบัติโดยเฉพาะการให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะ พื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพ เพื่อให้มีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ในด้านความสามารถด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2542 :14)

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประกอบไป

ด้วย 1) P: Plan คือ การวางแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนใช้ในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 2) D:Do คือ การปฏิบัติตามแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนใช้ในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย 3) C: Check คือ การประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และสร้างคู่มือการใช้ ตลอดจนทำการเผยแพร่ต่อไป 4) A: Act คือ การพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายและสร้างคู่มือการใช้ ตลอดจนทำการเผยแพร่ต่อไป และรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสาคิตทักษะหรือการกระทำ ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความ สนใจเป็นพิเศษในการสังเกต ขั้นที่ 2 ขั้นสาคิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการ กระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อย ๆ และสาคิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปทีละส่วนอย่างช้า ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาคิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้ เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดี ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับ ซาลี ภัคดี (2562) พบว่า ไม่มีรูปแบบที่พัฒนาขึ้นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ที่ส่งผลต่อคุณภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักเรียน ได้ครบทุกคุณลักษณะแต่มีบางรูปแบบเท่านั้น ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรูปแบบที่ส่งผลมากที่สุด ได้แก่ ด้านการนำเสนอผลงาน (PRE2) รองลงมาคือ ด้านแนวคิดวางแผนการทำงานโดย บูรณาการองค์ความรู้ (IDEA) ตามลำดับในภาพรวม ซึ่งส่งผลต่อด้านทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (LIFE) และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICTS) ตัวแปรที่ส่งผลในทางลบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ตัวแปรด้านทักษะการเรียนรู้ (LERN) , ทักษะ การสื่อสาร (COMM) และทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (THIN) อาจเนื่องจากการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้เช่นกัน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส ไปใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยโรงเรียนแม่จันวิทยาคม มีการบริหาร

จัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ บูรณาการกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในแต่ละวัน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ “PDCA” ได้แก่ 1) P: Plan คือ การวางแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม 2) D: Do คือ การปฏิบัติตามแผนภายใต้บริบทของโรงเรียนในโรงเรียนแม่จันวิทยาคม 3) C: Check คือ การประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ 4) A: Act คือ นำผลประเมินมาการพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม สอดคล้องกับ บัญรอด ชาติยานนท์ (2559) พบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในรายวิชา การปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.20/86.43 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7523 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ในรายวิชาการปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมการบริหารจัดการ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม การประเมินผลกระบวนการดำเนินงานของรูปแบบและกิจกรรมการจัดประสบการณ์ มีการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ จากผู้ประเมินคือผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 2 คน ผู้ปกครอง จำนวน 15 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน ชุมชน 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ผู้ประเมินส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.33 ให้ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม ร้อยละ 34.33 ให้ระดับคุณภาพ ดี และร้อยละ 5 ให้ระดับคุณภาพ พอใช้ตามลำดับ สรุปผลการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 84.67 ผ่าน และมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พึงพอใจระดับมากที่สุดสอดคล้องกับนันทพร ปัญญาสูง (2558) พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้พหุปัญญา เป็นการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกด้าน และจากการตรวจสอบแนวทางพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเป็นไปได้ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับวรพงศ์ บงกชสุมาลย์ (2560) พบว่า ด้านการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนา ประชาธิปไตย อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้คุณธรรม ค่านิยมและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ด้านการประเมินผลผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้โดยความร่วมมือของครอบครัว และชุมชน อยู่ในระดับ มาก และด้านการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหาโดยเน้น ประสบการณ์ และการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคมผู้วิจัยได้เมื่อสรุปผลการวิจัย ทางผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวีส์แสดงให้เห็นองค์ประกอบไป 5 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นที่ 1** ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบ ทักษะหรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ไม่ซ้ำหรือเร็วเกิน

ปกติ ก่อนการสาธิตที่ 2 **ขั้นที่ 2** ขึ้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ **ขั้นที่ 3** ขึ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิต หรือมีแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป **ขั้นที่ 4** ขึ้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำงานนั้นได้ดีขึ้น และ **ขั้นที่ 5** ขึ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ได้สร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายมิติจนสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ของแผนการบริหารการศึกษาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ โดยเฉพาะสภาพทั่วไปของโรงเรียนแม่จันวิทยาคม มีจุดเด่นประกอบด้วย เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์ มีทักษะในการเคลื่อนไหวไปตามวัย มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตนเอง หลีกเสี่ยงสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อโรคร้าย มีพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจแจ่มใส มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีจุดที่ควรพัฒนา คือ เด็กควรได้รับการพัฒนาด้านความคิดรวบยอด การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และด้านการปฏิบัติด้วยตนเอง ส่วนการหารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีของเดวิส ที่ได้รับการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ P: Plan คือ การวางแผน D: Do คือ การปฏิบัติตามแผน C: Check คือ การประเมินผลและพัฒนาปรับปรุง และ A: Act คือ การพัฒนาปรับปรุงการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิสที่นำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคม 5 ชั้นตอน ขึ้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขึ้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขึ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขึ้นให้เทคนิควิธีการ และขึ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ ซึ่งเมื่อการดำเนินการวิจัยที่ได้ไปสู่การประเมินผลของรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส โรงเรียนแม่จันวิทยาคมช่วยให้เกิดศักยภาพภายใต้การบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิสเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคมอยู่ภายใต้บริบทการบริหารจัดการของสถานศึกษา ดังนั้นการนำไปประยุกต์ใช้ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทสถานศึกษาด้วย

2) รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคมจะมีความยั่งยืน โดยการจัดหาและสนับสนุนครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่มีกระบวนการที่สามารถปฏิบัติได้ชัดเจน

3) รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคมจะมีประสิทธิผลขึ้น หากมีการได้รับความร่วมมือกับผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่องการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอื่น ๆ โดยปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2) ควรมีการศึกษาการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีการปฏิบัติของเดวิส เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแม่จันวิทยาคมในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย

References

- ชาลี ภัคดี และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์โดยวิธีโครงการเพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*. 17 (1), (มกราคม – มิถุนายน) : 53-66.
- ทีศนา แคมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: ค่ายสุทธาทิพิมพ์
- _____. (2554). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2540). *การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทพร ปัญญาสูง. (2558). การบริหารงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนบ้านอรุโณทัย จังหวัดเชียงใหม่. *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญรอด ขาดิยานนท์. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิด วีส์ ในรายวิชา การปลูกพืชผักสวนครัว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตวารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9 (3), (กันยายน – ธันวาคม) : 205-218.
- วรวงศ์ บงกชสุมาลย์. (2560). การบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่คง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 10(1), (มกราคม-เมษายน) : 185-208.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา; รายงานการพัฒนา และการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิก จำกัด.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอย
สะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

Guidelines for Developing Learning Management by Utilizing the Four Iddhipata
Principles at Doisaket Phadungsat School in Doisaket District, Chiang Mai
Province

กิตติพงษ์ วงศ์ฟ้าเลื่อน Kittipong Wongfaluan

พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ผศ. ดร. Phrakhruvititsasanatorn, Asst. Prof. Dr.

พระมหาสกุณ มหาวิโร, ผศ. ดร. Phramaha Sakun Mahaviro, Asst. Prof. Dr.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

changdskp@gmail.com

Haripunchai Review 10/07/2023

Haripunchai Review 30/09/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2)หาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 รูป รองผู้อำนวยการโรงเรียน 2 รูป/คน ครูปฏิบัติการ 2 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา 3 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กรอบการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า :

1) ปัญหาด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่เป็นจุดอ่อน และข้อจำกัดของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่

เป็นปัญหาต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ ด้านการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของบุคลากร ยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ขาดการ บูรณาการใช้กระบวนการ P D C A ในการบริหารจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และด้านการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษายังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอริยบท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีแนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจัง ตามหลักธรรมอริยบท 4 และ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ตามหลักธรรมอริยบท 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ : การมีใจรัก วิริยะ : พากเพียรทำ จิตตะ : เอาจิตฝึกไฟ และ วิมังสา : ใช้ปัญญาในการพิจารณาตรวจสอบ

คำสำคัญ : การบริหารการจัดการเรียนรู้, หลักธรรมอริยบท 4

Abstract

The purposes of this research were 1) to explore and analyze the current conditions of learning management of Doisaket Phadungsat School, Doisaket District, Chiang Mai Province, and 2) to examine the development guidelines for learning management according to the four Iddhipāta principles of Doisaket Phadungsat school. This study was a qualitative research and 8 key informants consisted of the school director, 2 deputy directors, 2 operational teachers and 3 experts/representatives of the school committee, the tools were an interview framework and focus group discussion. The data was the content analysis.

The findings indicated that:

1) The problems of learning management were weak point and limitation of Doisaket Phadungsat School, Doisaket District, Chiang Mai Province by having 8 issues, especially, the issues that were problem for learning management, including policy determination in the administrative process and personnel learning management, still

the lack of serious participation, lack of integration of the P D C A processes in learning management continuously and the determination of visions, goals, strategies and various measures regarding learning management of the educational institute that was still unclear This was an issue that must be resolved urgently.

2) Development guidelines for learning management according to the four Iddhipāta principles of Doisaket Phadungsat School, Doisaket District, Chiang Mai Province found that: 1) guidelines for determining policies in the process of administration and leaning management of the educational institute by integrating the P D C A process with active participation of personnel according to the four Iddhipāta principles, and 2) guidelines for learning management and teacher's preparation by increasing learning management skills and learning-problem solving according to the four Iddhipāta principles, namely Chanda: loving, Viriya: diligence, Citta: active thought, and Vimamsa: using wisdom in investigation.

Keywords : Learning Management, the four Iddhipāta principles

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานให้แก่พระและสามเณร โดยมุ่งเน้นวิชาการในด้านพุทธศาสนาเป็นหลัก ปัจจุบันแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 3 ส่วน คือ แผนกสามัญ แผนกธรรม และแผนกบาลี โดยการศึกษาในแผนกสามัญศึกษาเป็นการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ควบคู่ไปกับสาขาวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญทั่วไป กล่าวคือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งมีทั้งหมด 8 สาขาวิชา เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ส่วนการศึกษาแผนกธรรม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา โดยใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมี 4 สาขาวิชา คือ พุทธประวัติ ธรรมะ พระวินัย และเรียงความ โดยมีการศึกษา 3 ระดับ คือ นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (กองพุทธศาสนา, 2561 : 15) การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา B-NET (Buddhism National Education Test) เป็นการทดสอบ

เพื่อวัดความรู้ และความคิดของนักเรียนตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในวิชาพุทธประวัติ และธรรมวินัย วิชาศาสนปฏิบัติ และวิชาภาษาบาลี โดยมี สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. เป็นผู้จัดสอบ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสอบ คือ 1.เพื่อทดสอบความรู้และความคิดของนักเรียนตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2.เพื่อนำผลการสอบไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษา 3.เพื่อนำผลการสอบไปใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชาติ และ 4.เพื่อนำผลการสอบ ไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นต้นว่า นักเรียนมีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยภูเขาคความรู้พื้นฐานไม่แน่นพอ นักเรียนพื้นราบมีปัญหาทางสังคม ครอบครัวแตกแยกทำให้นักเรียนเป็นคนก้าวร้าว ไม่มีความสนใจในการเรียน นักเรียนบางส่วนลาออกกลางคัน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนขาดเรียนนานไม่มีการลาออก และมีการเข้าออกบ่อย หลักสูตรไม่ค่อยชัดเจนไม่มีจุดยืนที่แน่ชัดเท่าที่ควร มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยขาดอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน จากการศึกษางานวิจัยของ พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปโย (2554 : 86) พบปัญหาดังนี้ 1) ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผนงานวิชาการมีน้อย 2) สื่อการสอนไม่เพียงพอ 3) บุคลากรไม่ให้ความสำคัญ 4) ผู้สอนให้ความสำคัญ ในการปฏิบัติตามแผนงานวิชาการน้อย 5) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทาง วิชาการ ไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริงและ 6) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางวิชาการมีไม่เพียงพอ และไม่เห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาทางวิชาการ หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้อง กับหลักการบริหารสถานศึกษามีความหลากหลาย ด้วยสภาพการณ์ปัญหาทั้งภายในและภายนอกดังกล่าว โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5 สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากรายงานการประเมินคุณภาพของตนเอง (SAR) ประจำปีการศึกษา โดยได้ทำการ ประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน B-NET ด้านภาษาบาลี (SAR) ประจำปีการศึกษา 2563 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.13 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 27.69 (แบบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR), 2563 : 8) และได้ทำการ ประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน B-NET ด้านภาษาบาลี (SAR) ประจำปีการศึกษา 2564 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.42 ระดับ

มัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนน เฉลี่ยร้อยละ 31.90 ซึ่งผลปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 ปี ต่ำกว่าทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับสำนักงานกลุ่มฯ และระดับประเทศ (โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์, (SAR) 2564 : 9) ในฐานะผู้วิจัยเป็นนักการศึกษา ได้มองเห็นปัญหาผลสัมฤทธิ์ B-NET ของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่ามาตรฐาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาบาลี เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการจำจากตัวอย่าง และปฏิบัติตามที่ครูสอน ขาดการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ เมื่อพบปัญหานักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารขาดการวางแผน กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งการนิเทศอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ ขาดสื่อที่เหมาะสม ขาดการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับการศึกษา ในส่วนของผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อัตราการรู้หนังสือของผู้ปกครองต่ำ ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน การสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่อยู่ในแหล่งชุมชนท้องถิ่น การใช้สื่อเทคโนโลยีของนักเรียนขาดวิจรณ์ญาณส่งผลให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลสื่อที่ไม่เหมาะสม นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ระบบการวัดผลและการประเมินผลไม่สอดคล้องกับสภาพจริง และผลการทดสอบระดับชาติ (โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์, (SAR) 2564 : 10)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ B-NET ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้กระบวนการบริหารงานวิชาการเกิดประโยชน์กับผู้เรียน และได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในการทำงาน ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น วิริยะ หมายถึง ความขยัน หมั่นเพียร จิตตะ หมายถึง ความมีจิตใจสู้ไม่ท้อถอยต่อปัญหาหรืออุปสรรค วิมังสา หมายถึง การรู้จักใช้ปัญญา ใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบด้านในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย การจัดการเรียนสอนสอดแทรกคุณธรรมมุ่งเพื่อให้นักเรียนได้เกิดพัฒนาการในการเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมให้นักเรียน รักพอใจ ขยัน

มันเพียรพยายาม ตั้งใจมีจิตใจจดจ่อตรวจสอบใคร่ครวญด้วยปัญญา ด้านในการสอน ผู้ทำการสอน ควรมีการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้นักเรียนมีผลการเรียน ตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม ผู้บริหารโรงเรียนควรมีแนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 โดยให้ครูผู้ทำการสอนต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้น ในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการสอนหนังสือ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้ทำการสอน ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านอื่นๆ เพื่อให้ครูรักในโรงเรียนและทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กระตุ้นนักเรียนให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อการเรียน เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจใฝ่เรียนรู้และรู้จักคิด วิเคราะห์ในด้านต่างๆ เพื่อช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาวิชาด้านพระพุทธศาสนา B-NET ให้ดีขึ้นต่อเนื่องสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์ จำนวน 8 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 รูป 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 รูป/คน 3) ครูปฏิบัติการโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 รูป/คน และ 4) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 รูป/คน รวมจำนวน 8 รูป/คน โดยผู้ที่ให้การสัมภาษณ์เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ (1) ทำงานด้านการศึกษา (2) มีประสบการณ์ทำงานด้านที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ปี

2. ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 รูป
- 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มงานบริหารวิชาการ จำนวน 2 รูป/คน
- 3) ครูผู้รับผิดชอบการสอนกลุ่มสาระวิชาทางพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 รูป/คน
- 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ประมวลผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1 ลักษณะของเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3.3.2 แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ใช้ประเด็นคำถามดังต่อไปนี้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ประมวลผลจากการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สื่อ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา
- 2) การวิเคราะห์ผลของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ทางโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนาจะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป โดยการนำข้อมูลที่ได้ไปหาแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้กระบวนการ P D C A มาเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอน อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะผลักดันในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสนา ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างจริงจัง 2) การกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ 4) การวางแผน และเตรียมการจัดการเรียนรู้ ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียนทำให้เป็นระบบ เช่น การชี้แจงหลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดหา และผลิตสื่อ อุปกรณ์ การจัดทำแบบทดสอบ เครื่องมือประเมินผล แบบรายงาน เป็นต้น 5) การกำหนดมาตรการ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน สถานการณ์ หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และอื่นๆ 6) การจัดระบบ และการดำเนินการ

เกี่ยวกับการนิเทศกำกับติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษา 7) การจัดระบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมิน การรายงานและการปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ และ 8) การลดภาระงานครู เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอน ให้ชัดเจน ไม่ควรเพิ่มภาระงานที่นอกเหนือจากการสอน ควรพิจารณาลดภาระงานและให้ความสำคัญในการสอน เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งที่ผ่านมา ยังไม่ได้คุณภาพอย่างที่ควรจะเป็น ผลการทดสอบระดับชาติเป็นเพียงการประเมินผลของกระบวนการจัดการศึกษาเท่านั้น ส่งผลให้สถานศึกษาส่วนใหญ่อาจให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลทางการศึกษา และการดำเนินการ เพียงเพื่อให้ผ่านการประเมินคุณภาพดังกล่าว ทั้งที่ความเป็นจริงสถานศึกษาควรใส่ใจในกระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพราะการบริหารที่ดีมีคุณภาพจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และทำให้องค์กรสถานศึกษาได้รับความเชื่อมั่นจากผู้เรียนและผู้ปกครอง การจัดการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ทั้งองค์ความรู้ทางโลกและทางธรรม เช่น หลักอริยบท 4 คือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย เป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์และมีความสำคัญ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ให้เกิดความสำเร็จ มาประยุกต์เป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสนใจ ชยัน รักการอ่าน คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอริยบท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยที่น่าสนใจเพื่อการอภิปรายดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ ด้านการ

กำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของบุคลากร ยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ขาดการบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A ในการบริหารจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และด้านการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยของณัฐธัญพัชร อ่อนตาม (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องเทคนิคการบริหารงานแบบ P D C A (Deming Cycle) พบว่าการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพบุคลากรทุกคนต้องพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับแนวคิดและหลักการของการพัฒนาองค์กร (Organization Development) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพที่ได้รับการยอมรับของหน่วยงานทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การใช้วงจรเดมมิงซึ่งแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) การวางแผน (Plan : P) ขั้นตอนที่ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นตอนที่ 3) การตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงาน (Check : C) และขั้นตอนที่ 4) การแก้ปัญหา (Action : A) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญญา (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาดังนี้ 1) ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผนงานวิชาการมีน้อย 2) สื่อการสอนไม่เพียงพอ 3) บุคลากรไม่ให้ความสำคัญ 4) ผู้สอนให้ความสำคัญ ในการปฏิบัติตามแผนงานวิชาการน้อย 5) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางวิชาการ ไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริงและ 6) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางวิชาการมีไม่เพียงพอ และไม่เห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาทางวิชาการ หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษามีความหลากหลาย ความสอดคล้องของงานวิจัย กับหลักการทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา แต่ยังขาดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจังและต้องพัฒนาปรับปรุงให้มีความต่อเนื่อง ในการบริหารจัดการเรียนรู้

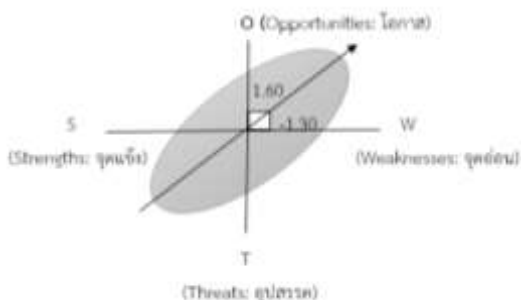
อภิปรายผลสังเกตประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอภิปิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จากการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีทั้งหมด 8 แนวทาง โดยเฉพาะแนวทางที่ส่งผลต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้มากที่สุด คือ

แนวทางการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจัง ประยุกต์ใช้ตามหลักธรรมาภิบาล 4 และแนวทางการจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ในเรื่องนี้มีผลสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูพิศาลธรรมานวัตร (สมนึก เตชธมโม) พร้อมคณะ (2563) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามหลักอริยาบท 4 สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ มีหลักสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาควรมีส่วนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา พระสงฆ์ ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน 2) การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาควรมีส่วนร่วมกันมากขึ้นใน 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชาและวิธีการสอน ด้านการบริหารทั่วไป ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน โดยการนำหลักการเรียนการสอนธรรมศึกษามารวมกับหลักอริยาบท 4 ประการ ด้วยการมีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน และใช้ปัญญาในการพิจารณาตรวจสอบ จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จคือต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข) (2560) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยาบทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์หลักอริยาบทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า อริยาบทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้มากมาย เช่น การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหรือในการดำเนินชีวิต ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ (SWOT) สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประเมินสถานภาพของโรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ มีสถานภาพอยู่ที่ กลยุทธ์ WO (เป็นการนำโอกาสที่มีมาช่วยปิดจุดอ่อนของโรงเรียน) หรือสถานภาพ Questionmarks (โอกาส-จุดอ่อน) ซึ่งสถานภาพนี้เกิดขึ้นจาก

การที่สภาพแวดล้อมภายนอกเอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ แต่สถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาภายใน ยังไม่สามารถส่งเสริม หรือนำแผนงานมาใช้อย่างจริงจังและให้มีความต่อเนื่อง หากแก้ปัญหาจุดอ่อนได้ จะนำไปสู่สภาพที่เอื้อและแข็ง Stars ได้

ภาพที่ 4.1 กราฟแสดงผลการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) การบริหารจัดการการเรียนรู้โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์

แนวทางทางเลือกการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. แนวทางการกำหนดนโยบาย ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจัง ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 (ฉันทะ : ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการเรียนรู้)
2. แนวทางการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 (ฉันทะ : ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการเรียนรู้)
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 (วิริยะ : ความเพียรพยายามต่อการบริหารจัดการเรียนรู้)
4. แนวทางการวางแผน และเตรียมการจัดการเรียนรู้ ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียนทำให้เป็นระบบ เช่น การชี้แจงหลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำ และผลิตสื่อ อุปกรณ์ การจัด ทำแบบทดสอบ เครื่องมือประเมินผล แบบรายงาน เป็นต้น ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 (วิริยะ : ความเพียรพยายามต่อการบริหารจัดการเรียนรู้)

5. แนวทางการกำหนดมาตรการ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน สถานการณ์ หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และอื่น ๆ ตามหลักธรรมอริยาบท 4 (วิมังสา : การพิจารณาคิดไตร่ตรองต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้)

6. แนวทางการจัดระบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศกำกับติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาตามหลักธรรมอริยาบท 4 (จิตตะ : การเอาใจใส่ต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้)

7. แนวทางการจัดระบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมิน การรายงานและการปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ ตามหลักธรรมอริยาบท 4 (จิตตะ : การเอาใจใส่ต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้)

8. แนวทางการลดภาระงานครู เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอน ตามหลักธรรมอริยาบท 4 (วิมังสา : การพิจารณาคิดไตร่ตรองต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้)

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักอริยาบท 4 ของโรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้สถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างจริงจัง

2) ควรมีการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3) ควรมีการจัดการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของครู โดยการเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้

4) ควรมีการวางแผน และเตรียมการจัดการเรียนรู้ ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน ทำให้เป็นระบบ เช่น การชี้แจงหลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดหา และผลิตสื่ออุปกรณ์ การจัด ทำแบบทดสอบ เครื่องมือประเมินผล แบบรายงาน เป็นต้น

5) ควรมีการกำหนดมาตรการ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน สถานการณ์ หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และอื่น ๆ

6) ควรมีการจัดระบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศกำกับติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่ครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษา

7) ควรมีการจัดระบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมิน การรายงานและการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

8) ควรมีการลดภาระงานครู เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สถานศึกษากำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ และมาตราต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A แบบมีส่วนร่วม ของบุคลากรอย่างจริงจัง

2) ครูหรือผู้ทำหน้าที่ในการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนรู้ เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง ดังนั้นครูจะต้องรู้จักปรับปรุงเทคนิคการสอนและวิธีการสอนให้เหมาะสม กับเนื้อหาในแต่ละเรื่องที่จะสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

3) วิธีสอน วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชา และสื่อการสอน เพื่อที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ ของการสอน ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีสอนแบบต่างๆ ทั้งนี้เพราะเทคนิควิธีการสอนแต่ละอย่างจะเหมาะสมและใช้ได้ดีเฉพาะเนื้อหาวิชาหนึ่ง หรือ กลุ่มผู้เรียน กลุ่มหนึ่งเท่านั้นซึ่งอาจได้ผลไม่ดีเท่าที่ควรกับวิชาอื่น หรือกับผู้เรียนอีกกลุ่มก็ได้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อที่จะเลือกใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสมกับวิชาและ สภาพกลุ่มของผู้เรียน

4) สื่อการสอน สื่อการสอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการสอนได้รวดเร็วขึ้น ปัจจุบันสื่อการสอนหมายถึง วัตถุสิ่งของ บุคคล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการซึ่งสามารถเป็นตัวกลางทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ เช่น การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ เป็นต้น
- 2) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนต่อไป เพื่อจะได้พิจารณา ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ต่อไป
- 3) ควรมีการทำวิจัยเฉพาะด้านเพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

References

- กองพุทธศาสนา. (2561). *คู่มือโรงเรียนพระปริยัติธรรม*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://deb.onab.go.th/index.php>. [25 ตุลาคม 2564].
- ณัฐธัญพัชร อ่อนตาม (2562). เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle). *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติปัญญา. (2554). รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. 1 (1),
- พระครูพิศาลธรรมานุวัตร (สมนึก เตชธมโม) พร้อมคณะ. (2563) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 1 (1), (มกราคม - เมษายน). 4.
- พระมหาบรรจง ดิสรโน (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนดอยสะเก็ดผดุงศาสน์ . (2564). *แบบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พ.ศ. 2564*.

**แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน
ของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา**

**Guidelines for the Educational Management of Multilingual Concepts Based on
the Mother Tongue Languages of Elementary School Students at Kaenoisuksa
School**

จารึก ปัญญาแปง Jaruek Panyapaeng

พระมหาสกุณ มหาวิโร, ผศ. ดร. Phramaha Sakun Mahaviro, Asst. Prof. Dr.

มนตรี วิชัยวงศ์ Montri Wichaiwong

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

busjaruek@gmail.com

Haripunchai Review 10/06/2023

Haripunchai Review 29/09/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ครูปฏิบัติการ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การอภิปรายกลุ่ม และการสนทนากลุ่ม ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า :

1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ ที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการ

บริหารการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของสถานศึกษายังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2) แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีแนวทางดังนี้ 1) แนวทางการศึกษาบริบทการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน และ 2) แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ประกอบด้วย กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และเชื่อมโยงสู่ภาษาและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนแบบทวิภาษา

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, พหุภาษา, ภาษาแม่.

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the educational management conditions of students from grade 1 to grade 3 at Kaenoisuksa School, and 2) to explore the guidelines for educational management of multilingual concepts based on the mother tongue of students from grade 1 to grade 3 at Kaenoisuksa School, Mueang Na Sub-District, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. This study was a qualitative research and 9 key informants consisted of a school director, a deputy director and 7 teachers. The tools were interview framework and focus group discussion, and then the data was the content analysis.

The results revealed that:

1) The conditions of learning management which were the weaknesses and limitations of Kae Noisuksa School, Chiang Dao District, Chiang Mai Province, There were 6 issues, especially the issue that was a problem for learning management, including the educational management according to the multilingual concept by using the mother tongue based on the educational institution that was still unclear. This was an issue that must be resolved urgently.

2) The guidelines for educational management of multilingual concepts based on the mother tongue for elementary school students as follows: 1) the guidelines for studying the context of educational management according to multilingual concepts based on the mother tongue, 2) the operational guidelines for learning management according to multilingual concepts based on the mother tongue that consisted of the process of learning management by using the mother tongue and student's culture were the basis with learning medias to develop thinking skills and connect to Thai language and culture systematically which met the goals of the bilingual curriculum.

Keywords : Educational Management, Multilingual, Mother Tongue

บทนำ

จากพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่พระองค์ทรงห่วงหาอาทรการศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสเด็กชาวเขา และเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารที่มีปัญหาความเป็นอยู่ และโอกาสได้รับการศึกษา และพระราชดำรัสของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คราวเสด็จทรงบรรยายเรื่อง การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตอนหนึ่งว่า ทำอย่างไรจะให้โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร และเยาวชนที่อยู่ในวัยการศึกษาเล่าเรียนมีพลานามัยสมบูรณ์ แข็งแรง พร้อมทั้งจะสร้างเสริมสติปัญญาเพื่อการพัฒนาตนเองและเป็นประโยชน์แก่ภูมิภาคอันห่างไกลไป เพราะการพัฒนาการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียนบนพื้นที่สูง ทั้งที่มีและไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ให้มีโอกาสทางการศึกษา และคุณภาพอย่างทั่วถึงด้วยแนวทางที่หลากหลายตามบริบทของ พื้นที่ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสหลายฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่กำหนดให้ความคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสและเสียเปรียบ ได้มีโอกาสทางการศึกษาและคุ้มครองสิทธิ ต่าง ๆ โดยเน้นความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ยังได้ระบุไว้ในมาตรา 60(3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม (แพง ชินพงศ์, ออนไลน์)

จากความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ด้วยรูปแบบที่หลากหลายจากความแตกต่างตามบริบทของพื้นที่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบพหุภาษา-ทวิภาษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญหนึ่งที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของปัญหาแตกต่างกันในภาษา ความเชื่อ จารีตประเพณี พหุภาษาเป็นการเรียนการสอนที่มีการเชื่อมโยงระหว่างภาษาท้องถิ่นหรือภาษาแม่ ซึ่งทำให้เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่ยาก ย่อมส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่สูงขึ้นได้ และเป็นการนำแนวปฏิบัติและเป็นความคิดสู่โลกวิชาการในการจัดประสบการณ์การสอนระดับต่าง ๆ การจัดการเรียนแบบทวิภาษาหรือ Bilingual ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการเรียนภาษาของนักเรียนชาติพันธุ์ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ เพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษาให้นักเรียนเหล่านี้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในกระแสหลักได้เร็วขึ้น รวมถึงการจัดหาบุคลากรครูที่สามารถใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอนเพื่อสอนภาษาไทย เริ่มจากการฟัง พูด อ่านและเขียน เมื่อเด็กเข้าใจภาษาไทยดีแล้วจะเริ่มสอนโดยใช้ภาษาไทยเหมือนเด็กทั่วไป ซึ่งความคุ้นเคยของภาษาของเด็กแต่ละชาติพันธุ์มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถด้านการคิด วิเคราะห์ เพราะเด็กจะไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ดีหากไม่ใช้ภาษาที่คุ้นเคย จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตทางสังคมที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จากการศึกษาสภาพของสังคมชุมชนแต่ละพื้นที่เขตการศึกษาจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างทั้งในด้านการใช้ภาษา ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมและความต้องการจำเป็นพิเศษที่สอดคล้องในวิถีชุมชน เราจึงไม่สามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนให้เหมือนกันได้ในทุกเขตพื้นที่การศึกษา จากความแตกต่างทางภาษา ชาติพันธุ์ บริบทของพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังเช่นงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ สินธนาและคณะ (2562 : 12) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ภาษามลายูปาดานีของนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา-พหุภาษา จังหวัดยะลา การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ภาษาท้องถิ่นและภาษาแม่ของนักเรียนเป็นฐาน : กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา เน้นการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง พูด อ่าน และเขียน ด้วยการสร้างกระบวนการพัฒนาสมอง ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้โดยใช้ภาษาแม่ของนักเรียนเป็นฐานของการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งทางภาษาไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลไปสู่พัฒนาการด้านการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อมุ่งหวังที่จะสร้างเสริมเยาวชนให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา ใช้ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รู้คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถ

ปฏิบัติตนได้เหมาะสมในวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของเขาในระดับท้องถิ่นมีความเป็นไทยในระดับชาติ

โรงเรียนแก่น้อยศึกษาเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในพื้นที่ภูเขาสูงและห่างไกล นักเรียนในเขตพื้นที่บริการเป็นนักเรียนชนเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ปกครองทำอาชีพเกษตรกรรมฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่บุตรหลานเท่าที่ควรจึงทำให้นักเรียนขาดโอกาสในด้านการศึกษาจากรายงานการประชุมของโรงเรียนแก่น้อยศึกษาที่ 2/2564 วาระการประชุมข้อ 2.2.การพัฒนาการจัดการเรียนเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา พบว่าสภาพปัญหาโดยภาพรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 วิชาหลักลดลง สาเหตุเนื่องมาจากบริบทของเขตพื้นที่เป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดนไทย-พม่า ปัญหานักเรียนชนเผ่าชาติพันธุ์ (เผ่าลาหู่) ใช้ภาษาชนเผ่าเป็นประจำทำให้นักเรียนไม่เข้าใจภาษาไทย กลางที่ครูสื่อสาร อีกทั้งข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นครูบรรจุใหม่ยังขาดประสบการณ์เทคนิคและทักษะการจัดการเรียนรู้การใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลาย ในสาระวิชาที่ตนรับผิดชอบ การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนยังมีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ประกอบกับสถานศึกษาขาดการวางแผนจัดการเรียนรู้รวมถึงการนิเทศภายในที่เป็นระบบชัดเจน จากผลสำรวจสอบถามความต้องการและการจัดลำดับความต้องการพัฒนาของคณะครูโรงเรียนแก่น้อยศึกษากระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุ-ทวิภาษาจึงเห็นว่าการสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อในการพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้วยประเด็นปัญหาดังกล่าวโรงเรียนแก่น้อยศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษาจากผลการดำเนินงานของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงและประสบความสำเร็จด้านการจัดการศึกษาทวิภาษา และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ในคราว ประชุมของโรงเรียนแก่น้อยศึกษาที่ 2/2564 วันจันทร์ ที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2564 วาระการประชุมข้อ 2.2.การพัฒนาการจัดการเรียนเพื่อแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา อีกทั้งผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความต้องการและการจัดลำดับความต้องการของการพัฒนาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการศึกษา

ของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษาควรเป็นอย่างไร แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษาควรเป็นแนวทางใด โดยคาดหวังว่าการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่ คุณค่าวิชาการ โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะในมิติการจัดการศึกษาประถมศึกษาสำหรับเด็ก กลุ่มชาติพันธุ์ และคุณค่าประโยชน์ทางปฏิบัติ โดยการเป็นฐานข้อมูลความรู้สำหรับโรงเรียนแก่น้อยศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาประถมศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุง พัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- 1) ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องในประเด็นสภาพการบริหารจัดการศึกษาของครูที่ทำการสอนนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูปฏิบัติการ จำนวน 7 คน รวมจำนวน 9 คน
- 2) ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบทโรงเรียน จำนวน 3 รูป/คน ครู

ปฏิบัติการสอน 1 คน และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพหุภาษา จำนวน 1 คน และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 3 รูป/คน รวมจำนวน 8 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับโรงเรียนแก่น้อยศึกษา เกี่ยวกับสภาพองค์กร จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจ เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินการบริหารจัดการของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2) กรอบการสัมภาษณ์ เป็นกรอบการสัมภาษณ์สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

3) ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสภาพองค์กร หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเครื่องมือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของครูที่สอนนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบการสัมภาษณ์ โดยสรุปเขียนแบบบรรยายพรรณนา และข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) การวิเคราะห์ผลของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ SWOT สามารถสรุปการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการจัดการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษาจะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อในการพัฒนาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดอบรมให้ความรู้ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน และมีการจัดหาหรือจัดทำสื่อการสอน เอกสารและแบบพิมพ์ต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด และเพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ภาษาไทยและสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือและวิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมสิ่งที่จะวัดครบทุกด้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะผลักดันในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน 2) การศึกษาบริบทการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน 3) การวางแผนการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน 4) การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน 5) การประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน 6) การปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการศึกษาเกิดประโยชน์กับผู้เรียนและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปปรับใช้กับโรงเรียนที่ และสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์และโรงเรียนที่มีสภาพบริบทใกล้เคียง ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขอเสนอ การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ผลศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษา โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 2) ผลของแนว ทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียน แก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการอภิปรายดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการจัดการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัญหาด้านการบริหารการจัดการศึกษา พบว่า ปัญหาด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้ สิ่งที่เป็น จุดอ่อนและข้อจำกัดของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการบริหารการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การจัดการศึกษาตาม แนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ของสถานศึกษายังไม่มี ความชัดเจน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ เป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนโรงเรียน แก่น้อยศึกษาไม่ได้ใช้ภาษาถิ่นของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอน แบบปรกติทั่วไปเช่นเดียวกันกับทุกโรงเรียนที่จัดการศึกษาในทุกภูมิภาคของไทย จึงส่งผลให้ผู้เรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งข้อมูลที่พบขัดแย้งกับหลักวิชาการ การ จัดการศึกษาทวิ-พหุภาษา ที่เป็น กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของ นักเรียนเป็นพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และเชื่อมโยงสู่ภาษาและวัฒนธรรม ไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนแบบทวิภาษา นั่นคือ มุ่งให้ นักเรียนมีฐานทางภาษาที่เข้มแข็ง (ผ่านภาษาแม่ ซึ่งเป็นภาษาที่เด็กเข้าใจมากที่สุด) เพื่อเป็นพื้นฐาน ของการเรียนรู้ภาษาไทยและสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ และผลการวิจัยของ เกียรติคุณ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2562) ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา เป็นการ ออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของผู้เรียน โดยเน้นการใช้ทุนทางภาษาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานโดยเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมส่วนกลาง ส่งผลดีต่อการพัฒนาการทั้งใน ส่วนของพัฒนาการทางภาษาและความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระอื่น และยังสอดคล้องกับ ฉัตรชัย พรหมมารักษ์ และ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2564) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตาม

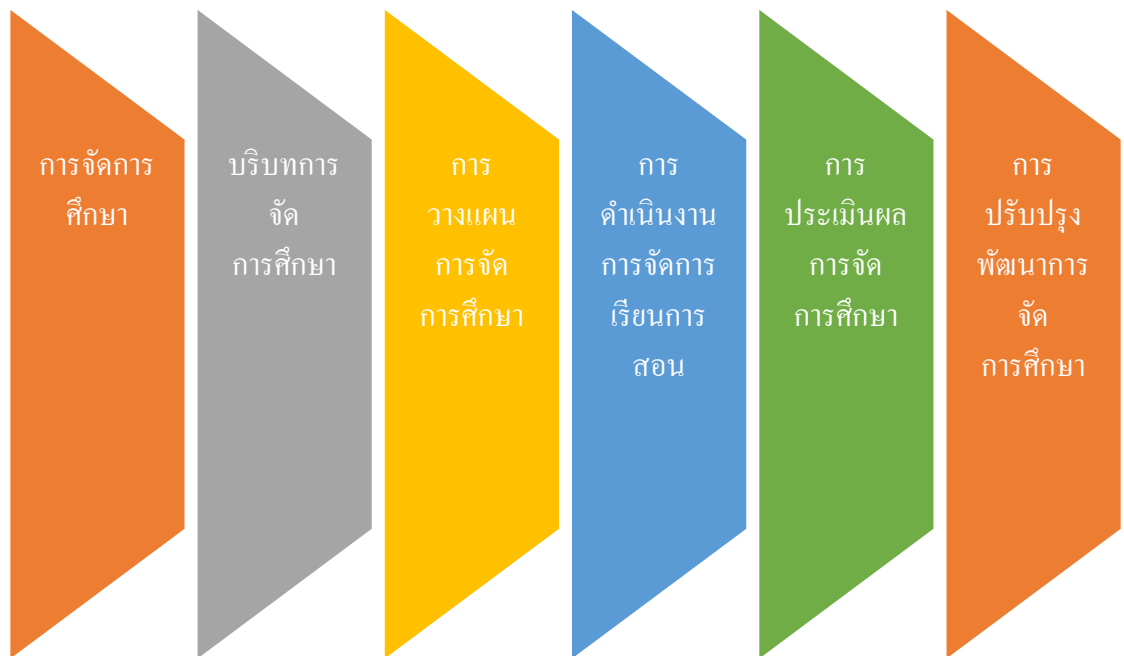
แนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ซึ่งการใช้ภาษาแม่ช่วยให้ผู้เรียน เกิดความมั่นใจที่จะเรียนรู้ภาษาอื่น ๆ และลดความกังวลในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การใช้ภาษาแม่เป็นฐานตามแนวคิดพหุภาษาเป็นความจำเป็นสำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีความจำเพาะตัวสูง ดังนั้นผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบการเรียนปกติจึงส่งผลต่อให้ผลการเรียนอยู่ในขั้นต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็นการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปรากฏทั้งหมด 6 แนวทาง โดยเฉพาะแนวทางที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้มากที่สุด คือ 1) แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ในเรื่องนี้มีผลสอดคล้องกับการวิจัยของ เกียรติคุณ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ พร้อมคณะ (2562) พบว่าการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบทวิ/พหุศึกษา ได้ใช้หลักสูตรแกนกลางตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก แต่ได้เพิ่มเติมหรือเน้นพัฒนาการของเด็ก 3 ประการคือ 1) พัฒนาการทางภาษา เน้นการใช้ภาษาที่เหมาะสมเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาการด้านวิชาการ โดยอิงตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดซึ่งจัดให้มีการเรียนรู้สาระวิชาต่างๆโดยใช้ตำราภาษาไทย 3) พัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตน เพราะบริบทของโรงเรียนแก่น้อยศึกษามีปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงคิดว่าแนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้การบริหารจัดการเรียนในโรงเรียนแก่น้อยศึกษาดีขึ้น นอกจากนี้จากผลการวิจัย แนวทางที่ 4 คือ การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ยังสอดคล้องกับการวิจัยของฉัตรชัย พรหมมารักษ์ และ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2564) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ซึ่งการใช้ภาษาแม่ช่วยให้ผู้เรียน เกิดความมั่นใจที่จะเรียนรู้ภาษาอื่น ๆ และลดความกังวลในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง รวมทั้งการออกแบบภาระงานที่จะมอบหมายให้ผู้เรียนนั้นได้เลือกเนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวในด้านประเพณี วัฒนธรรม และบริบทสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จาก

ประเด็นปัจจัยค่อนข้างเป็นไปได้กับเหตุผลด้วยที่ว่าการใช้ภาษาแม่ ช่วยให้นักเรียนผ่อนคลายในการใช้ภาษาสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ในการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่จะยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษา สรุปได้ว่า เมื่อนำหลักการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานร่วมกับวิธีการสอน มาใช้บูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาแล้วสามารถแก้ปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นแล้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำหลักการ การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน มาใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังภาพนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการศึกษาพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

1) การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิด และเชื่อมโยงสู่ภาษาและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนชั้นอนุบาลและประถมศึกษา พร้อมกับการรักษาอัตลักษณ์ของตนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2) การศึกษาบริบทการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ บริบททางการศึกษาเป็นสิ่งที่อยู่รอบ ๆ หรือ สิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อการศึกษา เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อีกทั้งประเทศไทยมีความหลากหลายที่เป็นชุมทรัพย์อย่างมหาศาลและอยู่ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้พื้นที่ชุมชน และวัฒนธรรม เป็นฐานในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาจึงนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการใช้ข้อดีของสรรพกำลังที่มีอยู่ในการสร้างศักยภาพของประเทศ การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาแม่เป็นฐาน เด็กกลุ่มชาติพันธุ์จะใช้ภาษาแม่ตัวเองในการเรียนเพราะเป็นภาษาแรกที่เด็กใช้ในการสื่อสารชีวิตประจำวัน จึงทำให้เด็กเรียนรู้ผ่านภาษาของตนเองก่อน

3) การวางแผนการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นพื้นฐานและสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด และเชื่อมโยงสู่ภาษาและวัฒนธรรมไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นเป้าหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนแบบทวิภาษา นั่นคือ มุ่งให้นักเรียนมีฐานทางภาษาที่เข้มแข็ง (ผ่านภาษาแม่ ซึ่งเป็นภาษาที่เด็กเข้าใจมากที่สุด) เพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะและสาระการเรียนรู้

4) การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ การดำเนินงานการจัดการศึกษาระบุว่าต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาไว้และส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักพึ่งตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อจะได้รู้เท่าทันโลก

5) การประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ การประเมินผลการจัดการศึกษาตามสภาพจริง เป็นกระบวนการที่จะทำให้เราได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้

ของนักเรียน เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า นักเรียนของเราได้บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรมากน้อยเพียงใด โดยองค์ประกอบของการประเมิน จะต้องสอดคล้องกับแนวการสอน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามสภาพจริง โดยมีการเปลี่ยนแปลง 1) เปลี่ยนแปลงตนเอง (Self Transform) 2) เปลี่ยนแปลงความรู้ (Knowledge Transform) 3) เปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติ (Process Transform)

6) การปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษานั้นจะต้องพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูจะต้องเปลี่ยนมุมมองจากการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม ๆ ต้องมีพัฒนาการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ และมีสื่อช่วยสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูเพิ่มประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลในการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การจัดการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเพียงพอ จัดให้มีแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สถานศึกษาควรมีการดำเนินงานตามแผน และนโยบายอย่างเคร่งครัด
- 2) ควรมีการจัดทำโครงการ / กิจกรรม เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพหุภาษาในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น
- 3) ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล ชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น รวมไปถึงความร่วมมือด้านงบประมาณเพื่อสนับสนุนต่างๆ
- 4) ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในด้านปัจจัยป้อน ให้มีประสิทธิภาพ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 5) ควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

6) ควรมีการเผยแพร่ผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาพหุภาษาสู่ชุมชน และนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดทำโครงการ ประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ในการจัดซื้ออุปกรณ์ และสื่อเทคโนโลยี

2) จัดหาสื่อ อุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรพหุภาษา

3) จัดอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และศักยภาพของบุคลากรในด้านต่าง ๆ

4) ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในด้านปัจจัยป้อน ให้มีประสิทธิภาพ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5) แต่งตั้งผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

6) จัดแสดง หรือเผยแพร่ผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงาน นิทรรศการ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาพหุภาษาสู่ชุมชน และนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ชุมชน และวัดร่วมทำ MOU ในการ บูรณาการจัดการศึกษาพหุภาษาของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2) ควรวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาพหุภาษา ของโรงเรียนในกลุ่มการศึกษาภาคเหนือ

3) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของโรงเรียนแก่น้อยศึกษา ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

ฉัตรชัย พรหมมารักษ์ และ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน.

ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. เล่ม 124 ตอนที่ 43ก.หน้า 1 -127. 24 สิงหาคม 2550.

แพง ชินพงศ์. (2551). *ชุมชน-คุณภาพชีวิต* สืบค้น 26 ตุลาคม 2565, เผยแพร่โดย: MGR Online เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9510000025995>.

ศุภลักษณ์ สีนธนา และคณะ (2561). *รายงานชุดโครงการวิจัย การใช้ภาษามลายูปาตานีของนักเรียนในโครงการการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา-พหุภาษา จังหวัดยะลา*.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2562). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระยะที่ 3)*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).

_____. (2562). *การจัดการศึกษาแบบทวิ-พหุภาษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล*.

การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล

Democracy regime based on good governance

ชนิษฐา หอมตะโก Kanitta Homtako

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Suratthani Province Local Research Coordination Center

nisura28@gmail.com

Haripunchai Review 14/01/2023

Haripunchai Review 09/08/2023

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล โดยได้ศึกษาค้นคว้า จากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นลำดับ เพื่อให้การบริหารงานของภาครัฐ เอกชน ประชาชนมีความชอบธรรม โปร่งใส มีความเสมอภาค ยุติธรรม มีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพ คำนึงค่า ตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้ประเทศมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มั่นคง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ในทุกภาคส่วน ทำให้ทุกหน่วยงานมุ่งเน้นในการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในหน่วยงาน องค์กรของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กรมีการพัฒนา เกิดการยอมรับศรัทธา เชื่อมั่นในหน่วยงาน องค์กรนั้น ๆ ด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการรับผิดชอบต่อสังคม และหลักค่านิยม โดยหน่วยงานภาครัฐที่ดีสามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใсы่อมได้รับความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและนักลงทุน เมื่อข้าราชการมีคุณธรรม จริยธรรม พลเมืองย่อมมีความไว้วางใจในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและองค์กรที่โปร่งใсы่อมได้รับความไว้วางใจในการทำธุรกิจร่วมกัน ซึ่งทำให้เห็นว่าหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนมีหลักธรรมาภิบาลส่งผลดีต่อประเทศชาติทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง

คำสำคัญ : การปกครองระบอบประชาธิปไตย, หลักธรรมาภิบาล.

Abstract

This academic article The objective is to study the democratic system of governance in accordance with the principles of good governance. by studying from the Tripitaka, books, textbooks, research articles, academic articles.

The study found that Principles of democracy in Thailand There has been a change of government in succession. so that the administration of the public sector, the private sector, and the people are justified, transparent, equal, fair, participated, efficient, worthwhile, and can be verified continuously and earnestly. In order for the country to be strong, stable and stable, it is necessary to have good governance in all sectors, causing all agencies to focus on applying good governance principles to their work. own organization In order for the operations in the organization to develop There is acceptance, faith, and confidence in that organization with the rule of law, morality, and transparency. principles of participation Responsibility and main value which can be inspected by good government agencies Being transparent would gain the confidence of the public and investors. When civil servants have morals and ethics Citizens have trust in good governance and transparent organizations will be entrusted to do business together. which shows that government agencies, private sectors, and people have good governance that has a positive effect on the country, making it prosperous.

Keywords : Democracy regime, Good Governance.

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย (democracy) เป็นระบอบการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่พลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเลือกผู้ปกครองทำหน้าที่ออกกฎหมาย ซึ่งพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนหรือผ่านผู้แทนก็ได้ ซึ่งอำนาจการตัดสินใจผู้ใดเป็นพลเมืองบ้างและมีการแบ่งปันอำนาจจะเป็นอย่างไรนั้นก็จะมีเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาและมีอัตราเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันในแต่ละ

ประเทศ ถึงแม้จะมีการเลือกตั้งไปแล้ว หลักการที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยต้องประกอบด้วย เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาค สิทธิพลเมือง ความยินยอม สิทธิในการมีชีวิตและสิทธิฝ่ายข้างน้อย นอกจากนี้ ประชาธิปไตยยังทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของตนและแบ่งอำนาจจากกลุ่มคนมาเป็นชุดกฎหมายแทน (Przeworski, Adam, 1991 : 10-14) ประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประชาธิปไตยแบบตรง และประเภทที่สอง ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน สำหรับประชาธิปไตยเสรีนิยม เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายข้างมากที่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งจะมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายข้างมากกับคุ้มครองสิทธิของฝ่ายข้างน้อย เช่น เสรีภาพในการชุมนุมและการพูด (Watkins, Frederick , 1970 : 215-223) การวินิจฉัยสั่งการถือเสียงข้างมาก เป็นเอกฉันท์ เพื่อมีความชอบธรรมมากขึ้น ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม แต่กระบวนการบางอย่างยังใช้ประชาธิปไตยทางตรง เหมือนการลงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมายหรือถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น

จากปัญหาและช่องว่างในการทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้เกิดของบกพร่องในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ทั้งทางด้านความโปร่งใส ขาดคุณธรรม ไม่มีการตรวจสอบ ไม่คุ้มค่า ไม่มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขาดประสิทธิภาพประสิทธิผล ขาดความเสมอภาคความเท่าเทียม และเกิดความไม่ยุติธรรม จึงจำเป็นต้องหาแนวทางนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ รวมทั้งภาคเอกชน และประชาชนอย่างจริงจัง เพื่อลดปัญหาและช่องว่างที่เกิดการกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง ปัจจุบันรัฐบาลมีหลักการทำงานตามหลักประชาธิปไตยในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการรับผิดชอบต่อสังคม และหลักคุ้มค่า มาปรับใช้ในทุกระดับ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง สร้างเสถียรภาพ และความเจริญก้าวหน้า

เหตุผลที่ได้ศึกษาเรื่องนี้ เพื่อศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจ และสามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน รวมทั้งบุคคล ผู้บริหาร และเครือข่าย ที่มีอำนาจหน้าที่ บทบาทในการบริหารจัดการที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกถึงแม้จะมีความคิดที่แตกต่างกันก็ตาม แต่สามารถร่วมกันอย่างสันติวิธี ที่สามารถจะบูรณาการโครงการ แผนงาน กิจกรรม ร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนร่วม และประเทศชาติในทุกมิติ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) ประกอบด้วยคำว่าประชา หมายถึง ปวงชน และอธิปไตย หมายถึง ความเป็นใหญ่ เมื่อนำมารวมกันหมายถึง ความเป็นใหญ่ของปวงชน ส่วนพจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ (ปริดี พนมยงค์, 2565 : 45-52) แต่ในช่วงมีการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 คำว่า ประชาธิปไตย ถูกใช้ในความหมายว่า สยามรัฐ (Patrick Jory, 2022 : 642-644) ไม่มีคำนิยามประชาธิปไตยที่ทุกคนเห็นตรงกัน แต่มีระบุว่า ประชาธิปไตยจะต้องมีลักษณะสำคัญ คือ ต้องมีความเสมอภาคทางกฎหมาย เสรีภาพทางการเมือง และนิติธรรม บางก็มองว่าประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ การควบคุมจากล่างขึ้นบน ความเสมอภาคทางการเมือง และบรรทัดฐานทางสังคม และยังมีระบบการเมืองที่เลือกและเปลี่ยนรัฐบาลผ่านการเลือกตั้งที่มีอิสระและเป็นธรรม, การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของราษฎร, การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและนิติธรรม หากจะนำสังฆาธิปไตยมาเทียบเคียงกับประชาธิปไตยในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นความเป็นมาถึงที่มาของอำนาจที่มีการถ่วงดุลกันของอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจการบริหาร อำนาจตุลาการ

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มี 5 ประการ ได้แก่ 1)หลักความเสมอภาค แบ่งออกเป็น 2 ประการ 1.1)ความเสมอภาคทางการเมือง ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน 1.2)ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ การประกอบกิจการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรมไม่มีการผูกขาดทางการค้า รูปแบบการจัดแสดง 1.3)ความเสมอภาคทางโอกาส บุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลและการให้บริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน 2)หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ โดยสิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง, เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำการใด ๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น, หน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติบุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย 3)หลักนิติธรรม คือ การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ 4)หลักการใช้เหตุผล คือ การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจผิดพลาดด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย 5)หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอดอกตอน ฯลฯ ทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน, ทางตรง คือการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่น การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารราชการ การชุมนุม การร้องทุกข์ส่วนราชการ, และทางอ้อม คือ การเลือกตั้งตัวแทน เช่น ส.ส. , ส.ว. ไปทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและบริหารประเทศ

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยกำหนดรูปแบบในการบริหารอำนาจทั้ง 3 ส่วน คือ อำนาจนิตบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ ซึ่งสืบเนื่องจากการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475และฉบับถาวร เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 โดยมีนายกรัฐมนตรีคนแรก คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ได้ดำเนินการด้วยความประนีประนอม เพื่อความผาสุกของประชาชน

การปกครองของไทยในปัจจุบันประกอบด้วยสถาบัน องค์กร ต่างๆ คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันรัฐสภา สถาบันรัฐบาล และใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในหมวด 3 มาตรา 25-49 ได้กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพมีผลบังคับใช้ต่างกัน หลักการสิ่งใดที่เป็นสิทธิของประชาชน หมายความว่าประชาชนมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ตนได้รับสิทธินั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนเสรีภาพ หมายถึง ความอิสระที่จะเลือกกระทำการใดๆ ภายในกรอบกฎหมาย เท่าที่จะไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

การปกครองระบบประชาธิปไตย (Democracy) เน้นหลัก 5 ประการ

1. หลักเสรีภาพ (Liberty) หมายถึง สิทธิ (Right) หน้าที่ (Duty) และ อิสรภาพ (Freedom)
2. หลักความเสมอภาค (Equality) หมายถึง ความเท่าเทียมของบุคคลใน ฐานะเป็นพลเมืองของรัฐ
3. หลักเหตุผล (Rationality) หมายถึง การตัดสินใจที่ซื่อสัตย์ใดๆ จะต้อง ใช้เหตุผลเสมอ มิใช่เน้นการใช้กำลังในการตัดสินใจ
4. การตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก (Majority Rule and Minority Right) เสียงข้างน้อยก็ได้รับการคุ้มครอง หมายถึง การตัดสินใจที่ซื่อสัตย์ใดๆ

5. การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันดำรงตำแหน่ง (Rotation) หมายความว่า ตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งจะต้องมีกำหนดระยะเวลาที่จำกัดแน่นอน

อาจแยกความหมายประชาธิปไตย 2 ประเภท (กมล สมวิเชียร, 2516 : 4-22) ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในความหมายแคบ เป็นระบบการเมือง (Political System) หรือ รูปแบบของการปกครอง (Form of Government)

2. ประชาธิปไตยในความหมายกว้าง เป็นระบบการเมืองและการปกครอง ไม่ใช่เป็นเรื่องระหว่างรัฐบาลกับประชาชน หรือ ระหว่างผู้ปกครองเท่านั้น ยังเป็นเรื่องกิจกรรม สัมพันธภาพและความเกี่ยวข้องระหว่างประชาชนในระดับต่างๆ เช่นครอบครัว โรงเรียน หมู่บ้าน ที่ทำงาน ระดับชาติ และระดับโลก

ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย (อมร รักษาสัตย์และคณะ, 2534 : 33-34) ดังต่อไปนี้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2519 : 15)

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
  2. ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้แทน
  3. ให้ความสำคัญกับความคิดต่าง รวมถึงการแก้ไขปัญหาร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ
  4. เชื่อความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์
  5. การบังคับใช้กฎหมายไม่เลือกปฏิบัติ
  6. รัฐบาลมีอำนาจจำกัดไม่อยู่ในมือคนเดียวหรือกลุ่มเดียว มีการกระจายอำนาจ ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน
  7. การตัดสินใจ การปฏิบัติตามเสียงข้างมาก
  8. ประชาชนมีความเสมอภาค
  9. ประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานหลักเสรีนิยม ประชาชนมีอิสระและเสรีภาพ ทางความคิด การนับถือศาสนา การเดินทางไปได้ทุกที่ในสังคมที่อาศัยอยู่ เป็นต้น
  10. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยรัฐบาลเป็นผู้ให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพ อย่างน้อยสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
- ระบบการปกครองของพระพุทธศาสนา
1. ผู้ปกครองสำคัญกว่าระบบการปกครอง

ระบบการปกครองในคัมภีร์ชาดก คือ เผด็จการแบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) แต่ไม่ใช่เผด็จการแบบอำนาจนิยมดังที่เข้ากันในทางรัฐศาสตร์ เพราะยังคำนึงถึงเสียงของประชาชนและยึดถือธรรมความถูกต้อง ความดีงามเป็นหลัก ให้ความสำคัญแก่ผู้ปกครองมากกว่าระบบการปกครอง คือ ผู้ปกครองต้องประกอบไปด้วยธรรมสำหรับการบริหารและการปกครอง เช่น ทศพิธราชธรรม ผู้ปกครองประพฤติตามธรรมดังกล่าว ย่อมเกิดผล คือประชาชนเป็น “สุข”

การปกครอง ในที่ขนิทาย ปาฎิกวรรค

1. อัตตาริปไตย ความมีตนเป็นใหญ่
2. โลกาธิปไตย ความมีโลกคือสังคมเป็นใหญ่
3. ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือเอาหลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่

2. ความสำคัญของผู้ปกครอง

ในทรรศนะของคัมภีร์ชาดก พระราชาหรือกษัตริย์มีความสำคัญมิใช่เป็นเพียงผู้นำในทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของสังคม เป็นแกนให้เกิดความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นเดียวกับดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางสุริยจักรวาล แม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เช่น ความวิปริตทางดินฟ้าอากาศ พายุภิกขภัย หรือ ภัยพิบัติต่างๆ ก็เชื่อว่าอยู่ในความรับผิดชอบของกษัตริย์หรือพระราชาด้วย

ในทางรัฐศาสตร์ก็ถือว่า กษัตริย์หรือพระราชามีความสำคัญในฐานะเป็น “ประมุขแห่งรัฐ”

ลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง คือ

1. ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความเสียสละ คือ ละทิ้งความสุขส่วนตัว ทุ่มเทศชีวิตในการ ปฏิบัติหน้าที่
2. ผู้นำจะต้องฟังเสียงของประชาชนและกระทำตามเจตจำนงของประชาชน คือ ผู้นำหรือผู้ปกครองได้รับการมอบอำนาจเพื่อการปกครองบริหารจากประชาชนแล้ว
3. ผู้นำจะต้องประกอบด้วยศีลธรรมและปัญญา คือ การทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครอง ประสบกับความผาสุก
4. ผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน คือ ไม่ใช่รอให้ปัญหา สุกอมจนไม่อาจแก้ไขได้
5. ผู้นำจะต้องมีความรอบคอบไม่ตื่นข่าวลือ คือ ตรวจสอบจนกระทั่งพบต้นตอของปัญหา

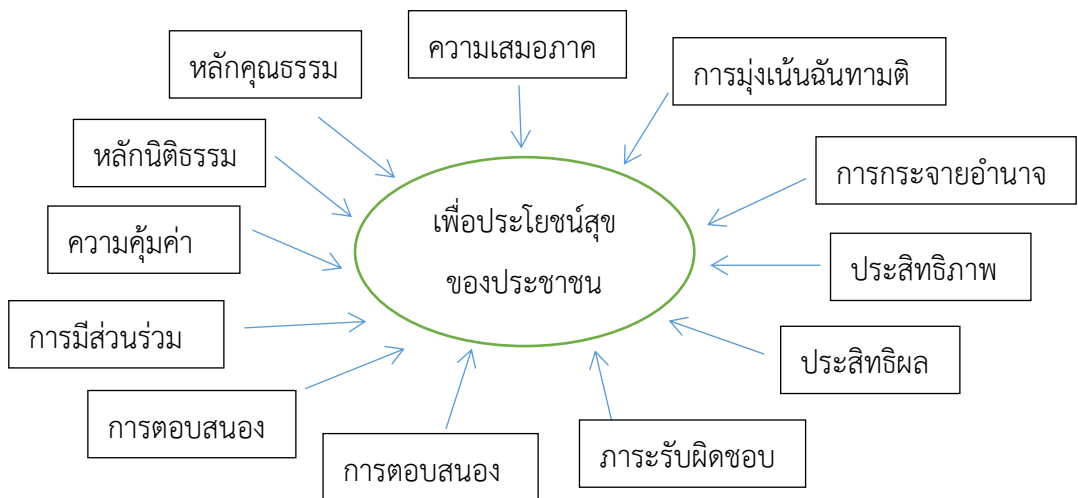
6. ผู้นำจะต้องได้รับการสั่งสอนในหลักการบริหาร คือ การปกครองและศาสตร์อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาตัวเองและสังคมประเทศชาติ

7. ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ คือ หยั่งรู้ถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตแล้วหาทางแก้ไข ก่อนที่ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นจริง

8. ผู้นำจะต้องปรึกษาหารือสนทนารวมกับนักบวช คือ การปรึกษาเพื่อจะได้แนวทางนำไปปฏิบัติ

หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ที่มา พ.ร.ฎ.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

ธรรมาภิบาล หรือ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถานว่า วิธีการปกครองที่ดี (Good governance) ในการจะดำเนินกิจการบ้านเมืองและบริหารทรัพยากรบ้านเมืองไปในทางที่ถูกต้องเป็นธรรม ซึ่งได้เริ่มใช้ในรายงานธนาคารโลก เมื่อปี ค.ศ. 1989 ในการกำหนดนโยบายการกู้เงินของประเทศในซีกโลกใต้ เพื่อแก้ไขปัญหาความไร้ประสิทธิภาพและคอร์รัปชันของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศในแถบละตินอเมริกาและแอฟริกาที่มีปัญหาในเรื่องการบริหารงาน โดยกู้เงินจากธนาคารโลกไปแล้วไม่สามารถชำระเงินคืนได้ ต่อมาได้มีองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น IMF UNDP นำมาใช้ในการอธิบาย โดยองค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

สรุปว่าสังคมมีกลไกประชารัฐที่ดีก็เป็นกลไกการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีเสถียรภาพ

สำหรับประเทศไทยเริ่มใช้กันแพร่หลาย คำว่า Good Governance ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ ปี 2540 และหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 “ประเทศไทยจะรอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้และไม่หวนกลับไปสู่วิกฤติรอบสองจะต้องเป็นสังคมธรรมาภิบาล”

ความหมายของธรรมาภิบาล

ธนาคารโลก (World Bank) กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นการบริหารประเทศที่มีนโยบายที่เปิดเผยและสามารถเกิดความสำเร็จ โดยมีกลไกการบริหารของรัฐบาลที่มีความน่าเชื่อถือ มีประชาคมที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมกิจกรรมของภาครัฐและทุกนโยบายอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย (Pierre) I., 2000 : 2-9)

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช กล่าวว่า ธรรมาภิบาลเป็นการบริหารกิจการที่ดีของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม (ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, 2550 : 2-4)

ธีรยุทธ บุญมี กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ สังคม เอกชนและภาคประชาชน ในการที่จะทำให้การบริหารการจัดการ และการปกครองประเทศ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม มีคุณธรรม และตรวจสอบได้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551 : 12-15)

องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JIGA) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล เป็นการบริหารจัดการที่ดีเป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2554 : 11-16)

ซึ่งใช้ได้กับองค์กรต่างๆ บริษัทห้างร้าน หน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ ตลอดจนถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนในสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนในการเป็นพลเมืองที่ดี การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ภาคประชาสังคมและภาคนักวิชาการ ในการขับเคลื่อนในการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเน้นการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนเป็นหน่วยงานสนับสนุน ส่งเสริม กำกับติดตาม ในการพัฒนาเพื่อเป็นประโยชน์สาธารณะ ตระหนักถึงการมีความรับผิดชอบ รับการตรวจสอบสาธารณะ ซึ่งเป็นกลไกและแนวทางการ

ดำเนินงาน โดยใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักค้ำค่าเป็นสำคัญ (ทศพร ชูเพ็ญ, 2553 : 20) เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ นำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืน (รัชยา ภักดีจิตต์, 2555 : 21) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หลักนิติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของ ตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและ รวดเร็วด้วย

2. หลักคุณธรรม (Morality)

หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ซын อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัย ประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส (Accountability)

หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมาย ตรงข้าม หรือเกือบตรงข้าม กับการทุจริต คอร์รัปชั่น โดยที่เรื่องทุจริต คอร์รัปชั่น ให้มี ความหมายในเชิงลบ และความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวก และให้ความสนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนในการนี้ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริต และบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการ บริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรีกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ

5. หลักการรับผิดชอบ (Accountability)

หลักการรับประกันดีชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบ และรับผิดชอบต่อผลของการกระทำตามบทบาทหน้าที่ของผู้กระทำ ไม่ว่าผู้นั้นจะดำรงการตำแหน่งใดในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy)

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ใน ความถูกต้อง เป็นธรรม

แนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาลในปัจจุบันและอนาคต

วิวัฒนาการและแนวโน้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย หลังจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการจัดการรูปแบบปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยต้องมีการยกระดับ เพื่ออนาคตที่ดี เป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีความสุข ซึ่งมีมาตรการตรวจสอบการถ่วงดุลอำนาจพรรคการเมืองต้องมีจริยธรรมทางการเมือง มีธรรมาภิบาล คำนี้ถึงผลประโยชน์ อำนาจของตน ทำตัวเป็นนายทุน และจะต้องไม่เป็นพรรคเฉพาะกิจ มีการสร้างรูปแบบการปกครองที่มั่นคง เน้นสันติสุข พลเมืองเป็นคนรุ่นใหม่ ตื่นรู้และและมีความทันสมัยเป็นดิจิทัลมากขึ้น (สุทธิพจน สุทธิวจโน, 2564 : 48) พร้อมทั้งมีความเป็นการเมืองร่วมสมัยในภูมิภาคต้นของความศรัทธา ความเชื่อสำคัญ คือ ความจริงที่เป็นสัจธรรม เป็นสากล (ธานี บุญรอดเจริญ, 2562 : 25-32) จึงเกิดการเมืองดิจิทัล : การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองของคนกลุ่มใหม่ๆ ในโลกเสมือน อาศัยเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ในการขับเคลื่อน ขบวนการ ความคิดทางการเมืองของคนรุ่นใหม่กับการใช้สิทธิ์เลือกตั้งท้องถิ่น (ชัยวัฒน์ โยธี, 2565 : 123) ที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น แสดงให้เห็น 3 มิติ ได้แก่ มิติความคิดทางการเมืองเชิงบวก มิติความคิดทางการเมืองเชิงลบ และมิติความคิดทางการเมืองแบบนิ่งเฉย ซึ่งเป็นความคิดแตกต่างกันของคนรุ่นใหม่ออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งท้องถิ่น คือ 1) ปัจจัยด้านสื่อประชาสัมพันธ์ 2) ปัจจัยด้านการบ่มเพาะทางสถาบัน ซึ่งประกอบด้วยสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา 3) ปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประกอบด้วย การศึกษา ความซื่อสัตย์ และบุคลิกภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยมี

ภาษาทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระยะไม่กี่เดือนที่ผ่านมา โดยมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อย ที่กำลังเรียนในช่วงชั้นมัธยมปลายและบางส่วนของมัธยมต้น การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาไปสู่ความต้องการอย่างแท้จริง โดยอาศัยเทคโนโลยีเปิดโลกในยุคดิจิทัล ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมสภาเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมทางการเมือง และยังมีเครือข่ายทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ซึ่งขึ้นอยู่กับระบบโครงสร้างองค์กร และการจัดการที่ดี

ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลที่ได้บัญญัติในรัฐธรรมนูญมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบ และ ยังได้บรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยรัฐบาลได้นำหลัก ธรรมาภิบาลมาใช้ในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน มาระยะเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทั้งหมด ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญซึ่งเป็นหลักสากลในการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของประเทศในทุกภาคส่วนต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองโดยประชาชนและได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน การเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม โดยที่มาของ Good Governance มี 2 ประการ คือ 1. จากอุดมการณ์ของนักวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบันที่พยายามคิดหารูปแบบการปกครองที่ดีที่มีหลักการใหม่มาเสริมหลักการเดิม หรือเปลี่ยนแปลงหลักการเดิม 2. จากข้อเสนอขององค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ World Bank หรือ IMF (กองทุนระหว่างประเทศ) ซึ่งธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่มีนโยบายที่ดี มีโครงการและการกำกับที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและบังคับใช้ได้จริง มีความโปร่งใส มีกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม รวมถึง มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบ

ธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ต้องประกอบด้วย หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการการเมืองที่ดี และการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐไม่ควรบริหารงานในลักษณะองค์กรธุรกิจ แต่ให้ยึดหลักประชาธิปไตย โดยมีการบริหารรับกิจแนวใหม่ประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อให้องค์กรของรัฐ เอกชน และทุกภาคส่วนนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้และยั่งยืน มีความต่อเนื่องของการเป็นประชาธิปไตย จึงจำเป็นที่ต้องนำหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการรับผิดชอบ และหลักคุ้มค่า มาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร หน่วยงาน บุคคล ในระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่ได้ ยอมรับความคิดเห็นต่าง แต่อยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีและอยู่เย็นเป็นสุข

References

- กมล สมวิเชียร. (2516). *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย*. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ชัยวัฒน์ โยธี. (2565). ความคิดทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ (Gen - Z) กับการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง
ท้องถิ่น : ศึกษากรณีการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*
- ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช. (2519). *ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย*. พิเนตจำกัด, กรุงเทพมหานคร.
- . (2550). *จดหมายเปิดผนึกจากที่ประชุมคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ.
- ธานี บุญรอดเจริญ. (2562). *การเมืองร่วมสมัยในภูมิทัศน์ของความคร่ำคร่า*. ศิลปินพนธ์จิตรกรรม. ศิลปะบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *ธรรมรัฐแห่งชาติยุทธศาสตร์ก็หายนะประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สายธาร.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2554). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ปรีดี พนมยงค์. (2565). “ประชาธิปไตย” เบื้องต้นสำหรับสามัญชน. สถาบันปรีดี พนมยงค์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัชยา ภัคดีจิตต์. (2555). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน*. กรุงเทพมหานคร : วีพรีน (1991)

สุทธิพจน สุทธิวจโน, ภูษิตานิโย, สุวิทย์ จันทรวง, ชลลดา คำสัมฤทธิ์, และเกษฎา ผาทอง.(2564). *วิวัฒนาการและแนวโน้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*

ทควณ ชูเพ็ญ. (2553). *โครงสร้างและภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นกับความสัมพันธ์ในการแสดงความรับผิดชอบของการปฏิบัติหน้าที่. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2534). *ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.*

Patrick Jory. "Republicanism in Thai History". สืบค้นเมื่อ 30 October 2022.

Pierre, I. (2000) *Debating governance*. New York : Oxford University Press.

Przeworski, Adam (1991). *Democracy and the Market*. Cambridge University Press.

Watkins, Frederick (1970). "Democracy". *Encyclopædia Britannica* (ภาษาอังกฤษ). Vol. 7 (Expo '70 hardcover ed.). William Benton.

แนวทางการบริหารการจัดการสถาบันการศึกษาวิสุทธิพุทธ

Guidelines for the Management of Buddhist Educational Institutions

พระเฉลย อิ่มทับ Phra Cholay Imtap

พระครูวิรุฬหสุวรรณดิตถ์ Phrakhru Wirunsuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ตาก จังหวัดตาก

ทัศนีย์ เนื่องดัด Thassanee Nuengdad

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรธานี

kea1811@hotmail.com

Haripunchai Review 09/03/2023

Haripunchai Review 29/09/2023

บทคัดย่อ

สถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่เรียกว่า คุณวุฒิ โดยผ่านการสอบวัดระดับของแต่ละช่วงชั้น การศึกษาในยุคปัจจุบันพัฒนาไปเร็วมากด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่แทรกเข้ามาในระบบของการศึกษาโดยไม่รู้ตัว ทำให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบขาดคุณธรรมและจริยธรรม จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาการสร้างแนวทางการบริหารจัดการสถาบันศึกษาวิสุทธิพุทธ และการนำเสนอแนวทางการบริหารสถาบันการศึกษาวิสุทธิพุทธกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จฉะนั้นการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาควรเน้นหลักพุทธธรรมมาสอดแทรกให้เข้ากับสถานการณ์ปัญหาในวิถีของสังคมสมัยใหม่ เพื่อสอดคล้องกับดำรงชีวิตปัจจุบันและเป็นแนวทางการช่วยเหลือให้นักเรียนนักศึกษาที่ต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลายรูปแบบจากสังคมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เป็นแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

สถาบันการศึกษา หมายถึง สถาบันสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบแผนการขัดเกลาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม การให้ความรู้ และการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย กระทรวง ทบวง และกรม ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กลุ่มสังคมเหล่านี้จะประกอบไปด้วย ตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม เช่น ครู อาจารย์

เป็นต้น หน้าที่ของสถาบันการศึกษา คือการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และทักษะอันจำเป็นในการดำรงชีพในสังคม สถาบันการศึกษาเป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดช่วงชั้นทางสังคม ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงเปรียบเสมือนสถานที่ขัดเกลาและถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้และทักษะอาชีพที่ดีในการดำรงชีพในสังคม

คำสำคัญ : แนวทางการบริหาร, สถาบันการศึกษา, วิถีพุทธ

Abstract

Both formal and non-formal education is the basic education of all Thai people, called qualifications, through passing the level examinations of each stage. Education in today's era has developed very quickly with information technology systems that are unconsciously inserted into the education system. Thus, both formal and informal education tends to lack morality and ethics. Therefore, the management of educational institutions should focus on Buddhist principles to be integrated with the problem situations in the way of modern society. To be consistent with the way of life today and as a way to help students who face a variety of problems from a rapidly developing society. By applying Buddhist principles as a guideline for educational institution management to be in line with the rapidly changing social environment with information technology.

Educational institution means a social institution which deals with the formalization and transmission of culture. educating and professional skills training for being a good member of society Educational institutions include schools, universities, ministries, bureaus and departments that are responsible for education. These social groups consist of position or social status such as teacher, lecturer, etc. Duties of educational institutions is the transfer of knowledge, culture and skills necessary for living in society Educational institutions are one of the key components of social stratification. Therefore, educational institutions are likened to a place to polish and convey culture, knowledge and good professional skills for living in society.

Keywords : Administrative Approaches, Educational Institutions, Buddhist Way

บทนำ

ทุกสังคมย่อมจะต้องมีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่มวลชน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้รู้จักบรรทัดฐานของสังคม เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหากินเลี้ยงชีพ คำว่าบรรทัดฐานสังคมของสถาบันการศึกษา ผู้เขียนขอให้ความสำคัญในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การรับสมัครนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียน การกำหนดหลักสูตร กำหนดแผนการเรียน การลงทะเบียน การสอบวัดผล เป็นต้น เพราะความรู้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับทุกคน เพราะถ้าใครมีความรู้มากก็จะได้เปรียบทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางสามัญ หรือทางด้านศาสนา ความรู้ทางด้านสามัญนั้นมีหลายแขนง เพื่อจะได้รู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมือง และสิ่งที่โลกได้พัฒนา ส่วนใหญ่คนให้ความสำคัญความรู้ด้านสามัญมากกว่าให้ความสำคัญความรู้ด้านศาสนา เพราะความรู้เหล่านี้เป็นเกียรติยศเป็นศักดิ์ศรีในสังคม เมื่อมีอำนาจก็จะเกิดความโลภครอบงำอยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ด้วยการเอาเปรียบผู้อื่น สอดคล้องกับ (ปกรณ์ ลิ้มปยุสรณ์, 2556) บรรทัดฐานทางสังคมเป็นกฎเกณฑ์และความคาดหวังที่เราควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรเมื่ออยู่ในกลุ่มสังคมหรือวัฒนธรรมหนึ่ง หรือกล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานการปฏิบัติตนที่สังคมยอมรับ

สรุป ผู้ที่มีความรู้ควรต้องให้ความสำคัญทั้งทางด้านสามัญและทางด้านศาสนา ควบคู่กันไปทางด้านสามัญใส่ใจศึกษาเพิ่มองค์ความรู้ และทางด้านศาสนาด้วยการยึดหลักธรรม ผู้เขียนขอยึดหลักธรรมอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เพื่อขัดเกลาจิตใจ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีต่อกัน

แนวทางการบริหารการจัดการ

การบริหาร หมายถึง การบริหาร คือการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยคน เงิน วัสดุ และสิ่งของ เป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน

การจัดการ หรือ Management หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กร ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

แนวทางการบริหารจัดการมี 5 ขั้นตอน

1. การวางแผน การวางแผนหรือ Planning หมายถึงการพิจารณากำหนดแนวทางการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย โดยเกิดจากการใช้ดุลพินิจคาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ การจัดองค์การหรือ Organizing หมายถึง การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานภายในองค์กรให้เป็นระบบระเบียบและอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น

3. การบังคับบัญชาสั่งการ หรือ Commanding หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้ความสามารถชักจูงหรือหว่านล้อมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง จนสามารถทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

4. การประสานงาน หรือ Coordinating หมายถึง การจัดให้ทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรทำงานประสานสัมพันธ์สอดคล้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม หรือ Controlling หมายถึง กระบวนการทำงานเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐาน การแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนการดำเนินงานตามแผน และการประเมินแผนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุป แนวทางการบริหารการจัดการ เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมขององค์กรที่บุคลากรกระทำร่วมกัน โดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์กร

เป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่เกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ และได้ค้นคว้ามาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหาร” ไว้ในลักษณะต่างๆ

ติน ปรัชญพฤทธิ (2551 : 8) การบริหารเป็นกระบวนการโดย หมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจ หมายถึง เกี่ยวข้องกับการเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2555 : 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุมองค์กร (Controlling)

ศิริ ถีอาสนา (2557 : 8) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกิจกรรมของกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อได้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

วรพจน์ บุษราคัมวดี (2552 : 2-3) ได้ให้ความหมาย “การจัดการ” ไว้ว่า ทำให้การดำเนินการกิจขององค์การเป็นไปเพื่อประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดการในองค์การที่ดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน ประเมินได้ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งสู่การบริหารเพื่อต้นทุนที่ถูกกว่า (low cost) ดีกว่า (better quality) เร็วกว่า (higher speed) บริการที่ดีกว่า (better service) การจัดการที่ดีจะช่วยลดค่าใช้จ่ายให้ต่ำสุด (lowest cost) และผลตอบแทนให้ได้สูงสุด (highest benefit) การจัดการเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์การจัดการต้องมีการจัดโครงสร้าง (Structure) และการออกแบบ (Design) ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การจัดการก่อให้เกิดการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพราะการปฏิบัติงานในองค์การจะมีสถาบันหล่อหลอม อบรม สั่งสอน ขัดเกลา ให้มีบุคลากรที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หากต้องการบุคลากรที่มีความเป็นเลิศ “ฉลาด เก่ง และมีสุข” จำเป็นต้องมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะทำให้องค์การไปสู่ความสำเร็จและมุ่งสู่ความเป็นเลิศได้

สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา หมายถึง แนวทางในการคิดและการกระทำเกี่ยวกับเรื่องการอบรมให้การศึกษาแก่สมาชิกใหม่ของสังคม รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งด้วย เป็นสถาบันที่ครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ดังนี้ เช่น เรื่องกับหลักสูตร การสอบเข้า การเรียนการสอน การฝึกอบรมในด้านต่างๆ และการเลื่อนชั้น เป็นต้น สถาบันทางการศึกษาย่อมต้องกำหนดบรรทัดฐานเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน เช่น การรับนักเรียนเข้าเรียน การกำหนดหลักสูตร กำหนดแผนการเรียน การลงทะเบียน การสอบวัดผล ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินสู่จุดมุ่งหมาย เช่น การสอบวัดผล จะกระทำเมื่อการเรียนการสอนได้จบสิ้นลงตามคาบเวลาและสอนเนื้อหาครบตามหลักสูตร เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนนิสิตนักศึกษามีความรู้ระดับใด ให้ผ่านได้หรือยัง

ไม่มีความรู้พอ จะต้องเรียนซ้ำในวิชานั้นใหม่ สถาบันการศึกษา มีบทบาทที่สำคัญ คือ การถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม และทักษะอันจำเป็นในการดำรงชีวิตของสมาชิก การสร้างบุคลิกภาพทางสังคมแก่สมาชิก การผลิตกำลังแรงงานทางเศรษฐกิจ การกำหนดสถานภาพและชนชั้นทางสังคม และเกิดการรวมกลุ่มกัน ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (นิชาภัทร เงินจตุรัส, 2556)

ฉะนั้นสถาบันการศึกษาต้องกำหนดกิจกรรมและวิธีการพัฒนาส่งเสริม คุณภาพการจัดการ การศึกษาให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ 1. คุณภาพของผู้เรียน 2. กระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหาร 3. กระบวนการจัดการเรียน 4. การประกันคุณภาพ ด้วยกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติตามแผน) Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) และ Act (ปรับปรุงแก้ไข) เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมอริยบาท 4 ในรูปแบบการอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธงก่อนเข้าเรียน หรือการแสดงความยินดีกับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาได้คะแนนระดับดีเยี่ยม และการจัดค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม

หลักพุทธธรรม

อริยบาท 4 เป็นแนวทางการเรียน การทำงาน ให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรง สดับไว้อย่างแยบคาย อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อันเป็น 4 ขั้นตอนที่ต้องเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อ จึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง

1. ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่ง ที่ทำจึงจะเกิดผลจริงตามควร เราคงเคยได้ยินคำว่า “ขอฉันตามติจากประชุม” บ่อยๆ หรือ “มีฉันทะ ร่วมกัน” ก่อนเลิกการประชุมบางอันเป็นเหมือนสัญญาะหว่างกันว่าเราจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ร่วมกันหรือ ละเว้นบางสิ่งร่วมกัน ซึ่งความเข้าใจในข้อนี้คิดว่าถูกเพียงครั้งเดียว เพราะความหมายของ “ฉันทะ” นั้น ไม่ใช่แปลว่าเป็นสัญญาภาษากระต่ายหรือสัญญาที่ให้ไว้กับมวลหมู่สมาชิกเท่านั้น หากแต่เป็น สัญญาใจและเป็นใจที่ผูกพัน เป็นใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นอยู่เต็มเปี่ยม จึงจะเกิดความเพียร ตามมา เปรียบได้กับนักวิจัยที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในแนวคิดแนวปฏิบัติของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งอาจมี มากน้อยต่างกัน คงไม่มีใครบอกได้นอกจากตัวนักวิจัยเองและผลของงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นที่ประจักษ์ ต่อสาธารณชน

การมีใจรัก ถือว่าสำคัญมาก ไม่ใช่ทำให้รักเพื่ออะไรสักอย่าง หรือ ห้ามใจไม่ให้รัก มันก็ยาก ยิ่งพอกัน เพราะรักดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความรักความศรัทธาของเราจริงๆ ขึ้นทำไปก็มีแต่จะทุกข์

ทราบแม้จะได้บางสิ่งที่มุ่งหวังแล้วก็ตาม ประการสำคัญเป็นการแอบแฝงมาจากความคิดอื่นศรัทธาอื่นหรือความเป็นอื่นที่เราพยายามหาเหตุและผลมาอธิบายว่า มันคือสิ่งเดียวกันเพื่อให้สามารถดำเนินไปได้หรือเพื่อให้ตัวเองสบายใจที่สุด แต่ถ้าเรามีใจศรัทธาอันแรงกล้าแล้ว พลังสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างมหัศจรรย์ทีเดียว

2. วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำจนเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษา ก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราว นั้นๆ ดังนั้น คำว่า “วิริยะ” จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็อนุমানได้ว่าเรามีฉันทะ หลอก ๆ หรือศรัทธาหลอก ๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น เพื่ออะไรนั้น ผลงานที่เขาทำจะชี้ชัดออกมาเองว่าทำเพื่ออะไร ดังนั้น นักวิจัยท้องถิ่นจึงต้องมีใจที่รักต่อคนท้องถิ่นและรักต่อการทำงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาคนท้องถิ่น อันเป็นศรัทธาสูงสุด หากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ได้แต่เพียงศรัทธาปากเปล่าที่ไร้แม้เงาของความมุ่งมั่นและทุ่มเท หากแต่มีศรัทธาอื่นให้ครุ่นคิดและกระทำอยู่

วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงามด้วย ไม่ใช่ข่มขู่ลุดุดันรบเร้าและรุ่มร้อน เพราะมันจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสียความอดทนในที่สุด ดังนั้น ความวิริยะอุสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่หาญกล้าและท้าวทำต่ออุปสรรคใดๆทั้งมวล

3. จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบ คำนึงยิ่งใหญ่มาปัจจุบันสังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะทำอะไรก่อน เวลาอ่านหนังสือก็คิดถึงงานที่รับผิดชอบ เวลาอ่านทำงานก็คิดว่าต้องอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ ไม่สามารถมีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นาน ผลคือ ทำอะไรก็ไม่ดีสักอย่างทำผิดๆถูกๆอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงานก็ตาม ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง เราก็จะมีความรอบรู้มากขึ้นเรื่อยๆด้วยใจที่จดจ่อตั้งมั่นและใฝ่เรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ความรอบคอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่รอบรู้ ดังนั้น การที่คนจะรอบรู้ได้นั้น ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้อยู่เป็นเนื่องเนืองติดตามข่าวสารบ้านเมืองสม่ำเสมอ ต้องอ่านหนังสืออย่าให้ขาดและหลากหลายโดยไม่ยึดติดกับเรื่องใด

เรื่องหนึ่ง ประการสำคัญต้องฝึกตั้งคำถามกับตัวเองกับเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวเราพร้อมกัน ค้นหาคำตอบให้ได้ การฝึกสนทนากับผู้รู้บ่อยๆเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเมื่อเราทำได้แบบนี้แล้ว เราก็จะเป็นผู้ที่เข้าใจโลกความรอบรู้ไปโดยปริยาย

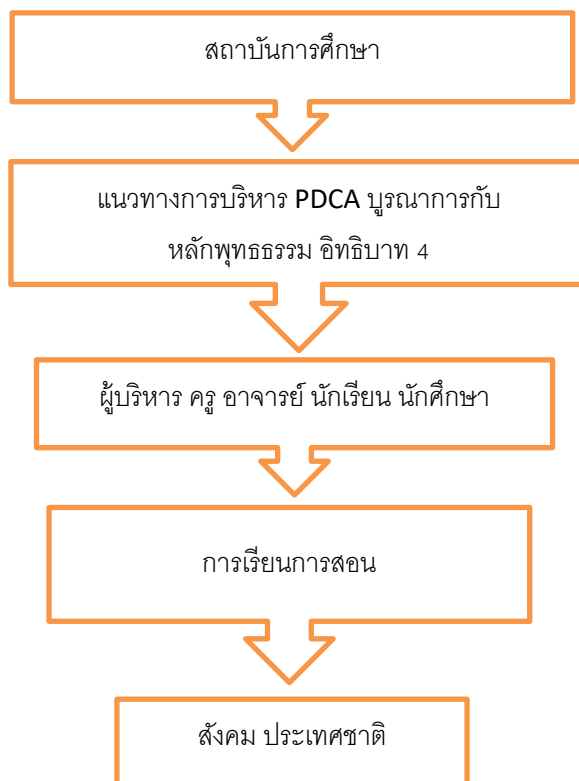
4. วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา อันเกิดจาก การมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น การทบทวนเรื่องราวจากภายในของตัวเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่ผู้คนเริ่มสับสนวุ่นวายอย่างเข้มข้น ทบทวนความคิดเพื่อตรวจสอบความคิดและการกระทำของเราว่าเราคิดหรือทำจากความคิดอะไร? พร้อมกับถามตัวเองว่าเราคิดอย่างนั้นเพื่ออะไร? เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร? เพื่อความสุขของตัวเองหรือเพื่อความสงบสุขของสังคม? ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เรารู้ว่าเราควรจะอยู่ ณ จุดไหนของสังคมหรือเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไรไปสู่การสร้างสรรค์ตนเองและสังคมทั้งดงาม (ที.ม. (ไทย) 10/167/112)

ดังนั้น “อิทธิบาท 4” จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน เพราะหากทำได้ตามกระบวนการแล้ว สังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ คงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน ประการสำคัญ “อิทธิบาท 4” ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่นๆ อันเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญ โลกปัจจุบัน โลกที่สั่งสม อวิชามามากจนเกินล้นจึงกลายเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายสูงสุด ดังนั้นเราจึงต้องฝึกฝนตนเองหลายเท่าตัวเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาวิถิปุทธ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมกับบุคลากรในองค์กรโดยมีผู้บริหาร เป็นผู้ชี้แนะริเริ่มและขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหาโยธิน โยธโก และคณะ 2563) ที่กล่าวว่า เป็นการพัฒนามตามหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยมีผู้บริหาร ครู พระภิกษุและชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ และหลักธรรมอิทธิ 4 ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ทำให้ประสบความสำเร็จจากความต้องการที่จะทำและปรารถนาจะทำให้ได้ผลที่ดียิ่งขึ้นไป

(ฉันทะ) มีความขยัน ความพยายาม เข้มแข็ง อดทน และไม่ท้อถอย (วิริยะ) ตั้งใจในสิ่งที่ทำ และทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยให้ใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย (จิตตะ) มีการไตร่ตรอง ใช้ปัญญา หาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่อง คิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุง เมื่อเข้าใจและเข้าถึงหลักอิทธิบาท 4 แล้วผู้นั้นจะประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างมีความสุข

แผนภาพแนวทางการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาวิสุทธิ

สถาบันการศึกษามีแนวทางการบริหารจัดการตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA คือ การวางแผน การปฏิบัติงาน การประสานงาน และการปรับปรุงแก้ไข โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 ผ่านผู้บริหาร ครู อาจารย์สู่ผู้เรียน ด้วยการอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธง ค่ายคุณธรรม จริยธรรม หรือการแสดงความยินดี สรรเสริญกับผู้ที่ได้รับรางวัลหรือผู้ที่สำเร็จการศึกษา

ที่ได้ผลคะแนนระดับดีเยี่ยม เพื่อเป็นแนวทาง ขวัญกำลังใจ ในการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของประเทศชาติ

สรุป

แนวทางการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาวิถึพุทธ ที่มุ่งเน้นนำหลักพุทธธรรม “อิทธิบาท 4” เป็นแนวทางการบริหารจัดการด้วยกระบวนการ PDCA ทั้งด้านการปฏิบัติงานและด้านบุคลากร เป็นการบริหารงานที่มีขั้นตอนและต้องคำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม เพื่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามความหมายอิทธิ 4 ที่ประกอบด้วย การมีใจรักในงานที่ทำ พุ่มเทการทำงาน มุ่งมั่นทั้งกายและใจ เรียนรู้งาน เข้าถึงแก่นแท้ของงาน มีความรับผิดชอบ ความรอบคอบ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำ สิ่งไหนผิดพลาด ก็นำมาแก้ไขปรับปรุง เป็นแนวทางการบริหารจัดการในสถาบันสู่การพัฒนาทางด้านจิตใจให้กับผู้เรียน เนื่องด้วยเกิดการพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มนุษย์เราในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแข่งขัน การขับเคลื่อนการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาจะไปทิศใด ผู้บริหารเป็นหัวเรือใหญ่ในการขับเคลื่อน ผู้บริหารสถาบันศึกษาย่อมต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน และการบริหารจัดการศึกษาในยุคที่สังคมพัฒนาด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดคุณธรรมจริยธรรม ฉะนั้นบุคลากรทางวิชาชีพ เช่น ครู อาจารย์ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนการสอนต้องสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน นั่นคือ ความรู้คู่คุณธรรม

References

- ฉิชาภัทร เงินจัตุรัส. (2556). *การประยุกต์สติปัญญาสู่การจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 วรรณรัตน์โรงเรียนศึกษา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น* ปริญญาโท พุทธนิพนธ์. วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ติน ปรัชญาพทธี. (2551). *การบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ที.ม. (ไทย) 10/167/112
- บุญส่ง ทองเอียง. (2563). *พฤติกรรมกรนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช*. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัตวังตะวังตก. 5 (6), 78-89.

- ปกรณ์ ลิ้มปยุตธรรม. (2556). *แนวทางแห่งสันติวิธีในปรัชญามัถฺวจี้อ: ความรัก ความเท่าเทียม ผลประโยชน์ และครรลองธรรม*. วารสารจีนศึกษา. 6(6), 25-52.
- ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจิดพร รัตนพันธ์. (2556). *เส้นทางสู่โรงเรียนวิถีพุทธ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.moe.go.th/main2/article/article_banjerdporn/school_bud.htm.
- พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม (2546). “อิทธิบาท 4”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://๘๔๐๐๐.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=213.
- พระมหาโยธิน โยธโก และคณะ. (2563). *โรงเรียนวิถีพุทธ พุทธธรรมประยุกต์เพื่อการศึกษา*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.vitheeбудdha.com/main.php?url=about&id.
- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน. (2563). *การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 8 (1), 248.
- วรพจน์ บุษราคัมวดี. (2552). *องค์การและการจัดการ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริ ถืออาสา. (2557). *เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพ การศึกษา = Benchmarking, balanced scorecard and learn six sigma*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สัปปริสธรรมกับการบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธ

Sappurisadhamma With Buddhist Organizational Management

พระครูสมุห์สุทธกานต์ สุทธิปัญญา (ก้นคำ) Phrakrusamu Sutthkant Sutthapañño
(Kankham)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

MCU, Lamphun Buddhist College

chonumboo@gmail.com

Haripunchai Review 15/01/2023

Haripunchai Review 16/02/2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการนำแนวคิดทางการบริหารจัดการองค์กรและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อให้การบริหารจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรนั้นจะต้องก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ทั้งนี้แนวคิดสำคัญที่นำมาใช้นั้นหนีไม่พ้นในเรื่องของการวางแผน การจัดองค์กร การวางโครงสร้าง การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งความจำเป็นหนึ่งในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพคือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสัปปริสธรรม 7 ที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุและผลในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ รู้ถึงศักยภาพตนเองและองค์กรว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด มีความพอประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่รัดเอาเปรียบลูกน้อง รู้ถึงช่วงจังหวะเวลาในการบริหารจัดการว่าสิ่งไหนควรทำเมื่อใด และเลือกช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงมีทักษะในการเป็นผู้ประสานงานกับองค์กรภาคีเครือข่ายภายนอกที่จะนำมาเป็นหุ้นส่วนทางการบริหาร มองถึงผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับหากว่าเรารู้จักเลือกคบหากับบุคคล องค์กรเหล่านั้น อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่พึงได้ขององค์กร นำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กรในการบริหารจัดการที่ดีและมีคุณภาพ ไม่หวังเพียงแค่ผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องและเป็นธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสียหายทางจริยธรรมของผู้บริหาร ผู้ทำงาน และผู้ที่รับผิดชอบในงานนั้นๆ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; องค์กร; พุทธบูรณาการ

Abstract

This article paper has the objective to study about integrated Buddhist organizational management. The use of corporate management concepts and Buddhist principles as key ingredients to ensure effective and sustainable management of the organization. The managing an organization must be efficient and effective. Achieving the goals of the organization. It's all the key concepts adopted are inevitable when it comes to planning. Organization, structuring, command, coordination, and control. One of the necessities for effective organization management is the application of Buddhist principles. In particular, the 7 Sappurisadhamma that corporate executives must know the cause and effect of planning their operations, know how much potential they have and how much potential they have. Moderation in management that does not constrict subordinates. Know the timing of management, what to do, when, and choose the right timing. As well as having the skills to be a liaison with external networking organizations to become administrative partners. Look at the benefits that organizations can receive if we know how to associate with individuals, organizations, which will bring about the benefits of the organization. It brings about the success of the organization in good and quality management. It hopes not just for personal gain without paying attention to professional accuracy and fairness. That would entail ethical disparities for executives. And those responsible for the work.

Keywords: Management; Organizational; Integrated Buddhist

บทนำ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะขององค์กรให้ทันสมัยต่อการ

เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค และเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันทางธุรกิจในตลาดการค้าอย่างเสรี

การบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ในปัจจุบันมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยวิทยาการบริหารจัดการเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร การบริหารหรือการจัดการ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ โดยการบริหาร (Administration) นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวกับนโยบาย และการจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชน พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่ามีสายตาวัดยาวไกล คือ มองการณ์ไกล” (อง. ติก. (ไทย) 20/10/163-165) วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจน และใช้สื่อสารให้สมาชิกในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ (พระครูสุขชัยพัชรมงคล (วิชญ์ ตปสมปนโน), 8(3) : 259) โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการองค์กร ที่จำเป็นยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีหลักธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการมีความหมายกว้างขวาง คือ 1) ครอบคลุมถึงหน้าที่ต่าง ๆ ที่กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร 2) กระบวนการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือ 3) เป็นกระบวนการในการที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่องค์กรถูกออกแบบขึ้น พิจารณาในเรื่องสายงานความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ และการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรนั้น ๆ มีส่วนสำคัญในการทำให้การจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งการจัดการเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งผู้บริหารได้สร้างขึ้น รักษาไว้ และปรับปรุงองค์กรทั้งหลายให้ประสบความสำเร็จ การจัดการเป็นการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องของ 1) การบริหารนโยบาย 2) การบริหารอำนาจหน้าที่ 3) การบริหารคุณธรรม 4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม 5) การวางแผน 6) การจัดองค์กร 7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ 8) การอำนวยความสะดวก 9) การประสานงาน 10) การรายงาน และ 11) การงบประมาณ (เกษม แก้วสนั่น และ เพ็ญศรี ฉิรินัง, 6(4) : 88) ประการสำคัญผู้บริหารทุกคนต้องสนใจในงานด้านการบริหารจัดการ คือ 1) คน (Man) คนงาน พนักงาน หรือบุคลากรทั้งจากภายในและภายนอก เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด 2) เงิน (Money) เงินหรือทุน ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากเงินทุนภายในและภายนอก ในทางธุรกิจเงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ

ที่สุด 3) วัสดุ (Material) วัสดุสิ่งของ วัตถุดิบ ชิ้นส่วนอะไหล่ ผลิตภัณฑ์ บริการหรืออุปกรณ์อื่นๆ มีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ (เชิงชัย สันติวงษ์, 2543 : 7-8) และ 4) การบริหารจัดการ Management คือ การให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือสั่งการ และการควบคุมองค์กร ซึ่งแนวคิดการจัดการตามหลัก 4M นั้นเป็นแนวคิดพื้นฐานทางการจัดการที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะในเรื่องของโครงสร้างองค์กรที่จะต้องได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ เพราะทุกส่วนขององค์กรนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการองค์กรก็จะต้องให้ความสำคัญกับทั้งบุคคล ต้นทุน วัสดุ และวิธีการ

ดังนั้นแล้ว การบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องอาศัยศาสตร์การบริหารทั้งของตะวันตกและศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกัน และโดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กร ที่ถือได้ว่ามีความครอบคลุมในทุกองค์ประกอบของการบริหารองค์กรนั่นก็คือ หลักสัพปุริสธรรม อันเป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองที่ต้องการความเจริญรุ่งเรืองแก่องค์กรที่ตนเองปกครอง หรือหลักธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรนั่นเอง

แนวคิดการบริหารจัดการองค์กร

ภายใต้ยุคแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นพลวัตและไร้ขีดจำกัด และมีความเข้มข้นรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมือง การปกครอง และเทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่อาศัยความทันสมัยของเทคโนโลยีมากขึ้น สังคมมีลักษณะเป็นสังคมบริการ และสังคมสารสนเทศ ที่มีปัจจัยทางด้านความรู้และสารสนเทศเป็นทรัพยากรสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพทางการบริหาร ปัจจุบันหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีความพยายามและมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ได้นำระบบมาตรฐานคุณภาพและเครื่องมือทางการบริหารต่างๆ เข้ามาใช้ในการปรับเปลี่ยนการบริหาร ซึ่งมีรูปแบบการบริหารทั้งที่เป็นแนวคิดทางซีกโลกด้านตะวันตก และซีกโลกด้านตะวันออก นำมาประยุกต์เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการแนวใหม่ ที่เน้นการบริหารงานทั้งเชิงคุณภาพและการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สิ่งสำคัญจะต้องมีความสอดคล้องกับความคาดหวัง ความต้องการของผู้รับบริการ และทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งในปัจจุบัน การบริหารจัดการแนวใหม่ที่เน้นการให้ความสำคัญกับคุณภาพในทุกภาคส่วนขององค์กร เป็นแนวคิดที่สามารถใช้ได้

กับทุกขนาด ทุกประเภทขององค์การ โดยกำหนดเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อความเป็นเลิศในการบริหาร เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่มีคุณภาพสูงและเกิดความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ พัฒนาขีดความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการสู่มาตรฐานโลก (ฉัตรชัย แนวพญา, 9(2) : 19) ซึ่งการบริหารจัดการองค์การให้เกิดคุณภาพนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับทุกส่วนประกอบขององค์การ หรือทั่วทั้งองค์การ ทั้งนี้ จะต้องสร้างความพอใจสูงสุด หรือความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การให้เกิดขึ้นให้ได้ และเพื่อเป็นการพัฒนาองค์การให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

นักวิชาการทั้งชาวตะวันตกและชาวไทย ได้มีการให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้อย่างหลากหลายและน่าสนใจ แนวคิดของนักวิชาการบางท่านนั้นเกิดขึ้นมาหลายทศวรรษแล้วแต่ก็ยัง สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหลักการสำคัญที่นำมาประยุกต์เข้ากับศาสตร์ทางการบริหารอื่นๆ ร่วมด้วย และโดยเฉพาะศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสตร์อันเรียกได้ว่าเป็น “อกาลิก” คือไม่มีการถูกจำกัดด้วยกาลเวลา การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่า ผู้บริหารและการบริหาร การบริหารจัดการแนวพุทธเป็นความพยายามในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับการทำงานสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพราะพุทธธรรมเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่ใด ๆ เมื่อองค์การมั่นคงแล้ว เราจะหยุดแค่นั้นไม่ได้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เรียกว่า การพัฒนาองค์การ สามารถทำได้ทั้งทางโลกและทางธรรม

คำว่า “การบริหาร” ส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ นิยมใช้กับการบริหารของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่า “การบริหาร” กับคำว่า “การจัดการ” ใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546 : 60) แนวคิดด้านการบริหารจัดการ (Management Concept) ตลอดจนทฤษฎีองค์กร (Organization Theory) นั้น เป็นการนำเสนอกรอบความคิดในการบริหารจัดการการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้ผลผลิตที่มีประสิทธิผลไปพร้อมกัน โดยเฉพาะพื้นฐานการจัดการ 5 ประการของ Henri Fayol (อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549 : 213) ได้แก่ การวางแผนงาน (Planning) การ

จัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทสำคัญของผู้บริหารคือการนำพาองค์การไปให้ถึงเป้าหมายและบรรลุผลสำเร็จได้โดยส่วนรวม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารมีหน้าที่รวบรวมและจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการที่ดี กระบวนการบริหารจัดการเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลักดันและกำกับให้ปัจจัยทางการบริหารที่เป็นทรัพยากรประเภทต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายตามที่องค์การต้องการ กิจกรรมพื้นฐาน 5 ประการ ที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้ (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัญญา เคนาภูมิ, 3(1) : 182, ดิน ปรัชญพฤทธิ (2555 : 34-35))

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ เป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อย หรือตำแหน่งต่างๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นลดหลั่นลงไป

3. การนำและสั่งการ (Leading and Directing) หมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ในการที่จะให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่องค์การคาดหวังและกำหนดไว้

5. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับการบริหารบุคคลของหน่วยงาน การบริหารงานบุคคลดังกล่าวรวมถึงตั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญการเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การประสานงานและการบริหารหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง ประกอบไปด้วยการวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์กร โดยที่การบริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวย และการควบคุม (Controlling) ส่วนการจัดการ จะเป็นการให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือสั่งการ และการควบคุมองค์กร

การบริหารองค์กรเชิงพุทธ

หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารจัดการมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันและในอนาคต แต่ในที่นี่จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการ ได้แก่ หลักสัพปุริสธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสัพปุริสสูตร อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ซึ่งการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสนองตอบต่อระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน และสร้างผลกำไร หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการสมัยใหม่ ยังขาดอะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคือ หลักสัพปุริสธรรม มี 7 ประการ คือ (พระครูสมุห์ไพฑูรย์ พนมสวय และคณะ, 3(2) :127)

1. ัมมัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎเกณฑ์ แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

2. อตถัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักผล คือรู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ คือรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์เกิดผลได้จริง

การบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร รู้ถึงประโยชน์ขององค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคงและไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่างๆ (พระปลัดเกษภา มหาปัญญา (ผาทอง), พระราชรัตนาลงกรณ์ และ

สัญญา เคนาภูมิ, 16(2) : 269) การที่จะทำอะไรจะต้องรู้จักเหตุและผล สิ่งใดที่แล้วดี พึ่งบริหาร สิ่งใดทำแล้วเกิดผลเสียต่อผู้อื่น ควรละเว้นเสีย การรู้จักเหตุและผลในการบริหารองค์กรก็เพื่อที่จะทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ ทุกสิ่งทุกอย่างทำไปตามเหตุและผลของการบริหาร หรือแม้แต่ตัวของผูปฏิบัติงานเองก็ควรจะทำางานด้วยความเป็นเหตุและผล ไม่เอาตัวเองเป็นที่ตั้งและเป็นศูนย์กลางของทุกอย่าง ไม่เป็นผู้กระทำผิดเสียเอง และไม่เป็นผู้ที่ไร้ซึ่งเหตุและผลเสียเอง

3. อดตัณญาตา ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเรา ว่าเรานั้นโดยฐานะ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป

การรู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ (วิชญาภา เมธีวรฉัตร, 2(2) : 43) รวมทั้งการบริหารความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพและมั่นคงถาวร จะนำมาซึ่งการที่เราจะมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง มีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการองค์กรให้ มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการที่องค์กรมีการประเมินตนเองว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด เราก็จะสามารถนำเอาศักยภาพเหล่านั้นมาบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. มัตตัณญาตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการบริหารการเงิน การงบประมาณ หรือการขยายกิจการ

การบริหารองค์กรเพื่อให้เกิดความเสี่ยงด้านงบประมาณน้อยที่สุดองค์กรจะต้องพิจารณาตนเองให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ชิดความสามารถขององค์กร ชิดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร (ชลิต ผลอินทร์หอม และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล, 15(ฉบับเพิ่มเติม) : 40) ไม่ทะเยอทะยานจนเกินขีดความสามารถขององค์กร อันจะนำมาซึ่งหายนะต่อองค์กรได้ รวมไปถึงการทุจริตคดโกง การคอร์รัปชั่น การติดสินบน การเรียกรับสินบนเพื่อให้องค์กรดำเนินการหรือไม่ดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการหาผลประโยชน์ให้กับตนเองโดยไม่คำนึงถึงหลักคุณธรรมจริยธรรม ก็ จะส่งผลเสียต่อองค์กรในระยะยาวได้

5. กาลัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาในการประกอบกิจ

การบริหารจัดการจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กร จะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่าควรจะทำาเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมาก

ที่สุด การมองถึงช่วงจังหวะเวลาจะช่วยให้การบริหารองค์กรมีความถูกต้องตามช่วงจังหวะเวลา ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอันไม่ควรถูกเกิดขึ้นต่อองค์กร รวมทั้งการรู้จักช่วงเวลา จะทำให้องค์กรรู้ช่องทางความได้เปรียบเสียเปรียบในการบริหารจัดการด้านงบประมาณขององค์กรด้วย

6. ปริสัณญูตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติ ต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

การบริหารจัดการจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง โดยเฉพาะองค์กรที่มีการดำเนินงานซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักชุมชน หรือแม้แต่การให้ลูกน้อง หรือคนงานเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชน ก็จะช่วยสร้างมิตรสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับชุมชนด้วย

7. ปุคคัลญูตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

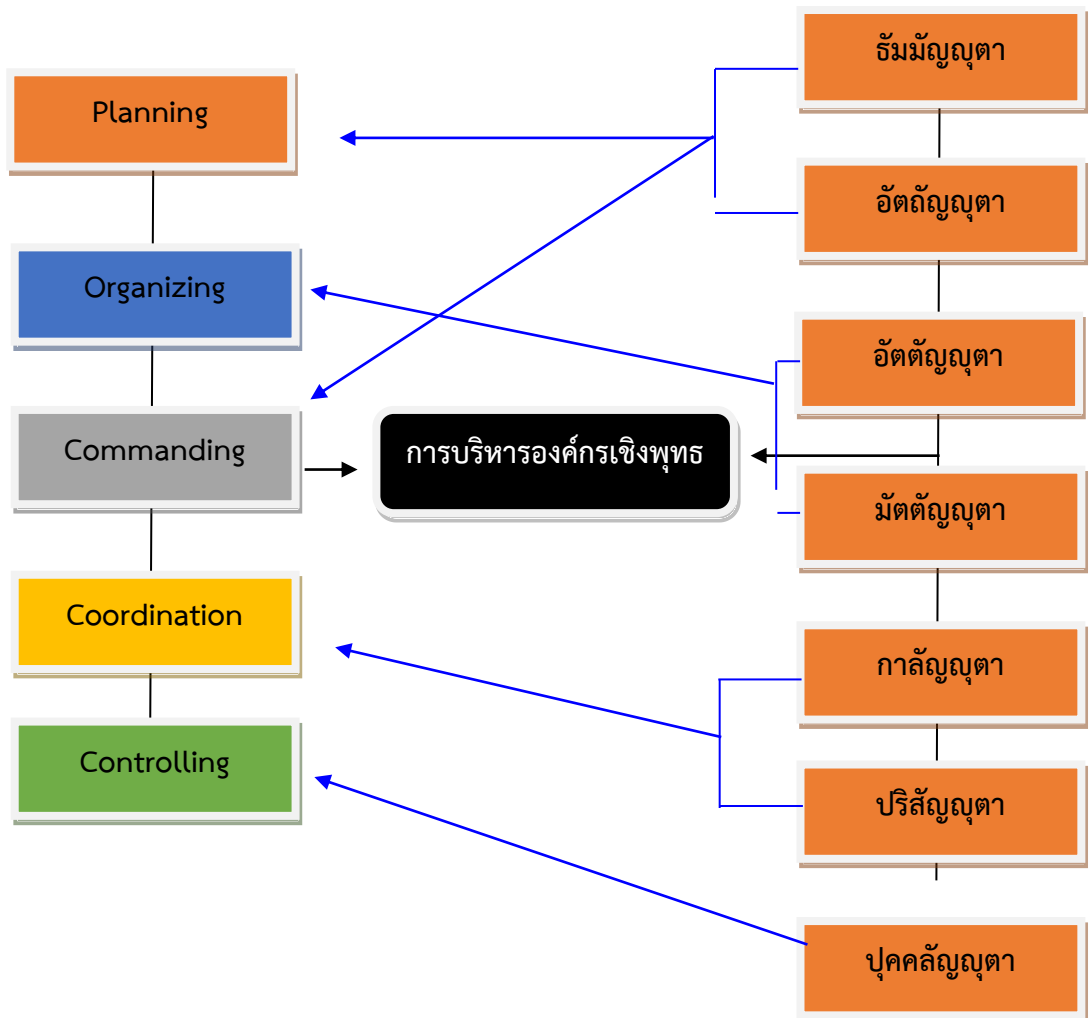
การบริหารจัดการในการรู้จักบุคคล เปรียบเสมือนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ ทุ่มเทและเสียสละเพื่อองค์กรอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์กร ทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีความพร้อมเข้ามาเชื่อมโยงภารกิจต่างๆ ของแต่ละหน่วยงานในองค์กร รวมถึงช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพราะบุคลากรได้ปฏิบัติงานที่ตนเองมีความรู้ความสามารถ และยังคงส่งผลทำให้เกิดการทุ่มเท เสียสละ จงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น

หลักธรรมดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นหลักธรรมเพื่อการบริหารจัดการบุคคล หรือการบริหารทรัพยากรบุคคล เพราะโดยความสำคัญแล้ว บุคคลจะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรทางการบริหารอื่นๆ และตัวขององค์กรเองไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนหรือดำเนินการใดๆ ได้ หากปราศจากบุคคล ดังนั้นแล้ว การบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการจัดโครงสร้างหรือการจัดการอย่างอื่นแล้ว การบริหารจัดการคนถือได้ว่ามีความสำคัญมากที่สุด นอกจากนั้นแล้ว หลักธรรมสำคัญอีกประการหนึ่งคือ หลักสัปปุริสธรรม อันเป็นหลักธรรมสำหรับการบริหารองค์กรโดยตรง เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครองที่ต้องการความเจริญรุ่งเรืองแก่องค์กรที่ตนเองปกครอง หรือเรียกได้ว่า เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ผู้นำ

องค์กรที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรจะต้องนำมาบูรณาการกับการบริหารงานทั่วไป และยังสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์ทางการบริหารอื่นๆ ได้อีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการบริหารองค์กร จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพทางการบริหารและความยั่งยืนขององค์กรอย่างแท้จริง ส่วนหนึ่ง จะช่วยให้ผู้บริหารมองภาพรวมของการบริหารทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงหลักธรรมได้ องค์ความรู้จากบทความ สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธ ประกอบไปด้วย

1. การวางแผน อันเป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ สำหรับช่วงเวลาข้างหน้า และกำหนดสิ่งที่จะกระทำต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการวางแผนจะต้องรู้จักเหตุและผล (ธัมมัญญตา และอัตถัญญตา) ว่าจะวางแผนทำไม เพื่ออะไร ใครได้ประโยชน์

2. การจัดองค์การ เพื่อให้โครงสร้างของกลุ่มคน และกลุ่มตำแหน่งงานต่าง ๆ ที่จะไปรองรับกับแผนงานที่กำหนดไว้ และเป็นโครงสร้างที่จัดขึ้น เพื่อประสานให้ทุกฝ่ายเข้าใจได้ดี ช่วยลดความซ้ำซ้อนผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจัดองค์การให้มีลักษณะที่สมดุลเพื่อประโยชน์ขององค์การ การจัดองค์การที่มีประสิทธิภาพ องค์การจะต้องรู้จักศักยภาพของตนเอง ศักยภาพขององค์การ รู้จักประมาณในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดความพอดีและความพอเหมาะกับการบริหารจัดการ (อัตถัญญตา และมัตถัญญตา)

3. การบังคับบัญชาสั่งการ เป็นหน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้สำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน การสั่งการใดๆ ก็ตาม ผู้บริหารจะต้องมีเหตุผลในการสั่งการ (ธัมมัญญตา และอัตถัญญตา) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุดต่อผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา

4. การประสานงาน อันเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน การประสานงานจะต้องรู้จักช่วงเวลา รู้จักองค์การภายนอก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์และคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประสานงานต่างๆ (กาลัญญตา และปริสัญญตา)

5. การควบคุม ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว การควบคุม ติดตาม ตรวจสอบการทำงานจะต้องรู้จักตัวบุคคลเป็นสำคัญ (ปุคคลัญญตา) รู้ถึงการทำงานของแต่ละบุคคลว่าเป็นอย่างไร จุดแข็ง จุดอ่อน ศักยภาพ หรืออุปสรรคของแต่ละบุคคลก็ย่อมแตกต่างกัน จึงมีเทคนิคกระบวนการในการควบคุมที่แตกต่างกันไปด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรนั้นจำเป็นต้องอาศัยศาสตร์ทางการบริหารและศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ทั้งนี้ ศาสตร์ทางการบริหารทั่วไปนั้น

มุ่งเน้นที่โครงสร้างองค์กร แต่หลักกรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นทั้งในเรื่องของการพัฒนาคนและการพัฒนาองค์กรไปพร้อมกัน

ปัจจุบันองค์กรทุกองค์กรมีความมุ่งหวังให้องค์กรประสบความสำเร็จ เป็นไปตามนโยบายขององค์กรที่กำหนด ประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการต้องใช้เทคนิควิธีที่มีขอบเขตครอบคลุม วัตถุประสงค์ มีกลยุทธ์และมีคุณภาพ มีการบริหารจัดการในลักษณะเป็นกระบวนการแก้ปัญหา รวมถึงการมีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่เหมาะสม การบริหารจัดการมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์กรทุกระดับ เนื่องจากเป็นกระบวนการบริหารที่สามารถถ่ายทอดความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งเป็นการเรียนรู้ในการปรับตัว เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในการตอบสนองความต้องการของประชาชน อนึ่งการบริหารจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นศาสตร์ (Science) เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล มีการตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐาน เป็นศิลป์ (Art) เพราะบุคคลต้องใช้ทักษะและความรู้ทางการบริหารที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีจากการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นแล้ว การนำหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการองค์กร จะทำให้องค์กรมีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้เพราะเป็นทั้งการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรไปพร้อมกัน ซึ่งหลักกรรมทางพระพุทธศาสนานั้นได้แก่ หลักสี่ปฐิธรรม 7 อันเป็นหลักกรรมสำหรับการบริหารบุคคล 7 ประการ ประกอบด้วย 1) ธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ คือเหตุแห่งการบริหารจัดการองค์กร การสร้างองค์ให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ สามารถที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ 2) อตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล คือจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล การรู้จักเหตุและผลในการบริหารองค์กรก็เพื่อที่จะทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ 3) อตตัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักตนว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมไปถึงการที่องค์กรมีการประเมินตนเองว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด เราก็จะสามารถนำเอาศักยภาพเหล่านั้นมาบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ คือบริหารองค์กรเพื่อให้เกิดความเสี่ยงด้านงบประมาณน้อยที่สุด ไม่ทะเยอทะยานตนจนเกินขีดความสามารถขององค์กร อันจะนำมาซึ่งหายนะต่อองค์กรได้ 5) กาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล คือ

จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการสร้างโอกาสขององค์กร มองถึงช่วงจังหวะเวลา จะทำให้องค์กรรู้ช่องทางความได้เปรียบ เสียเปรียบในการบริหารจัดการด้านงบประมาณขององค์กรด้วย

6) ปรึศัญญาตา เป็นผู้รู้จักบริษัท ชุมชน คือ การปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และ คู่แข่ง และ 7) บุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างแห่งบุคคล ว่าโดยอัยยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น การบริหารจัดการในการรู้จักบุคคล เปรียบเสมือนการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ ที่จะต้องมีการพัฒนาและบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ ทุ่มเทและ เสียสละเพื่อองค์การอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์การ

Reference

- เกษม แก้วสนั่น และ เพ็ญศรี นิรินัง. (2564). “การจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จ”. *วารสารพุทธ สังคมวิทยาปริทรรศน์*. 6(4) : 88.
- ฉัตรชัย แนวพญา. (2015). “การบริหารจัดการองค์การภาครัฐที่ประสบความสำเร็จตามหลักการ บริหารทางตะวันตกและตามหลักการทางพระพุทธศาสนา”. *JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE*. 9(2) : 19.
- ชลิต ผลอินทร์หอม และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2562). “การใช้หลักสัปปุริสธรรมและเครื่องมือการ จัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของกิจการ ในนิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย”. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 15(ฉบับเพิ่มเติม) : 40.
- ดิน ปรัชญพุทธิ. (2555). *การบริหารการพัฒนา : ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- พระปลัดเกษภา มหาปญโญ (ผาทอง), พระราชรัตนาลงกรณ์ และ สัญญา เคณาภูมิ. (2559). “ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมไทยภายใต้กระบวนการทัศน์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา”. *ธรรมทรรศน์*. 16(2) : 269

- พระครูสุเมธีไพฑูริย์ พนมสวาย และคณะ. (2562). “การบริหารสมัยใหม่กับการบริหารเชิงพุทธศาสตร์”. *วารสาร มจร. ทริภูมฺชัฎปริทรรคณั. 3(2) : 127*
- พระครูสุชัฎพัชรมงคล (วิษณุ ตปสมปนโน). (2563). “การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธธรรม”. *บัณฑิตศึกษาปริทรรคณั วิทยาลัยสงฆัณครสวรคั. 8(3) : 259.*
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- วิษณุภา เมธีวรฉัตร. (2561). “พุทธวิธีจัดการทรัพยากรมนุษย์ยุคไทยแลนด์ 4.0”. *วารสาร มจร. ทริภูมฺชัฎปริทรรคณั. 2(2) : 43*
- สมคิด บางโม. (2546). *องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์.*
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). *รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมมลการพิมพ์.*
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัณญา เคนาภูมิ. (2559). “หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ”. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 3(1) : 182.*

โลหะวิทยา: การสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา

Metallurgy: the creation of Buddhist art in Buddhism

สุชัย สิริวิกุล Suchai Siriraveekul

พัลลภ ทารุกัจจา Panlob Harukhumja

ประสิทธิ์ เพ็ชรแสนงาม Prasit Petsan-ngam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

suchaisiri@gmail.com

Haripunchai Review 29/01/2023

Haripunchai Review 13/05/2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์คุณค่าเชิงคุณสมบัติในงานโลหะวิทยา ความเชื่อ ความหมายและอานิสงส์แห่งการสร้าง การนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตลอดจนในการนำมาสร้างงานพุทธศิลปกรรมของสังคมไทยที่มีมาในอดีต รูปแบบพัฒนาการของงานโลหะวิทยาในงานพุทธศิลปกรรมในบริบทร่วมสมัยที่สะท้อนถึงความเจริญทางเทคโนโลยีและวิธีการนำมาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมในหลากหลาย รูปแบบที่เป็นเชิงนวัตกรรมในการสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิเคราะห์มีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้ ในเชิงประวัติศาสตร์ ด้วย คุณสมบัติและคุณค่าของงานโลหะวิทยาในเชิงวัสดุศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างจิตภาวนาเพื่อถวายพระเพลิงพุทธสรีระในพุทธประวัติที่ระบุไว้ในพระไตรปิฎก และยังได้นำมาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และงานจิตรกรรม ในหลากหลายรูปแบบและวิธีการปรากฏในงานพุทธศิลปกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือพระพุทธศาสนา รวมทั้งในการนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมของชาติไทย มาอย่างยาวนาน ในเชิงบริบทร่วมสมัยงานโลหะวิทยาที่ปรากฏในงานพุทธศิลปกรรม มีพัฒนาการทั้งในด้านการพัฒนาคุณสมบัติทางวัสดุศาสตร์ เทคโนโลยีและวิธีวิทยาในการสร้างสรรค์ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมที่เป็น

นวัตกรรมที่มีคุณค่าในเชิงทัศนธาตุและสุนทรียศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยและส่งผลต่อการนำไปพัฒนา
งานพุทธศิลป์กรรมต่อไปในอนาคตอย่างมีนัยยะสำคัญ

คำสำคัญ: โลหะวิทยา, การสร้างสรรค์, งานพุทธศิลป์กรรม

Abstract

This academic article The objectives were: Analyzing the property values in metallurgy, beliefs, meanings and merits of creation. used in the creation of Buddhist works of art that appeared in the history of Buddhism as well as in creating Buddhist works of Thai society in the past The development of metallurgy in Buddhist art in a contemporary context reflects the technological advancement and methods used to create various Buddhist works of art. innovative form of creation there are important findings that The results were found: Historically, t Properties and values of metallurgy in material science. It is related to the creation of Chitkathan to offer the cremation of the Buddha's body in the history of the Lord Buddha as stated in the Tripitaka. and also used to create works of Buddhist art works in terms of architectures, sculptures and paintings in a variety of forms and methods appearing in Buddhist art works Ethnic groups that beliefs in Buddhism Including in being used in the creation of Buddhist art works of the Thai nation. for a long time In the context of contemporary metallurgy that appears in Buddhist art works. There have been developments in terms of the development of properties in materials science. Technology and creative methods have resulted in the creation of innovative Buddhist art works that have visual and aesthetic values in the contemporary context and have a significant effect on future development of Buddhist art works.by significantly

Key words: Metallurgy, Creation, Buddhist art work

บทนำ

มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์จากถลุงแร่โลหะในธรรมชาติ เช่น ทองแดง, สำริด และเหล็ก นำมาหล่อหรือขึ้นเป็นอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเครื่องประดับมาตั้งแต่ยุคสำริด ประมาณ 5000 ปีก่อน ซึ่งปรากฏงานโลหะในอารยธรรมของมนุษย์ยุคแรก เช่น อารยธรรมอียิปต์ หรือในเมโสโปเตเมีย ด้วยคุณค่าเชิงคุณสมบัติที่โดดเด่นหลายประการของโลหะจึงถูกนำมาใช้ในอารยธรรมมนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีพัฒนาการและนำไปสู่การสร้างงานศิลปะทำให้เกิดคุณค่าและมูลค่าอย่างสูง เช่นการนำโลหะทองคำไปหล่อเป็นประติมากรรมภาชนะใส่เกลือ ชื่องาน “Saliera” ของศิลปิน เบนเวนุโต เซลลินี (Benvenuto Cellini) ผลงานศิลปะของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ในยุโรปสมัยศตวรรษที่ 15 ด้วยความสวยงามและมูลค่าของวัสดุได้รับการยอมรับว่าเป็นงานชิ้นเอกของโลก ปัจจุบันมีการตีมูลค่าผลงานชิ้นนี้สูงกว่า 2,400 ล้านบาท (สุทัศน์ ยกส้าน, 2552: 8-14)

งานโลหะวิทยาเป็นวัสดุที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์งานทางพุทธศิลปกรรม ตั้งแต่ในครั้งพุทธกาลมีการระบุงถึงพุทธดำรัสของพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบคำถามของพระอานนท์ในเรื่องการปฏิบัติต่อพระสรีระของพระตถาคตว่า “พึงปฏิบัติต่อสรีระของตถาคตเหมือนปฏิบัติต่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิ พวกเขาใช้ผ้าใหม่ห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิเสร็จแล้วจึงห่อด้วยสำลีบริสุทธิ์ แล้วจึงห่อด้วยผ้าใหม่อีกชั้นหนึ่งจนห่อพระบรมศพของพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าและสำลีได้ 1,000 ชั้น แล้วอัญเชิญพระบรมศพลงในรางเหล็กเต็มด้วยน้ำมัน ใช้รางเหล็กอีกอันหนึ่งครอบแล้ว ทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วน แล้วถวายพระเพลิงพระบรมศพ” (ที.ม. (ไทย) 10/204-206/152-154) การถวายพระเพลิงพุทธสรีระในรางโลหะเหล็กที่ชุ่มไปด้วยน้ำมันหอมและสำลีบริสุทธิ์เพื่อจะให้ได้พระบรมสารีริกธาตุจากพระวรกายของพระพุทธองค์ไม่แปรเปื้อนหรือสูญหายไปกับกองเพลิง เพราะพระบรมธาตุทั้งหมดย่อมปรากฏในรางเหล็กซึ่งจะทำให้ได้พระบรมสารีริกธาตุอันเป็นวิถุธาตุจากพุทธวรกายของพระพุทธองค์ที่นำไปบรรจุในมหาสถูปทั้ง 10 ในชมพูทวีปที่ได้รับส่วนแบ่งพระบรมธาตุในครั้งนั้น (ที.ม. (ไทย) 10/239/179-180) ด้วยคุณสมบัติและคุณค่าของโลหะวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์ทั้งในด้านความแข็งแรงทนทาน สวยงาม ทั้งในด้านความเชื่อ ความหมาย อาณิสสรแห่งการนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตลอดจนในการนำมาสร้างงานพุทธศิลปกรรมของสังคมไทยที่มีมาในอดีต และยังมีรูปแบบพัฒนาการของงานโลหะวิทยาในงานพุทธศิลปกรรมในบริบทร่วมสมัยที่สะท้อนถึงความเจริญทางเทคโนโลยีและวิธีการนำมาสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมในหลากหลายรูปแบบที่เป็นเชิงนวัตกรรมในการสร้างสรรค์

สามารถนำมาสร้างสรรค์และพัฒนาชิ้นงานด้านศิลปกรรมได้อย่างหลากหลายและแตกต่างจากวัสดุ
ด้านอื่น ๆ

จึงเห็นได้ว่างานพุทธศิลปกรรมในทุกมิติของการสร้างที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในพุทธ
อาณาจักรของหลายกลุ่มชาติพันธุ์เช่นการสร้างพุทธสถาปัตยกรรม คือการนำโลหะที่แข็งแรงสวยงาม
คือ ทองจังโกฏีและแผ่นทองคำเปลวมาหุ้มพระมหาเจดีย์ การสร้างองค์พระพุทธรูปด้วยงานโลหะชนิด
ต่างเช่นโลหะสำริด ทอง เงิน แม้แต่ในงานจิตรกรรมก็มีการใช้ทองคำเปลวอันเป็นอีกลักษณะของการ
นำความรู้ของโลหะวิทยามาช่วยส่งเสริมให้งานพุทธศิลปกรรมเหล่านั้นอย่างมากมาย ซึ่งจะปรากฏ
บทบาทของโลหะวิทยาได้สร้างเสริมงานต่าง ๆ ของพุทธศิลปกรรมให้มีคุณค่าและคงทนผ่านกาลเวลา
ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง นับแต่อดีต ปัจจุบันสืบต่อไปถึงอนาคตโดยมีพัฒนาการอย่างสูงที่ก้าวหน้าอย่างไม่
หยุดยั้ง และมีบทบาทในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในงานพุทธศิลปกรรมอย่างมีนัยยะสำคัญ

งานโลหะวิทยาของงานพุทธศิลปกรรมในอดีต

งานโลหะได้ถูกนำไปใช้ในทุกด้านของการสร้างงานพุทธศิลปกรรมทั้งด้านพุทธสถาปัตยกรรม
เช่นการสร้างโลหะปราสาทโดยพระนางวิสาขาถวายเป็นพุทธบูชาที่ถูกระบุไว้ในพระไตรปิฎกหลายครั้ง
ระบุว่า “พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปราสาทของมิดคารมาตา ในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี” (ม.ม.
(ไทย)14/74/78) ที่ถือว่าเป็นบุญกิริยาวัตถุทานอันยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งสร้างขึ้นในพระพุทธศาสนาที่
พระพุทธรองค์ที่ทรงอนุโมทนาในกุศลทานครั้งนี้อย่างยิ่ง และยังนำไปสู่การเป็นแบบอย่างในการสร้าง
โลหะปราสาทในสมัยต่อมา พระเจ้าทุกฎคามินแห่งศรีลังกา ได้นำแบบไปก่อสร้างเพื่อเป็นการฉลอง
เอกราชที่ลังการบชนะพวกทมิฬ (ราวสองพันปีที่ผ่านมา) เป็นปราสาทแบบ 9 ชั้น ขนาดยาวด้านละ
100 เมตร มี 1,000 ห้องเช่นกัน นับเป็นโลหะปราสาทหลังที่ 2 ของโลก (ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์
,2555: 172-173) ส่วนหลังที่ 3 คือ โลหะปราสาทที่วัดราชนัดดา กรุงเทพมหานคร สร้างในสมัย
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี เป็นปราสาทแบบ 3 ชั้น ชั้นที่ 1 มียอด
สวยงาม 24 ยอด ชั้นที่ 2 มี 12 ยอด ชั้นที่ 3 มี 37 ยอด อันหมายถึงหลักธรรมะสำคัญ 37 ประการ
เรียกว่า โปธิปักขิยธรรม คือ ธรรมเป็นที่ไปในทางปัญญาเครื่องตรัสรู้ ประกอบด้วยธรรม 7 หมวด
(Nithi Sthapitanonda, Brian Mertens ,2005: 140-141)

ในอาณาจักรล้านนามีการระบุถึงความมีคุณค่าและความสำคัญต่อการใช้โลหะมีค่าในการ
สร้างพุทธศิลปกรรมอย่างมากดังระบุไว้ดังนี้

“...พญาสามฝั่งแกนจึงให้มีการทำบุญครั้งใหญ่ “...ให้สร้างกุหลวงกลางเวียง ครั้งนั้นก็ให้อา
คำพอกมหาธาตุเจ้าลำพูน 9 แสน 3 หมื่น 5 พันคำ อันเป็นนาเกลือเนื้อจึ่งโกฏกทองคำทั้งสิ้น 3 หมื่น
4 พันคำนั้นแล...” (พระพุทฺธพุกาม พระพุทฺธญาณ, 2557 : 247) และในอีกลักษณะหนึ่งของการนำ
โลหะที่มีค่ามาใช้ในการงานพุทธสถาปัตยกรรมที่สำคัญและเป็นพุทธศิลปกรรมที่ทรงคุณค่า คือ **“พระธาตุ
ดอยสุเทพ”** ได้ชื่อเรียกตามสถานที่ตั้งและได้รับการทำนุบำรุงจากพระมหากษัตริย์เมืองเชียงใหม่
ต่อมามีได้ขาด จนถึงปี พ.ศ. 2068 ท้าวอ้าย (พระเมืองเกศเกล้า) เจ้าเมืองเชียงใหม่โปรดให้ก่อเจดีย์
ขึ้นสูงกว่าเดิม และใน พ.ศ. 2081 สมัยท้าวชายคำ ทรงบริจาคทองคำหนัก 1,700 บาทเป็นค่าทองจ้ง
โกฏหุ้มองค์พระธาตุและบริจาคเงินหนัก 6,000 บาทเป็นค่าไม้ใช้สร้างสร้างพระวิหารใน พ.ศ. 2095
พระมหาญาณโพนีได้เป็นประธานสร้างบันไดนาคขึ้นไปยังพระมหาธาตุดอยสุเทพดังปรากฏมาจน
ปัจจุบันนี้ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2551 : 34)

สิ่งหนึ่งที่โดดเด่น คือ การสร้างพระพุทธรูปด้วยโลหะเพราะคุณสมบัติของโลหะนั้นเป็นวัตถุที่
แข็งแรงทนทานและยังทำได้อย่างสวยงาม พระพุทธรูปประติมากรรมที่สำคัญและสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วย
งานโลหะวิทยาที่ทรงคุณค่าจนถึงขั้นเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และเป็นความภาคภูมิใจอย่างสูงของ
ชาติไทย คือ งานปั้นพระพุทธรูปแบบสกุลช่างสุโขทัยซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นงานพุทธศิลปกรรมชั้น
เลิศของแผ่นดินไทย มีความงดงามและคุณค่าอย่างสูงในทางศิลปกรรมและนับเป็นศิลปะยุคทองของ
พุทธศิลปกรรมของไทย โดยจะเห็นได้จากพระพุทธรูปสำคัญของแผ่นดิน เช่นพระพุทธรูปชินราช เป็น
พุทธศิลปกรรมที่งดงามที่สุดของชาติไทย ที่ไม่มีใครจะสามารถสร้างขึ้นมาให้เสมอเหมือนได้ ซึ่งมีความ
เกี่ยวเนื่องกับพุทธศิลปกรรมของล้านนาดังในพงศาวดารเหนือกล่าวไว้ในปี พ.ศ.1500 พระเจ้าศรี
ธรรมไตรปิฎก (พระมหาธรรมราชาลิไท) หลังจากได้ทรงสร้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุแล้ว พระองค์
ได้รับสั่งให้ช่างจากเมืองศรีสัชนาลัย สวรรคโลก เชียงแสน และหริภุญชัย ช่วยกันหล่อพระพุทธรูป 3
องค์ คือ พระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินสีห์ และพระศรีศาสดา ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้แต่พระพุทธรูปชินราชที่
ได้รับยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ก็เป็นงานพุทธศิลป์แบบโลหะวิทยา ผลงาน
ชิ้นสำคัญที่สุดในโลกของงานพุทธศิลปกรรมที่ถูกสร้างด้วยโลหะที่มีค่า คือ พระพุทธรูปมหาสุวรรณ
ปฏิมากร (พระพุทธรูปสุโขทัยไตรมิตร) เป็นพระพุทธรูปทองคำแท้ทั้งองค์ มีน้ำหนักถึง 5,500 กิโลกรัม
โดยถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่สร้างด้วยโลหะทองคำที่มีค่าใหญ่ที่สุดในโลก ลักษณะงานเป็นพระพุท
ธิปฏิมาในศิลปะสกุลช่างสุโขทัย ปางมารวิชัย มีหน้าตักกว้าง กว้าง 6 ศอก 1 คืบ (3.13 เมตร) มี
รูปลักษณะพระพักตร์ยาว คางหยัก สันขาภิเป็นเขี้ยวตะขาบทั้งข้างหน้าและข้างหลัง นิ้วเป็นลักษณะ

ยาวไม่เท่ากันติดกับนิ้วพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยหมวดพระชินราช ซึ่งมีนิ้วเสมอกันทั้ง 5 นิ้ว สูงจากฐานถึงยอดพระเกตุมาลา 3.94 เมตร ถอดออกได้เป็น 9 ชั้น คือ พระพาหาทั้งสอง พระหัตถ์ทั้งสอง พระขงฆ์ทั้งสอง พระเพลทั้งสอง และตรงพระศอก โดยมีกุญแจสำหรับถอดและประกอบกันเข้าแล้วก็สนิทเหมือนเป็นเนื้อเดียวกัน มีความบริสุทธิ์ของเนื้อทองคำจากฐานขององค์พระ 40 เปอร์เซ็นต์(การผสมเนื้อโลหะอื่นเข้าไปเพื่อเหตุผลในการรับน้ำหนักขององค์พระ เพราะเนื้อทองคำบริสุทธิ์นั้นจะอ่อนตัวไม่สามารถรับน้ำหนักได้) เรื่อยขึ้นไปถึงพระพักตร์มีความบริสุทธิ์ของทอง 80 เปอร์เซ็นต์ ส่วนยอดเป็นทองคำเนื้อแท้ 99.99 เปอร์เซ็นต์ และมีน้ำหนักเฉพาะส่วนยอดนี้ถึง 45 กิโลกรัม พระครูโสภณสุทธิวัฒน์, (26 เมษายน 2566)

มีคำอธิบายถึงหลักการสร้างวัตถุธรรมด้วยวัสดุศาสตร์ต่าง คือ อานิสงส์สร้างพระพุทธรูปฉบับวัดควรถ้าม้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (จ.ศ.1290) รหัสไมโครฟิล์ม 78.009.011.0.30-031 กล่าวถึง เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าอนุโมทนากับนายช่างปั้นหม้อดินได้มีจิตศรัทธาสร้างพระพุทธรูปด้วยดินเหนียว พระพุทธองค์จึงพรรณมาถึงอานิสงส์ในการสร้างพระพุทธรูปด้วยวัสดุต่าง ๆ ดังนี้ (วิเชียร สุรินตะ, อุไร ไชยวงศ์, ชันนะ ปันเงิน, 2544 : 346-351)

“.....ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ใบไม้ ใบตอง ใบลาน	จะได้อานิสงส์	5 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ดอกไม้ก็ดี ข้าวก็ดี	จะได้อานิสงส์	10 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ดินเหนียว	จะได้อานิสงส์	15 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ไม้	จะได้อานิสงส์	15 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	งา นอ เขาสัตว์	จะได้อานิสงส์	25 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ดินเผา และปูน	จะได้อานิสงส์	30 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	หิน	จะได้อานิสงส์	35 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ตะกั่ว ชิน	จะได้อานิสงส์	40 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ทองเหลือง ทองแดง	จะได้อานิสงส์	45 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	เงิน	จะได้อานิสงส์	50 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	ทองคำ	จะได้อานิสงส์	60 กัลป์
ผู้ใดสร้างพระพุทธรูปด้วย	แก้วมณี	จะได้อานิสงส์	65 กัลป์

(บางตำราระบุว่าสร้างด้วยแก้วมณี ได้อานิสงส์ เป็น อสงไขยกัลป์)

การให้คุณค่าต่อวัสดุที่จะนำมาสร้างเป็นงานพุทธศิลป์ประเภทต่าง ๆ นั้นจะเห็นได้ว่าเกิดจากการคำนึงถึงแหล่งที่มา รวมทั้งคุณค่าเชิงคุณสมบัติของธาตุต่าง ๆ เหล่านี้ดังที่นักวิชาการทั้งไทยและตะวันตกสนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างงานพุทธศิลป์

Carol Stratton ระบุใน “Buddhist Sculpture of Northern Thailand” กล่าวถึงเทคนิคการสร้างพระพุทธรูปล้านนาด้วยแก้วรัตนหรือ วัสดุที่มีค่า เช่นคริสตัล หยก ทองคำ และเงิน เพราะการด้วยการสร้างพระพุทธรูปด้วยเทคนิคอื่น ๆ ยังไม่แสดงถึงคุณค่าที่สูงสุดอย่างเพียงพอ เพราะความเชื่อในเรื่องคุณค่าที่ของการสร้างพระพุทธรูป ช่วงล้านนาจึงใช้เทคนิคการสร้างด้วยวัสดุที่ล้ำค่าเช่น แก้ว หรือรัตนชาติต่าง ๆ เพราะว่าจะมีคุณค่าที่สูงกว่า การสร้างด้วยโลหะที่มีค่าหรือทองคำ เพราะเป็นวัสดุที่สร้างขึ้นโดยเทวดาและมีอันสงส์ในการสร้างมากกว่า แม้ว่าพระที่ทำจากแก้วหรือรัตนชาติ บางองค์ จะทำขึ้นโดยไม่มีสัดส่วนที่สวยงามนักแต่ด้วยเทคนิคการทำแบบโบราณที่ยังไม่มีวัสดุอุปกรณ์มากนัก เพราะทำได้เพียงการ ตัด ชัด และฝน ให้เป็นองค์พระจึงทำให้มีคุณค่าอย่างมาก (Carol Stratton, 2004 : 83-84.)

งานโลหะวิทยาในงานพุทธศิลป์ร่วมสมัย

การเป็นสังคมแห่งนวัตกรรม การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เป็นแบบอย่างแห่งความต้องการของยุคสมัย การใช้รูปแบบเดิมจะไม่เป็นที่ยอมรับหรือได้ผลที่ดีในการนำมาใช้อีกต่อไป มีการคิดค้นและนำศักยภาพในทุก ๆ ด้านมาสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อให้เท่าทันกับสภาพการณ์ และเป็นที่ยอมรับในสังคมชุมชน อันจะทำให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดของ นวัตกรรมนั้น ๆ เพื่อตอบสนองและกลมกลืนตามความต้องการของยุคสมัย การแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ ด้วยการเป็นสังคมบริโภคทั้งของไทยและโลก ก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างสูงในการสร้างสรรค์ทุก ๆ อย่างมากขึ้น ผู้บริโภคและคนในสังคมต่างมีความคาดหวังกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะได้รับจากประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ ที่จะต้องมีกระบวนการคิดที่เป็นเลิศ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างสูงเพื่อให้สิ่งประดิษฐ์เหล่านั้นมีจุดยืนในสังคมที่ดีที่สุด ซึ่งที่กล่าวมาแล้วก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพุทธศิลป์ด้วยเช่นกัน และในพุทธอาณาจักรรัตนโกสินทร์ก็มีการระบุถึงการนำงานโลหะวิทยามาใช้ในด้านพระพุทธรูปอย่างมากมาดั่งนี้ ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2556) ระบุใน “พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ พัฒนาการของงานช่างและแนวคิดที่ปรับเปลี่ยน” กล่าวว่างานศิลปกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศิลปกรรมอันเนื่องกับพระพุทธรูป โดยใช้พุทธศิลป์ในยุคสมัยตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ และแสดงลำดับขั้นต่าง ๆ ของแนวทางศิลปะตามยุคสมัย ที่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาไป

ตามแนวคิดของช่างในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่เริ่มยุคสมัยงานศิลปะ “แบบประเพณีนิยม” และปรับเปลี่ยนไปเป็น “แบบราชานิยม” และเมื่อกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเริ่มมีบทบาทมากขึ้นทำให้มีอิทธิพลต่องานศิลปะเปลี่ยนไปเป็นแนว “สัจนิยม” ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ส่งผลต่องานศิลปกรรมปรับเปลี่ยนเป็น “ศิลปะร่วมสมัยและศิลปะสมัยใหม่” ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นทำให้เห็นลำดับขั้นของพัฒนาการของพุทธศิลป์ที่แสดงคติแนวคิด ผ่านผลงานที่คัดเลือกและสื่อแสดงความหมายของแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

จดหมายเหตุการณ์บูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ระบุถึงการให้ความสำคัญอันเป็นคุณค่าที่สำคัญอย่างยิ่งแก่การบูรณะแทนประดิษฐาน (ฐานบุษบก) พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ณ อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากไม้ แล้วบุคณลวดลายด้วยทองคำหุ้มทั้งองค์ ดังปรากฏข้อความกล่าวถึงลักษณะของฐานบุษบกดังนี้ “...แลพระมหาบุษบกนั้น ย่อเหลี่ยมด้วยไม้สิบสอง สูงแปดศอกคืบ แผ่สุวรรณธรรมชาติหุ้มตั้งแต่เชิงฐานปัทม์ขึ้นไปถึงสุดยอด...” (วิทยา พลวิฑูรย์, 2555 : 65-66) การใช้โลหะวิทยาในงานพุทธศิลปกรรมดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมคุณค่าในทางสุนทรียศาสตร์และคุณค่าในเชิงทัศนธาตุต่อชิ้นงานอย่างสูง

จากการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แม่ชี ดร.รัชดา อมาตยกุล ผู้ก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมรัศมีธรรมสถาน (สาขาวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร) ตั้งอยู่ที่ ต.นครเจดีย์ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ได้มีดำริในการก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อเป็นศูนย์กลางของสถานปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการเจริญพุทธานุสติแก่ผู้ที่มาปฏิบัติธรรม รวมทั้งต้องการสร้างพระเจดีย์ที่เป็นการทำบุญกิริยาวัตถุทานในพระพุทธศาสนา และให้เป็นอนุสรณ์ในชีวิตที่ได้มีความเชื่อและศรัทธาต่อหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ จึงได้พิจารณาสร้าง “พระเจดีย์แก้วมณีรัตนนะ” ด้วยโลหะแสดนเลสสีเงินซึ่งมีความหมายเหมือนกับนามผู้สร้าง “รัชดา ที่แปลว่า เงิน ซึ่งเป็นนามของคุณแม่ชี ดร.รัชดา อมาตยกุล” ขนาดฐานกว้าง 4.50 เมตร สูงความยอดฉัตร 15.50 เมตร สร้างด้วยพุทธศิลปกรรมสกุลช่างล้านนายุคทองแบบประเพณีนิยม ลักษณะเป็นเจดีย์ที่ผุดขึ้นมาจากเกสรดอกบัวประดับด้วยแก้วรัตนะต่าง ๆ และวางอยู่บนพานปูนปั้น โดยรอบองค์พระเจดีย์ยังมีดอกบัวแสดนเลส ที่มีก้านผุดขึ้นมาจากด้านทั้ง 4 ของพระเจดีย์ ให้มีความหมายเป็น 2 นัยยะ คือ การยกพระธาตุเจดีย์นี้ให้มีลักษณะลอยตัวเหนือพื้นดิน และยังหมายถึงพระธาตุเจดีย์องค์สำคัญ คือ พระเกตุแก้วจุฬามณี ที่สร้างอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับ

กับกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งเสด็จออกมหาภิเนษกรรมณี (ออกผนวช) สัมภาษณ์แม่ชี ดร.รัชดา อมาตยกุล ผู้ก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมรัชตะธรรมสถาน (12 กุมภาพันธ์ 2566)

การก่อสร้างพระเจดีย์ในรูปแบบนี้นับเป็นการใช้หลักการและคุณสมบัติเชิงวัสดุศาสตร์ของโลหะวิทยาในการก่อสร้างงานพุทธศิลปกรรมที่เป็นนวัตกรรมร่วมสมัย ในการก่อสร้างและติดตั้งภายหลังจากการเตรียมการชิ้นงานก่อสร้างต่าง ๆ ขององค์พระเจดีย์จากโรงงานแล้วนำมาติดตั้งบนฐานคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมงก็สามารถติดตั้งองค์พระเจดีย์แล้วเสร็จนับเป็นการก่อสร้างที่ใช้เวลาน้อย ทำให้พระธาตุเจดีย์นี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “พระธาตุทันใจ” ซึ่งการสามารถสร้างศาสนวัตถุต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็ว นับเป็นความเชื่อของลัทธิในเรื่องอานิสสและความสำเร็จในการสร้างบุญบารมีในทางพระพุทธศาสนาของลัทธิอื่นอีกด้วย สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง การสร้างพระเจดีย์ด้วยเทคนิคทางโลหะวิทยานี้ ยังทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาเนื่องจากสถานปฏิบัติธรรมดังกล่าวเป็นของแม่ชีและสตรีที่เป็นกลุ่มบุคคลที่จะไม่มีทักษะในทางช่างฝีมือในการบูรณะหรือบำรุงรักษาศาสนสถาน เพราะชิ้นงานเสตนเลส นับเป็นวัสดุเชิงโลหะที่ไม่เป็นสนิมแม้ตั้งอยู่กลางแจ้ง ต่างจากวัสดุอื่น ๆ ที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษากันอยู่ตลอดเวลาเพราะความเสื่อมสภาพของวัสดุตามธรรมชาติ

จากการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อาจารย์กนก วิศวกุล ศิลปินผู้ออกแบบงานสร้างพระพุทธรูปล้านต้อ เชียงแสนสี่แผ่นดินเฉลิมพระเกียรติฯ และสร้างผลงานคุณโลหะประติมากรรมทางพุทธศิลป์ล้านนา ในการสร้าง “พระพุทธรูปล้านต้อ” ตั้งอยู่ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ก่อสร้างขึ้นเนื่องในมหามงคลสมัยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ 72 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2547 ประดิษฐาน ณ บริเวณริมแม่น้ำโขงของสามเหลี่ยมทองคำ) พระพุทธรูปล้านต้อ เชียงแสนสี่แผ่นดินเฉลิมพระเกียรติฯ สร้างขึ้นแทนพระเจ้าล้านต้อองค์จริงที่เชื่อว่าจมน้ำอยู่ จากการค้นพบพระเศกโมฬีที่ทำด้วยโลหะสำริดขนาดพระรัศมีพระเจ้าล้านต้อ ซึ่งมีขนาดกว้าง 55 เซนติเมตร สูง 70 เซนติเมตร คาดกันว่าพระรัศมีถูกงมขึ้นมาก่อนปี พ.ศ.2446 ปัจจุบันตั้งแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เมื่อนำขนาดมาเทียบทำให้ทราบว่าขนาดองค์พระจะต้องมีขนาดหน้าตักประมาณ 8.50 ถึง 9.50 เมตร จึงนำสร้างด้วยงานโลหะทองเหลืองพุทธศิลป์แบบพระเชียงแสนสิงห์ 1 ด้วยโลหะทองเหลืองปิดทองคำเปลวสุกอร่ามทั้งองค์มีขนาดหน้าตักกว้าง 9.99 เมตร สูง 15 เมตร

นับเป็นพระพุทธรูปที่สร้างด้วยโลหะแบบสกุลช่างเชียงแสนที่ใหญ่ที่สุดในโลกองค์หนึ่งของยุคนั้น อาจารย์กนก วิศวกุล ศิลปิน, (16 กุมภาพันธ์ 2566)

จากการให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล สุทธิสีโล) เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ระบุถึงการก่อสร้างอุโบสถเงินของวัดศรีสุพรรณ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการนำความรู้ความชำนาญของสังคมชุมชนที่ที่พื้นฐานฝีมือช่างในการสร้างสรรค์งานโลหะ ในปี พ.ศ. 2547 ทางวัดศรีสุพรรณโดยพระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล สุทธิสีโล) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน พร้อมคณะกรรมการได้ทำการปฏิสังขรณ์ยังได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเดิมที่ชำรุดทรุดโทรม โดยโบสถ์หลังใหม่นี้เป็น “อุโบสถเงินหลังแรกของโลก” ที่เป็นการรวบรวมช่างฝีมือในท้องถิ่น ร่วมมือกันสร้างงานพุทธศิลป์ของแผ่นดินโดยได้นำเอาเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาของถิ่นในการเป็นชุมชนช่างทำโลหะเงิน มาสร้างสรรค์เป็นพระอุโบสถโบสถ์สีเงินอันงดงามวิจิตร เพื่อ “ฝากศิลป์แก่แผ่นดินถิ่นล้านนา ถวายไว้ในบวรพระพุทธศาสนา เทิดไถ่องคราชน รัชกาลที่ 9” โบสถ์เงินหลังแรกของโลกแห่งวัดศรีสุพรรณ ใช้วิธีการก่อสร้างจากฐานและพัทธสีมาที่อ้างอิงจากพระประธานของโบสถ์หลังเดิม เป็นสถาปัตยกรรมล้านนา โครงสร้างก่ออิฐถือปูน มีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 17.50 เมตร และสูง 18 เมตร ภายนอกและภายในโบสถ์ตกแต่งลวดลายทุกส่วนด้วยงานฝีมือเครื่องเงินบริสุทธิ์ บู ดุนลาย จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมด้วยงานจากเงินผสมดีบุก อลูมิเนียม และวัสดุแทนเงิน ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างประณีตงดงามวิจิตร สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล สุทธิสีโล) เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ, (15 ตุลาคม 2565)

ด้วยคุณสมบัติของงานโลหะวิทยายังมีบทบาทในการสร้างพระมหาเจดีย์ศรีแสงธรรมวิสุทธิมงคล ณ วัดแสงธรรมวังเขาเขียว อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (พราหมณ์นราสุธรรมภี, 2559 : 55) วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2554 ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของฐานพระมหาเจดีย์ 78 เมตร ความสูงจากฐานถึงยอดฉัตร 61 เมตร จะเห็นได้ว่าส่วนยอดของพระมหาเจดีย์ตั้งขึ้นบนเหนือบัลลังก์ขึ้นไป เป็นชิ้นงานที่ก่อสร้างด้วยโลหะสแตนเลส สีเงินแวววับไปจนถึงฉัตรบนสุด จากการให้ข้อมูลของผู้ดูแลงานก่อสร้างให้เหตุผลว่าการก่อสร้างในส่วนนี้เป็นชิ้นงานโลหะเนื่องจากเป็นเหตุผลทางด้านหลักทางวิศวกรรมเพราะถ้าก่อสร้างด้วยงานคอนกรีตเสริมเหล็กโดยทั่วไปชิ้นงานนี้จะมีน้ำหนักที่สูงมากหลายสิบล้าน อีกทั้งยังยากลำบากในการปั้นแต่งทำรูปทรงตลอดจนต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการบำรุงรักษาต่อไปในอนาคต ทางวัดจึงทำการเปลี่ยนแปลงวัสดุและวิธีการก่อสร้างด้วยงานโลหะสแตนเลส เพราะมีน้ำหนักเบาหลายสิบล้านเท่าตัว การบำรุงรักษาจะน้อยมากถึงขั้นไม่ต้อง

ดูแลและยังลดปัญหาที่จะใช้ทั้งแรงงานการใช้ชิ้นงานในการทำงานดังกล่าว อีกทั้งนับเป็นนวัตกรรมในเชิงวิธีวิทยาในการสร้างเพราะสามารถลดขั้นตอนและระยะเวลาการสร้างรวมทั้งงบประมาณทั้งระยะแรกและการบำรุงรักษาในระยะยาวได้อย่างมาก

วิเคราะห์งานโลหะวิทยาของงานพุทธศิลป์กรรม

ความสอดคล้องกับหลักกรรมของงานพุทธศิลป์กรรม คือ การสืบทอดพระพุทธรูปศาสนาสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การสร้างศาสนาวัตถุในทางพระพุทธรูปศาสนาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกสร้างขึ้นตามหลักความเชื่อในทางพระพุทธรูปศาสนาที่กำหนดว่าการตั้งมั่นของพระพุทธรูปศาสนาในสังคมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนาวัตถุ (เพิ่มศักดิ์ วรยางกูร, 2545 : 37-38) หลักการสร้างสรรคงานพุทธศิลป์กรรมด้วยงานโลหะวิทยามีการสร้างสรรคขึ้นมาอย่างยาวนานนับแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งเป้าหมายสำคัญของงานพุทธศิลป์กรรม คือ การแสดงหลักกรรมทางพระพุทธรูปศาสนาออกมาให้เป็นรูปธรรม จับต้องและสัมผัสได้ว่าเป็นรูปธรรมเพราะหลักกรรมคำสอนนั้นเป็นความจริงแท้อันประเสริฐ ดังหลักการที่ระบุไว้ใน “พระสูตรปรัชญาปารมิตา นิกายมหายาน” กล่าวว่าคำสอนของพระพุทธรูปเจ้าทั้งปวง ทรงเผยความเป็นไปในรูปของความจริงทั้งสองระดับ คือ ระดับสมมุติสัจจะ และระดับปรมาตสัจจะอันเป็นโลกุตระธรรม (องค์ดาโลลามะ, 2559 : 124-125)

วิเคราะห์งานโลหะวิทยาเชิงสุนทรียศาสตร์

คุณค่าที่แสดงออกมาของงานพุทธศิลป์กรรมเชิงโลหะวิทยานอกจากจะสะท้อนคุณค่าความงามเชิงทัศนธาตุตามหลักการของทฤษฎีทางศิลปะที่มีอย่างสวยงามแข็งแรงและยังปรากฏในรูปปรากฏการณ์เชิงสุนทรียศาสตร์ในงานศิลป์กรรมในหลายด้าน คือ การให้คำอธิบายหรือกำหนดคุณค่าของความงามจะทำได้ ถ้าไม่มีวัตถุหรือตัวกลาง ประสบการณ์เป็นสิ่งกำหนดว่า ความงามอยู่นอกตัวมนุษย์ ไม่ว่าเราจะสนใจหรือไม่สนใจมันก็ตาม การรับรู้และตัดสินเรื่องความงามต้องอาศัยความงามของวัตถุเป็นเครื่องวัด แนวคิดสัมพัทธนิยม (Relativism) ระบุว่าคุณค่าของความงามขึ้นกับความสัมพันธ์ เป็นแนวคิดที่ประสานงานระหว่างแนวคิดอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม เพราะการมีความคิดว่าความงามขึ้น ย่อมเป็นความเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับวัตถุนั้น ถ้าบุคคล (อัตนัย) มีความสัมพันธ์กับวัตถุนั้น (ปรนัย) มากแค่ไหน ก็ยังมีความงามมากขึ้นเท่านั้น

แนวคิดนวนิยาย ระบุว่าความงามเป็นอุปติการณใหม่เป็นแนวคิดที่ประสานและพยายามแก้ปัญหาของแนวคิดที่นำเสนอไปแล้วข้างต้น มีความคิดว่า ความงามเป็น “สิ่งใหม่” ที่เกิดขึ้น ไม่ใช่แค่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุเท่านั้น นำเสนอว่า ความงามต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1) วัตถุต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัว (คุณค่าของความงาม)

2) บุคคลที่มีความรู้ ย่อมจะต้องมีความสามารถที่จะตีคุณค่าหรือสนใจวัตถุนั้นต้องมีความสัมพันธ์อย่าง ใกล้ชิดระหว่างวัตถุกับบุคคล

คุณค่าของความงาม เป็นผลหรือสิ่งที่เกิดจากการให้คุณค่าของเราตามหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับคุณค่าทางสุนทรียะ (ความงาม) เป็นคนละสิ่งกับสิ่งที่เรารู้ซึ่งมีอยู่ในขณะนั้น และคุณค่าทางสุนทรียะเปลี่ยนแปลงได้ แต่คุณลักษณะของวัตถุนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง วัตถุไม่ใช่สิ่งเดียวกับคุณค่าทางสุนทรียะอันใด ดังนั้นการตัดสินตามข้อเท็จจริงก็เป็นคนละสิ่งกับการตัดสินทางคุณค่าสุนทรียะอันนั้น (พระมหาอุดม ปณฺญาโณ (อรรถศาสตร์ศรี), 2555) อย่างไรก็ตามงานสร้างพุทธศิลป์ปรมาจารย์จะมีแนวคิดและเจตนาของการสร้างแปรเปลี่ยนไปบ้างตามกระแสสังคมแต่งานสร้างพุทธศิลป์ปรมาจารย์งานโลหะวิทยายังคงปรากฏในสังคมต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยดังนี้ คุณค่าขององค์พระปฏิมาในด้านบุคคลและในด้านสังคม ผู้วิจัยยังแสดงถึงทัศนะว่าในปัจจุบันและอนาคตการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาที่เป็นคุณค่าในแนวทางอนุรักษ เริ่มน้อยลงโดยมองว่าผลของการสร้างเป็นการเน้นทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญของบ้านเมืองและอิทธิพลของศิลปะตะวันตกที่เข้ามาสอดแทรกเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจการค้าเพราะมีการผลิตพระพุทธรูปปฏิมาในเชิงพานิช แต่ก็ยังเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาแบบสำริดก็ยังคงอยู่คู่ความเชื่อ และสามารถจรรโลงพระพุทธศาสนาในล้านนาได้เป็นอย่างดี นำไปสู่ระบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน (กิตติยา อุทวิ, 2550 : บทคัดย่อ) ควรมีการบูรณาการด้านการสอนโดยใช้หลักพุทธธรรม การสอนที่เป็นระบบที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางในการสอน พัฒนาการมาสู่การสอนที่มีขั้นตอนการสอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนก่อนหลังตั้งแต่ต้นจนจบในเชิงพุทธศิลป์ให้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต่อไป (เทพประวิณ จันทร์แรง, สุชัย สิริวิบูลและคณะ. (20 พฤษภาคม 2566): 63.)

วิเคราะห์งานโลหะวิทยาของแนวคิดเชิงร่วมสมัย

การสร้างงานพุทธศิลป์ปรมาจารย์ด้วยวิธีทางโลหะวิทยานับเป็นพัฒนาการในรูปแบบหนึ่งของการสร้างงานศิลปกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดในบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัยเพราะการเปลี่ยนแปลงไปทางสังคมวัฒนธรรมการสร้างสรรคงานพุทธศิลป์ปรมาจารย์ก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย ที่สะท้อน

ออกมาในยุคสมัย Nithi Sthapitanonda, ระบุใน “ Architecture of Lanna to Commemorate the 720th Anniversary of Chiang Mai City ” สรุปเนื้อหาระบุถึงอาณาจักรล้านนาในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมของล้านนา สังคมวัฒนธรรม ยุคสมัยต่าง ๆ โดยคัดเลือกผลงานทางสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนาที่เป็นขึ้นยอดเยี่ยมในแต่ละยุคสมัย และท้องถิ่น ในเสนอในรูปแบบที่เป็นข้อมูลเชิงวิชาการชั้นสูง รวบรวมข้อมูลทางสถาปัตยกรรมที่โบราณสถาน โบราณวัตถุแต่ละภาคส่วนในเมืองสำคัญต่าง ๆ ของอาณาจักรล้านนา ที่หลงเหลือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า รวมถึงการนำเสนอรูปแบบของพุทธศิลปะล้านนาที่ถูกนำมาสร้างสรรค์ การแสดงแนวคิดในลักษณะดังกล่าวแสดงถึงปรากฏการณ์ทางวิถีวิทยาในการสร้างสรรค์ที่จะแนวทางของศิลปกรรมในทุกรูปแบบซึ่งนับเป็นรูปแบบหนึ่งที่สุดคล้องกับแนวคิดของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin : พ.ศ. 2352-2425) นักธรรมชาติวิทยา ชาวอังกฤษได้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการว่า “วิวัฒนาการโดยการคัดเลือกตามธรรมชาติอธิบายว่า ตามสภาพธรรมชาติสิ่งมีชีวิตมีความสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าพวกอื่น จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ และถ่ายทอดลักษณะที่เหมาะสมต่อไป”

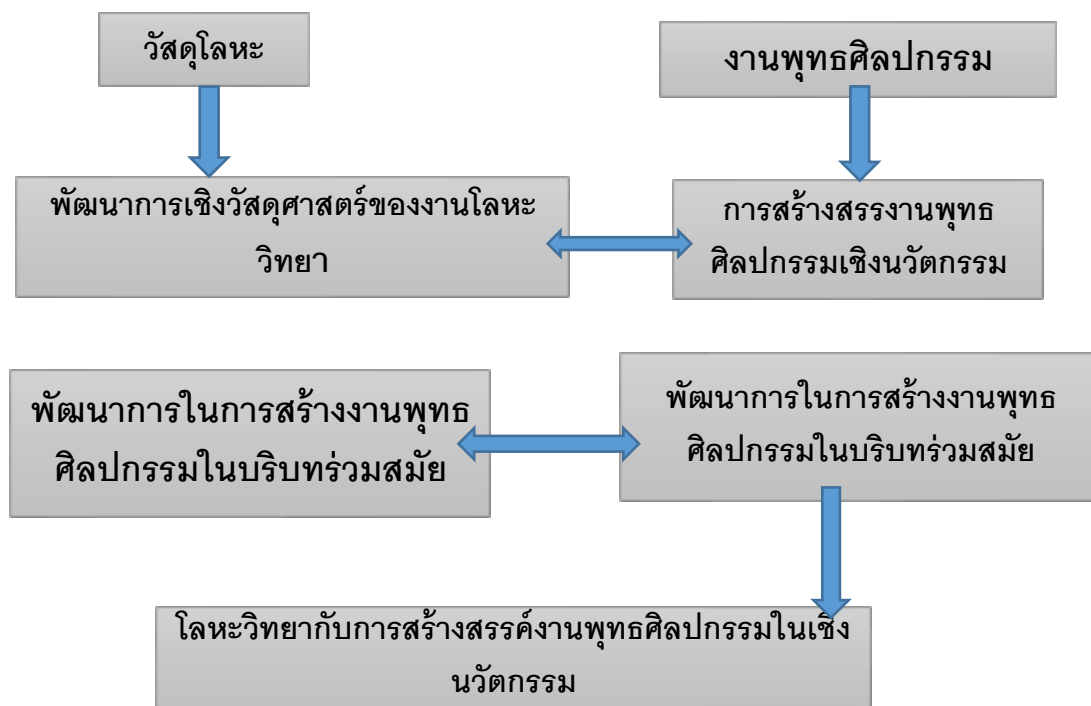
องค์ความรู้ใหม่

การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมด้วยวิธีการทางโลหะวิทยาแม้ว่าจะมีการสร้างสรรค์และให้คุณค่ามาอย่างยาวนานนับแต่อดีตครั้งพุทธกาลแล้วก็ตาม แต่งานโลหะวิทยามีวิวัฒนาการและการค้นพบองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการที่สูงมากขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้เกิดคุณสมบัติเชิงวัสดุศาสตร์ เชิงเทคนิควิถีวิทยา ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรคงานพุทธศิลปกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เหมาะสมกับยุคสมัยและยังมีแนวโน้มที่จะถูกนำมาใช้ไปอย่างต่อเนื่องยาวนานในอนาคต

ส่วนสำคัญขององค์ความรู้ใหม่ในงานโลหะวิทยากับการสร้างสรรคงานพุทธศิลปกรรมมีดังนี้

- 1) วัสดุคุณสมบัติเชิงวัสดุศาสตร์ที่แข็งแรง ทนทานสวยงามมากยิ่งขึ้น และมีพัฒนาการควบคู่ไปกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกระแสวัฒนธรรมโลก
- 2) สามารถนำงานโลหะวิทยามาสร้างงานพุทธศิลปกรรมที่เป็นเชิงนวัตกรรมได้เป็นอย่างดี คือ รวดเร็วยิ่งขึ้น มีน้ำหนักที่เหมาะสม ทนทาน ทำให้สร้างงานศิลปะได้ทำทลายในรูปแบบที่ไม่สามารถสร้างขึ้นในอดีต
- 3) สามารถทำให้สร้างงานที่สอดคล้องกับหลักทางวิศวกรรม ที่ลดขั้นตอนการทำงาน ลดน้ำหนักและลดค่าใช้จ่ายทั้งการสร้างและบำรุงรักษาในระยะยาวมากและไม่เคยมีในอดีต

4) สามารถนำวัสดุโลหะมาใช้ในการสร้างงานอย่างเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการจัดการด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงสังคมวิทยา และยังเป็นวัสดุศาสตร์ที่จะยังคงใช้และพัฒนา รูปแบบและวิธีการต่อไปในอนาคตอย่างสูง
ผังแสดงองค์ความรู้ใหม่

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานโลหะวิทยากับการสร้างสรรคพุทธศิลป์กรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด การสร้างสรรคงานผ่านวัสดุเชิงโลหะเป็นการให้ความสำคัญและคุณค่ามาอย่างยาวนานที่ผู้สร้างเห็นถึงคุณสมบัติอันสำคัญของคุณสมบัติของวัสดุโลหะ ทำให้สร้างงานพุทธศิลป์กรรมที่สะท้อนความแข็งแรงทนทานผ่านกาลเวลาอย่างยาวนาน ชื่นงานโลหะผ่านกาลเวลาหลายชั่วอายุคน ที่เหมือนกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นบรมธรรมอันเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและมีเป้าหมายอย่างชัดเจนและไม่เป็นอันตรายิกธรรม คือ ไม่สูญสลายหรือขึ้นอยู่กับกาลเวลา บริสุทธิ บริบูรณ์อย่างถึงพร้อมและทนทานต่อการตรวจสอบได้ตลอดเวลา ที่ทำให้ทั้งพุทธศิลปะและพุทธธรรมกลายเป็นรากฐานทางอารยธรรมของหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน ความหลากหลายของพุทธศิลป์กรรมที่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์

ตั้งที่นำเสนอในบทความนี้ มีความยิ่งใหญ่จนนำมาเป็นชื่อของ แผ่นดินที่เป็นพุทธอาณาจักรที่ พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมานับพันปีว่าเป็น “ยุคทอง หรือแผ่นดินสุวรรณภูมิ” อันเป็นการ แสดงคุณค่าที่ให้ความสำคัญต่อโลหะ “ทองคำ” ที่มีค่ามาตลอดในสังคมมนุษย์

งานพุทธศิลปกรรมที่จะถูกสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคตยังคงจะต้องถูกนำเทคนิควิธีทางโลหะ วิทยามาใช้อย่างมากมาย หลากหลายรูปแบบวิธีการ และจะก่อให้เกิดชิ้นงานทางพุทธศิลปกรรมที่ ทรงคุณค่าและจะมีประสิทธิภาพและพัฒนาก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ที่สูงมากยิ่งขึ้น สะท้อนความเป็นยุคสมัยและสะท้อนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างดี จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจ ในการจะนำมาใช้งานเพื่อสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาโลหะวิทยากับการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรม (Metallurgy and the creation of Buddhist arts) นี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่น่าสนใจ และเกิดแนวคิดที่เป็นศาสตร์ที่ เกี่ยวเนื่องและน่าสนใจเพื่อเป็นแนวทางที่จะศึกษาและนำมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทางการสร้างงานพุทธศิลปกรรมทางโลหะวิทยา

-สามารถนำงานโลหะวิทยามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายเช่น งานคุณโลหะ งานสร้างชิ้นงานแบบลอยตัว หรืองานที่ต้องอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี หรือเทคนิควิธีทางวิศวกรรมได้อย่างมากมาย

-สามารถนำคุณสมบัติเชิงวัสดุศาสตร์ที่มีพัฒนาการสูงไปสร้างชิ้นงานที่มีลักษณะทนทานต่อ การใช้งาน หรือสามารถทำเป็นชิ้นงานแล้วนำมาประกอบสร้างเพื่อลดขั้นตอนการทำงานและ ค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณและการจัดการ

ข้อเสนอแนะทางการศึกษาต่อยอดพุทธศิลปกรรมด้านโลหะวิทยา

-สามารถศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในงานโลหะวิทยาที่ปรากฏในงานพุทธศิลปกรรมที่ หลากหลายในกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้นทั้ง แบบมหายานและหินยาน

-สามารถศึกษาแนวทางการพัฒนาในงานโลหะวิทยาเชิงวัสดุศาสตร์และแนวโน้มการ สร้างสรรค์งานในอนาคต

References

- กิตติยา อุทวิ. (2550). “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาสำริดในล้านนา”. *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนมहाบัณฑิต*. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กนก วิศวกุล. (16 กุมภาพันธ์ 2566) ศิลปิน. สัมภาษณ์.

दन्य परिषापेम्प्रेसिठी.(2555). *ประวัติศาสตรพระพุทศาสนาในประเทศศรีลังกา*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

เทพประวิณ จันทรแรง, พระครูสิริปริยัตยานุศาสก์, ไพรินทร ณ วันนา, พรศิลป์ รัตนชูเดช, วิโรจน วิชัย, สุขชัย สิริวิภู, อำนาจ ชัดวิชัย. (20 พฤษภาคม 2566). *ศึกษารูปแบบการพัฒนา ศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP/article/view/6815>

พระครูโสภณสุทธิวัฒน์. (2549). *ประวัติพระพุทมหาสุวรรณภูมิากร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กราฟิกอาร์ตพริ้นติ้ง จำกัด.

พระพุทพุทกาม พระพุทพุทญาณ. (2557). *มูลศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : ศรีปัญญา.

พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตรศรี). (2555). “การศึกษาวิเคราะห์พุทศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทรูปสมัยอยุธยา”. *วิทยานิพนธ์พุทศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูโสภณสุทธิวัฒน์. (26 เมษายน 2566) 2559: [ออนไลน์] *พระพุทมหาสุวรรณภูมิากร-วิกิพีเดีย* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา [wikipedia.org https://th.wikipedia.org](https://th.wikipedia.org) > wiki

พระครูพิทักษ์สุทธิคุณ (สุพล สุทนต์โล). (15 ตุลาคม พ.ศ. 2565). *เจ้าอาวาสวัดศรีสุพรรณ. สัมภาษณ์*. พรหมณ์นราสุธรรมภี. (2559). *มหาธาตุเจดีย์*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : หจก. เรือนแก้วการ พิมพ์.

เพิ่มศักดิ์ วรรณงกูร . (2545). *วิถีธรรมวิถีไทย*. กรุงเทพมหานคร : อาร์ทลิย์ เพรส.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชี ดร.รัชดา อมาตยกุล. (12 กุมภาพันธ์ 2566). *ผู้ก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมรัชตะธรรมสถาน*. สัมภาษณ์.

วิเชียร สุรินตะ. อุไร ไชยวงศ์ (ปริวรรต). ชันปะ ปันเงิน (ตรวจทาน). (2544). *อานิสงส์ล้านนา การปริวรรตและสาระสังเขป*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยา พลวิฑูรย์. (2555). *แต่มีเส้นเขียนลาย คำจิ้งโก*. เชียงใหม่ : พิมพ์นานา.

สุทัศน์ ยกส้าน. ศ.ดร. (2550). *ศิลปินอัจฉริยะ*. กรุงเทพมหานคร : เอ.ที.พริ้นติ้ง.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. ศ.ดร. (2551). *พุทธปฏิมา งานช่างพลังแห่งศรัทธา*. นนทบุรี : โรงพิมพ์มติชนปาก
เกร็ด.

_____. (2556). *พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ พัฒนาการของงานช่างและแนวคิดที่ปรับเปลี่ยน*.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

องค์ดาโลลามะ. (2559). *ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตร* แปลโดย นัยนา นาควัชระ. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดดา.

Carol Stratton. (2004). *Buddhist Sculpture of Northern Thailand*. Thailand : Silkworm
Books Publication.

Nithi Sthapitanonda, Brian Mertens (2005). *Architecture of Thailand A guide to
traditional and contemporary forms*, Bangkok: Publishing, Asia Books CO.Ltd.

โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท

The Effect of Globalization to Local Culture in Rural Society

ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ฮัลล์, สหราชอาณาจักร

Sheffield Hallam University, United Kingdom

Pakaus354@hotmail.com

Haripunchai Review 21/01/2023

Haripunchai Review 12/02/2023

บทคัดย่อ

ในอดีตสังคมชนบทของไทยนั้นเต็มไปด้วยความเรียบง่ายและการแบ่งปันเมื่อสังคมไทยรับเอาแนวคิดต่างๆตามกระแสของโลกาภิวัตน์เข้ามาก็เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆมากมาย การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยหลังจากการออกแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 – 8 ที่เป็นหัวเรียวหัวต่อในการนำพาสังคมการเกษตรของประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากการกระจายความเจริญจากหัวเมืองต่างๆไปสู่ภูมิภาครอบนอก รวมทั้งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรมในชนบทเป็นอย่างมากนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนในสังคมชนบทที่ห่างไกลจากพลวัตความเป็นเมืองใหญ่ ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมชนบทแบบใหม่ที่ผสมผสานไปด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและพลวัตความเร่งรีบของสังคมเมืองใหญ่เพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อภายใต้กระแสธารของโลกาภิวัตน์ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ เช่น ทุนนิยมและ วัฒนธรรมประชานิยม เป็นต้น อย่างไรก็ตามทางผู้เขียนเห็นว่าสามารถให้หน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนหันมาตระหนักถึงความสูญเสียที่จะสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมเพราะกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นนับว่าอยู่ในกลุ่มเสี่ยงอย่างมากที่จะได้รับอิทธิพลในวัฒนธรรมต่างชาติมากกว่ากลุ่มผู้สูงวัยซึ่งจะผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และ วัฒนธรรม ในระยะยาวแล้วอาจจะส่งผลให้วัฒนธรรมถูกกลืนเลือนไปจากสังคมไทย

คำสำคัญ : โลกาภิวัตน์, วัฒนธรรม, สังคมชนบท.

Abstract

In the past, Thai rural society was filled with simplicity and sharing. When Thai society adopted the concept of globalization, there were many changes. After the National Economic Development Plan 1-8 that led Thai society from Thailand's agricultural society to become an industrial society. From the spread of prosperity from large cities to the outer regions, including the distribution of income to the locals. As a result, there has been a huge change in rural society and culture since the past. The way of life of people in rural society has changed. People in rural societies are far from the dynamics of large cities. It has begun to change into a new rural society that combines traditional cultural identity and the hustle and bustle of the big city society because the media influence it under the current of globalization. That came to play a role, such as Capitalism and Pop Culture. However, government agencies to organize activities that make children and youth aware of the risk of losing local culture and preserving culture. The result will cause children and young people are considered to be at a higher risk of being influenced by foreign cultures than older people, which will have an impact on society, traditions and culture. In long term, the culture may be forgotten from Thai social.

Keywords: Globalization, Culture, Rural Society.

บทนำ

ในโลกปัจจุบันนั้นจะเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารก็ไม่ผิดนัก การมาถึงของโลกาภิวัตน์จากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ได้ส่งผลกระทบต่อไปทั่วทั้งโลกเนื่องจากผู้คนต่างก็สามารถรับข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแทบจะตลอดเวลา (Croucher, 2018) ประเทศไทยก็มีการพัฒนาการในด้านต่างๆมากขึ้นภายหลังการได้รับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรม

เมื่อสิ่งต่างๆข้างต้นนั้นเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลต่อกันเป็นวงกว้าง เช่นการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในสังคมชนบท ก็จะส่งผลต่อไปยังวิถีชีวิตและสังคมชนบททำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านดีและด้านร้ายต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมต่างๆ (ชาย โพธิสิตา, 2555: 163-185). โดยเฉพาะสังคมชนบทที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมเป็นของตัวเองและอยู่ห่างไกลจากความเป็นพลวัตของตัวเมืองนั้นได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการที่รัฐได้เข้ามาพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจโดยมีการริเริ่มการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2504 แผนพัฒนาเศรษฐกิจมีขึ้นเพื่อ กระจายความเจริญออกไปสู่ชนบทและช่วยในการพัฒนาพื้นที่รอบนอกต่างๆ เช่น การพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ต การคมนาคมระหว่างจังหวัด สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการจ้างงานต่อประชาชนในสังคมชนบทอีกด้วย ปัจจุบันนี้รัฐบาลจะประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ระหว่าง พ.ศ. 2566-2570 จากสถิติแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ระบุว่ามีการจ้างงานสูงถึง 38 ล้านคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2560)) แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ นับว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนให้สังคมการเกษตรของไทยไปสู่สังคมอุตสาหกรรมการผลิตอีกด้วย ซึ่งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกี่ยวพันเป็นทอดๆไปถึงเรื่องของ สังคมและวัฒนธรรม ในสังคมชนบท (กนกวรรณ พวงประยงค์ และसानิตย์ หนูนิล, 2561 : 34-58) ส่วนต่อไปจะกล่าวถึงโลกาภิวัตน์กับสังคมในชนบท

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในชนบท

ในอดีตวิถีชีวิตของผู้คนสังคมชนบทของไทยนั้นนิยมทำการเกษตรเป็นหลัก วิถีชีวิตต่างๆเต็มไปด้วยความมีน้ำใจ แบ่งปันสิ่งต่างๆรวมกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีวิถีชีวิตเรียบง่ายไม่เร่งรีบ (ภักชลดา สุวรรณนวล และ พระปลัดระพีนพทุธิสาโร, 2564: 325-336) ซึ่งต่างจากสังคมในหัวเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลให้เกิดการรับแนวคิดทางเศรษฐกิจใหม่ๆเข้ามา เช่น ทุนนิยม ซึ่งทุนนิยมเป็นสิ่งที่เข้ามามีผลกระทบเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สังคมในชนบทเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น(ชาย โพธิสิตา, 2555: 163-185) วิถีชีวิตของคนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงตามไปเหมือนเงาตามตัว ผู้คนเริ่มที่จะรีบร้อนมากขึ้น ความมีน้ำใจของผู้คนก็เริ่มที่จะหายไปสนใจสิ่งรอบข้างน้อยลงหันมาสนใจตัวเองมากขึ้น (นริศรา แสงเทียน และ เมชฌ สอดส่องกฤษ, 2560: 185-220)

ทุนนิยมได้เข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตการดำรงชีพของผู้คนในสังคมชนบทมากขึ้น เช่น ราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้คนในสังคมเริ่มที่จะเร่งรีบทำงานหาอาชีพเสริมทำเพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย (กันทนา ใจสุวรรณ, 2563 : 29-41) ก็จะสะท้อนไปในเรื่องของการแบ่งปันที่ลดน้อยลง ผู้คนต้องการรายได้หรือผลกำไรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง การนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมาประกาศใช้นับว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนให้สังคมการเกษตรของไทยไปสู่สังคมอุตสาหกรรมการผลิตอีกด้วย ซึ่งทำให้ประชาชนในเขตชนบทต่างก็เริ่มที่จะอพยพเข้าสู่เขตเมืองใหญ่ หรือการแผ้วถางป่าเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ยิ่งไปกว่านั้นยังคงมีการเวียนคืนที่เพื่อทำไปสร้างพื้นที่เขตเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน กรณีศึกษาในงานเขียนของ กนกวรรณ มะโนรัมย์ (2565) หมู่บ้านที่ทำปศุสัตว์เลี้ยงวัวควาย ต้องถูกเวียนคืนพื้นที่เพื่อไปสร้างเขตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาต่อกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์จำใจต้องขายสัตว์ออกไปเนื่องจากสูญเสียพื้นที่ทำกินทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่เวลานั้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็ส่งผลด้วยเช่นกัน เด็กและเยาวชนในสังคมชนบทที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเครื่องมือสื่อสารได้นั้น ก็มีแนวโน้มที่จะเสพสื่อต่างๆ มากขึ้นรวมถึงสื่อของต่างประเทศด้วย การเสพสื่อต่างๆ จะทำให้ได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เมื่อผู้คนซึมซับแนวคิดใหม่ๆ เข้ามา ก็จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันท้ายที่สุดแล้วก็หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะกระทบต่อไปถึงในเรื่องของวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของสังคม

วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนเข้ากับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมได้ก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา วัฒนธรรมในสังคมชนบทที่ถูกทำลายจากคลื่นลูกใหม่ของวัฒนธรรมประชานิยมต่างชาติ หรือ Pop Culture ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความสนใจของกลุ่มวัยรุ่นมากกว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น Benedict (1987) ได้กล่าวว่า เด็กในช่วงวัยรุ่นของไทยนั้นสนใจที่จะเสพสื่อต่างชาติมากกว่าและซึมซับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกได้อย่างรวดเร็ว งานเขียนของ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์ (2563) บางช่วงได้กล่าวว่า ทางกรมไทยนั้นได้ตระหนักถึงแนวโน้มที่เด็กและวัยรุ่นจะเสพสื่อต่างชาติมากขึ้น จากงานเขียนทั้งสองเป็นหลักฐานสนับสนุนว่า การเสพสื่อของวัยรุ่นนั้นส่งผลต่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสามารถเห็นได้จากผู้เข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น

ที่มีจำนวนลดน้อยลง และหากต้องเลือกระหว่างงานประเพณีในชุมชนที่จัดพร้อมงานกิจกรรมที่กลุ่มวัยรุ่นสนใจ กลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะไปเข้าร่วมกิจกรรมข้างนอกมากกว่างานประเพณี (Poshakrishna, 2022 : 591-601) ยกตัวอย่างประเพณีทางจิตวิญญาณต่าง เช่นการไหว้หอผี การเลี้ยงผีบรรพบุรุษต่างๆ จะสังเกตเห็นได้เห็นว่าผู้เข้าร่วมพิธีนั้นมีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กวัยรุ่นที่เข้าร่วมพิธีนั้นมีน้อยมาก (Poshakrishna 2022) ผลกระทบจากเรื่องดังกล่าวอาจจะส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชนนั้นลดหายไป ทุนทางวัฒนธรรม (Culture Capital) นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท อันได้แก่ (Throsby 2001)

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้อง (Tangible Cultural Heritage) ได้ เช่น วัดวาอารามปราสาท อนุสรณ์เครื่องมือ โบราณสถาน

2. ทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Cultural Heritage) เช่น พิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ การนวดไทย โขนละคร

การเปลี่ยนแปลงไปของผู้คนที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมแล้วยอมทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้รับผลกระทบจนอาจจะถึงขั้นที่สูญหายไปนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายกรณีศึกษา ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำเป็นประเพณีที่ บูชาผีขุนน้ำตาม ต้นน้ำลำธาร หรือแม่น้ำ ของทางภาคเหนือของไทยที่นับวันก็ยิ่งเลือนหายไปจากสังคมชนบท (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) จึงควรที่จะรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์ประเพณีจากงานเขียนของ เลหฺล่า ตรีเอกานุกุล (2562) ได้กล่าวว่า กลุ่มที่ต้องได้รับการเฝ้าระวังเรื่องของวัฒนธรรมเป็นอันดับแรกคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะห่างออกจากวัฒนธรรม ในอนาคตกระแสธารของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมชนบทมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (ประทวนวันนิจและมณูญสอนโพนงาม, 2565: 124-126) แต่ทว่าผู้เขียนกลับมองว่าเราสามารถที่จะใช้ข้อดีของโลกาภิวัตน์มาปรับใช้ควบคู่กันไป เช่นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ และผสมผสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรม หรือผลักดันให้เกิดการปรับใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมที่จะเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนถ่ายวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้หน่วยงานรัฐผลักดันวัฒนธรรมต่างๆของไทย โดย

หลักการ อำนาจแบบแข็ง (Hard Power) และ อำนาจละมุน (Soft Power) (Campbell & O’hanlon, 2006)

อำนาจแข็ง คือ การใช้อำนาจในเชิงบังคับ ชูเชื้อ ในมิติของผู้ที่มีอำนาจมากกว่าต่อผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า เช่น มิติทางเศรษฐกิจ การคว่ำบาตรทางการค้า มิติทางการทหาร มิติทางการเมือง (วาสนา ปานนวม, 2555: 76-85).

อำนาจละมุน คือ การชักจูง โน้มนาวให้เกิดความไว้วางใจ โดยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์ของการใช้วาทศิลป์ (Nye, 2004)

โดยในกรณีนี้จะเป็นการใช้ อำนาจละมุน หรือ Soft Power เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์ของวัฒนธรรม เหมือนดังกรณี ศึกษา K-POP ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็น สินค้าทางวัฒนธรรม (Culture Product) (อภิธมา อัครรังสิตแสง, 2564 : 154–180) ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไปในตัวอีกด้วยสินค้าทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติจะไม่สามารถหาได้ในประเทศของตน นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างดี (MacCannell, 1973) หากนำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้กับวัฒนธรรมของไทยแล้วจะช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของไทยไปในตัว การทำให้เป็นจุดสนใจและแพร่หลายนั้นส่งผลต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ เหมือนดังเช่นกรณี ชุดหม้อฮ่อมของภาคเหนือ ที่มีการรณรงค์ให้มีการสวมใส่ชุดพื้นเมืองในทุกวันศุกร์ ชุดหม้อฮ่อมเป็นตัวอย่างสิ่งทีสะท้อนอัตลักษณ์ของชาวล้านนาในภาคเหนือได้ดี ในทุกวันนี้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือ บริษัทนำเที่ยวก็มีการนำชุดหม้อฮ่อมมาจำหน่ายหรือมอบให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ นับว่าเป็นการเผยแพร่อัตลักษณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติภายใต้แนวคิดอำนาจละมุน หรือ Soft Power

โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท

โลกาภิวัตน์นั้นต่างก็นำพาการเปลี่ยนแปลงทั้งข้อเสียและข้อดีมาสู่ประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของไทยนั้นเริ่มต้นขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ.2504 หลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ นั้น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของไทยต่างก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมซึ่งในอดีตสังคมไทยนั้นเป็นสังคมเกษตร ทำไร่ ไถนา ตกปลา ใช้วิถีชีวิตตามริมสองฝั่งแม่น้ำ เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม

เปลี่ยนไปย่อมกระทบถึงวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ผลกระทบที่ตามมาย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

- ผลกระทบด้านดีของโลกาภิวัตน์

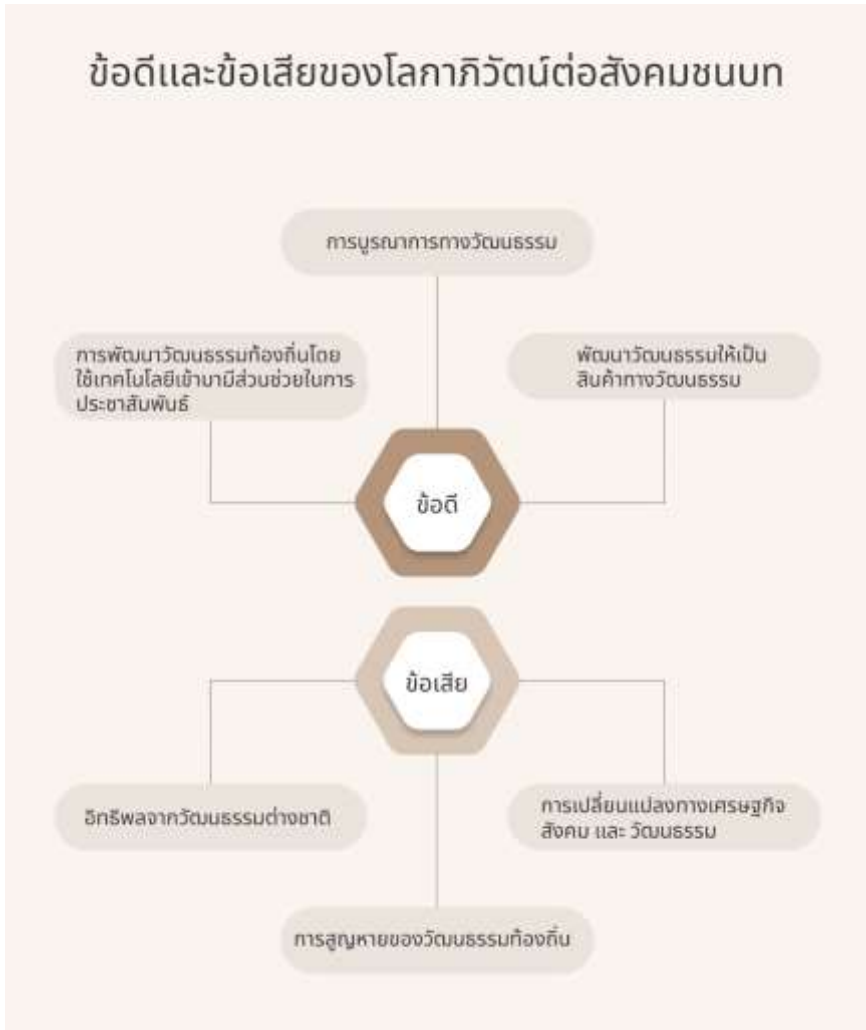
ในปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ง่ายมากขึ้น ก็ไม่แปลกที่จะสามารถรับสารจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสารคดี ข่าวสารต่างประเทศ สื่อบันเทิง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามอย่างไรก็ดี นับว่าเป็นเรื่องที่ดีในการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการเรียนรู้และป้องกัน สถานการณ์อันไม่ถึงประสงค์ได้ เช่น กรณีแจ๊สเดือนแผ่นดินไหว ของประเทศญี่ปุ่นที่เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันหากผู้รับสารไม่ได้ใช้วิจารณญาณมากพอก็อาจจะเชื่อข้อมูลข่าวสารโดยทันทีอาจจะทำให้ตกเป็นเหยื่อของ ข่าวปลอมในสังคมไทยนั้นมีผู้ที่ถูกหลอกจากข่าวปลอมอยู่เป็นจำนวนมากอย่างไรก็ตาม ทางหน่วยงานของรัฐบาล อาทิเช่น กระทรวงวัฒนธรรม และ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม น่าจะมีการดำเนินงานควบคู่กันในการพัฒนาต่อยอดของวัฒนธรรมและการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไปในตัวโดยใช้หลักการอำนาจละมุนมาเป็นหลักในการสนับสนุน การอนุรักษ์วัฒนธรรมและ การพัฒนาวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของไทยต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นสามารถเกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นอื่นๆ ได้ ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจนทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ผ่านการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมจนสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multiculturalism)

- ผลกระทบด้านเสียของโลกาภิวัตน์

การไหลบ่าเข้ามาของอิทธิพลต่างชาตินั้นย่อมส่งผลกระทบต่อแนวคิดวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ชนบทที่รับสารจากต่างชาติมากขึ้นไม่ว่าจะทางตรงหรืออ้อมย่อมที่จะส่งผลไปกับวิถีการดำเนินชีวิต เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยมุ่งเน้นทุนนิยมเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในชนบทที่แต่เดิมเน้นการแบ่งปันกับกลายเป็นการมุ่งหวังกำไรจากการค้าขาย หรือผลกระทบต่อการเวียนคืนพื้นที่ในชนบทเพื่อนำไปสร้างเขตเศรษฐกิจ หรือ

นิคมอุตสาหกรรม สิ่งดังกล่าวจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิต และ ประเพณีวัฒนธรรม ข้อเสียอีกประการหนึ่งคือการแพร่หลายของอิทธิพลต่างชาติ เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเริ่มไม่เข้าร่วมและหันไปสนใจสื่อที่มีอิทธิพลจากต่างชาติมากขึ้น มากกว่าที่จะไปเข้าร่วมพิธีทางจิตวิญญาณ ยิ่งไปกว่านั้นเด็กและเยาวชนอาจจะมีแนวโน้มที่จะไปงานที่น่าสนอื่นๆมากกว่าที่จะเป็นงานประเพณี ความเชื่อทางจิตวิญญาณที่ต่างเริ่มถูกสืบทอดไปจากสังคมไทยโดยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ซึ่งตรงกับกรณีศึกษาของ เบญจภาคี เจริญมหาวิทยาลัย (2562 : 2300-2310) ของ ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าวที่เริ่มสูญหายไปจากสังคมโดยมีปัจจัยมาจากทั้งภายในและภายนอก เช่นการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่หัวเมืองเพื่อหางานทำ ทำให้เกิดการละทิ้งประเพณีในท้องถิ่น การอนุรักษ์ประเพณีไม่ได้ทำอย่างยั่งยืน ขาดสำนักความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทำให้เกิดปัญหาสูญหายของวัฒนธรรม ประเพณี หากเรามัวแต่วิ่งตามการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ตระหนักถึงปัญหาที่ตามมา หรือไม่มีมาตรการรองรับที่ดีแล้วในท้ายที่สุดย่อมที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แผนภาพที่ 1 แสดงข้อดีและข้อเสียของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมชนบท

ที่มา : ภาอัครม์ โปะชะกฤษณะ, กุมภาพันธ์ 2566.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การมาถึงของโลกาภิวัตน์นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปยังมากของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ผู้คนไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงโลกาภิวัตน์ได้ สิ่งดังกล่าวนี้เป็นเหมือนพลวัตความเป็นเมืองที่เข้ามาสู่สังคมชนบทซึ่งสังคมชนบทจะต้อง

เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมชนบทแบบใหม่แต่ก็ยังรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ แต่ก็ปฏิเสธเลยไม่ได้ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนต่างๆก็ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของวัฒนธรรมประชานิยมที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกลุ่มของเด็กและเยาวชน การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนไว้หากปล่อยไว้จนสายเกินไปแล้ว เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชนบทต่างๆทั่วประเทศจะต้องได้รับความเสียหายจนอาจจะสูญหายไปจากสังคมไทย

ทางผู้เขียนเห็นควรว่ากระทรวงวัฒนธรรมควรที่จะเข้ามาผลักดัน โดยประสานงานผ่านวัฒนธรรมจังหวัด ในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชน ยิ่งไปกว่านั้นทางวัฒนธรรมจังหวัดอาจจะขอความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นเช่น เทศบาล โรงเรียนในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ให้หันมาตระหนักถึงความสูญเสียที่จะสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยใช้ข้อดีของโลกาภิวัตน์ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โซเชียลมีเดีย, การตลาดออนไลน์ โดยนำหลักแนวคิด Soft Power เข้ามาปรับใช้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เหมือนดังกรณีของเสื้อหม้อฮ่อมในภาคเหนือ หรือ K-Pop เกาหลี

References:

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ. สืบค้น เมื่อ 3 มกราคม พ.ศ. 2566, https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=34396
- กนกวรรณ พวงประยงค์ และ สานิตย์ หนูนิล. (2561). สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 44(2), 34–58.
- กนกวรรณ มะโนรัมย์. (2565). *นิเวศวิทยาการเมืองแนวสตรีนิยม*. สำนักพิมพ์ ศยาม. 2565
- กันทนา ใจสุวรรณ. (2563). วิถีชีวิตคนชนบทไทยยุค 4.0. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 29–41.
- ชาย โพธิสิตา. (2555). ชนบทไทยในวิถีทุนนิยม. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(4), 163–185.
- นริศรา แสงเทียน และเมฆม สอดส่องกฤษ. (2560). ภาพสะท้อนการสื่อสารของรัฐบาลเพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมความเอื้อเพื่อในสังคมจีนปัจจุบัน. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 6(2), 185–220.

- เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทย์. (2562). “ลงแขกเกี่ยวข้าว” ประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกลืมหายจากสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์. *Veridian E –Journal, Silpakorn University, 12(6)*. 2300-2310.
- ประทวน วันนิจ และ มนูญ สอนโพนงาม. (2565). วิถีวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทย ในยุคดิจิทัล. *วารสารวามัญกองแหรทพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2)*, 124–126.
- ภัสลดา สุวรรณนวล และ พระปลัดระพีพิณพุทธิสาโร. (2564). การบริหารจัดการชุมชนตามหลักสังคห-วัตถุ 4. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(2)*, 325–336.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2563.). *เครื่องแบบ ทรงผม หน้าเสาชง ไม่เรียว*. สำนักพิมพ์ มติชน.
- เลหล่า ตริเอกานุกุล. (2562). การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเชียงราย. *สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส), 25(4)*, 36–42.
- วาสนา ปานนวม. (2555). การส่งเสริมการทุนของญี่ปุ่น: เครื่องมือเพิ่ม Soft Power และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา, 29(1)*, 76–85.
- สำนักงานสภาพัฒนาการ แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพฯ. 2560.
- อภิธนา อัครังสิตแสง. (2564). การก่อตัวของวัฒนธรรม กระแสเคป็อปและสินค้าวัฒนธรรม ในฐานะอาวุธทางการเมือง. *วารสารสหวิทยาการ.วิทยาลัยสหวิทยาการ, 18(1)*, 154–180.
- Benedict, R. (1987). *Thai culture and behavior : an unpublished war-time study dated September 1943*. Cornell University, Dept. Of Far Eastern Studies.
- Campbell, K. M., & O’hanlon, M. E. (2006). *Hard power : the new politics of national security*. Basic Books.
- Croucher, S. L. (2018). *Globalization and belonging : the politics of identity in a changing world*. Rowman & Littlefield.
- MacCannell, D. (1973). Staged Authenticity: Arrangements of Social Space in Tourist Settings. *American Journal of Sociology, 79(3)*, 589–603.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: the means to success in world politics*. Public Affairs.

Poshakrishna, P. (2022). Is Globalization a Threat or Opportunity to the Local Culture of Spirit Worship? *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(11), 591–601.

Poshakrishna, P. (2022). *The belief in Animism towards village people's way of life: A case study of ritual ancestor spirit worship in Mae Mao Khee Lek Village, Mon Pin Sub-district, Fang District, Chiang Mai Province*. [Unpublished manuscript], Sheffield Hallam University.

Throsby, C.D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

The Castle of Creatures in Abāyabhūmi

พระครูปลัดทอง ขยาภรณ์ (วงศ์สายะ) Phrupalad Thanong Chayaparano (Wongsaya)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

Thanong2608@gmail.com

Haripunchai Review 17/01/2023

Haripunchai Review 16/02/2023

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับวิมาน ซึ่งเกิดจากกุศลกรรมความดีทั้งหลายที่ได้กระทำไว้ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากได้จุติจากภพภูมิมนุษย์ก็ได้มาอุบัติในสัคคภูมิเป็นเทวดาที่มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย วิมานที่ปรากฏแก่เหล่าเทวดานั้นมีความสวยงามที่ทำให้ด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เพชรนิลจินดาประดับตกแต่ง และยังมีปัจจัยบริวารทั้งหลายอย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันวิมานยังได้ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ซึ่งมีสภาพที่ความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดา คือ มีความสวยงามประดับด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์มากมาย แต่ความเป็นอยู่นั้นไม่ได้เป็นวิมานที่มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา เพราะยังเป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์อยู่เนื่องนิจ จึงได้ชื่อว่า เป็นวิมานแห่งความทุกข์ คือ มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยก็จริงอยู่แต่ก็ต้องได้รับทุกข์เวทนา คือ มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวบ้าง ต้องอยู่ผู้เดียวบ้าง ไม่มีผ้าไว้ห่มบ้าง เป็นต้น วิมานที่ปรากฏแก่สัตว์ที่อุบัติในอบายนี้ได้ปรากฏแก่พวกเปรตและอสุรกายบางจำพวก เหตุที่ทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิและมีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยได้นั้น มาจากกระทำอกุศลกรรมไว้ในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์ หลังจากตายไปแล้วด้วยวิบากกรรมจากอกุศลกรรมทำให้ต้องมาอุบัติในอบาย คือ เป็นเปรตและอสุรกาย แต่อานิสงส์จากการให้ทานทำให้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง แต่ก็ต้องได้รับความทุกข์เวทนาตามภูมิของตน ไม่สามารถพ้นจากความทุกข์ได้ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนชาวพุทธทั้งหลายนอกจากจะเป็นผู้ให้ทานแล้ว ก็ควรจะละเว้นจากอกุศลกรรมชั่วพวง และทำกุศลกรรม ซึ่งจะช่วยให้พบกับความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า

คำสำคัญ: วิมาน อบายภูมิ

Abstract

Buddhism has beliefs about castles. which arises from all good deeds that have been done while still being a human being After reincarnating from the human realm, he was born in the Sakkha realm as a deity who lived in a beautiful castle. The castle that appears to the angels is beautiful, decorated with gold, sapphire glass, precious stones. And there are also many retinue factors in abundance But at the same time, the castle also appeared to the animals that were born in the Abyss. which has a condition similar to the castle of the angels, which is beautiful decorated with gold Lots of sapphires But that existence is not a happy paradise like the angels. because it is still a paradise that is still laced with constant sorrow Therefore, it is known as the paradise of suffering, that is, there is a beautiful castle to live in. It is true, but it must suffer, that is, it has some ugly shape. Do you have to be alone? There are no clothes to wear, etc. The castle that appears to the creatures that occur in this misfortune has appeared to some kind of ghosts and monsters. The reason for having to emerge in the Abyss and having a castle as a residence Comes from doing unwholesome deeds in the days when we were still humans. But at the same time he was the one who gave alms to the monks. after death due to unwholesome karma resulting in misfortune That is, they are ghosts and monsters. But the virtue of giving alms made him have a beautiful castle to live in. but must receive suffering according to their landscape cannot be freed from suffering. should abstain from all unwholesome deeds and perform meritorious deeds which will bring happiness in both this life and the next life

Keywords: castle, Abāyabhūmi.

บทนำ

วิมาน คือ ที่อยู่ของเทวดา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 279) สถานที่เล่น ที่อยู่ ของเหล่าเทวดา เป็นสถานที่อันประเสริฐ เกิดจากอานุภาพของเทวดา อรรถกถาจารย์ให้คำนิยามถึงเหตุแห่งการอุบัติของวิมานไว้ว่า “วิมานเหล่านั้นบังเกิดด้วยอานุภาพของกรรมส่วนสุจริตของเทวดาเหล่านั้น รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น” (ขุ.วิ.อ. (ไทย) : 2/1/4) วิมานบังเกิดด้วยกรรมส่วนสุจริต หมายถึง กุศลกรรม คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยกุศลกรรม หรือ กรรมดีนั้น เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ อันหลักในการบำเพ็ญความดีในทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 อย่าง ได้แก่ ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย วิมานมีทั้งหมด วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมจากการให้ทานมีจำนวน 68 วิมาน วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมการรักษาศีลมี 20 วิมาน วิมานที่เกิดจากการเจริญภาวนามี 4 วิมาน และจากการประกอบกุศลกรรมอื่นๆ จำนวน 18 วิมาน (พระพิริยญาภพ ธารพนาสี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น มนุษย์ผู้ได้กระทำกุศลกรรม ตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ 3 หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดเป็นเทวดาบนสรวงสวรรค์ มีวิมานงดงามเป็นที่อยู่อาศัยในภพภูมิเบื้องหน้า

วิมานนอกจากจะเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาในสักคภูมิแล้ว ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็ยังได้กล่าวถึงวิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ที่ชื่อว่าอบายภูมิเพราะเป็นถิ่น ดินแดน ภูมิ หรือสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ผู้กระทำกุศลกรรมบท ทางกาย ทางวาจา และใจ ทำให้ต้องไปอุบัติอยู่ในภพภูมิที่ปราศจากจากความเจริญ มีแต่ความทุกข์ ปราศจากความความสุขและความยินดีทั้งปวง ได้แก่ เปรต อสุรกาย และนรก (มานพ รักการเรียน และพระภavanaพิศาลเมธี วิ., 3 (1) : 29-48) แต่ถึงกระนั้นสัตว์ในอบายภูมิบางจำพวกก็มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย เช่น อสุรกายและเปรตซึ่งเป็นสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิบางจำพวกมีวิมานเป็นของตน ดังในรถการเบติวัตถุมาณพคนหนึ่งได้สนทนากับนางเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า “นางเทวีผู้มีอานุภาพมาก เธอขึ้นวิมานที่มีเสาแก้วไพฑูรย์งาม ผุดผ่องแสงจะงดงาม สถิตอยู่ในวิมานนั้น” (ขุ.จ. (ไทย) 26/439/236) ในขัลลลาภียเบติวัตถุพ้อคำได้ไต่ถามนางเปรตศึระชะลันว่า “ท่านเป็นใครกัน อยู่แต่ในวิมาน ไม่ออกมาข้างนอกเลย” (ขุ.จ. (ไทย) 26/58/177) นอกจากนี้แล้วอสุรกายหรือสุรหนึ่งนในอบายภูมิที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับเปรต มีวิมานเป็นของตน คือ มีบ้านเมืองงดงาม ดาดไปด้วยแผ่นทองคำ มีเมืองใหญ่อยู่ 4 เมือง มีพระยาสุรปกครองทุกเมือง พระยาสุรเหล่านี้อยู่ปราสาทงาม ประดับด้วยทองคำ แก้วสัตตพิขรรัตนะ (พญาสิทธิ, 2536 : 34) จากหลักฐานดังกล่าวได้ให้แนวคิดที่ว่า วิมาน ไม่ได้เป็นอานิสงส์จากการทำความดี

หรืออุบัติในสักคฤมิเท่านั้น แต่วิมานยังเป็นอันสงส์จากการกระทำกุศลกรรมด้วย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าอบายภูมิที่ชื่อว่าเป็นทุกคติ คือ ดินแดนที่มีแต่ความทุกข์หาความสุขมิได้นี้ เหตุใดสัตว์บางชนิดถึงได้เสวยผลบุญที่เป็นวิมานปราสาทสวยงาม และสัตว์ที่ไปอุบัติในอบายภูมิวิมานเป็นของตนได้อย่างไร

วิมานในพระพุทธศาสนา

คำว่า วิมาน หมายถึง ที่เล่นที่อยู่ของเหล่าเทวดาหรือเทพยดา ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่อันประเสริฐ เพราะเกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งกุศลกรรมของเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมาน วิมานมีความรุ่งเรืองสว่างไสว แพรพรรณ และมียี่สิบหลากหลายด้วยอำนาจแห่งรัตนชาติต่าง ๆ มีรูปทรงที่วิจิตรบรรจง วิมานมีขนาด 1 โยชน์บ้าง 2 โยชน์ บ้าง 12 โยชน์บ้าง กว่า 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนี้ภายในวิมานเหล่านั้นก็ยังมีเครื่องประดับตกแต่งสวยงาม และเพียบพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคมากมาย อันเป็นที่พิศ เพียบพร้อมไปด้วยกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าปรารถนา เป็นที่น่าใคร่ น่าพอใจ ความแตกต่างของแต่ละวิมานนั้นขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่เจ้าของวิมานได้สั่งสมไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เช่น เป็น วิมานทองคำ วิมานเงิน วิมานแก้วมณี วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานแก้วพลี หรือต่างกันที่ขนาด เช่น วัดโดยรอบ 3 โยชน์บ้าง 2 โยชน์บ้าง 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนี้แล้ววิมานที่ปรากฏก็ยังมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น วิมานตั้ง วิมานช้าง วิมานเรือ วิมานบัลลังก์ วิมานรถทิพย์ เป็นต้น (ขุ.วิ. (ไทย) 26/1-1289/1-165) วิมานจะบังเกิดก่อนก็ได้หรือเมื่อเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมานได้จุติจากภพนั้น วิมานนั้นก็หายไปด้วย (สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหายุทธนา นรเชฏโฐ, 6 (2) : 101-111) จะเห็นได้ว่าวิมานในพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่หรือที่อยู่อันสวยงามตระการตา ทั้งยังมีสวยงามที่มีลักษณะแตกต่างกันตามที่ได้พรรณานี้แล้ว วิมานยังเป็นเครื่องเสวยสุขของเหล่าเทวดาทั้งหลายที่ได้มาอุบัติในสรวงสวรรค์

ในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ได้กล่าวถึงวิมานอันเป็นสถานที่เล่น และยังเป็นสถานที่อยู่อาศัยเสวยสุขของเหล่าเทวดา ถือเป็นสถานที่อันประเสริฐ (ขุ.วิ.อ. (ไทย) 2) รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น เรียกว่า วิมาน (ขุ.ท.อ. (ไทย) 2/1/4) ซึ่งวิมานในพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งประเภทและลักษณะของวิมานได้ ดังนี้

ประเภทของวิมาน

วิมานในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุสามารถแบ่งประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ และแต่ละประเภทก็มีวรรคที่ว่าด้วยหมวดแต่ละประเภทของวิมาน ดังนี้ (พระมหาชาญชัย ชุตินธโร, (2558).

ก. อิตถีวิมาน หมายถึง วิมานของเทพธิดาหรือเทวดาผู้หญิง เป็นสถานที่สำราญส่วนตัว สำหรับเทพธิดา โดยอิตถีวิมานจำนวน 50 วิมาน และสามารถแบ่งแยกย่อยออกเป็น 4 วรรค ได้แก่

1) ปฐวรวรรค หมวดว่าด้วยวิมานตั้งทองคำ มีวิมานปรากฏในปฐวรวรรคจำนวน 17 วิมาน ได้แก่ ปฐมปฐวิมาน ทุติยปฐวิมาน ตติยปฐวิมาน จตุตถปฐวิมาน กุญชรวิมาน ปฐมนาวาวิมาน ทุติยนาวาวิมาน ตติยนาวาวิมาน ปทิววิมาน ติลทักขินวิมาน ปฐมปติพพตาวิมาน ทุติยปติพพตาวิมาน ปฐมสุณีสาวิมาน ทุติยสุณีสาวิมาน อุตตาวิมาน สิริมาวิมาน และเปสการิยวิมาน

2) จิตตลตาวรรค หมวดว่าด้วยสวนจิตรลดาของเหล่าเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีวิมานปรากฏในจิตตลตาวรรค 11 วิมาน ได้แก่ ทาสีวิมาน ลขุมวิมาน อาจามทายิกาวิมาน จันฑาลีวิมาน ภัททิตถิกาวิมาน โสณทินนาวิมาน อุโบสถาวิมาน สุนิททาวิมาน สุทินนาวิมาน ปฐมภิกขาทายิกาวิมาน และทุติยภิกขาทายิกาวิมาน

3) ปริจฉัตตกวรรค หมวดว่าด้วยดอกปริชาติ มีวิมานปรากฏปริจฉัตตกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ อุฬารวิมาน อุจจุทายิกาวิมาน บัลลังกวิมาน ลตาวิมาน คุตติลวิมาน ทัททลวิมาน เปสวตีวิมาน มัลลิกาวิมาน วิสาลักขิวิมาน และปาริฉัตตกวิมาน

4) มัญชิวรรค หมวดว่าด้วยวิมานแก้วผลึกสีแดง มีวิมานปรากฏมัญชิวรรคจำนวน 12 วิมาน ได้แก่ มัญชิวรรควิมาน ปภัสสรวิมาน นาควิมาน อโลมวิมาน กัญชิกทายิกาวิมาน วิหารวิมาน จตริตถีวิมาน อัมพวิมาน ปิตวิมาน อุจจุวิมาน วันทนวิมาน และสัชชุมาลวิมาน

ข. ปุริสวิมาน หมายถึง วิมานของเทพบุตรหรือเทวดาผู้ชาย ปุริสวิมานมีจำนวน 35 วิมาน และสามารถแบ่งได้ 3 วรรค ได้แก่

1) มหารถวรรค หรือหมวดว่าด้วยรถใหญ่ ว่าด้วยมหารถวิมานที่มีรถใหญ่เทียบม้า 1,000 ตัว มีวิมานปรากฏในมหารถวรรคจำนวน 14 วิมาน ได้แก่ มณฑุกเทวปุตตวิมาน เรวตีวิมาน ฉัตตมาณวกวิมาน กักกภูกรสทายกวิมาน ทวารปลาลกวิมาน ปฐมภรณ์วิมาน ทุติยภรณ์วิมาน ปฐมสุจิตวิมาน ทุติยสุจิตวิมาน ปฐมนาควิมาน ทุติยนาควิมาน ตติยนาควิมาน จุฬรวิมาน และมหารถวิมาน

2) ปายาสิกวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้คยเป็นคนรับใช้เจ้าปายาสี มีเนื้อหา กล่าวถึง วิมานอันเกิดขึ้นแก่ขุนคลังของเจ้าปายาสี ที่ชื่ออุตตระ ไม่ใช้วิมานที่เกิดขึ้นแก่พระเจ้าปายาสี มีวิมานปรากฏในปายาสิกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ ปฐมอคาริยวิมาน ทุตยอคาริยวิมาน ผลทายกวิมาน ปฐมอุปัสยทายกวิมาน ทุตยอุปัสยทายกวิมาน ภิกขาทายกวิมาน ยวपालกวิมาน ปฐมกฤษณ์วิมาน ทุตยฤษณ์วิมาน และปายาสีวิมาน

3) สุนิกขิตตวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้จัดดอกไม้ให้เป็นระเบียบ มีวิมาน ปรากฏอยู่ในสุนิกขิตตวรรคจำนวน 11 วิมาน ได้แก่ จิตตลาวิมาน นันทนวิมาน มณีคุณวิมาน สุวัฒน์วิมาน อัมพวิมาน โคपालวิมาน กัณฐกวิมาน อเนกวันณวิมาน มัญญกฤษณ์วิมาน เสริสสกวิมาน และสุนิกขิตตวิมาน

สรุปได้ว่าประเภทของวิมานที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นสามารถแบ่งลักษณะของวิมานได้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) วิมานที่เป็นตั้ง (ที่สำหรับนั่ง ไม่มีพนักพิง) ในวิมานตั้งนั้นก็ยังมีวิมานตั้งทองคำ, วิมานตั้งแก้วไพฑูรย์ 2) วิมานที่เป็นช้าง คือ วิมานที่มีช้างเป็นพาหนะ 3) วิมานที่เป็นเรือ คือ วิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ 4) วิมานที่เป็นบัลลังก์ 5) วิมานที่เป็นแก้วผลึก 6) วิมานที่เป็นปราสาท 7) วิมานที่เป็นเทียมม้า 8) วิมานที่เป็นสวน และ 9) วิมานที่เป็นภูเขาทองคำ (พระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น จำนวนวิมานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุมีจำนวนวิมานทั้งหมด 85 วิมาน คือ อิตถิวิมานจำนวน 50 วิมาน และปฐวิมานจำนวน 35 วิมาน

เหตุที่ทำให้ได้วิมาน

สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหายุทธนา นรเชษฐโกศล ได้วิเคราะห์แนวคิดเรื่องกรรมวิมานวัตถุ ซึ่งได้กล่าวถึงเหตุที่ทำให้ได้มาซึ่งวิมานในสัคคภูมิว่าเกิดจากกุศลกรรมในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ 1) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน 2) สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ 3) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา หลังจากตายแล้วก็ได้มาอุบัติเป็นเทวดาที่มีวิมานเป็นของตนเอง (สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหายุทธนา นรเชษฐโกศล, 6 (2) : 101-111) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก. วิมานที่เกิดจากการให้ทาน (ทานมัย)

1) ปฐมปฐวิมาน กล่าวถึงเทพธิดาผู้มีวิมานตั้งทองคำ ขนาด 12 โยชน์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะได้ทำทานให้แก่พระเถระ คือ จัดตั้งถวายให้พระเถระรูปหนึ่งซึ่งเที่ยวบิณฑบาตมาถึงเรือนตน พร้อมทั้งถวายข้าวและน้ำตามกำลังทรัพย์พร้อมทั้งปฏิบัติรับใช้พระเถระจนฉันทเสร็จ ด้วย

อานิสงส์จากการถวายเป็นถวายและข้าวน้ำดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นเทพธิดาที่มีวิมานตั้งทองคำเป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย), 26/1-7/1-2)

2) ทุติยปฐวิมาน กล่าวถึงเทพธิดาผู้มีวิมานตั้งแก้วไพฑูรย์ อุบัติขึ้นในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะได้จัดตั้งถวายให้แก่พระเถระผู้กำลังบิณฑบาตร พร้อมทั้งได้ถวายข้าวและน้ำตามกำลังทรัพย์ และได้ปฏิบัติรับใช้พระเถระจนฉันทันเสร็จ ด้วยอานิสงส์จากการถวายเป็นถวายและข้าวน้ำดังกล่า ทำให้เกิดเป็นเทพธิดาที่มีวิมานตั้งแก้วไพฑูรย์เป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย), 26/8-14/2-3)

3) ปถวิมาน กล่าวถึงเทพธิดาผู้มีวิมานโชติช่วง ได้อุบัติขึ้น ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยอานิสงส์จากการจุดถวายประทีปหรือจุดเทียนขึ้นตั้งไว้หน้าธรรมาสน์แล้วฟังธรรม หลังจากจุดจากภพภูมิก็ได้อุบัติเป็นเทพธิดาที่มีวิมานส่องสว่างไปทั่วทั้ง 10 ทิศเป็นที่อยู่ (ช.วิ.อ. (ไทย), 2/1/83-84)

4) ดิลกขนิมวิมาน กล่าวถึงเทพธิดาผู้มีวิมานทองคำขนาด 12 โยชน์ ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยอานิสงส์จากการให้ทานแก่พระพุทธรองค์ “ตะล่อมงาเป็นกอง กอบด้วยมือทั้ง 2 เกลี้ยงาเต็มอัญชูลีงในบาตรของพระผู้มีพระภาคเจ้า” ด้วยอานิสงส์ดังกล่าวหลังจากจุดจากโลกมนุษย์ก็ได้อุบัติเป็นเทพธิดา มีวิมานทองคำกว้าง 12 โยชน์เป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย), 26/85-92/15-16)

ข. วิมานที่เกิดจากการรักษาศีล (ศีลมัย)

1) อัตตราวิมาน กล่าวถึงวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอุตตรา ด้วยอานิสงส์จากการรักษาศีลอุโบสถเป็นนิตย คือ เข้าจำอุโบสถศีลทุกวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ 8 ค่ำแห่งปักษ์และตลอดปาฏิหาริย์ปักษ์ ด้วยอานิสงส์ดังกล่าวหลังจากที่ได้จุดจากโลกมนุษย์แล้วก็ได้มาอุบัติในสรวงสวรรค์มีวิมานเป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย), 26/124-136/21-23)

2) อุโปสถวิมาน กล่าวถึงวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางอุโปสถอุบาสิกา เพราะได้ปฏิบัติธรรมรักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ และได้ถวายทานแด่พระอรียสงฆ์ด้วยความเคารพ ด้วยอานิสงส์ดังกล่าวเมื่อจุดจากโลกมนุษย์ไปแล้ว นางก็ได้อุบัติในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ 60,000 ปีทิพย์ และมีวิมานเป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย) 26/229-245/39-41)

3) ลขุมวิมาน กล่าวถึงวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางลขุมมา ด้วยอานิสงส์จากการสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา ยินดีในศีล 5 และถือศีลอุบาสถตลอด หลังจากได้จุดจากโลกมนุษย์แล้วนางก็ได้อุบัติเป็นเทพธิดาบังเกิดวิมานเป็นที่อยู่ (ช.วิ. (ไทย) 26/173-184/31-32)

ค. วิมานที่เกิดจากการภาวนา (ภาวนามัย)

- 1) อุตตราวิมาน กล่าวถึงวิมานที่เกิดขึ้นแก่อุตตรา ซึ่งเป็นธิดาของปุณณเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์นางได้เจริญภาวาขณะฟังธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนบรรลุสุกทาคามิผล
- 2) สิริมาวิมาน กล่าวถึงวิมานที่เกิดขึ้นแก่นางสิริมา โสภณีนีในกรุงราชคฤห์ ซึ่งเป็นน้องสาวของหมอชีวกโกมารภักจ์ นางได้ฟังธรรมจากพระผู้มีพระภาคและได้บรรลุโสดาปัตติผล ในคราวเดียวกับนางอุตตราได้บรรลุสุกทาคามิผล วิมานของนางรุ่งเรืองในสวรรค์ชั้นนิมมานรดี
- 3) เปสการียวิมาน คือ วิมานที่เกิดขึ้นแก่อธิดาช่างหูก ชาวกรุงพาราณสี เป็นวิมานที่มีเสาทำด้วยแก้วไพฑูรย์เปล่งแสงเรืองรองอยู่เป็นนิตย์ มีต้นไม้ทองขึ้นอยู่โดยรอบ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สาเหตุเนื่องจากนางได้ปฏิบัติธรรมกรรมฐาน จนบรรลุโสดาปัตติผล (พระสุรพล อาจารย์สมปนโน, 2565: ม.ป.น.)

สรุปได้ว่าวิมานในพระพุทธศาสนา หมายถึง ที่อยู่ของเทวดา เชื่อว่าเป็นสถานที่ประเสริฐ เพราะอุบัติขึ้นด้วยอำนาจแห่งกุศลกรรม ประเสริฐด้วยความสวยงาม คือ ปรากฏความงามด้วยอำนาจของรัตนชาติหลากสี มีทองคำ แก้วไพฑูรย์ และสัตว์ทิพย์เป็นยานพาหนะ ประเสริฐด้วยความยิ่งใหญ่ ขนาดหลายโยชน์ เป็นต้น วิมานแต่ละวิมานมีความสวยงามและมีความแตกต่างกันตามกุศลกรรมของผู้เป็นเจ้าของวิมาน เช่น วิมานตั้งทองคำจากการถวายตั้งแก่พระเถระ วิมานแสงสว่างจากการจุดถวายประทีป เป็นต้น เหตุที่ทำให้ได้มาซึ่งวิมานนั้นมาจากการประพฤติปฏิบัติกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้ในสมัยที่เป็นมนุษย์ คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 หรือบุญกิริยาวัตถุ 10 อันเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ กุศลกรรมที่ ทำเหล่านี้ ส่งผลให้ได้รับวิมานต่างๆ เป็นที่อยู่และสถานที่สำราญของเหล่าเทวดา

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

อบายภูมิ หมายถึง ถิ่น สถานที่ตกไปของหมู่มสัตว์ที่ทำชั่ว (ม.มู. (ไทย) 12/54/61) เป็นชื่อเรียกของภพภูมิแห่งความทุกข์ ได้แก่ อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ที่ชื่อว่า อบาย เพราะปราศจากความองงาม ไม่มีความเจริญหรือความสุข ที่เรียกว่า ทุกคติ เพราะเป็นคติคือเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ ที่เรียกว่า วินิบาต เพราะเป็นสถานที่ตกไปของหมู่มสัตว์ที่ทำความชั่ว ที่เรียกว่า นรก เพราะปราศจากความยินดี เหตุเป็นที่ ไม่มีความสบายใจ (ม.มู. (บาลี) 1/153/358) กลุ่มคำเหล่านี้มีความหมายที่ไม่เหมือนกันทั้งหมด เพราะอบาย และวินิบาต อาจถือได้ว่าเป็นคำที่ใช้แทนหรือเป็นโวพจน์ของทุกคติ ส่วนนรกนั้นจัดเป็นส่วนหนึ่งของทุกคติ แต่หากพิจารณาความหมายตามการอธิบายของอรรถกถา จะเห็นนัยว่า พระพุทธเจ้าใช้กลุ่มคำเหล่านี้เป็นชื่อเรียกภพภูมิฝ่ายไม่ดีเช่นเดียวกัน (ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ, 2558: 29) สัตว์ส่วนใหญ่

ที่มาอุปบัติในอบายภูมิตั้งเพื่อเสวยวิภกรรมและรับโทษอย่างเดียว ได้แก่ สัตว์นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน แคนเปรต และอสุรกาย (อง.จตุกก.อ. (ไทย) 2/199/434) ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นหมู่สัตว์ที่ต้องไปอุปบัติในอบายภูมิตั้งมาจากการประกอบอกุศลกรรมบถ อันประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต (ม.ม. (ไทย) 13/15/17-18) ดังนั้น แล้วจากนิยามและความหมายของอบายภูมิสามารถสรุปได้ว่า อบายภูมิ ไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีความสุข ความเจริญงอกงามเกิดขึ้นในภพภูมิแห่งนี้ เพราะได้กระทำอกุศลกรรมบถ คือ กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต จึงทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องมาอุปบัติในอบายภูมิ จนกว่าจะชดใช้กรรมนั้นให้สิ้นไป

แต่ถึงกระนั้นแล้วในอบายภูมิตั้งยังมีวิมานให้ปรากฏอยู่ คือ วิมาน ที่หมายถึงที่อยู่ ที่อาศัย ที่มีความสวยงามยิ่งใหญ่สำหรับเทวดาทั้งหลายที่ปรากฏในสักคภูมิแล้ว จากการศึกษายังพบว่าวิมานได้ปรากฏในแก่สัตว์บางจำพวกที่อุปบัติในอบายภูมิด้วย โดยสัตว์ที่มาอุปบัติในอบายภูมิตั้งแล้วมีวิมานเป็นของตนเอง คือ พวกเปรตและเหล่าอสุรกาย

เปรตผู้มีวิมาน

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏความมีอยู่ของเปรตผู้มีวิมานมีชื่อว่า เวมานิกเปรต เป็นเปรตผู้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย ได้แก่

ก. ชลลาภียเปติ นางเปรตศรีษะล้านผู้มีวิมานเป็นที่อยู่ เหตุที่ทำให้นางเปรตศรีษะล้านนั้นได้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยมาจากอานิสงส์ที่ได้ถวายแ่งคัวเจียดด้วยน้ำมันแก่ภิกษุผู้เดินทาง แต่ในขณะที่เดียวกันสมัยที่นางเป็นมนุษย์ได้ขโมยผ้าของคนเมาสุรา ด้วยผลกรรมที่คละกันนั่นเองจึงเกิดเป็นหญิงโดดเดี่ยวในวิมานทอง แต่นางได้ขอมยผ้าของคนอื่น จึงได้เป็นหญิงเปลือยตลอดหนึ่งพุทธันดร (ขุ.เปต.อ. (ไทย) 2/2/96)

ข. กัณณมณฑปะติ นางเปรตผู้ถูกสุนัขกัณณมณฑปะกัถกินเนื้อ นางเปรตตนนี้มีวิมานคือปราสาท มีทองคำและเงินส่องแสงสว่างโชติช่วง มีเหล่าทาสีสวมกำไลและผ้าทองคำ 500 คน คอยบำเรอ มีบังลังก์ทองคำและเงินอีกจำนวนมาก แต่ด้วยวิบากกรรมเมื่อถึงเวลาเที่ยงคืนนางเปรตจะออกจากบัลลังก์ไปยังสระโบกขรณี แล้วจะถูกสุนัขที่ชื่อว่ากัณณมณฑปะกัถกินเนื้อเหลือแต่กระดูก เมื่อซากกระดูกนั้นลงไปยังสระโบกขรณีก็จะทำให้กลับมามีเนื้อหนังมังสาเหมือนเดิม ด้วยวิบากกรรมที่นางได้ประพฤตินอกจากใจสามี และกล่าวเท็จสาบานว่าตนเองไม่ได้นอใจ หากนอใจก็ขอให้สุนัขช็อกกัณณมณฑปะกัถกินตนเอง (ขุ.เปต. (ไทย), 26/348-367/222-224)

คร.รถการเปติ นางเปรตผู้อาศัยอยู่ที่สระรถการ นางเปรตตนนี้มีวิมานเสกแก้วไพฑูรย์งามผุดผ่อง นางอยู่ในวิมานนั้นดังดวงจันทร์ในวันเพ็ญเด่นอยู่บนฟ้า นั่งอยู่บนบัลลังก์แต่ผู้เดียว (ขุ.เปต. (ไทย), 26/439-446/236-237)

สรุปได้ว่าวามานิกเปรตหรือเปรตผู้มีวิมานเป็นผู้กระทำทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม จึงทำให้ต้องมารับผลกรรมในรูปแบบทั้งสองอย่าง คือ ได้รับวิมานจากการทำกุศลกรรมและก็ต้องเป็นเปรตอาศัยอยู่ในวิมานนั้นด้วย จึงเป็นการใช้วิบากและเสวยสุขไปพร้อมๆ กันเป็นระยะเวลาแสนนานแสนนาน คือ หนึ่งพุทธันดร

อสุรกายผู้มีวิมาน

คำว่าอสุรกาย อสุร หมายถึง อมนุษย์พวกหนึ่งเป็นศัตรูต่อเทวดา เทตย์ ยักษ์ มาร ฝิ อสุรกาย และอีกนัยหมายถึงสัตว์เกิดในอบายภูมิพวกหนึ่ง เชื่อกันว่าชอบเที่ยวหลอกลอนคนคู่กับเปรต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1341) อสุรกาย ยังเป็นชื่ออบายประเภท เป็นจำพวกที่ในบาลีไม่กล่าวถึงเลย ในอรรถกถาก็ได้พบเพียงสักว่าชื่อ ในพทานุกรมสังสกฤต แก้อสุรศัพท์ว่าผู้เป็นอยู่ อธิบายว่า ได้แก่ ฝิเป็นนทิสสมานกายประเภทที่ชั่ว ตรงกับฝิไม่มีชื่อ ผู้เที่ยวหลอกมนุษย์ตักใจกลัว อาหารของอสุรกายไม่ได้ระบุนิวัดเทียบกับอาหารของยักษ์เลยๆ ของเกิดในสรีระแห่งสัตว์ด้วยกัน ไม่เลือกว่าดีหรือเสีย สกปรกหรือไม่ (สุเชาวน์ พลอยชุม, 2539:47) อสุรกายมี 3 ประเภท (วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี, 2548: 29-31) ได้แก่

1) เทวอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นเทวดา ได้แก่ เวปจิตตอสุรกาย ราชอสุรกาย สพลอสุรกาย ปหารอสุรกาย สัมพรตอสุรกาย และวินิปาติกอสุรกาย

2) เปตตอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นพวกเปรต ได้แก่ กาลกัญจิเปรตอสุรกาย เวมานิกเปรตอสุรกาย และอาวูชิกเปรตอสุรกาย

3) นิรยอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นสัตว์นรก

ในบรรดาทั้ง 3 ประเภทอสุรกายที่มีวิมาน คือ เทวอสุรกาย และเปตตอสุรกาย ซึ่งเทวอสุรกายเดิมแล้วเป็นเทวดาที่อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ต่อมาได้ดื่มสุราจนเกิดความเมาเมาไม่ได้สติ จึงถูกมฆมาณพและพรรคพวกขับไล่ออกจากสวรรค์แล้วไปอยู่ใต้ขุนเขาสิเนรุ ด้วยกุศลกรรมที่เคยกระทำมาสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ทำให้มีวิมานปรากฏขึ้นในภพภูมิของตนเอง และด้วยความโกรธแค้น คือ โทสะ อันเนื่องถูกมฆมาณพไล่ออกจากสวรรค์จึงทำให้เกิดความแค้น เมื่อความแค้นอันเป็นผลจากโทสะได้บังเกิดขึ้น จึงส่งผลให้มีรูปลักษณะพิกลพิการเหมือนดังอสุรกาย ด้วยเหตุนี้จึงได้ชื่อว่า อสุรกาย แต่อีก

ความหมายก็แปลว่า ผู้ไม่ดื่มสุรา คือ หลังจากดื่มสุราจนเมาไม่ได้สติอันเป็นเหตุให้ต้องตกสวรรค์ จึงตั้งสัตย์ปฏิญาณที่จะไม่ดื่มสุราอีกต่อไป จึงได้ชื่อว่า อสุรา

ส่วนเปตอสุรกายนั้นมีความคล้ายคลึงกับพวกเปรต เปรตบางจำพวกมีวิมานเป็นของตนเองเพราะได้กระทำกุศลกรรมและอกุศลกรรมร่วมกันจึงทำให้ได้รับผลวิบากดีชั่วด้วยกัน อสุรกายมีความแตกต่างกับเปรตในด้านรูปร่างลักษณะ คือ มีความแปลกประหลาด มีรูปร่างพิกลพิการมากกว่าเปรต และข้อแตกต่างระหว่างเปรตกับอสุรกายอีกอย่างนั้นก็คือ คือ พวกเปรตนั้นได้รับประสบทุกข์เวทนาเพราะความหิวอาหาร ส่วนเหล่าอสุรกายนั้นประสบทุกข์เวทนาเพราะความหิวกระหายน้ำอย่างหนัก (พระกฤษณ ุ ปญญาวิโร กาแก้วมิตรมาร ภัทริลา น้อยเจริญ และคิด วรณดี, 2 (1) : 19-3)

สรุปได้ว่าสัตว์ทั้งหลายที่มามีอุบัติในอบายภูมิที่มีความเป็นอยู่คือ ทุกคติ เป็นคติแห่งความทุกข์ สามารถมีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยดังเช่นเดียวกับเทวดา คือ มีวิมาน ปราสาท ที่มีประดับประดาด้วยด้วยเพชรนิล ทองคำ และยังมีบริวารรับใช้อยู่มากมาย แต่ถึงกระนั้นก็ยังต้องได้รับความทุกข์เวทนาตามกรรมที่ตนได้กระทำมา นอกจากเหล่าอสุรกายที่อุบัติในอบายภูมิแล้วยังปรากฏถึงเหล่าเทวดาสุรกาย คือ อสุรกายที่ได้ตกสวรรค์อันเนื่องมาจากการดื่มสุราทำให้ต้องได้มาอูบัติอยู่ในอบายภูมิ ที่พระพุทธศาสนาเชื่อว่าตั้งอยู่ที่ขุณเฑาะลีเนรุ มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยเหมือนกับเหล่าเทวดาทุกประการ

วิเคราะห์วิมานของสัตว์ที่อูบัติในอบายภูมิ

จากการศึกษาเรื่องราวของวิมานในพระพุทธศาสนาและวิมานของสัตว์ที่อูบัติในอบายภูมิ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตามลำดับจากเปรตและอสุรกายได้ดังนี้

วิมานตามนิยามของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้อูบัติหรือเกิดขึ้นแก่เหล่าเทวดาเท่านั้น วิมานยังเป็นที่อยู่ของเปรตบางจำพวก คือ เวมานิกเปรต ได้แก่ ชัลลาภียเปตวิตถุ กัณณมณฑเปตวิตถุ รถการเปตวิตถุ เป็นต้น ซึ่งเปรตเหล่านี้ที่มีวิมาน คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานบัลลังก์สวยงาม วิมานปราสาท และยังมีบริวารมากมายปรากฏว่าคอยรับใช้เปรตตนนั้น เหตุที่เปรตเหล่านี้ได้มีวิมานเป็นที่อยู่ที่อยู่อาศัยนั้น มาจากการกระทำกุศลกรรม คือ ทานมัย เป็นส่วนใหญ่ คือ ได้ถวายสิ่งของ อาหาร ให้แก่ภิกษุ จึงทำให้ได้มาซึ่งวิมานตามทานที่ได้กระทำไว้ แต่เปรตเหล่านี้มักจะเป็นผู้กระทำอกุศลกรรม คือ แม้จะเป็นผู้ให้ทานก็ตาม แต่ก็เป็นผู้ทุศีล ไม่สำรวมระวังในศีล เป็นเหตุให้เกิดกระประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าการให้ทานเพียงอย่างเดียวไม่อาจจะทำให้หลุดพ้นจากอบายได้ ถึงแม้จะอยู่ในอบายก็ยังได้รับผลจากกุศลกรรมจากการให้ทานนั้น และแม้ว่าจะอยู่ในวิมานสวยงามด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ก็ตามแต่ก็ยังต้องชดใช้กรรมในวิมาน

นั้น ในส่วนของอสุรกายจำพวกเปรตก็เช่นกันคือมีความคล้ายคลึงกับเหล่าเปรตแต่มีรูปร่างหน้าตาพิกลพิการมากกว่าและจะได้รับทุกขเวทนาไปในทางความหิวกระหายในน้ำ ซึ่งในแง่ของวิมานนั้นอสุรกายบางจำพวกก็มีความคล้ายคลึงกับเปรตประเภทเวมนิกเปรตที่มีวิมานของตนเองอาศัยอยู่ แต่จะหาความงามจากความพิกลพิการของอสุรกายเป็นไปได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิมานของเปรตและอสุรกายนั้นปรากฏทั้งความทุกข์และความสุขร่วมกัน ผู้เขียนขอเรียกวิมานของเปรตและอสุรกายว่าเป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า มีทั้งทุกข์และสุขไปด้วยกัน ไม่ได้เป็นวิมานแห่งความสุขถ่ายเดียวเหมือนกับเหล่าเทวดาในสวรรค์

ส่วนเหล่าเทวอสุรกายทั้งหลายที่มีท้าวเวปจิตติเป็นประมุข เป็นผู้ดูแลเหล่าอสูรทั้งหลายที่มีฤทธิ์ มีอำนาจมากมายมากกว่าเหล่าเทวดา และมีผลบุญกุศลมากมายทำให้มีวิมานที่สวยงามบังเกิดขึ้นในภพภูมิที่กล่าวได้ว่าไม่แตกต่างจากสวรรค์ที่อยู่เดิมเลย แต่เนื่องจากเป็นผู้มักโกรธ มีความโทสะ คือ ติดอยู่กับอดีตที่เคยเป็นสมัยก่อนทำให้เกิดความแค้นและทำสงครามกับเหล่าเทวดาอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเป็นผู้มักโกรธแค้นทำให้มีรูปร่างอัปลักษณ์ พิกลพิการ แต่เทวอสุรกายทั้งหลายก็ยังคงได้ชื่อว่า เป็นเทวะ คือ ยังเป็นเทวดา ไม่ได้ตกต่ำดั่งกับอสุรกายและเปรตทั้งหลาย สถานะของท่านเหล่านั้นยังอยู่ในสภาวะของเทพ คือ เป็นเทวดาที่มีความประมาท ภายหลังได้กระทำความอันเป็นอกุศลกรรม คือ การดื่มสุราจนเมามายส่งผลให้ต้องไปเป็นเทวอสุรกายแต่ยังคงอยู่ในเทวภูมิ ซึ่งเรื่องเทวดาที่ตกจากภพภูมิของตนนั้นก็ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏในพระสุตตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย มีเทวดาพวกหนึ่งชื่อว่า ชิตทาปโทสิกะ เทวดาพวกนั้นหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลา เมื่อหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลาย่อมหลงลืมสติ เพราะหลงลืมสติจึงพากันจูดิจจากชั้นนั้น” (ที.สี. (ไทย), 9/45/18) ซึ่งสภาวะของเทวอสุรกายก็มาจากการดื่มสุรามากเกินไปทำให้เกิดความเมามาย เมื่อเกิดความเมามายจึงไม่มีสติ เมื่อไม่มีสติจึงพากันจูดิจจากชั้นนั้นไปอยู่ใต้ขุนเขาสิเนรุอันเอง ในขณะที่เหล่าเปรตและอสุรกายที่มีวิมานนั้นเกิดจากการให้ทานและประพฤติกุศลกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ต้องมาอุบัติในอบาย แต่ด้วยอานิสงส์ของการให้ทานจึงทำให้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย

จึงสรุปได้ว่า วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมินั้นปรากฏแก่เวมนิกเปรตและอสุรกายบางจำพวกนั้นมาจากการประพฤติกุศลกรรมบถและการให้ทานในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากตายแล้วทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิที่มีวิมานเป็นของตนเอง ซึ่งมีสภาพทั่วไป คือ มีวิมานสวยงามที่ทำด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เป็นต้น ที่ประดับตกแต่งในวิมานปราสาทของตน และยังมีทาสบริวารรับใช้ด้วย

แต่ในด้านสภาพความเป็นอยู่นั้นแม้จะมีความสบายเหมือนกับเทวดา แต่ก็ไม่ได้มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา จำต้องได้รับทุกขเวทนาอยู่เนืองนิจ จึงได้ชื่อว่าเป็น “วิมานแห่งความทุกข์” นั่นเอง พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตั้งอยู่ในกุศลความดี นอกจากจะเป็นผู้ที่รู้จักให้ทานแล้วก็ต้องสำรวมระวังและปฏิบัติตนรักษาศีลให้ดี ซึ่งจะส่งผลให้ห่างจากอบายภูมิที่ไปเบื้องหน้า คือสุขคติตลอดไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ” เป็นบทความวิชาการเชิงเอกสาร ผู้เขียนสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ มีความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดาที่อุบัติอยู่ในสวรรค์ แต่เป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์ คือ เป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า คือ เหล่าสัตว์ทั้งหลายที่อุบัติในอบายภูมีย่อมมีความไม่สบาย มีความทุกข์ ไม่สิ่งที่น่าหลงใหลยินดี เป็นต้น แต่ก็ยังมีสัตว์บางจำพวก คือ เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่อุบัติในอบายภูมิและวิมานปรากฏเป็นของ

ตนเอง สัตว์เหล่านั้นจึงมีที่อยู่คือวิมานปราสาทหรือบัลลังก์ที่สวยงาม คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานปราสาททองคำ เป็นต้น ไม่ต่างจากวิมานของเหล่าเทวดา แต่ก็ต้องรับความทุกข์เวทนาแบบเดียวกันกับสัตว์ในอบายที่เกิดขึ้นในวิมานนั้นด้วย เหตุที่ทำให้เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่ได้อุบัติในอบายภูมิแห่งนี้มีที่มีวิมานพบว่า ในสมัยมนุษย์ตนเป็นผู้ชอบให้ทานแก่ผู้อื่น เช่น ถวายอาหาร แก่ภิกษุ เป็นต้น แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ทศิล ไม่สำรวมระวางในศีล จากกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสองอย่างร่วมกัน เมื่อจุติจากโลกมนุษย์ทำให้ได้เกิดในอบายเป็นเปรตและอสุรกาย มีวิมานเป็นที่อยู่เพราะผลจากอานิสงส์แห่งการให้ทาน ดังนั้น วิมานที่ปรากฏแก่เปรตและอสุรกายในอบายภูมิจึงได้ชื่อว่า วิมานแห่งความทุกข์ นั่นเอง อนึ่ง เทวอสุรกาย ที่แม้ว่าจะมีชื่ออสุรกายเหมือนกับเหล่าอสุรกายในอบายแต่สถานะของท่านนั้นคือสัคคภูมิหรือเทวภูมิ ไม่ได้เทียบเท่าเหล่าเปรตและอสุรในอบาย แต่เทียบเท่าเทวดา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิจะเห็นได้ว่าผลของกรรมสามารถแสดงผลได้ทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ ดังเปรตและอสุรกายบางจำพวกที่ปรากฏในอบายภูมิ ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจถึงความเป็นไปของกรรมของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิว่า สัตว์ประเภทไหนที่ได้รับทั้งผลบุญและบาปพร้อมกัน ซึ่งจะเป็นการต่อยอดประเด็นการศึกษาเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

References

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพีร์ญาภาพธ์ ธารพนาลี. (2563). ศึกษาวิเคราะห์วิมานในวิมานวัตถุ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 17 (1), 65-72.
- พระมหาชาญชัย ชุตินธโร. (2558). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาสิทธิไทย. (2536). *ไตรภูมิภูมิภา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

- พระกฤษณ ปญฺญาวชิโร กาแก้วมิตรมาร ภัทรศิลา น้อยเจริญ และคิด วรณดี, (2560). ภูมิวิลาสินี : เครื่องเตือนใจให้สังคมอยู่ในพุทธโอวาท. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 2 (1), 19-37
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ รักการเรียน และพระภาวนาพิศาลเมธี วิ. (2560). การรอดพ้นอบายภูมิตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร ศึกษาศาสตร์พุทธโฆสปริทรรศน์*. 3 (1), :29-48
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรรณสิทธิ์ ไททยะเสวี. (2547). *คู่มือการศึกษา พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 7 สมุจจยสังคหวิภาค*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: หจก. ทิพยวิสุทธิ.
- สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหายุทธนา นรเชฏโฐ. (2562). วิเคราะห์กุศลกรรมในคัมภีร์วิมานวัตถุ. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอวาทะวิกลิตาราม*. 6 (2), 101-111

การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมือง
The development of local political qualities of citizens

พระปลัดวัชรพงษ์ วชิรปณโณ,ดร.

Phra Khru Palad Watcharaphong Wachirapanyo, Asst. Prof. Dr.

วิทยาลัยสงฆ์น่าน เฉลิมพระเกียรติ ฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Vachira2530@gmail.com

Haripunchai Review 27/01/2023

Haripunchai Review 17/02/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอและวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมือง ที่มีความสำคัญต่อการสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นที่ยังคงมีจุดอ่อนและข้อกั่วงวลของนักปกครองและนักวิชาการต่าง ๆ ที่มักเชื่อมโยงไปยังพลเมืองที่ยังอ่อนด้อยและขาดความรู้ในระบบการเลือกตั้ง การติดตาม และตรวจสอบการใช้อำนาจและการทำงานทางการเมือง รวมทั้งการประเมินผลงานของนักการเมืองในระดับท้องถิ่นในรอบผ่านมาซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการในใช้สิทธิ์ของตนเองอีกครั้ง อีกทั้งยังสามารถสร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ของสังคมที่ได้รับจากการบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นว่ามีลักษณะการพัฒนามากน้อยเพียงใดรวมทั้งผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงควรจะเคารพการตัดสินใจและให้ความยำเกรงต่อเสียงประชาชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของนักการเมือง เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมืองสามารถมองได้ 3 ประเด็นใหญ่ ประการที่ 1.การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิ์การเลือก คือ ประชาชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตย รับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการเลือก รู้วิธีการเลือกตัวแทน รู้ความต้องการของประชาชน รู้นโยบายที่ต้องการเลือกตัวแทนที่มีโชฎุชาติพี่น้องหรือผู้ที่มีเงิน ประการที่ 2.การพัฒนาคุณภาพระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น อันเป็นไปตามกรอบกติกาของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น และประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพตัวแทน กำหนดไว้ 2 ส่วน ได้แก่ การเลือกตั้งตัวของผู้นำหรือนายกองค์กร และการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น สิ่งที่ควรมีก็คือ ความเป็นภาวะผู้นำที่ดี มีนโยบายที่ดี และคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนด

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพ, การเมืองท้องถิ่น, พลเมือง.

Abstract

This article presents and analyzes the development of local political qualities of citizens that is important to the creation of quality democratic citizenship at the local level, where there are still weaknesses and concerns of government officials and scholars that are often linked to young and uneducated citizens in the electoral system, tracking and monitoring the use of power and political work as well as evaluating the performance of politicians at the local level in the past round that affects the decision to exercise their rights again. It can also create awareness of the society benefits received from the management of local administrative organizations that have developed. The candidates who receive votes should respect decisions and be considerate of the people's voices depending on the conscience of the politicians. Therefore, the development of local political quality of citizens can be seen in 3 major issues. 1. The development of the quality of those who exercise the right to vote is that the people must have knowledge about democratic understanding, know the laws about voting, know how to choose their representatives, know the needs of the people, know the policies that want to be elected and representatives chosen from who are not relatives or those who have money. 2. The development of the quality of the local election system in accordance with the rules of the local election committee. 3. The quality development is defined in 2 parts, namely the election of the leader or president of the organization and the selection of local council members. Good leadership, good policy and qualifications required by law should have in the representatives.

Key words: Quality development, local politics, citizens.

บทนำ

การเมืองระดับท้องถิ่นจะมีแนวความคิดและวิธีปฏิบัติต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของไต้หวันนั้นมักจะอยู่ในกรอบและรูปแบบเดียว คือ รูปแบบที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านผู้แทนเพียงเท่านั้น ด้วยเหตุเช่นนี้จึงมีความพยายามที่จะเสนอแนวคิดที่ว่า “ประชาธิปไตย ระดับท้องถิ่นไม่ควรที่จะมีพัฒนาการมาจากประชาธิปไตยระดับชาติ (คือ การที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งผู้แทน) แต่ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เมืองพัทยา รวมถึงกรุงเทพมหานครนั้น ควรให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลบ้านเมืองให้มากขึ้น โดยควรสร้างราษฎรหรือประชาชน ให้กลายเป็นพลเมือง” ซึ่ง “พลเมือง” ในความหมายที่ว่านี้ ผู้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นโดยไม่ปล่อยให้ประชาชนเป็นเพียงผู้ลงคะแนนเสียงหรือผู้รับนโยบายจากรัฐเท่านั้น (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, 2551, 6) ดังนั้น การเมืองระดับท้องถิ่นจึงเป็นเสมือนโรงเรียนสำหรับการร่วมดำเนินกิจกรรมบางอย่างซึ่งรัฐบาลให้ท้องถิ่นจัดทำกันเองเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ ที่ประชาชนในท้องถิ่นเลือกตั้งขึ้นมาเป็นผู้ดำเนินงานโดยตรงและมีอิสระ ในการบริหารงาน กล่าวได้ว่าการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นไป ตามหลักการกระจายอำนาจ คือเป็นการมอบอำนาจให้ประชาชนปกครอง กันเอง เพื่อให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาตามหลักการ “ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา” เป็นการแบ่งเบาภาระของส่วนกลางและยังประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ในพื้นที่ได้มากกว่า เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและ ความต้องการดีกว่าผู้อื่น การจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นปัจจุบัน มีรูปแบบ ดังนี้ ท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562 : 3) ซึ่งมักจะเป็นรูปแบบเชิงพื้นที่ที่ถูกกำหนดด้วยพระราชบัญญัติการจัดการองค์กรท้องถิ่น นั้น ๆ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ที่ระบุไว้อย่างทับซ้อนกัน

แนวคิดการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นเป็นกระแสความคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางกระแสความคิดการปฏิรูปการเมืองภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 และการเกิดขึ้นของขบวนการปฏิรูปการเมือง ที่มุ่งหมายให้สังคมไทยสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างเต็มรูปแบบและเนื้อหา จนเกิดการผลักดันและการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540 เพื่อเป้าประสงค์ในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน การจัดทำบริการสาธารณะ และสร้างการมีส่วนร่วมตามหลักการประชาธิปไตยในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่และสร้างเสริมหลักธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากงานวิจัยที่ถูกหยิบยกขึ้นมา มักทำให้เห็นภาพของความล้มเหลวในเชิงเป้าหมายดังกล่าว เช่น การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง มักให้ความสนใจในเรื่องอำนาจที่คับแคบและให้ความสนใจเฉพาะมิติของการบริหารราชการแผ่นดิน หรือมิติทางการปกครองผ่านสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ การกระจายอำนาจซึ่งวางอยู่บนฐานคติในเรื่องที่มาและที่อยู่ของอำนาจ ที่เชื่อเรื่องความหนึ่งเดียวและคงที่ของอำนาจทำให้อำนาจเป็นเหมือนทรัพยากรที่จำกัด การกระจายอำนาจมักวางบนมิติในเรื่องที่ว่าอำนาจคือการผูกขาดการใช้ทรัพยากรและความมั่งคั่ง ที่มองว่าส่วนกลางเป็นผู้ผูกขาดการใช้และแจกจ่ายทรัพยากร การกระจายอำนาจที่ผ่านมามีได้สนใจมิติทางอำนาจในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากเรื่องขาดผูกขาดมากนัก โดยไม่ได้พิจารณาว่าอำนาจก็สามารถเกิดขึ้นได้เองจากแหล่งอื่นนอกเหนือไปจากส่วนกลางได้ด้วย การกระจายอำนาจยังถกเถียงในระดับสนธิสัญญาและจุดยืนทางการเมืองว่าประชาชนพร้อมหรือยัง ระหว่างผู้เห็นด้วยซึ่งอ้างหลักการประชาธิปไตยพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยซึ่งอ้างหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารในระดับท้องถิ่น และการไม่สามารถเข้าใจได้ว่าอำนาจมิได้มาจากแหล่งเดียวจึงทำให้ขาดความเข้าใจต่อการทำงานของอำนาจที่สำคัญกว่าเรื่องการวิพากษ์การผูกขาดอำนาจของบุคคลและหน่วยงาน (สถาบันพระปกเกล้า, 2557 : 4-6) เพราะฉะนั้น แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ก้าวล่วงมาเป็น 100 ปีของสังคมไทยยังคงค่อย ๆ คืบคลานอย่างช้า ๆ ที่ยังไม่มีวิวัฒนาการของโอกาสของประชาชนในการทำหน้าที่ตามแนวคิดของการกระจายอำนาจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการออกแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบไม่ได้แตกต่างกันด้วยอำนาจและวิธีการการครอบครองพื้นที่ทางอำนาจของคนบางกลุ่มที่สามารถยึดเอาทรัพยากรของท้องถิ่นไว้ได้โดยกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมที่ผูกติดอำนาจของการเมืองระดับชาติไว้อย่างเหนียวแน่นจากรุ่นสู่รุ่นที่อยากจะเกาะออกทำให้พัฒนาการเมืองท้องถิ่นจึงมีความเชื่อมโยงและเป็นปัญหาทั้งผู้ลงสมัครการเลือกตั้งที่ไม่มีค่อยสนใจเรื่องคุณภาพ คุณธรรมมากนัก ระบบการเลือกที่เอื้อเพื่อให้ผู้ถือทรัพยากรไว้ในท้องถิ่นนั้น ๆ และผู้ใช้สิทธิ์เสียงยังขาดจิตสำนึกตามระบอบประชาธิปไตยที่ควรจะเป็น

ผู้เขียนจึงเห็นว่า แนวคิดการปกครองที่ใช้รูปแบบการกระจายอำนาจมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ทรงริเริ่มวางรากฐานให้กับประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างเข้มแข็ง แต่ถึงอย่างไรก็ตามสังคมไทยก็คือสังคมไทยที่ฉีกกรอบความคิดได้ทุกมิติของประชาธิปไตยในโลกที่ยากต่อการอธิบายตามแนวคิดแบบเสรีได้ เพราะการใช้อำนาจและการครอบครองอำนาจมิได้เกิดจากธรรมชาติของประชาธิปไตยแม้แต่น้อย แต่เกิดการอำนาจและผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มที่ต้องชี้้นำให้สังคมเป็นไปตามสิ่งที่ตนเองต้องการโดยเฉพาะผู้ที่ถือทรัพยากรในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น การเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งใดมักจะเห็นคนเดิม ๆ เข้ามาครองอำนาจเช่นกัน วิถีคิดแบบเดิม ๆ การทำงานแบบเดิม ๆ คนใช้สิทธิ์ ใช้เสียงก็เลือกคนเดิม ๆ ระบบการเลือกตั้งแบบเดิม ๆ เป็นต้น ซึ่งมีได้ผิดกฎหมายการเลือกตั้งตั้งแต่ประการใด ๆ จึงไม่สามารถยกระดับการพัฒนาไปสู่เป้าหมายตามที่รัฐธรรมนูญของประเทศไทยทุกฉบับกำหนดไว้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากสามารถกำหนดการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นได้ใน 3 เรื่องจะทำให้การเมืองระดับท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีพัฒนาการที่ได้อย่างรวดเร็ว ได้แก่ ประการที่ 1.การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิ์การเลือกตั้ง คือ ประชาชน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ ประการที่ 2.การพัฒนาคุณภาพระบบการเลือกตั้งท้องถิ่นผ่านการกำหนดเลือกคนที่มีคุณภาพมากกว่าทรัพยากรทางสังคมให้เข้ามาสู่กิจกรรมและประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพ กำหนดไว้ 2 ส่วน ได้แก่ การเลือกตั้งตัวของผู้นำหรือนายองค์กร และการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งจะได้อธิบายขยายความต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดสาระสำคัญไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ตั้งแต่มาตรา 249-253 ความว่า การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยให้รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องใช้ระบบคุณธรรมและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ยังระบุว่า ผู้บริหารท้องถิ่น

ให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นหรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

หากจะมองถึงสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีหน้าที่สำคัญคือการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะให้กับชุมชนในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งทั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้งที่ต้องเปิดเผยต่อประชาชน และประชาชนมีอำนาจในการยื่นถอดถอนตำแหน่งดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด โดยเฉพาะคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก ดังนี้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้บริหารหรือสมาชิกสภาประชาชนจะสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งได้ต้องมีคุณสมบัติ (สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2563) ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย แต่ถ้าแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
  2. อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้ง คือ บุคคลที่เกิดก่อนวันที่กำหนดเลือกตั้ง
  3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี นับถึงวันเลือกตั้ง คือ บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งก่อนวันที่ประกาศการเลือกตั้ง
  4. และคุณสมบัติอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- ส่วนบุคคลต้องห้ามเลือกตั้งดังนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่
1. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
  2. อยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
  3. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
  4. วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
  5. มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด
- นอกจากนี้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 มาตรา 49

มาตรา 50 และมาตรา 51 ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งและได้กำหนดหลักฐานและค่าธรรมเนียมที่ผู้สมัครจะใช้ประกอบการสมัครไว้ ดังต่อไปนี้

- 1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- 2) ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี นับถึงวันเลือกตั้ง สำหรับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกท้องถิ่นต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี นับถึงวันเลือกตั้ง
- 3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งในวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- 4) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดคุณสมบัติต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ ดิทยาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยล้มละลายทุจริต เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิ สมัครรับเลือกตั้ง ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปี เป็นต้น เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุด เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อ ตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

13) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

16) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิก สภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น อยู่ในระหว่างถูกจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร ท้องถิ่น เคยถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและยังไม่พ้น 5 ปี เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งการเมืองอื่น ๆ เคยพ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะทอดทิ้งหรือ ละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และ

อำนาจและลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563)

เพราะฉะนั้น ระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นแม้ว่าจะถูกลองจากการเมืองระดับชาติก็ตามแต่ด้วยความสัมพันธ์ในเชิงพฤติกรรมทางการเมืองที่ไปในทิศทางเดียวกับทำให้พฤติกรรมการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติเป็นเช่นเดียวกันนั่นก็คือ ผลประโยชน์ทับซ้อน ถือเป็น การคอร์รัปชัน ประเภทหนึ่ง เนื่องจากเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดกฎหมายและจริยธรรม ซึ่งในสถานการณ์ที่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องส่งผลให้มีการใช้อำนาจไปแทรกแซงการใช้ดุลพินิจในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรม ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ทำให้ผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคม โดยเฉพาะผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องเสียหาย (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2558 : 1) ดังนั้น แม้ว่าจะเขียนคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกหรือผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอย่างไรก็ยากที่จะหล่อหลอมให้นักการเมืองหรือประชาชนมีคุณภาพตามที่ต้องการได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หากจะสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการเข้ามาของนักการเมือง สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเลือก และสร้างคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิ์เลือกตั้งก็น่าจะให้การเมืองท้องถิ่นมีความแตกต่างไปจากการเมืองระดับชาติได้

การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมือง

ความเป็นพลเมืองในสังคมใดสังคมหนึ่งย่อมมีสิทธิ์ในการดำรงชีวิตภายใต้กรอบกฎหมายมีเสรีภาพ ความเสมอภาคและการเลือกกระทำที่ไม่ส่งกระทบไปยังผู้อื่นหรือไม่ละเมิดสิทธิ์ผู้อื่นนั่นเอง นอกจากนี้ ยังต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยศักยภาพและความสามารถในด้านอื่น ๆ เพื่อสร้างประโยชน์สุขให้กับส่วนรวมที่ตนเองได้อาศัยอยู่ ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมืองถือได้ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อรักษาสมดุลและความสงบสุขของสังคมนั้น ๆ ให้ยั่งยืนขึ้นได้ เพราะทุกก้าวอย่างของชีวิตย่อมผูกติดอยู่การเมือง หากความพลเมืองของสังคมไม่ได้สนใจหรือไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมทางการเมืองย่อมทำให้เสียประโยชน์ในฐานะสมาชิกทางสังคมนั้น ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจะมีคุณภาพได้นั้นย่อมต้องมองปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิ์การเลือก คือ ประชาชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตย รับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการเลือก รู้วิธีการเลือกตัวแทน รู้ความต้องการของประชาชน ฐานนโยบายที่ต้องการเลือกตัวแทนที่มีโชติภาพพี่น้องหรือผู้ที่มีเงิน ซึ่งโดยมากจะพิจารณา

เลือกผู้สมัครด้านคุณสมบัติส่วนตัว เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานสูง มีบุคลิกภาพและ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีนโยบายผู้สมัครเป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น มีผลประโยชน์ตอบแทนจากการช่วยงาน ประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้านสม่ำเสมอ และสัญญาว่าจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้หลังจากได้รับเลือก และด้าน ความสัมพันธ์ส่วนตัว/การอุปถัมภ์ของผู้สมัครประชาชนนครพนมบึงถือศรัทธาส่วนตัว (อำนาจ ศรี พระจันทร์, 2558 : 678) นอกจากนี้ ในด้านสังคมประชาชนมองว่า การที่จะไปเลือกตั้งจะไปใช้สิทธิ ตามที่ตนเองมีสิทธิที่จะเป็นพลเมืองที่ดีคนหนึ่งในด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ไม่ได้คาดหวังกับได้เงินซึ่ง ขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการพิจารณาเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถที่ แท้จริง เพื่อจะได้เข้ามาพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญมากยิ่งขึ้น ในด้านผู้สมัคร จะให้ความสำคัญกับการ พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกแต่ก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะ สามารถทำตาม นโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้จริงเพียงใด และด้านจิตวิทยา ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการเลือกตั้งไม่ใช่เป็นแค่การเลือกเพราะจริยธรรมทางสังคมแต่เป็นเพราะ ประชาชนมีหน้าที่หลักในการออกไปใช้สิทธิออกเสียง เพื่อเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะ เข้ามาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เจริญยิ่งขึ้น (ณรงค์ ศรีแปงวงศ์, 2562 : 40) เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนในฐานะผู้ใช้เลือกตั้งจะด้วยเหตุผลใดก็ตามย่อมสามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนที่ตนเองคิดว่า ชอบและดี มีคุณสมบัติที่เหมาะสม แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การเลือกตัวแทนดังกล่าวประชาชนจะมั่นใจได้ อย่างไรก็ตามว่า ตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้นดีหรือไม่ เก่งหรือไม่เก่ง จะเป็นสิ่งที่ตัดสินคุณภาพของ ประชาชนผู้ใช้สิทธิในพื้นที่นั้น ๆ

ประการที่ 2 การพัฒนาคุณภาพระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น อันเป็นไปตามกรอบกติกาของ คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น ปัจจุบันจำนวนของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,849 แห่ง (กรมการปกครองท้องถิ่น, 2566) ทั้งเทศบาล (เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และ เทศบาลนคร) องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร กับเมืองพัทยาที่มีระบบการเลือกเหมือนกันแต่อาจแตกต่างกันด้วยจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อ พิจารณาประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น จากแนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการ กระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกในปีพ.ศ.2475 เป็นต้นมา จะพบว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2517 เป็น รัฐธรรมนูญที่เริ่มมีหมวดว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ที่มีการระบุให้การปกครองท้องถิ่นทุกระดับมีสภา ท้องถิ่น และหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนใน

ท้องถิ่นตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 216) แต่การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นนั้น ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมาจากการเลือกตั้งทางตรงเท่านั้น เพราะอาจจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกที่มีอยู่ในสภาก็ได้ (มาตรา 217) (เอกพลณัฐ ญัฐพัชรนันท์, มปป) ในพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 กำหนดไว้ในมาตรา ๒๖ ระบุว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น..ซึ่งการแบ่งเขตเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งสามารถสรุปใจความสำคัญดังนี้ ดำเนินการเลือกตั้งกำหนดให้หัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น โดยมีหน้าที่และอำนาจหน้าที่ (มาตรา 25) ที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในการเลือกตั้ง กำหนดเขตเลือกตั้ง กำหนดหน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง การรับสมัครเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ระบุคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กำหนดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กำหนดวิธีการออกเสียงลงคะแนน ค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้ง ระยะเวลาการออกเสียงลงคะแนนและการไปลงคะแนน การเสียสิทธิเนื่องจากการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศผลการเลือกตั้ง (กองการเลือกตั้งท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562 : 2-10) จะเห็นได้ว่า กระบวนการและกลไกในการเลือกตั้งท้องถิ่นมีรายละเอียดค่อนข้างมากที่ประชาชนมีอาจทำความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวได้ แต่กระนั้น การจัดการเลือกตั้งส่วนใหญ่มักอยู่ภายใต้บริบทการทำงานของหน่วยงานรัฐเป็นหลักที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสในการแข่งขันของผู้สมัครรับเลือกตั้งและลดปัญหาที่จะตามมาภายหลังได้

ประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพตัวแทน กำหนดไว้ 2 ส่วน ได้แก่ การเลือกตั้งตัวของผู้นำหรือนายกององค์กร และการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น สิ่งที่ควรมีก็คือ ความเป็นภาวะผู้นำที่ดีประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ 2) ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพที่ดี 3) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรม 5) ผู้บริหารต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 6) ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสาร 9) ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (สมบัติ บุญเลี้ยง และอารีย์ นัยพินิจ, 2555 : 97)

นอกจากนี้ยังต้องมีนโยบายที่ดี เช่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ ข้อมูลที่เป็นจริง กำหนดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินงาน สนองหรือส่งผลประโยชน์ให้กับบุคคลโดยส่วนรวม ถ้อยคำหรือข้อความที่กระตือรือร้น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้ ต้องกำหนดขึ้นโดยให้คลุมไปถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย และสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกองค์การ (พัชรี สินธุ์,ออนไลน์) แต่ทั้งนี้การกำหนดนโยบายดังกล่าวในอดีตจนถึงปัจจุบันยังอยู่ภายใต้บริบทของนักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นส่วนใหญ่ทำให้นโยบายที่ออกมาไม่สอดคล้องกับประชาชนมากนัก เพราะฉะนั้น นโยบายสาธารณะไม่จำเป็นต้องเกิดจากรัฐบาลท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากการผลักดันของประชาชน หรือนักวิชาการก็ได้ ถึงอย่างนั้น การจะทำให้เกิดนโยบายสาธารณะเกิดขึ้นจริงและดำเนินต่อไปด้วยความต่อเนื่อง ต้องอาศัยการสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจ และทรัพยากรที่จะทำให้นโยบายตามนโยบายเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ (พิมนารา อินตะประเสริฐ,ออนไลน์) และคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนด เช่น มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี นายกท้องถิ่นต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี นับถึงวันเลือกตั้ง มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตพื้นที่นั้น ๆ และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมืองที่จำเป็นต้องยกระดับความรู้ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการเมืองท้องถิ่นให้ชัดเจน ซึ่งในฐานะประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะในเขตพื้นที่รอบนอกของเขตการเลือกตั้งยังมีทัศนคติที่เอื้อต่อกลุ่มผู้มีบารมีอยู่มากทำให้ผู้ที่บทบาทสำคัญในชุมชนและสังคมจะสามารถก้าวมาสู่การเป็นผู้นำบริหารท้องถิ่นไม่ยากนัก อีกทั้งการครอบครองคะแนนเสียงจากประชาชนย่อมทำให้ง่ายก็ด้วยใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนโดยที่ไม่ต้องเป็นไปตามกติกาก็ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามในเขตตัวเมืองอาจทำได้ยากเพราะคุณภาพในการเลือกตั้งของประชาชนที่ทราบถึงจุดมุ่งหมายสำคัญย่อมมุ่งผลประโยชน์ส่วนมากกว่า ผลประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ ระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยแม้ว่าจะมีลักษณะที่ระบุไว้ในกฎหมายก็ตามแต่ช่องว่างของกฎหมายยังมีอยู่มากที่ยังคงต้องปรับปรุงและปิดช่องว่างเหล่านั้นให้หมดไป แต่ถึงอย่างไรส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งก็อาจจะต้องพัฒนาตนเองไปอีกขึ้นเพื่อการชนะการเลือกตั้งในครั้งต่อไปหรือการก้าวมาสู่กิจกรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่อาจจะพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสได้ถึงแม้ว่าจะไม่มีฐานเสียงใด ๆ ก็ตาม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพทางการเมืองท้องถิ่นของพลเมืองเป็นอีกข้อเสนอแนะหนึ่งที่ต้องการให้กลไกการขับเคลื่อนระบบการเลือกให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นผ่านตัวแปรที่สามารถยกระดับคุณภาพของผู้ใช้สิทธิเลือกกับผู้ลงสมัครเลือกให้เกิดจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองมากขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันอาจจะยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการเมืองท้องถิ่นก็ตามแต่อย่างน้อยที่สุดจะต้องสามารถยกระดับให้ได้ใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1.การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ใช้สิทธิการเลือกโดยเฉพาะการสร้างจุดแข็งให้เกิดขึ้นภายใต้บริบทการลดการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่รอบนอกเมือง ให้มีความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของการเมืองมากขึ้น ให้รับรู้ถึงกฎหมายการเลือกตั้ง ให้รู้ถึงวิธีการเลือกตัวแทนที่ดี รวมทั้งความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ 2.การพัฒนาคุณภาพระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น อันเป็นไปตามกรอบกติกาของคณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่นอาจจะต้องมีการทบทวนกติกาและบทบาทของผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกให้สามารถสร้างข้อเสนอแนะต่อระบบการเลือกตั้งให้มากที่สุดพร้อมที่จะนำไปสู่การป้องกันอย่างสูงสุดรอบการเลือกตั้งต่อไปและ 3.การพัฒนาคุณภาพตัวแทน ทั้งผู้นำหรือนายกองค์กร และการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น ต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายแล้วยังต้องมีภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเสริมเติมแต่งให้สง่างามมากยิ่งขึ้น และการมีนโยบายที่สอดคล้องกับพื้นที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญอื่น ๆ ได้มากขึ้น ดังนั้น ทั้งพลเมือง ระบบการเลือกตั้งและตัวแทนถือว่าได้เป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้การเมืองท้องถิ่นมีคุณภาพ หากการเมืองมีคุณภาพจะส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขตามไปด้วยสมดังเจตนารมณ์ของระบบประชาธิปไตยในแบบฉบับของสังคมไทย

References

- กองการเลือกตั้งท้องถิ่น. (2562). *สรุปสาระสำคัญพ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ. 2562*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://ele.dla.go.th/public/orgInfo01.do> [วันที่ 19 มกราคม 2566].
- ณรงค์ ศรีแฉ่งวงศ์. (2562). การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติสำหรับนักศึกษา ครั้งที่ 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2558). ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย. *ลักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*. 21 (2), 1-15.
- พินนารา อินตะประเสริฐ. *SDG Updates | ทำไมนโยบายสาธารณะไทย (ยัง) ไปไม่ถึงความยั่งยืน ?*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.sdgmove.com/2021/09/07/sdg-updates-reasons-why-thais-public-policy-has-not-yet-sustainable/> [วันที่ 19 มกราคม 2566].
- พัชรี สีนุช. *ลักษณะของนโยบายที่ดี*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.gotoknow.org/posts/293363> [วันที่ 19 มกราคม 2566].
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ. 2562*. เล่ม 136. ตอนที่ 50. วันที่ 16 เมษายน 2562.
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส จำกัด.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- สมบัติ บุญเลี้ยง และอารีย์ นัยพินิจ. (2555). ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 29 (2), 97-112.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). *ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). *26 ลักษณะต้องห้ามรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด*. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2563). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น*. องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.
- อำนาจ ศรีพระจันทร์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีศึกษาเฉพาะอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. *การประชุมวิชาการและเสนอ*

ผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน”. ครั้งที่ 2
18-19 มิถุนายน 2558. ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
เอกพลณัฐ ณิชพิทักษ์นันท์. (มปป). การเลือกตั้งท้องถิ่น. สถาบันพระปกเกล้า

การประยุกต์ใช้หลักสัปติธรรม 7 ในการบริหารการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 Application of the 7 principles of Sappurisadhamma in educational administration for the 21st century.

ธวัชชัย พัฒนपालี Thawatchai Phatthanapali

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

MCU, Lamphun Buddhist College

Thawatchai.2508 @ gmail.com

Haripunchai Review 19/02/2023

Haripunchai Review 29/09/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักสัปติธรรม 7 เพื่อการบริหารการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้เกิดการรับรู้ และตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของการบริหารการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง นักบริหารการศึกษาจะต้องมีความคาดหวังสูง มองอนาคต อย่างมีวิสัยทัศน์ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และสร้างควมตื่นตัวทางปัญญาให้โรงเรียนและห้องเรียน ตามหลักสัปติธรรม 7 ได้แก่ 1. ธัมมัญญตา การรู้จักเหตุ และเข้าใจในหลักการโดยผู้บริหารการศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจในการวางแผน มองเห็นปัญหาและจุดสำคัญของการศึกษาได้ 2. อตถัญญตา การรู้จักผล ในข้อนี้ผู้บริหารการศึกษาจักผลหรือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการดำเนินงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 3. อตตัญญตา การรู้จักตน ผู้บริหารการศึกษาต้องวิเคราะห์ ความรู้ความถนัด ความสามารถของผู้ร่วมงานได้ 4. มัตตัญญตา การรู้จักประมาณ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรู้จักการประมาณการใช้งบประมาณที่จะนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนได้ 5. กาลัญญตา การรู้จักเวลา ผู้บริหารการศึกษาต้องรู้จักการวางแผนด้านระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำบริหารงานแต่ละครั้ง 6. ปริสัจญตา การรู้จักชุมชน ผู้บริหารการศึกษาควรมีการศึกษาว่าชุมชนเหล่านั้นมีความต้องการอะไร ก็จะทำให้เกิดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง 7. ปุคคโลปรปริญญ การรู้จักบุคคล ผู้บริหารควร

รู้จักว่าแต่ละบุคคล เพื่อสามารถเลือกงานให้แต่ละบุคคลได้ตามความสามารถและความถนัดได้เพื่อให้
การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่น

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้ ,หลักสัปปุริสธรรม 7, การบริหารการศึกษา

Abstract

The aim of this article is to present the concept of applying the principles of Buddhism, namely the 7 principles of Sappurisadhamma, for educational administration for the 21st century to create awareness. and realize the importance and necessity of educational administration for change Educational administrators must have high 2. Atthanyuta: knowing the results In this section, the administrators know the results or benefits that will occur. Able to analyze the results that will be obtained from various operations. 3. Attanyuta: Knowing oneself Educational administrators must analyze aptitude knowledge The ability of the co-workers. Educational administrators must know budget estimates that can be used for school administration. expectations and look at the future with vision. Have a creative mind Give importance to learning and create intellectual excitement in schools and classrooms. According to the principles of Sappurisadhamma 7, namely 5. Kalanyuta: knowing time, educational administrators must know how to plan the appropriate time for each administrative task. Education administrators should study what needs of those communities. will result in true community cooperation 7. Pukkhalo Paranyu acquaintance with person Executives should know that each individual In order to be able to choose jobs for each individual according to their abilities and aptitudes in order to make the operation run smoothly.

Keywords : Application , 7 principles of Sappurisadhamma, Administration Education

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้า

ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการศึกษา นอกเหนือจากผู้บริหารอีกบทบาทที่สำคัญคือ ครู บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนครู (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 4: 2) ซึ่งเป็นเฟืองจักรเล็กทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเป็นผู้นำสถาบันที่ต้องเป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษา จัดบุคคล จัดสถานที่ จัดบริการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรที่วางไว้ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน ครูเป็นอีกกระบอกเสียง ที่จะช่วยสะท้อนการทำงานของผู้บริหารในการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1) เน้นการแก้ปัญหาแบบจัดการ เน้นทักษะเชิงเทคนิค เน้นความมีประสิทธิภาพ (Othman, 2011; Bhojwani, V., 2012) ดังนั้น เนื้อหาสาระที่จะเขียนถึงการบริหารการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จะ เป็นเนื้อหาสาระที่จะช่วยเสริมสร้างวิสัยทัศน์เพื่อการทำหน้าที่เชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ของนักบริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นเนื้อหา สาระที่บางช่วงเกิดจากการบูรณาการนานาทัศนะ และบางช่วงเป็นการอ้างอิงเฉพาะแหล่ง ซึ่งในศตวรรษที่ 21 ศาสตร์การสอน (pedagogy) จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย จะต้องสะท้อนถึงวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน จะต้องสะท้อนถึงโลกที่ผู้เรียนจะเดินทางเขาไปในอนาคต เป็น โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยง มีการปรับเปลี่ยน และมีวิวัฒนาการ ดังนั้น รูปแบบและวิธีสอนจะต้องเน้นการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญดังนี้ (1) สร้างความรูคลองในการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยี (technological, information and media fluencies) (2) คำนึงถึงบริบทที่เป็นจริง (reality-based) (3) เป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) (4) ยึดความร่วมมือ (collaboration) (5) ยึดโครงการเป็นฐาน (project based learning) (6) ใช้การแก้ปัญหาเป็นเครื่องมือสอน (uses problem solving as a teaching tool) (7) ประเมินโปร่งใส (transparency) (8) พัฒนาทักษะการคิด (thinking skills)

ปัญหาทางการบริหารงานและมีผลสะท้อนถึงการที่จะมุ่งพัฒนาและกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาได้ในส่วนจุดอ่อนของโรงเรียนที่เป็นปัญหาในการจัดการศึกษา เช่นไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษาจากความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหา การบริหารงานของผู้บริหารงานโรงเรียนมัธยมสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประสบปัญหาในการดำเนินงานหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากร

ในโรงเรียน จะต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ กระบวนการบริหารงานรวมถึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน (พระปลัดมนัสชัย เมตตจิตโต (คชสิทธิ์), 2548: 58)

บทความนี้ผู้เขียนได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมแก่การบริหารงานของผู้บริหารการศึกษาว่าเป็นทางออกที่เน้นการบริหาร โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแบบพุทธวิธีบริหารงานของพระพุทธเจ้าตามทัศนะของครู เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารงานที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผน แก้ไข ตลอดจนการบริหารงานที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

เมื่อกกล่าวถึงคำว่า การบริหาร ส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการคำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหาร กับคำว่า การจัดการ ใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546: 60) คำสองคำนี้ จะใช้ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลปะเพื่อ เอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้ว อำนาจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหาร มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมี ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลักต้นและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการ ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ ต้องการ

นักบริหารและนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้ต่าง ๆ กันตามทัศนะของแต่ละบุคคลที่สำคัญไว้ดังนี้

การบริหาร หมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัตถุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิต จนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผน บริหารอย่างไร อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้ แล้วไปดำเนินการร่วมกันทรัพยากร (Assembling Resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย สรุปว่า การบริหารเป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสั่งการในการบริหาร จัดการควบคุมและนำแผน ที่กำหนดไว้ไปดำเนินการให้แล้วเสร็จ (เกษม จันทรแก้ว, 2540: 512-514) จะใช้ในการบริหาร ระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบาย ที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นค่านิยมใช้ ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร การ บริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การ สั่งการ (Leading/Directing) หรืออำนวยการ และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุ ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545: 18-19)

การบริหารจัดการระบบคุณภาพ

การบริหารจัดการระบบคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่ มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อ นักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา ระบบบริหารจัดการ ซึ่งได้รับการยอมรับว่า เป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้มีวิธปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก เนื่องจากระบบดังกล่าวมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัลเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award-MBNA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่างๆหลายประเทศทั่วโลกนำไปประยุกต์โดยเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น ประเทศออสเตรเลียเรียกว่า Australian Business Excellence Award (ABEA) สิงคโปร์ เรียกว่า Singapore Quality Award (SQA) ญี่ปุ่น เรียกว่า Japan Quality Award (JQA) สหภาพยุโรป เรียกว่า European Quality Award (EQA) ส่วนประเทศไทยเรียกรางวัลนี้ว่า Thailand Quality Award (TQA) ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมิน คือ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ซึ่งในด้านการศึกษาก็ได้มีการนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในองค์กร สถาบัน และสถานศึกษาต่างๆ โดยได้กำหนดกรอบเกณฑ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลงานที่เป็นเลิศ (Baldrige Education Criteria for Performance Excellence) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เพื่อช่วยให้มีการทำความเข้าใจและปรับใช้ในวงการศึกษาเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน โดยยึดหลักการดำเนินงานเชิงระบบเพื่อช่วยให้องค์กร โรงเรียนสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 1-2) สำหรับประเทศไทย สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ และดำเนินการตรวจประเมินองค์กรที่มีความประสงค์เสนอเพื่อขอรับรางวัล องค์กรที่ผ่านการตรวจประเมินได้รับคะแนนตั้งแต่ 650 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1,000 คะแนน จะได้ TQA และมีสิทธิใช้ตราสัญลักษณ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ถ้าได้ไม่ถึง 650 คะแนน แต่มากกว่า 350 คะแนน จะได้รับ TQC (Thailand Quality Class) แต่สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติยังไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์สำหรับการศึกษาเป็นการเฉพาะ สถาบันการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับการประเมินเพื่อขอรับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ จึงยังคงต้องยึดตามเกณฑ์ TQA (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 7)

หลักการบริหารในทางพระพุทธศาสนา

การบริหารเป็นศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น การจัดองค์กร แต่งตั้งบุคคล อำนวยความสะดวก และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อสู่เป้าหมายที่

วางไว้ การบริหารในทางพระพุทธศาสนานักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของการบริหารกิจการไว้ดังนี้

การบริหารว่า เป็นการบริหารที่ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมทำให้กับองค์กรด้วยสติปัญญาและความสามารถในการบริหารจัดการ การบริหารเป็นการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยมีผู้ร่วมงานซึ่งเป็นบุคคลากรสำคัญในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

1. P คือ Planning คือ การวางแผน เป็นการวางแผนการทำงานซึ่งผู้บริหารต้องมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานแบบแผนต่างๆในการบริหารองค์กรทั้งผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ตีมองเห็นทิศทางการทำงานขององค์กร

2. O คือ Organizing คือ การจัดองค์กร ผู้บริหารกำหนดโครงสร้างสายการทำงาน สายบังคับบัญชาภายในองค์กร แบ่งสายการทำงาน การทำงานให้ตรงกับสายงานมีการกระจายอำนาจ ตลอดจนส่งเสริมความสำเร็จในงาน

3. S คือ Staffing คือ งานบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องบริหารบุคลากรในองค์กรไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้ง โยกย้ายหรือสรรหาบุคลากรใหม่ในสายงานเพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. D คือ Directing คือ การอำนวยการ เป็นการงานที่ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานมีการสื่อสารที่เข้าใจก่อให้เกิดการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพตามแผนขององค์กร

5. C คือ Controlling คือ การกำกับดูแล เป็นการกำกับติดตามผลงานควบคุมดูแลงานให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรตลอดจนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับองค์กรให้ประสบความสำเร็จในงาน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 3-5)

ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น และนักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร แต่งตั้งบุคคลอำนวยการ และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกันเพื่อสู่เป้าหมายที่วางไว้ ส่วนความหมายของการบริหารในทางธรรม คือ วิธีการบริหารต่างๆ ที่ใช้กันทั่วไป พอสรุปได้ 3 ลักษณะ แต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็นพื้นฐานทำให้งานสำเร็จ ไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง และยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถ จะได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน วิธีนี้เรียกว่า

“ธรรมาธิปไตย” คือ ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2539:12) ทำให้การบริหารมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการที่จะร่วมมือกันทำกิจการขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในทางพระพุทธศาสนา คือ วิธีการบริหารต่างๆ ที่ใช้กันทั่วไปพอสรุปได้ 3 ลักษณะแต่ที่ดีที่สุดคือ แบบถือธรรมหรือหลักการเป็นสำคัญโดยยึดเอาความสำเร็จเป็นพื้นฐานทำให้งานสำเร็จไม่เอาความขัดแย้งส่วนตัวมาเกี่ยวข้องและยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถ และเป็นกระบวนการดำเนินงานซึ่งสืบเนื่องและใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาอธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ สำหรับในส่วนของ หลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการ โดยแสวงหากำไร และการแข่งขันให้องค์กรบรรลุสู่เป้าหมายตามแบบของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบ หรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงาน ที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็นหลักการของนักบริหารในการบริหารจัดการองค์การของตนอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีคุณธรรมมาประกอบในการพิจารณาบริหารจัดการด้วย

การบริหารการศึกษา ให้บรรลุผลจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่นช่วยทำเพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการบริหารการศึกษา โดยมีปัจจัยสำคัญในการบริหารการศึกษา คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ โดยเฉพาะการจัดการนี้ คือ สิ่งที่จะทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จได้ (ถวิล จันทร์ชนะ (2534 : 4)

หลักการบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม มี 7 ประการ ดังนี้

1. หลักอัมมัญญา คือ รู้จักเหตุ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้น ๆ ได้ โดยหลักสัปปุริสธรรมข้อนี้ในการบริหารการศึกษา คือ ผู้บริหารหรือผู้นำจำเป็นต้องมองเห็นข้อเท็จจริง

อย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้เกิดประสิทธิผล รู้จักการคิดวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ตามสภาพบริบทขององค์กร เข้าใจหลักการเปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมา การบริหารการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. อุตัญญตา รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น จากการกระทำตามหลักการบริหารนั้น ๆ ข้อนี้กล่าวคือ การบริหารการศึกษาให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ ผู้บริหารการศึกษาควรรู้ถึงประโยชน์ของโครงการที่จัดทำว่าสามารถนำไปสู่การพัฒนา และความมั่นคงได้อย่างไร โดยไม่ให้เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อองค์กร และควรมีแนวคิดการบริหารจัดการที่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่จะตามมาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยรู้ว่าจะเกิดผลสัมฤทธิ์อะไรจากการจัดทำโครงการนั้น

3. อุตัญญตา รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป กล่าวคือ ผู้บริหารการศึกษาควรรู้ดีว่าโครงการนั้นมีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความจำกัดอย่างไร เพื่อสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์ การที่จะรู้ได้ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก หรือการทำ SWOT Analysis นั้นเอง

4. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ก็คือ ผู้บริหารการศึกษา ควรมีการวางแผนทางการเงิน ต้นทุนที่จะใช้ได้ โดยรู้จักประมาณให้เกิดความเพียงพอในโครงการ ชิดความจำกัดในเรื่องของงบประมาณ และขีดความสามารถของผู้ร่วมจัดทำโครงการ โดยการวางแผนงานโครงการที่รอบคอบ

5. กาลัญญตา รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ หลักข้อนี้ในการบริหารการศึกษาคือ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงานโครงการนั้น ๆ สามารถพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ หรือช่วงเวลาใดที่การจัดทำโครงการแล้วสามารถประสบผลสำเร็จมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จากอุปสงค์ อุปทาน

6. ปริสัญญตา รู้จักชุมชน กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร ในข้อนี้ถือเป็นหลักสำคัญ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อโครงการ คือต้องเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เพื่อสร้าง

ความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน เพื่อจะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร โดยมุ่งหวังประโยชน์ต่อชุมชนด้วย เป็นการคืนกำไรให้ชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดพึงพอใจ

7. บุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และสามารถมอบงานที่เหมาะสมในการจัดทำโครงการให้แก่บุคคลได้ตรงกับความสามารถของบุคคลนั้นๆ ผู้บริหารการศึกษาควรรู้วิธีการนำความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มาใช้ได้ตรงจุด เพื่อสร้างความเป็นธรรม ความสามัคคี และเสมอภาคให้แก่ ผู้ร่วมทำงานได้อย่างเป็นเป็นหมู่คณะ สิ่งสำคัญคือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน การรู้จักบุคคลนี้แหละจะทำให้สามารถมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของเขา ก็จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีความราบรื่นได้

จากการบริหารการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น หากปราศจากแนวคิด หลักการกลยุทธ์ และการวางแผนที่ดีอาจทำให้โครงการไม่บรรลุผล และหากผู้บริหารขาดการนำหลักธรรมเข้ามาบริหารการศึกษา ก็จะทำให้การบริหารงานการศึกษาในทุก ๆ ด้านขาดความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถดำเนินงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

องค์ความรู้

การบริหารการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องให้ความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงาน จัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการศึกษาทุกระดับชั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้และเข้าใจกระบวนการบริหารงานรวมถึงต้อง มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จัก การนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานหลักธรรมเชิงพุทธกับการบริหารงาน ได้แก่ 1) หลักสัพบุริสธรรม 7 ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

สรุป

ผู้บริหารการศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน เพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การใช้หลักธีมัมมัญญาตา ในการวางแผนและการพัฒนาการบริหารงานวิชาการพัฒนางานตามแผนงาน ที่สถานศึกษาได้กำหนดนโยบายและวางแผน การติดตามตรวจสอบระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพราะหลักอัตถัญญาตานั้นเป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาเพราะหลักธรรมดังกล่าว ถือเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้หลักอัตถัญญาตานั้น ใช้ในการวิเคราะห์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนทันต่อยุคสมัย และทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน จึงเหมาะสมกับการวิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่วนอัตถัญญาตา ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของอาจารย์ผู้สอนให้มีพัฒนาการในการสอนให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันส่วนมัตถัญญาตา คือ ใช้ในการจัดหาสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์สำหรับใช้ ค้นคว้าเพื่อจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ในการสอน หลักกาลัญญาตา คือ รู้กาลเวลา อัน

เหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึง ระยะเวลา ที่เหมาะสม การสร้างโอกาสของสถานศึกษาจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ หลักปรัชญา คือ ใช้ในการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น ในการแนะแนวการศึกษา บุคคลปรีชาญาณ คือ ใช้ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพบุคลากร เจ้าหน้าที่อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน รวมทั้งการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

References

- เกษม จันทร์แก้ว. (2540). *โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร : ศรุสภา.
- ถวิล จันทร์ชนะ. (2534). *การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต), (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *ภาษาธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *ภาวะผู้นำความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระปลัดมานัสชัย เมตตจิตโต . (2548). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สำนักงานประสานงานบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *มาตรา 4: “ครู”*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A198/%A198-20-2553-a0002.htm> [5 มิถุนายน 2560].

วันทนา เมืองจันทร์. (2544). การปฏิรูปการศึกษา : คุณธรรมของผู้บริหารกับบทบาทในการประกันคุณภาพการศึกษา. วิทยากรย. 100 (4): 21.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.

สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน). ธรรมศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://mahamakuta.inet.co.th/study/study64/mk6412.html>. [5 มิถุนายน 2560].

สมคิด บางโม. (2546). องค์กรและการจัดการ, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bhojwani, V. (2012). *What is the difference between management and*

administration? [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://wiki.answers.com/Q/What_is_the_difference_between_management_and_administration [5 มิถุนายน 2021].

Othman, M.Z. (2011). *Educational management and administration*. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://www.scribd.com/doc/52442951/Educational-Management-and-Administration> [5 มิถุนายน 2021].

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ทริภุญชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ทริภุญชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด้านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ใต้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และ

กล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 **วัตถุประสงค์ (Objective)** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 **ผลการวิจัย (Results)** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตาราง ด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 **อภิปรายผล (Discussion)** เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge) ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมาจากตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 **สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion)** และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่ เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิง

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธรรมจิตโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. *ชื่อวารสาร*. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น
สามารถ บุญรัตน์. “พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร.. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. *สัมภาษณ์*.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (7 กันยายน 2555). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9>

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร ทริกยูชียปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. ทริกยูชียปริทรรศน์ ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions>

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10. มาตรการตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร หรือ วิทยุชัยปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร วิทยุชัยปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. หรือ วิทยุชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
  2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
  3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
  4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด
  5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว
- หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....โปรแกรม..... คณะ..... บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน) .....

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง

.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล..... เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ทรินิตีช่วยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ทรินิตีช่วยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและ

พิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง

4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. ทรินิตีช่วยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

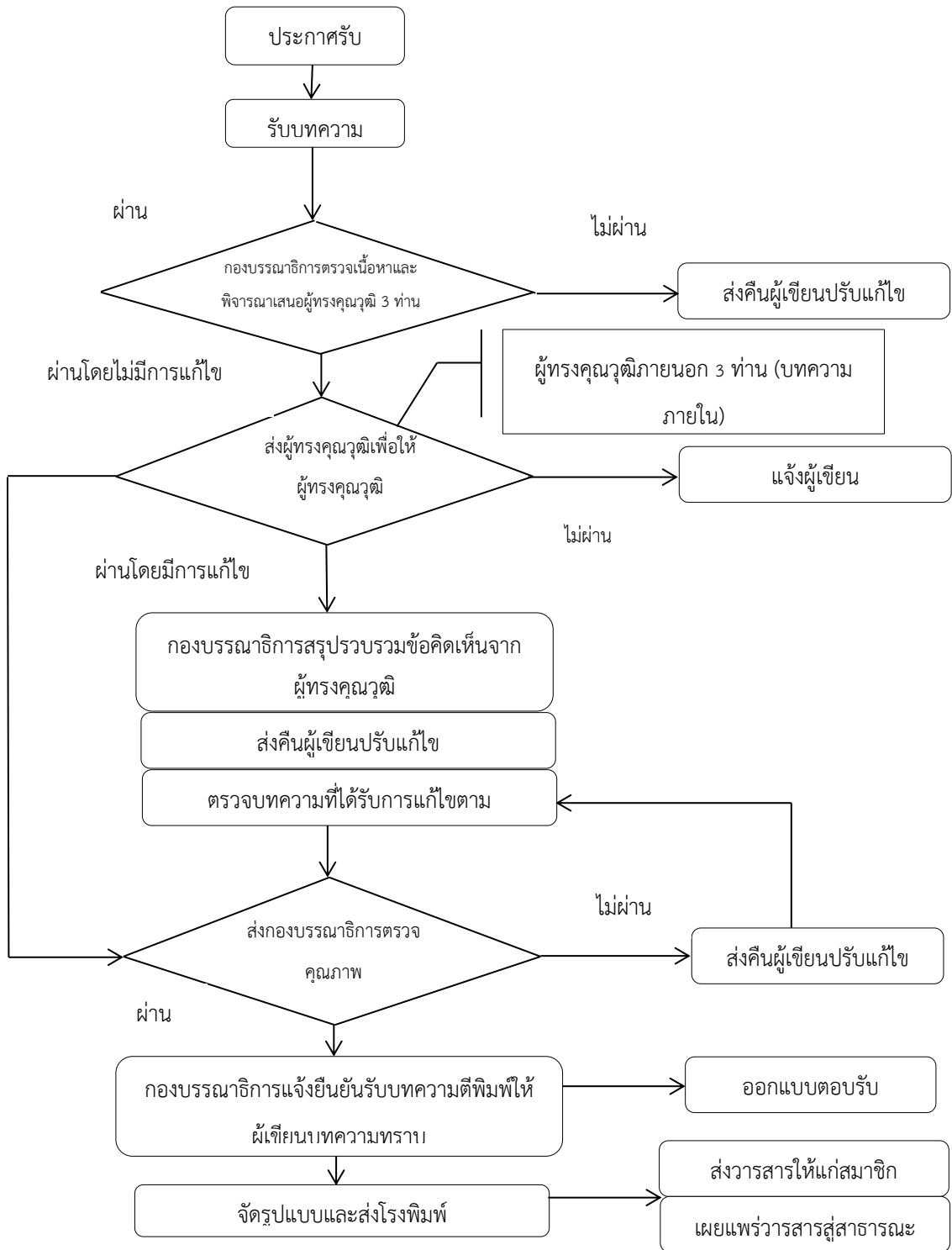
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ

7. ดำเนินการจัดพิมพ์

8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ทริกยูซ์ปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ) .....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้) .....

.....

E – Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

( ) สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

( ) เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคมเซียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารตรีภุชชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [ ] ที่บ้าน [ ] ที่ทำงาน [ ] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่

..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์

..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์เคลื่อนที่..... โทรสาร

..... E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบารุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

( )

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....